

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

СВЧЕНКО НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА

УДК 336.71.336.22](043.5)

**РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Науковий керівник:

Сало Іван Васильович

доктор економічних наук,

професор

Суми – 2009

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ.....	12
1.1. Вплив оподаткування на показники та напрямки банківської діяльності.....	12
1.2. Обґрунтування місця податкового менеджменту в системі управління банку.....	33
1.3. Податкове навантаження та податкові ризики як предмет податкового менеджменту банку.....	49
Висновки за розділом 1.....	72
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ.....	75
2.1. Комплексний підхід до управління податковою діяльністю банку на основі функціональної моделі.....	75
2.2. Взаємодія податкового планування та аналізу на етапі вибору оптимального варіанта податкової діяльності банку.....	88
2.3. Процедури податкового обліку та заходи податкового контролю в процесі реалізації і моніторингу податкового плану банку.....	118
Висновки за розділом 2.....	135
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ.....	138
3.1. Дослідження впливу податкового навантаження на показники ефективності діяльності банку.....	138
3.2. Обґрунтування науково-методичного підходу щодо визначення граничного рівня податкового навантаження банку та його використання в податковому плануванні і	

аналізі.....	155
3.3. Удосконалення податкового контролю на основі розрахунку граничних значень контрольованих параметрів діяльності банку.....	171
Висновки за розділом 3.....	181
ВИСНОВКИ	185
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ	210

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах невизначеності зовнішнього середовища та високої ризиковості діяльності конкурентні переваги отримують банки, здатні забезпечити ефективну взаємодію всіх елементів системи управління, включаючи як організаційну, так і фінансову складову. Податковий менеджмент як підсистема управління фінансами, може стати вагомим фактором, що визначає ефективність діяльності банку, оскільки податкові відносини опосередковують більшість його операцій.

Високе податкове навантаження послаблює конкурентоспроможність банку, а ігнорування податкових ризиків в процесі управління фінансами банку може призвести до суттєвих негативних наслідків як у вигляді витрат за фінансовими санкціями, так і у вигляді втраченої вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень.

Таким чином, на сьогодні існує необхідність у формуванні цілісної та структурованої системи податкового менеджменту банку, удосконаленні його інструментарію, що забезпечить нарощення конкурентних переваг та ефективне функціонування банку.

Питання ефективності банківської діяльності та управління банками досліджувались у працях Дж. Сінкі, П. Роуза, Дж. Маршалла, А.М. Мороза, М.І. Савлука, А.О. Єпіфанова, І.В. Сала, О.В. Васюренка, А.М. Герасимовича, С.М. Козьменка, Л.О. Примостки, А.А. Мещерякова, О.П. Заруцької, О.І. Лаврушина, М.З. Бора, Т.В. Нікітіної, Р.Г. Ольхової.

Проблеми функціонування системи оподаткування України, питання податкового планування і управління податковими платежами, окремі аспекти впливу оподаткування на діяльність суб'єктів господарювання ґрунтовно висвітлені в роботах О.Д. Василика, П.В. Мельника, Д.Г. Черника, Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, В.Г. Панскова, В.Л. Андрущенко, А.М. Соколовської, О.Д. Данілова, В.В. Вітлінського, І.І. Д'яконової,

В.В. Карпової, В.В. Лащака, Є.Б. Бережного, Д.М. Серебрянського.
Дослідженням специфіки оподаткування окремих банківських операцій, податкового стимулювання інвестиційної діяльності банків, розвитку системи оподаткування банків і розробці напрямів її вдосконалення присвячені роботи В.С. Петросової, М.Л. Бутилькова, О.І. Борисова, К.А. Кантирева.

Високо оцінюючи наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики, що досліджується, слід зауважити, що залишилося поза увагою як науковців, так і практиків дослідження формування системи податкового менеджменту в банку, визначення її елементів з точки зору податкових наслідків та кінцевого фінансового результату діяльності банку, що і зумовило вибір теми дисертаційного дослідження та свідчить про його актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження було використано при виконанні науково-дослідних тем Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України», а саме: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (державний реєстраційний номер 0102U006965); «Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу» (державний реєстраційний номер 0107U012112). До звітів за цими темами включені пропозиції автора щодо методики аналізу податкового навантаження банку за допомогою системи взаємопов'язаних показників; визначення граничного рівня податкового навантаження банку на основі виявлення взаємозв'язку між податковим навантаженням та показниками ефективності діяльності банку; формування функціональної моделі податкового менеджменту банку.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розвитку податкового менеджменту банку, виходячи з його взаємозв'язку з фінансовим менеджментом і враховуючи вплив на ефективність діяльності банку.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких завдань:

- обґрунтувати місце і роль оподаткування серед факторів зовнішнього середовища діяльності банку з метою виявлення характеру впливу оподаткування на показники та напрямки банківської діяльності, а також визначення основних завдань управління ним;
- дослідити теоретичні основи податкового менеджменту з метою формування системи податкового менеджменту банку та виділення її елементів;
- узагальнити існуючі методичні підходи щодо визначення рівня податкового навантаження, що дозволить обґрунтувати методику розрахунку показників для його оцінки та застосування в податковому менеджменті банку;
- проаналізувати структуру податкових платежів і показники податкового навантаження по банківській системі України в цілому та в розрізі груп банків;
- дослідити інструментарій податкового менеджменту у взаємозв'язку з функціями фінансового менеджменту банку;
- формалізувати взаємозв'язок показників податкового навантаження та ефективності діяльності банку з метою розробки методичного підходу до визначення граничного рівня податкового навантаження банку.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, пов'язані з перерозподілом фінансових ресурсів у вигляді податків і формуванням кінцевого результату діяльності банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та інструментарій податкового менеджменту банку.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали положення теорії податкового менеджменту, банківської справи, оподаткування банківської діяльності та сучасні концепції банківського фінансового менеджменту. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання дійсності, як теоретичне узагальнення та порівняння,

систематизація (при дослідженні сутності податкового менеджменту та визначенні особливостей оподаткування у банківській сфері); спостереження (під час дослідження податкового навантаження по банківській системі України та відбору банків для моделювання); порівняння (у процесі встановлення спільних і відмінних рис існуючих методик оцінки податкового навантаження); системного аналізу (при визначенні елементів системи податкового менеджменту); вимірювання, формалізації та економіко-математичного моделювання (у процесі розробки оптимізаційної моделі рентабельності і визначення оптимального співвідношення між рентабельністю активів банку та рівнем податкового навантаження).

Комп'ютерне моделювання проведене в середовищі Maple 7.0. Для цього були розроблені ітераційні процедури регресійного та кореляційного аналізів, а також чисельної оптимізації функції дійсного аргументу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання оподаткування та діяльності банків, аналітичні матеріали Національного банку України, Асоціації українських банків і Державної податкової служби України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячені проблемам податкового та банківського менеджменту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні науково-методичних підходів щодо формування системи податкового менеджменту та її розвитку в системі управління діяльністю банку.

Наукову новизну дисертаційної роботи визначають такі положення:

вперше:

- запропоновано науково-методичний підхід щодо визначення граничного рівня податкового навантаження банку на основі виявлення його взаємозв'язку з показниками ефективності діяльності шляхом побудови оптимізаційної моделі рентабельності, що дозволить розрахувати значення контрольованих параметрів діяльності та розробити заходи податкового контролю, спрямовані на усунення відхилень фактичних показників від запланованих або утримання їх у межах встановлених значень;

- розроблено теоретико-методичні положення комплексного управління податковою діяльністю банку на основі функціональної моделі, починаючи від формулювання цілей і завдань та закінчуючи реалізацією обраного варіанта податкової діяльності, що забезпечить взаємодію всіх податкових інструментів і сприятиме узгодженню заходів податкового менеджменту із цілями і завданнями фінансового менеджменту банку;

удосконалено:

- науково-методичний підхід щодо формування і розвитку системи податкового менеджменту банку на основі системного підходу до управління у поєднанні з теорією податкового менеджменту для визначення її елементів і встановлення взаємозв'язків між ними. На відміну від існуючих підходів, систему податкового менеджменту банку пропонується розглядати як поєднання двох підсистем: підсистеми податкового менеджменту банку – платника податків та підсистеми податкового менеджменту банку – податкового агента, кожна з яких має свої завдання, об'єкти та інструменти;

- методичний підхід до податкового планування на основі визначення граничного рівня податкового навантаження, що дозволить обрати оптимальний варіант податкової діяльності банку з урахуванням співвідношення показників ефективності діяльності та рівня податкового навантаження банку. На відміну від існуючих, запропонований підхід сприятиме узгодженню податкових і фінансових планів банку, забезпечить оптимальне співвідношення податкового навантаження з показниками рентабельності банку та дозволить визначати фактори, які найбільше впливають на досягнення запланованих показників;

- процедуру аналізу податкового навантаження банку на основі використання системи взаємопов'язаних показників, що розраховуються за даними фінансового та податкового обліку, яка дозволить оцінити рівень податкового навантаження за складовими та джерелами сплати податків і його вплив на фінансові показники діяльності банку. Запропоновані показники можуть використовуватися органами Державної податкової адміністрації України при складанні плану-графіка проведення документальних і виїзних

перевірок банків та власне банками у процесі податкового і фінансового планування;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо виявлення і обґрунтування напрямків впливу оподаткування та оцінки цього впливу на параметри банківської діяльності на основі розмежування системи оподаткування безпосередньо банку і системи оподаткування інших суб'єктів господарювання та фізичних осіб. При цьому за основу береться те, що система оподаткування банку через податок на прибуток та податки, що сплачуються за рахунок витрат, здійснює прямий вплив на фінансові результати, ліквідність, власні кошти, собівартість продуктів і послуг банку, а система оподаткування контрагентів та клієнтів банку через податок на доходи фізичних осіб і оподаткування процентів, інвестицій та операцій з цінними паперами впливає на вибір пріоритетних напрямків діяльності банку, асортимент банківських продуктів і послуг, ресурсний потенціал банку опосередковано;

- визначення сутності поняття «податковий менеджмент банку», під яким пропонується розуміти систему управління податковою діяльністю, що передбачає використання відповідних інструментів для визначення податкового навантаження та податкових ризиків з метою їх оптимізації в межах фінансової стратегії банку та чинного податкового законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці методичних рекомендацій щодо формування та розвитку системи податкового менеджменту у взаємозв'язку з функціями фінансового менеджменту, що дозволить підвищити ефективність функціонування банку.

Обґрунтовані наукові положення, висновки, запропоновані методи та практичні рекомендації, які містяться в дисертаційному дослідженні, були використані:

- для аналізу податкового навантаження банку та виявлення податкових ризиків у процесі моніторингу виконання планів і бюджетів (довідка ВАТ «КБ «Володимирський» № 01-05/884-01 від 08.09.2008);

- для оцінки рівня податкового навантаження банку за допомогою системи взаємопов'язаних показників у процесі моніторингу виконання планів і бюджетів (довідка ВАТ АБ «Столичний» № 01-07/1170 від 23.09.2008);
- для розрахунку прогнозних значень фінансових показників на рівні філії банку, враховуючи співвідношення податкового навантаження з показниками ефективності діяльності в процесі фінансового планування (довідка Сумської філії ВАТ «БАНК» № 196 від 14.08.2008);
- для обґрунтування розрахунків прогнозних витрат кошторисних статей під час формування проекту кошторису поточних доходів і витрат на наступний рік (довідка Управління Національного банку України в Сумській області № 12-13 від 19.03.2008).

Одержані автором результати наукового дослідження використовуються в навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» при викладанні таких навчальних дисциплін: «Оподаткування банків», «Фінансовий менеджмент у банку», «Податковий облік в банку», «Аналіз банківської діяльності», «Організація контролю в банку» (акт від 01.09.2008)

Особистий внесок здобувача. Результати наукового дослідження отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, особистий внесок здобувача полягає у визначенні податкового поля та особливостей організації податкового обліку в банку [10].

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення і результати дослідження оприлюднені та доповідалися на науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 2003, 2006, 2008), II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції в розвитку банківської системи» (м. Дніпропетровськ, 2004), III Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (м. Суми, 2008), VII Міжнародній науково-

практичній конференції «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Алушта, 2008), II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави» (м. Дніпропетровськ, 2008).

Наукові публікації. Основні положення дисертації повністю висвітлено і викладено в 14 наукових працях загальним обсягом 31,5 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,8 друк. арк., у тому числі 6 наукових статей у наукових фахових виданнях, 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях, 1 навчальний посібник у співавторстві.

Структура та обсяг дисертації визначаються метою та завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 260 сторінок, у тому числі на 80 сторінках розміщено 25 таблиць, 39 рисунків, 12 додатків і список використаних джерел із 170 найменувань.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

1.1. Вплив оподаткування на показники та напрямки банківської діяльності.

Основні тенденції розвитку банківської справи в сучасних умовах інтернаціоналізації та глобалізації фінансових ринків, становлення небанківських фінансових інститутів, посилення нецінових методів конкуренції полягають в подальшому розвитку банківських технологій, розробці і впровадженні на їх основі нових видів продуктів і послуг, розширенні їх обсягу та асортименту, посиленні конкуренції на банківському ринку.

Становлення та розвиток банківської справи в Україні відбувається в нових економічних умовах, за яких банки стають центральною ланкою ринкової системи, оскільки у ринковій економіці банкам належить особлива роль фінансових посередників, відчуваючи постійний вплив цієї системи, що, у свою чергу, вимагає передбачення майбутніх змін в зовнішньому середовищі та адаптації до них для успішного функціонування. Відновлення економічного зростання в Україні значною мірою залежить від ефективності та надійності банківської системи.

Успішна діяльність банку можлива лише на основі раціональної організації діяльності і ефективного використання ресурсів. Для досягнення цієї мети необхідно створити дієву та якісну систему управління, яка повинна включати як організаційну, так і фінансову складову.

В зв'язку з цим виникає необхідність вивчення досвіду в сфері банківського менеджменту розвинутих країн та напрацювань визнаних

економістів, таких як Дж. Сінкі [1], П. Роуз [2], Дж. Маршалл [3], Е. Долан [4] та ін. Проте механічне копіювання та використання механізмів управління фінансами банку, що дають позитивні результати в країнах із врегульованою законодавчою базою, стабільною банківською системою, розвинутими фінансовими ринками та їх інфраструктурою не можливе, внаслідок особливостей економічного розвитку України.

Відповідно це зумовлює необхідність вивчення наукових праць, які враховують умови розвитку вітчизняної банківської системи.

Серед представників української економічної думки, що займалися проблемами банківської діяльності, слід назвати А.М. Мороза, М.І. Савлука [5], М.Ф. Пуховкіну, А.О. Єпіфанова [6, 7], І.В. Сала [7, 8, 9], О.В. Васюренка [10], Т.П. Остапишина [11], А.М. Герасимовича [12], Л.О. Примостку [13], М.І. Макаренка [14] та інших.

Проблеми фінансового управління банками ґрунтовно відображені у вітчизняній науковій літературі, зокрема, у дослідженнях О.В. Васюренка [15], В.І. Грушка [16], О.С. Любунь [16], О.Д. Заруби [17], С.М. Козьменка [18], Л.О. Примостки [19], І.В. Сала [20], А.А. Мещерякова [21], О.П. Заруцької [22] та інших.

Безперечно викликають науковий інтерес і дослідження російських вчених з питань управління банківською діяльністю, серед яких особливо варто відзначити О.І. Лаврушина [23], М.З. Бора [24], В.В. Пятенко [24], Т.В. Нікітіну [25], Р.Г. Ольхову [26], Ю.Н. Юденкова [27]. Відзначаючи подібність економічних процесів в Україні і Російській Федерації, слід відмітити, що умови розвитку та регулювання банківської діяльності в них істотно відрізняються. Ці відмінності полягають насамперед в особливостях податкового регулювання, встановленні правил та процедур бухгалтерського обліку, застосування заходів впливу Національного банку України тощо.

Наукові напрацювання стосовно підвищення ефективності банківської діяльності хоча і досить значні, проте окремі аспекти даної проблематики

залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, визначення критерію ефективності та впливу на діяльність банків зовнішніх та внутрішніх факторів.

Розвиток будь-якої (в т.ч. і банківської) діяльності здійснюється під впливом ряду факторів. Спочатку розглянемо більш глибоко поняття фактора діяльності для виявлення ролі факторів в банківській діяльності та їх видів.

Найбільш поширене визначення фактору як причини [28], [29]. Проте фактор може розглядатися не лише як причина явища, але і як суттєва обставина, умова процесу [30]. В рамках даного дослідження під терміном «фактор» пропонується розуміти суттєву обставину або умову процесу чи явища, яка впливає на нього у певному напрямку. Крім того необхідно враховувати, що фактори перебувають у взаємозв'язку та взаємодії, що ускладнює визначення чітких меж їх впливу.

Для функціонування будь-яких суб'єктів господарювання, в тому числі і банків, важливе значення має зовнішнє середовище, яке представлене цілою низкою факторів. В умовах невизначеності та високої ризиковості діяльності необхідно постійно проводити дослідження факторів середовища функціонування банку, оскільки такі дослідження дозволяють отримати інформацію щодо можливих напрямків розвитку фінансових ринків, перевірити ефективність обраної стратегії, сформулювати основні завдання майбутньої діяльності, скоригувати існуючі плани. В процесі своєї діяльності банк, як і будь-яка інша організація, активно взаємодіє із зовнішнім середовищем, змінюючи при цьому внутрішні складові своєї діяльності. У процесі такої взаємодії необхідно забезпечити збалансованість між процесами залучення ресурсів на зовнішньому ринку, використання їх з метою створення відповідного продукту або послуги, розміщення ресурсів або продаж новостворених продуктів та послуг зовнішнім споживачам. Характерною особливістю зовнішнього середовища банку є те, що постачальники ресурсів, необхідних для здійснення його діяльності, є одночасно і основними споживачами його продуктів та послуг.

Структурування факторів банківської діяльності, враховуючи можливості управлінського впливу банку, представлено на рис. 1.1.

У більшості робіт із даної проблематики здійснюється класифікація факторів за ступенем їх впливу на діяльність банку. Зокрема, автори розрізняють середовище прямого (проміжне середовище або «середовище завдань»), непрямого впливу (або зовнішнє середовище) та внутрішнє середовище [15, 16, 19, 21, 24, 31, 32].

До факторів зовнішнього середовища, на які банк не може впливати і має пристосовуватися (тобто факторів прямого впливу на діяльність банків) слід віднести:

- політико-правову сферу — політичний устрій держави, стабільність уряду, законодавча база та механізми її реалізації, державна економічна політика;
- економічні фактори — стан національної економіки (рівень ВВП, інфляція, фінансовий стан суб'єктів господарювання та населення), система оподаткування, коливання ділової активності, рівень розвитку та кон'юнктура ринків, інфраструктура ринків, рівень конкуренції у банківській сфері, інвестиційні процеси;
- соціально-демографічні особливості — сприяння або недовіра до банківського бізнесу, профспілкова активність і вплив профспілок на формування громадської думки, кількість потенційних споживачів (структура населення, зміни в окремих групах), наявна та потенційна кількість робочої сили, кваліфікаційні характеристики робочої сили (якість робочої сили та професіональний рівень);
- державний контроль та регулювання діяльності банків (грошово-кредитна політика, вимоги щодо дотримання економічних нормативів діяльності, облікова політика, визначення методики ведення бухгалтерського обліку, банківський нагляд).

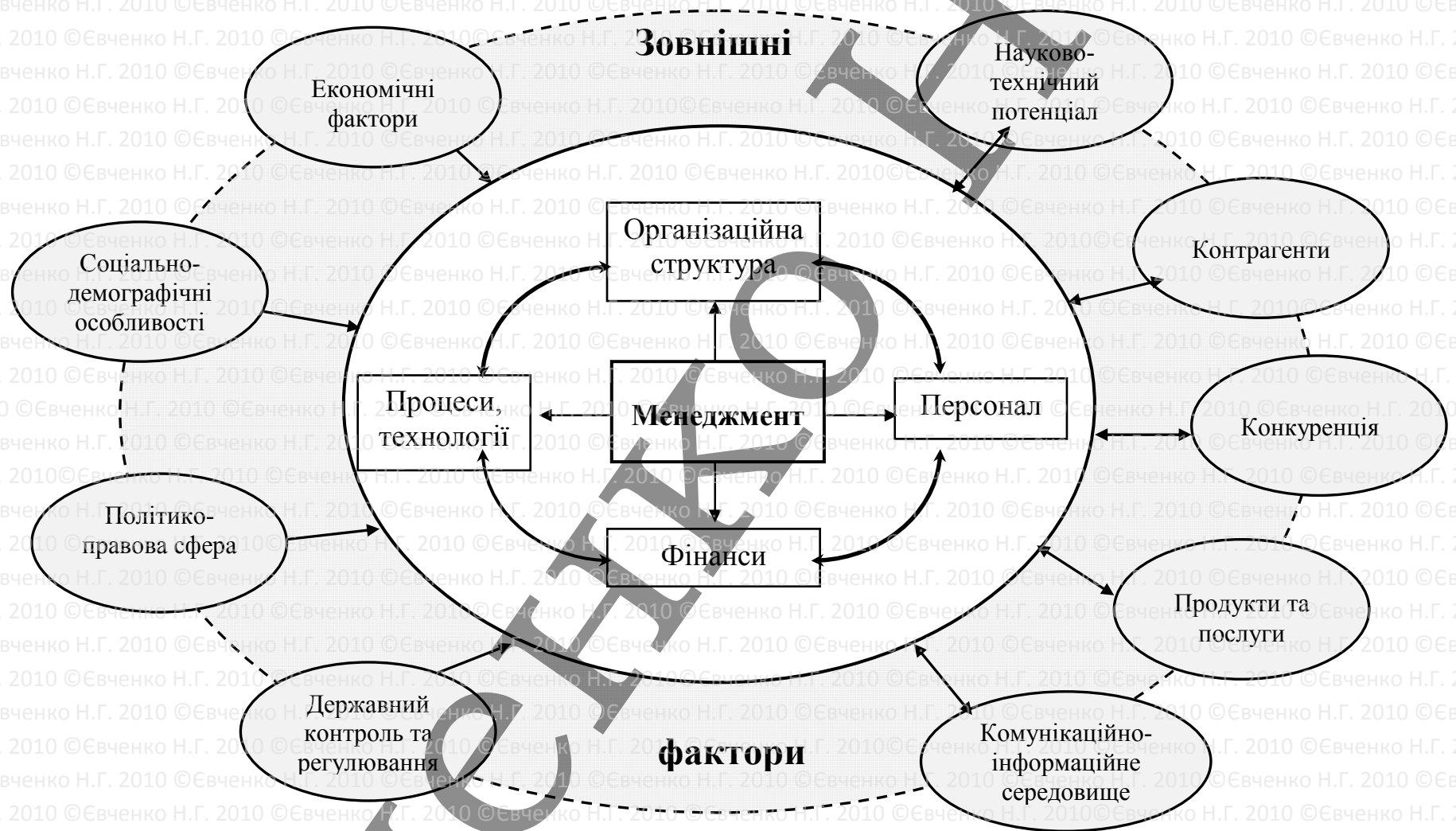

Рис. 1.1. Фактори зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності банку

На нашу думку, факторами зовнішнього середовища, на які банк може вплинути або змінити (фактори непрямого впливу) є:

- вибір партнерів, посередників, клієнтів, сегментів ринку, вихід на нові ринки;
- методи конкурентної боротьби;
- розвиток банківських продуктів та послуг;
- комунікаційно-інформаційне середовище — вибір систем і засобів зв'язку, передавання та обробки інформації, комп'ютерних систем, форм і способів отримання інформації;
- науково-технологічний потенціал — інструменти технологічного розвитку, технологія здійснення операцій та надання послуг, наявність наукових розробок прикладного характеру.

Потрібно підкреслити, що всі складові зовнішнього середовища взаємопов'язані, тобто зміни однієї (наприклад, політичної чи економічної) призводять до значних змін в інших (наприклад, у соціально-демографічній чи правовій).

Необхідно враховувати ще і те, що взаємодія банків із зовнішнім середовищем має певну специфіку: окремі компоненти середовища по-різному впливають на окремі банки. Крім того, банки в свою чергу, мають можливість впливу на окремі фактори зовнішнього середовища, використовуючи або пристосовуючи їх для досягнення стратегічних цілей. Тому необхідно проводити дослідження та аналіз як зовнішніх так і внутрішніх факторів середовища функціонування банку одночасно у взаємозв'язку із аналізом сильних та слабких сторін діяльності банку.

Виходячи з мети дослідження, одним із завдань якого є визначення напрямків впливу оподаткування як фактору банківської діяльності, із всієї сукупності зовнішніх факторів діяльності банку особливий інтерес викликають саме економічні фактори, у складі яких вагомим і впливовим на діяльність банків є система оподаткування.

Тематика наукових праць з проблем оподаткування банків майже не розроблена у вітчизняній економічній літературі, натомість вагомий внесок здійснено у дослідження питань, пов'язаних із оподаткуванням підприємств та аналізом різних аспектів функціонування системи оподаткування України. У роботах О.Д. Василика [33], П.В. Мельника [34], Д.Г. Черника [35], В.Г. Панскова [128, 138], А.І. Крисоватого [36], В.Л. Андрущенко [37], А.М. Соколовської [114], О.Д. Данілова [38], В.В. Вітлінського [39], І.І. Д'яконової [40] значна увага приділяється обґрунтуванню ролі і місця податків в економічній системі. Окремі аспекти впливу оподаткування на діяльність суб'єктів господарювання ґрунтовно висвітлені в роботах Ю.Б. Іванова [41, 42], В.В. Лацака [43], Р.П. Жарка [44], Є.Б. Бережного [45], О.В. Сірка, Д.М. Серебрянського [46], О.Т. Замасло [47].

Характеристика банку як суб'єкта податкових відносин в Україні розглянуто лише з точки зору юридичної науки [48]. Більше уваги дослідженню специфіки оподаткування окремих банківських операцій і розробці напрямів їх вдосконалення було приділено в роботах таких російських вчених як В.С. Петросова [49], М.Л. Бутильков [50], О.І. Борисов [51], К.А. Кантирев [52]. У більшості робіт розглядається розвиток системи оподаткування банків та питання податкового стимулювання інвестиційної діяльності банків, яке пропонується здійснювати шляхом надання різноманітних пільг. В той же час об'єктивного аналізу оподаткування як фактора банківської діяльності та оптимізації його впливу до цих пір так і не було проведено. Відсутня також методика визначення податкового навантаження на банки та її вплив на результати банківської діяльності.

Вплив, що здійснюється оподаткуванням на результати функціонування банків визнається більшістю науковців. Зокрема, існує думка, що оподаткування відноситься до прямих зовнішніх факторів, що безпосередньо впливають на напрямки, обсяги та інструменти банківської діяльності [53].

Значення податків та системи оподаткування як фактора банківської діяльності, зумовлене функціями, які вони виконують. Серед науковців не існує

єдності у підходах щодо виділення функцій податків [33, 35, 38, 40, 54, 55]. Проте, найбільш поширеною є точка зору, що податки виконують дві основні функції — фіскальну та регулюючу.

Фіскальна функція є найважливішою, оскільки згідно з цією функцією податки виконують своє головне призначення — наповнення дохідної частини бюджету та забезпечення доходів держави для задоволення потреб суспільства. Характерною ознакою цієї функції є її стабільність, що дозволяє формувати доходи державного бюджету на постійній основі. Постійність означає, що податки мають надходити до бюджету не у вигляді разових платежів з невизначеними термінами, а рівномірно протягом бюджетного року в чітко встановлені строки. Оскільки призначення податків полягає у забезпеченні витрат держави, то терміни їх сплати мають бути узгоджені з термінами фінансування видатків бюджету.

Вилучення частини доходу економічних суб'єктів є прямим, але не єдиним способом впливу податкової системи на їх діяльність та національну економіку.

З підвищенням ролі держави зростає значення регулюючої функції податків, саме яка забезпечує гармонізацію інтересів всіх учасників податкових відносин. Ця функція реалізується через вплив податків на різні напрямки діяльності суб'єктів господарювання. При цьому, як відзначає А.І. Крисоватий [56], регулююча функція залежно від наслідків впливу податків на результати діяльності економічних суб'єктів може розглядатись як стимулююча, якщо окремі параметри певного податку заохочують платника покращувати результати своєї діяльності, або як дестимулююча (у випадку, коли зміна окремих елементів податку призводить до недоцільності з боку платника подальшого розвитку діяльності у відповідному напрямку). Наприклад, при високих ставках податків банки прагнуть мінімізувати показник прибутку, створюючи штучні витрати. Надання ж пільг, наприклад, з оподаткування державних цінних паперів, доходів за кредитами підприємствам пріоритетних

галузей економіки тощо, покликане активізувати діяльність банків у вказаних напрямках.

У свою чергу, оподаткування інших господарюючих суб'єктів також впливає на діяльність банків через інші сфери економіки, безпосередньо не пов'язані з банківською діяльністю. Так, наприклад, на думку Н.І. Версаль [57], збільшення податкового тиску не тільки на банківські установи, але й на інших юридичних та фізичних осіб призводить до зниження їх ділової активності, що може зумовити зменшення залишків коштів на рахунках господарюючих суб'єктів. В свою чергу згортання підприємницької активності призводить до збільшення безробіття, а це означає, що зменшуватимуться вклади фізичних осіб [57].

Як правило, реалізація регулюючої функції оподаткування забезпечується прямими податками, які сплачуються при здійсненні виробничого процесу (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств тощо), в той час як непрямі податки (ПДВ, податок з обороту, акциз) здебільшого виконують фіскальну функцію.

З точки зору впливу на діяльність банків, найважливіше значення має регулююча функція податків і системи оподаткування в цілому, оскільки саме за її допомогою держава гармонізує свої інтереси з інтересами платників, впливаючи на останні.

Погоджуючись з думкою, що оподаткування має значний вплив як на окремі операції банку, так і на його діяльність в цілому, вважаємо, що оподаткування як фактор банківської діяльності необхідно розглядати як з точки зору можливості його впливу (прямого чи опосередкованого) на діяльність банку, так і з погляду можливості оптимізації цього впливу.

Вплив системи оподаткування як економічного фактора діяльності банку зображено на рис. 1.2.

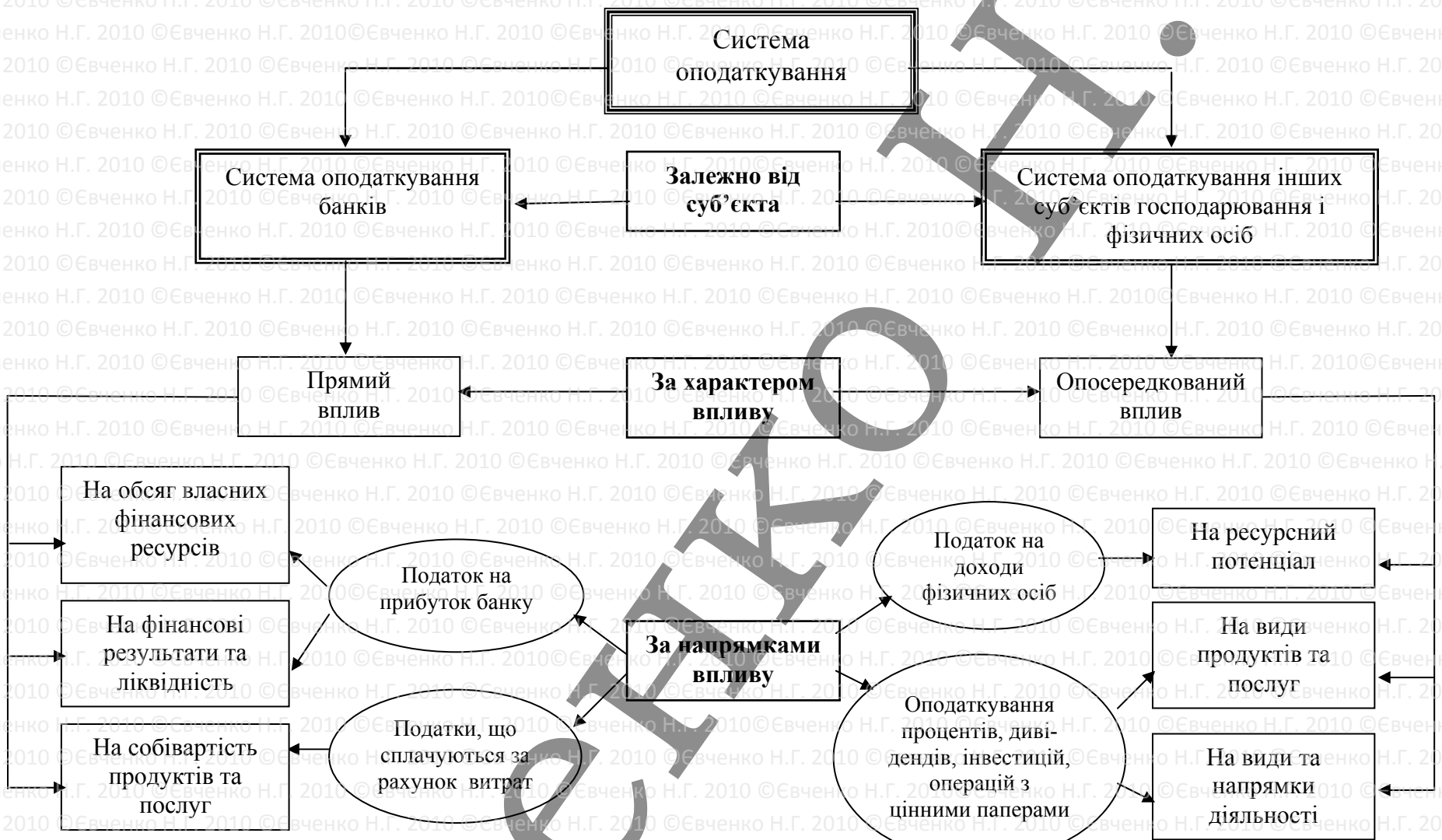

Рис.1.2. Напрямки впливу оподаткування на параметри банківської діяльності

На нашу думку, розглядаючи систему оподаткування з позиції її впливу на діяльність банків, необхідно розрізнити систему оподаткування безпосередньо банків (прямий вплив) та систему оподаткування інших суб'єктів господарювання і фізичних осіб (опосередкований вплив).

Залежно від характеру впливу напрямки та наслідки впливу системи оподаткування на діяльність банку будуть різними.

Аналіз прямого впливу системи оподаткування як фактору діяльності банків в Україні зумовлює необхідність аналізу систем оподаткування розвинутих країн, оскільки функціонування податкової системи України обмежується вісімнадцятирічним досвідом.

В західній економічній практиці оподаткування банківської діяльності здійснюється на загальних засадах оподаткування діяльності корпорацій.

Наприклад, в Японії законодавчо встановлено, що банки сплачують наступні податки: корпоративний податок на прибуток, місцевий податок на прибуток, місцевий душовий податок, ставки яких відповідно складають 37,5%, 12,6%, 7,76% [58].

Як бачимо з табл. 1.1, ставка оподаткування з податку на прибуток для банків, в середньому, складає приблизно 35% та варіюється в діапазоні від 21% до 53%. В Італії система оподаткування банків дещо інша: банки сплачують податок на прибуток корпорацій (36%) та місцевий податок (17%). Податок з корпорацій, що сплачується банками у Франції складає 34% нерозподіленого прибутку, а ставка податку з дивідендів — 42% з прибутку, що виплачується у вигляді дивідендів. Законодавчо встановлено, що податок на додану вартість не стягується з основних видів банківських доходів (процента, комісії і т.п.) але він сплачується у розмірі 19,6% з прибутку від операцій лізингу, торгівлі дорогими цінностями, трастових операцій та зберігання цінностей у сейфах.

У Великобританії, відповідно до національного законодавства, банки сплачують податок у розмірі 33% від загального прибутку від внутрішніх та зовнішніх операцій. У США, як і в більшості західноєвропейських країн, банки

підпорядковуюються загальному закону про оподаткування корпорацій. Ставка федерального податку на прибуток складає 34% [59].

Таблиця 1.1

Максимальні ставки основних податків, сплачуваних банками у різних країнах, 2006 р.

Країна	Податок на додану вартість	Податок на прибуток підприємств	Відрахування до соціальних фондів (роботодавців і працівників)
Франція	19,6	42,0	56,3
Німеччина	16,0	45,0	38,2
Норвегія	23,0	21,0	24,5
Великобританія	18,0	33,0	15,6
Австрія	20,0	34,0	41,8
Швеція	25,0	28,0	32,3
Іспанія	16,0	35,0	38,7
Італія	20,0	53,0	57,9
Україна	20,0	25,0	39,6
Канада	7,0	29,0	14,8
Японія	3,0	38,0	31,5
Австралія	32,0	36,0	0,0

Традиційно корпоративний податок або інші податки на прибуток компаній, що включають усі види оподаткування прибутку на центральному і місцевому рівнях та засновані на виділенні за встановленими ставками частини чистого прибутку, розглядаються як основна форма оподаткування. Однак, насправді частка податків на прибуток компаній у загальній сумі податків відносно невелика і складала в останні роки близько 8-10% у США, близько 7%, 5% у Великобританії і близько 5% у Німеччині [60]. Причому можна простежити загальну тенденцію до зниження ставок податків з одночасною відміною податкових пільг, бо вважається, що вони впливають на прийняття рішень щодо інвестицій.

Щодо непрямих податків, то для більшості країн характерне часткове звільнення від оподаткування банківських, страхових і фінансових послуг. Частка непрямих податків у загальній сумі податкових надходжень складає: у США — 8-9 %, у Великобританії — більш 20 %, у Франції — більш 41 % [59].

Таким чином, можемо говорити про те, що держава в розвинутих країнах світу не розглядає компанії (в тому числі і банки) як основні джерела доходів бюджету, тому що великі податкові ставки корпоративного податку призводять до уповільнення економічного росту і, як наслідок, до зниження доходів самого бюджету в перспективі.

Характерною рисою систем оподаткування в розвинених країнах світу є застосування єдиного корпоративного податку — загального для банків і підприємств. Можливість застосування єдиного податку пояснюється використанням загальних принципів для розрахунку податку на прибуток компаній і банків. У першу чергу, це стосується системи віднесення витрат на зменшення об'єкту оподаткування, що застосовується для розрахунку податкової бази. Основними вирахуваннями за корпоративним податком на прибуток є: витрати на ремонт, безнадійні борги, рентні платежі, сплачені податки (регіональні і місцеві), проценти за кредит, амортизаційні відрахування, витрати на рекламу, внески в пенсійні фонди, збитки від стихійних лих, благодійні внески та інші. З них найбільше значення мають:

- амортизаційні відрахування. Головним завданням амортизаційних відрахувань є забезпечення повної заміни капітальних активів після закінчення терміну їх корисного використання, розрахованого з урахуванням фізичного і морального зносу;
- витрати на створення резервів і фондів. Крім амортизаційних відрахувань, у витрати включаються відрахування на створення цілого ряду резервів і фондів: під знецінення запасів, на сумнівних боржників, на майбутні збитки і т.д., усього більш 15-25 видів відрахувань. Найбільш широке застосування резервні фонди одержали в Німеччині, що створюються з метою компенсації: інфляційного зростання цін на сировину, матеріали, енергію; коштів, отриманих компанією в результаті зміни оцінної вартості майна. Інша група резервів формується з метою покриття майбутніх витрат і збитків. Це стосується відрахувань на випадок виникнення непередбачених фінансових зобов'язань, збитків і т.п., а також відрахувань у пенсійні фонди, що

знаходяться в довгостроковому користуванні компаній і фактично являють собою довгострокові вкладення резервного капіталу. Збільшення відрахувань у резервні фонди призводить до зменшення розмірів оподаткованого прибутку. Значною мірою ці відрахування є частиною накопиченого прибутку, прихованого від оподаткування, тим більше, що відповідні резервні фонди можна вільно створювати і витратити;

- витрати на покриття збитків. У разі виникнення операційних збитків більшість країн надає компаніям можливість зменшувати оподатковуваний прибуток як за наступні періоди, так і за попередні. Наприклад, у США після реформи 1986 р. операційні збитки можуть бути розподілені на три попередні роки і п'ятнадцять наступних. Для банків операційні збитки, що відносяться до втрат за кредитами, можуть бути рознесені на десять попередніх років, а потім на п'ять наступних.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо характерні особливості сучасної практики оподаткування банків у розвинених країнах світу :

- низька питома вага податків, що сплачуються корпораціями (у т.ч. банками), у загальній сумі податкових надходжень до бюджету;
- застосування єдиної ставки податку на прибуток для підприємств і банків;
- широке застосування податкових вирахувань на суму амортизаційних відрахувань, для створення резервних фондів, для покриття збитків;
- звільнення від оподаткування непрямими податками операцій, пов'язаних з банківською діяльністю.

Щодо системи оподаткування банків в Україні, можемо відзначити наявність всіх вищеперерахованих рис, що дає підстави говорити про відповідність її практиці розвинутих країн.

Таким чином, як прямий фактор система оподаткування банків впливає на такі показники їх діяльності, як фінансові результати діяльності, витрати та собівартість продуктів і послуг. Витрати зі сплати податків впливають як на ліквідність банку (у силу того, що вони сплачуються за рахунок коштів, що

знаходяться на кореспондентському рахунку), так і на розмір власних коштів (у силу того, що податки, як і будь-які витрати, призводять до зменшення прибутку, а отже і розміру капіталу банку).

Крім оподаткування діяльності власне банків, на стабільне функціонування банківської системи значний вплив здійснює і порядок оподаткування підприємств і населення як клієнтів банків, яке також визначає активність банків в тих або інших сферах, в чому і полягає опосередкований вплив оподаткування як фактору банківської діяльності.

Дослідження особливостей оподаткування в розвинутих країнах дозволило виділити в системі податків, що сплачують фізичні та юридичні особи, ті, що мають найбільш істотне значення з точки зору впливу на діяльність банків, а саме:

- порядок оподаткування підприємств і фізичних осіб, які сплачують податки з отриманого прибутку або доходу. У результаті після сплати податків у платників залишається значна частина зароблених коштів, що можуть використовуватися не тільки на поточне споживання, але і для заощаджень. Відповідно збільшується обсяг залучених банками коштів;
- надання можливості відносити на витрати, що зменшують оподатковуваний прибуток, проценти за кредитами. Компанії відносять на витрати всі проценти, незалежно від напрямку використання кредиту. Подібне право, як правило, мають і фізичні особи. У багатьох країнах фізичним особам-платникам податків надається податкова знижка на суму виплачених ними процентів за кредитами, отриманих з метою виробничих інвестицій. У ряді країн застосовується різний податковий режим для окремих видів процентних платежів. Так, в Австралії, Франції, Туреччині, Ірландії податкова знижка використовується тільки щодо процентів за кредитами, отриманими для бізнесу. У США не оподатковуються проценти, сплачувані за іпотечними кредитами;
- звільнення від оподаткування доходів від вкладень у певні об'єкти інвестицій. У ряді країн пільги надаються платникам податків, що вкладають

кошти в державні банки, приймають участь у національних планах заощаджень (проценти за такими внесками не обкладаються податком). Однак Фінляндія є єдиною країною, де така пільга надається без обмежень. В інших країнах діє граничний розмір пільги і чітко обумовлені види фінансових інструментів, проценти за якими звільняються від оподаткування;

- надання права вираховувати з отриманих доходів суму процентів за емітованими цінними паперами (облігаціями, товарними векселями і т.д.). Таке право знижує привабливість кредитів банку, тому що компанії одержують можливість залучати кошти іншим способом. Банки продовжують приймати участь у кредитуванні підприємств через придбання цінних паперів. Однак з позиції банку кредитування є менш ризикованою формою вкладення капіталу, оскільки в процесі кредитування банк підтримує тісні зв'язки з компанією, може контролювати напрямки використання кредиту, надати кредит під заставу майна;

- використання різних схем для запобігання подвійного оподаткування дивідендів. Прибуток, що розподіляється компанією, може звільнитися від оподаткування на рівні або самої компанії (діє в Греції і Норвегії), або акціонерів (діє або передбачається в Австралії, Данії, Фінляндії, Німеччині, Італії). Дія даної знижки носить, як правило, обмежений характер. Застосування подібних схем робить більш ефективним залучення ресурсів через емісію акцій і знижує привабливість банківських кредитів.

Отже, через оподаткування доходів фізичних осіб податкова система впливає на реальний та потенційний обсяг залучених ресурсів банку, а за допомогою реалізації системи податкових пільг та знижок при оподаткуванні процентів за кредитами, інвестиційних вкладень, цінних паперів — на структуру продуктів та послуг, що надаються банком, а також на вибір тих чи інших напрямків діяльності, які має намір розвивати банк.

Все вищезазначене дає змогу зробити висновок, що оподаткування як фактор діяльності банку, а також як один з найефективніших інструментів державного економічного регулювання, може суттєво впливати і на прийняття

управлінських рішень. Обґрунтуванню необхідності врахування податкового фактору в процесі управління діяльністю банку останнім часом приділено увагу в працях багатьох науковців [61, 62, 63]. На нашу думку, можливість банків впливати та управляти оподаткуванням значною мірою визначається функціями, які вони виконують у системі податкових відносин.

Банки отримують переважну частину доходів від надання фінансових послуг фізичним і юридичним особам і, як інші суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку, банки зобов'язані сплачувати до бюджету і державних цільових фондів податки та інші обов'язкові платежі, встановлені чинним податковим законодавством — податок на прибуток підприємств, ПДВ (за деякими видами операцій), податок на землю, податок з власників транспортних засобів, місцеві податки і збори, а також внески до соціальних фондів: пенсійного, соціального страхування на випадок втрати працездатності, безробіття і нещасних випадків на виробництві. Отже, в даному випадку банки є платниками податків, тобто особами, на яких чинним податковим законодавством покладені обов'язки з їх нарахування, і сплати [64].

В інших випадках банки виступають у ролі податкових агентів, тобто осіб, які зобов'язані нараховувати і сплачувати податки від імені і за рахунок інших підприємств або громадян-платників податків, і, відповідно, вести податковий облік, надавати податковим органам звітність, а також нести відповідальність за порушення податкового законодавства [64] (наприклад, податок на доходи фізичних осіб, внески із заробітної плати працівників до фондів соціального страхування, податок на дивіденди).

Таким чином, функції, що виконуються банком в системі податкових відносин, формують відповідне податкове поле, яке і визначає значною мірою можливості управління оподаткуванням як фактором діяльності (мінімізація або оптимізація як прямого так і опосередкованого впливу). Податкове поле визначається сукупністю податків і зборів, що сплачуються банком (за рахунок власних коштів, чи за дорученням та рахунок інших осіб), із характеристикою

їх параметрів — об'єкт оподаткування, ставка податку, термін сплати, податкові пільги (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні податки та збори у складі податкового поля банку

Функції банку в податкових відносинах	Види податків та зборів згідно ст.14 Закону [64]		
	Загальнодержавні податки	Загальнодержавні внески, збори та обов'язкові платежі	Місцеві податки
Платник податків	<p>ПДВ.</p> <p>Податок на прибуток підприємств.</p> <p>Державне мито</p> <p>Плата за землю.</p> <p>Податок з власників транспортних засобів.</p> <p>Податок на нерухоме майно.</p>	<p>Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Внески на державне пенсійне страхування. Внески на державне соціальне страхування від нещасних випадків — нараховуються і сплачуються за рахунок фонду оплати праці.</p> <p>Збір на обов'язкове пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій — купівлі готівкової іноземної валюти. Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності (торгівлю іноземною валютою). Рентні платежі. Відрахування у фонд гарантування вкладів фізичних осіб.</p>	<p>Комунальний податок</p>
Податковий агент	<p>Податок на дивіденди.</p> <p>Податок на доходи фізичних осіб.</p>	<p>Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Внески на державне пенсійне страхування. Внески на державне соціальне страхування від нещасних випадків — нараховуються і утримуються із заробітної плати працівників банку. Збір на обов'язкове пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій — купівлі готівкової іноземної валюти.</p>	<p>Не сплачують</p>

Найбільшу питому вагу в надходженнях до бюджету від банківських установ складає податок на прибуток (табл. 1.3.) Станом на 01.09.2008 року банківською системою сплачено до бюджетів всіх рівнів 3 888,1 млн. грн., в т.ч. податку на прибуток 2 318,5 млн. грн., що в 1,8 рази більше, ніж за аналогічний період минулого року (2 211,1 млн. грн. та 1 280,0 млн. грн. відповідно) [65].

Таблиця 1.3.

Структура податкових надходжень до бюджету від банківських установ, %

Показник	01.09.2006	01.09.2007	01.09.2008
Податок на прибуток	54	57	60
Податок на доходи фізичних осіб	36	35	34
ПДВ	7	6	4
Інші податки і збори	3	2	2

Наступним за величиною є податок на доходи фізичних осіб, проте, слід зазначити, що виплати за цим податком банк проводить як податковий агент. До складу інших податків і зборів включаються відрахування в соціальні фонди, плата за торговий патент, рентні платежі, мито, відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та місцеві податки і збори.

Слід відмітити тенденцію до зростання питомої ваги податку на прибуток та поступове зменшення частки ПДВ у загальній сумі податкових платежів банків (рис. 1.3). За результатами діяльності за вісім місяців 2008 року банками було задекларовано прибутку до оподаткування 9,2 млрд. грн., що в 1,5 рази більше відповідного періоду минулого року (6,3 млрд. грн.) [65]. Така тенденція свідчить про посилення регулюючої функції податкової системи щодо банків.

Незважаючи на позитивні тенденції в цілому по банківській системі, 47 банків або 26,4% від загальної кількості зареєстрованих знизили обсяги сплати податку на прибуток. Серед них: 27 зареєстровані в м. Києві, 6 – Донецькій області, 4 – Одеській області, по 3 – в Чернігівській і Дніпропетровській областях, по 2 – в Запорізькій і Харківській областях (Додаток А).

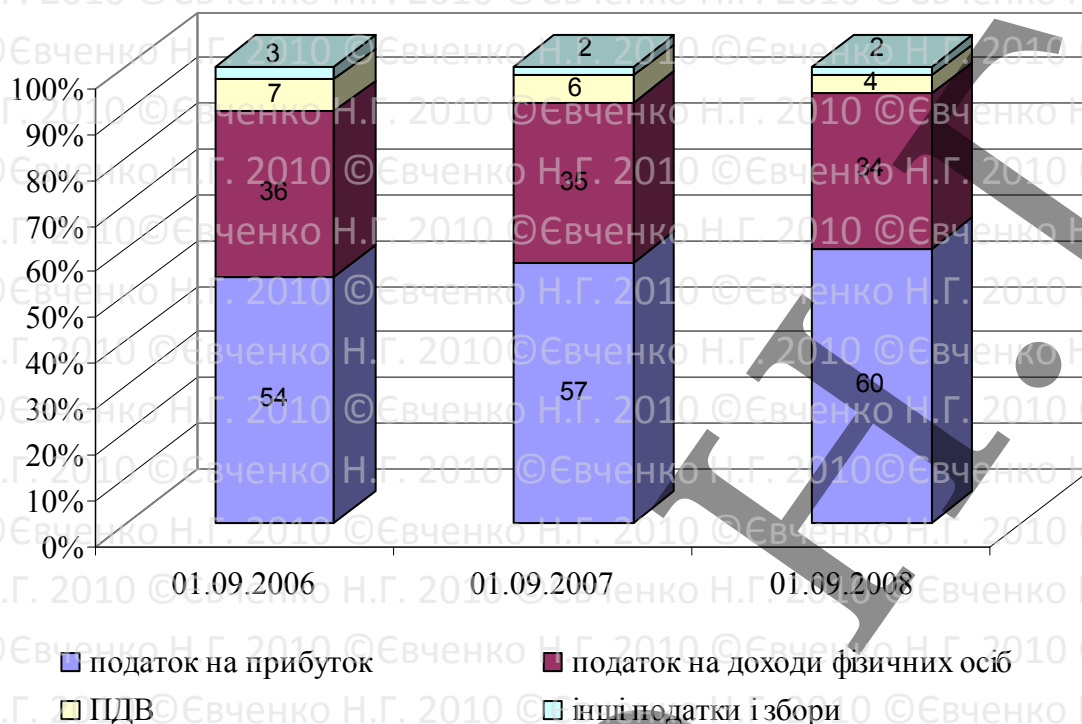

Рис. 1.3. Динаміка частки податку на прибуток в структурі податкових платежів банків за період з 01.09.2006 р. по 01.09.2008 р., %

Порівнявши надходження від податку на прибуток в розрізі груп банків станом на 01.09.2008 р. з аналогічним періодом 2007 року, слід відмітити найбільші темпи приросту частки найбільших банків (табл. 1.4 та Додаток Б). В цілому по банківській системі сплата по податку на прибуток збільшилась на 81 %.

Таблиця 1.4

Сума надходжень з податку на прибуток за групами банків, млн. грн.

Групи банків	Сплачено податку на прибуток за 8 місяців 2008 року	Сплачено податку на прибуток за 8 місяців 2007 року	Відхилення	Приріст, %
Найбільші	1 654,1	877,0	777,1	88,6
Великі	315,7	188,4	127,2	67,5
Середні	229,2	141,4	87,8	62,1
Малі	119,5	73,1	46,4	63,5
Всього	2 318,5	1 280,0	1 038,5	81,14

Варто зазначити, що складність урахування податкового фактору в управлінні зумовлюється тим, що діяльність банків, з одного боку, регулюється і регламентується спеціальним банківським законодавством, а також безпосередньо Національним банком України, в тому числі щодо ведення банківських операцій і бухгалтерського обліку, а з іншої — питання оподаткування банків знаходяться в компетенції державної податкової служби України, яка стоїть на варті дотримання податкового законодавства. Крім того, необхідно зазначити, що банки виділяються в особливу групу учасників податкових відносин. З одного боку, банки є юридичними особами, а, отже, платниками більшості податків, і на загальних підставах здійснюють платежі до бюджету. З іншого, вони є посередниками між державою і платниками податків, оскільки, відповідно до чинного законодавства, на банки покладаються обов'язки виконувати доручення платників щодо перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів. У цьому разі від банків значною мірою залежить повнота сплати податків іншими платниками.

Важливим моментом у даному випадку є політика держави в забезпеченні своєчасності і повноти отримання бюджетом коштів для здійснення необхідних державних витрат: встановлення моменту сплати податків і зборів, визначення переліку інформації, необхідної для надання податковим і іншим органам влади, передбачення санкцій за порушення законодавства та ін.

Особлива роль банків як учасників податкових відносин полягає ще і в тому, що податкове законодавство покладає на них особливі обов'язки з попередження податкових правопорушень іншими платниками податків. Так, установам банків не дозволяється відкривати підприємствам рахунки без надання копії документа, що підтверджує взяття підприємства на податковий облік, засвідченої податковим органом [64].

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що оподаткування належить до групи зовнішніх економічних факторів банківської діяльності, на який банк не може активно впливати, а має пристосовуватися. Оподаткування є

суттєвим фактором банківської діяльності, який поряд і в безпосередньому взаємозв'язку з іншими факторами здійснює як прямий, так і опосередкований вплив на діяльність банків. Залежно від суб'єкта впливу необхідно виділяти систему оподаткування власне банку, яка прямо впливає на фінансові результати, ліквідність, власні фінансові ресурси, собівартість продуктів та послуг банку, та систему оподаткування інших суб'єктів господарювання та фізичних осіб — клієнтів і контрагентів банку, яка, в свою чергу, опосередковано впливає на асортимент банківських продуктів та послуг, ресурсний потенціал, вибір пріоритетних напрямків діяльності банку. Функції, що покладаються на банки податковим законодавством формують і відповідне податкове поле, що і визначає можливості управління оподаткуванням як фактором діяльності банку.

Визначення податкового поля банку, місця оподаткування в системі факторів та його впливу на банківську діяльність зумовлює необхідність розгляду і аналізу особливостей формування системи податкового менеджменту банку як засобу оптимізації як прямого, так і опосередкованого впливу податків.

1.2. Обґрунтування місця податкового менеджменту в системі управління банку

Визначивши місце податків у системі факторів, що впливають на діяльність банку та напрями їх впливу, необхідно розглянути засоби, які могли б дозволити банку оптимізувати дію зовнішнього податкового середовища.

Необхідність урахування податкових факторів в процесі управління діяльністю організації визнається і вітчизняними, і зарубіжними науковцями і практиками [66, 67, 68, 69]. В зарубіжних країнах погляди на роль

оподаткування в діяльності організації істотно змінилися за останні три десятиліття (рис. 1.4).

У 1980-х рр. податки розглядалися як витрати на ведення бізнесу, і компанії намагалися їх мінімізувати, не порушуючи податкове законодавство.

У 1990-х рр. прагнення збільшити вартість бізнесу для інвесторів викликало коригування завдань, що стоять перед компаніями. На додаток до процесу обчислення і сплати податків, оподаткування почало враховуватися в процесі управління фінансовими ресурсами як один з факторів, що впливають на вартість компанії.

У 2000-х рр. на перший план виходить висока чутливість бізнесу до різного роду ризиків, і податкових, зокрема. Збільшення міжнародних транзакцій, ускладнення податкового законодавства, значні санкції і навіть банкрутство у разі виявлення ухилення від податків, нарешті, збитки, що завдаються репутації банку судовими розглядами, — все це викликає необхідність вивчення оподаткування як сфери потенційних ризиків для банку.

Рис. 1.4. Розвиток поглядів на роль оподаткування в управлінні організацією [70].

На сьогодні податковий аспект присутній в будь-якому сегменті управління фінансами банку, впливає на всі ключові фінансові рішення. Оподаткування прямо впливає не тільки на досягнення найважливіших фінансових цілей банку (збільшення чистого прибутку і вартості бізнесу), але й на управління доходами, витратами, прибутком і капіталом, а опосередковано — і на інші напрямки фінансового менеджменту (формування фінансової політики, управління кредитним портфелем, портфелем цінних паперів тощо).

В зв'язку з цим система управління податковим фактором в процесі прийняття управлінських рішень повинна стати невід'ємною частиною системи фінансового менеджменту в банку, враховуючи його цілі та завдання.

У сучасній економічній літературі дана система, як правило, визначається як податковий менеджмент або корпоративний податковий менеджмент.

На думку авторів підручника «Податкове планування» Вилкової О.С. та Романовського М.В. [71], впровадження такого механізму управління податками як податковий менеджмент найбільш потребують такі основні групи організацій:

- великі корпоративні структури, що мають широкую мережу філій, дочірніх та асоційованих компаній, де виникають додаткові завдання, пов'язані з оптимізацією оподаткування;
- новостворені приватні підприємства та компанії, що потребують визначення майбутніх напрямків діяльності, планування та оцінки майбутніх доходів та витрат, суттєвий вплив на які здійснюють податки;
- приватизовані підприємства, що потребують перегляду застарілих підходів та впровадження нових систем управління фінансами, витратами і податками, зокрема;
- малі підприємства, що можуть застосовувати різні схеми оподаткування (загальну чи спрощену).

Виходячи із особливостей функціонування та організаційної структури банків, їх можна віднести майже до кожної із наведених груп. Тобто, можемо говорити про необхідність розробки та впровадження у банку такої складової

системи фінансового менеджменту як управління податковою діяльністю банку в цілому і управлінні податковими ризиками зокрема. Під податковою діяльністю банку, для виконання завдань даного дослідження, розуміємо діяльність, пов'язану з формуванням і оптимізацією податкової бази за всіма видами податків; оптимізацією податкового навантаження; оцінкою податкових ризиків; розробкою облікової політики з урахуванням оподаткування; підготовкою і поданням податкової звітності; контролем дотримання графіків податкових платежів; відносинами з податковими та контролюючими органами. В рамках фінансового управління податкова діяльність може бути розглянута як діяльність з використанням спеціальних інструментів для забезпечення найбільш ефективних результатів діяльності банку і його взаємовідносин з державою з урахуванням впливу оподаткування.

Питанням податкового менеджменту присвячено значну кількість праць таких вітчизняних вчених як О.Д. Василик [72], О.М. Тимченко [73], Т.М. Рева [74], А.М. Леміш [75], Р.Ю Ісаншина [76], С.В. Паранчук, Є.М. Романів [77]. Проте необхідно відмітити, що зазначені роботи здебільшого присвячені проблемам державного податкового менеджменту. Цілеспрямованим дослідженням теоретично-методичних та прикладних аспектів податкового менеджменту присвячені наукові роботи багатьох російських економістів, серед яких слід зазначити Д.Г. Черника [78], М.В. Карпа [79], Є.А. Кірову [78], Є.А. Єрмакову [80], С.В. Баруліна [80], Є.М. Євстігнеєва [81], О.С. Вилкову, М.В. Романовського [71]. Високо оцінюючи вклад зазначених авторів у проблематику, що досліджується, необхідно зауважити, що це, насамперед, навчальна література. Крім того, більшість авторів досліджують питання організації податкового планування.

Серед наукових робіт відомих українських науковців на особливу увагу заслуговують праці Ю.Б. Іванова [82], В.В. Карпової [82], А.І. Крисоватого та А.Я. Кізими [83], які визначають поняття, об'єкт, предмет і методи податкового менеджменту, розрізняючи при цьому державний податковий менеджмент та корпоративний податковий менеджмент. Переважну більшість наукових

досліджень вітчизняних авторів присвячено проблемам управління податковими платежами на підприємствах, а проблеми формування системи податкового менеджменту в банках залишаються найменш дослідженими. Певною мірою питання вдосконалення податкового менеджменту на підприємствах вирішені такими вченими як А.В. Єлісеєв [84], Ю.В. Півняк [85], В.А. Горб [86], В.В. Карпова [87], Я.І. Глушенко [88], окремі теоретичні положення яких можуть бути використані в подальшій роботі.

Проведений автором аналіз наукових досліджень із проблематики податкового менеджменту дозволяє стверджувати, що залишилося поза увагою як науковців, так і практиків дослідження формування системи податкового менеджменту в банку та визначення її елементів з точки зору впливу податків на фінансові результати діяльності банку.

Як окрема галузь знань податковий менеджмент виник на початку ХХ століття і відтоді набув широкого розвитку у розвинених країнах світу як наука і практика управління фінансовими ресурсами і відносинами, що охоплюють систему принципів, форм і прийомів регулювання економіки за допомогою податків [83]. Як відомо, у західній практиці на рівні господарюючих суб'єктів в рамках функції фінансового планування відбулось виділення функції податкового планування, оскільки податки є суттєвою статтею витрат. Розвиток податкової системи, значний обсяг податкового законодавства, наслідки податкових помилок призвели до виділення податкового менеджменту в окрему підсистему управління. За аналогією з фінансовим менеджментом податковий менеджмент виник спочатку в господарському середовищі, тобто в практичній діяльності, і лише згодом з'явилися спроби теоретичного узагальнення і розвитку цієї області знань.

З метою виявлення особливих ознак поняття «податковий менеджмент банку» в ході дослідження був проведений аналіз категорії «податковий менеджмент».

Відомі автори наукових праць та дисертаційних досліджень в цілому дають схожі визначення поняття «податковий менеджмент». Так, Д.Г. Черник

пише, що «податковий менеджмент як управління всіма податковими платежами з метою їх оптимізації є невід'ємною складовою управління будь-якою компанією» [89]. Такої ж точки зору дотримується і Ю.В. Півняк відзначаючи, що «податковий менеджмент є частиною системи управління підприємством, яка відповідає за управління оподаткуванням підприємства» [85].

Ю.Б. Іванов розглядає корпоративний податковий менеджмент як управління всією роботою, пов'язаною з обчисленням та сплатою податкових зобов'язань на рівні підприємства як платника податків та зборів, визначаючи таку роботу як податкову політику підприємства [90]. Тобто, на його думку, податковий менеджмент — це управління податковою політикою підприємства.

Спрямування податкового менеджменту на реалізацію податкової політики підкреслює і К.А. Кантирев [91]. За його визначенням, «податковий менеджмент — це елемент загальної системи управління, що відповідає за виконання податкових зобов'язань та реалізацію податкової політики організації» [89].

Як свідчать вищенаведені визначення, автори визнають податковий менеджмент складовою системи управління організацією в цілому, що відповідає за реалізацію податкової політики та забезпечує виконання податкових зобов'язань. На нашу думку, таке визначення податкового менеджменту має узагальнюючий характер, і може використовуватись як визначення у широкому розумінні.

Більш точне визначення податкового менеджменту читаємо у Є.М. Євстігнєєва [81], який акцентує увагу на тому, що «корпоративний податковий менеджмент — складова управління фінансами господарського суб'єкта, законний засіб зменшення податкового навантаження платника податків». Тобто, йдеться про складову саме фінансового менеджменту, оскільки система оподаткування суттєво впливає на обсяг саме фінансових ресурсів організації. Крім того, кінцева мета податкового менеджменту визначається через зменшення податкового навантаження.

Проте, на нашу думку, найбільш вдале визначення наводить Г.М. Шерешевська. Вона висловлює думку, що «податковим менеджментом є безперервний управлінський процес, спрямований на побудову системи, що забезпечує найбільш оптимальне податкове навантаження у поєднанні з реалізацією цілей організації» [92]. Отже, податковий менеджмент розглядається як процес, який спрямовано не на мінімізацію сум податків, а на оптимізацію фінансово-господарської діяльності організації, при цьому не має значення, чи є метою діяльності організації досягнення максимального прибутку чи ні, оскільки мінімізація податків не завжди сприятиме досягненню стратегічних цілей організації.

Слушним є висновок В.А. Горба [93], який акцентує увагу на тому, що «податковий менеджмент — сукупність принципів, методів, засобів і форм управління процесом оподаткування підприємства, розроблених і застосовуваних з метою оптимізації податкового навантаження й на цій основі підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутку (рентабельності)». Цінність даного визначення полягає в тому, що податковий менеджмент характеризується як система елементів (принципів, методів, засобів та форм управління), а також уточнюються його кінцеві цілі (збільшення прибутку та підвищення ефективності виробництва).

Стосовно структури податкового менеджменту, то тут наражаємось на існування різних підходів до поділу системи на складові (табл. 1.5). Так, виділяючи об'єкт податкового менеджменту, автори визначають його і як податкову політику, і як податковий аспект управлінських рішень, і навіть діяльність в цілому.

Коле вирішуваних завдань податкового менеджменту окреслюється, починаючи від оптимізації податкової політики, до підвищення рентабельності діяльності та розвитку відносин з клієнтами.

Таблиця 1.5

Підходи щодо визначення елементів системи податкового менеджменту

Автори	Українські науковці щодо корпоративного податкового менеджменту			Російські науковці щодо податкового менеджменту банку		
	Іванов Ю.Б., Карпова В.В., Карпов Л.Н. [82]	Крисоватий А.І., Кізіма А.Я. [83]	Півняк Ю.В. [94], Горб В.А. [93]	Борисов О.І. [95]	Леушев А.А. [62]	Кантирев К.А. [52]
Завдання	Оптимізація податкової політики підприємства	Оптимізація податкових платежів та збільшення прибутковості	Оптимізація податкового навантаження з метою збільшення прибутку/рентабельності	Врахування податкових ризиків при ухваленні управлінських рішень	Оптимізація способів використання наданих законодавством прав з виконання податкових зобов'язань	Розвиток відносин з клієнтами
Об'єкт	Податкова політика підприємства	Діяльність підприємства в цілому (в тому числі і щодо податкових платежів)	Оподаткування як потік, податкова політика підприємства	Податковий аспект управлінських рішень	Податковий механізм діяльності банку	Продукти та послуги банку
Інструменти	Податкове планування, податковий облік і розрахунок податкових платежів, бюджетування податків	Податкове планування, податкове прогнозування, податкове регулювання, податковий контроль	Податкове планування, бухгалтерський і податковий облік, мотивація працівників, податковий контроль	Податкова стратегія, податкове планування, податкове регулювання, податковий контроль	Організація і координація, податковий аналіз, податкове планування і прогнозування, податковий облік, податковий контроль	Податкова стратегія, податковий маркетинг, обліково-звітний процес, організаційна структура

Наведена в таблиці 1.5 порівняльна характеристика підходів переконує, що визначення інструментів податкового менеджменту також залишається невирішеною проблемою. Проте, слід відзначити єдність авторів у виділенні таких інструментів як податкове планування, податковий облік і податковий контроль.

Слід зазначити, що податковий менеджмент є невід'ємною складовою системи управління фінансами, що відзначає більшість науковців. Тому, на нашу думку, доцільно виділити такі інструменти податкового менеджменту, як податкове планування, податковий облік, податковий аналіз та податковий контроль, оскільки такий підхід визначає функції податкового менеджменту відповідно до функцій фінансового менеджменту банку.

Деякі автори [83, 95] як інструмент податкового менеджменту виділяють податкове регулювання. Слід відзначити, що серед функцій фінансового менеджменту, дійсно важливе значення має функція фінансового регулювання, основним завданням якої є оперативне управління активами і пасивами з метою підтримання ліквідності банку. Проте, на нашу думку податкове регулювання належить до сфери державного податкового менеджменту, а на рівні банку усунення відхилень від заданих параметрів податкової діяльності може бути забезпечене у межах податкового контролю.

Банк як суб'єкт господарювання відноситься до категорії складних систем, тому питання оцінки ефективності його діяльності і організації управління повинні вирішуватися на основі комплексного підходу. Для формування і розвитку теоретичних засад податкового менеджменту банку ми поєднали теорію податкового менеджменту з основами системного аналізу та процесного підходу.

Процесний підхід розглядає управління як серію взаємопов'язаних дій (функцій управління), які реалізуються у певній послідовності. Кожна функція управління, в свою чергу, складається із взаємопов'язаних підфункцій. Тобто, процес управління є загальною сумою усіх функцій та підфункцій [96]. Об'єктом досліджень процесного підходу є безперервний процес виконання

взаємопов'язаних функцій управління організацією. При цьому під процесом розуміють логічну послідовність дій, тривалу у часі, що призводить до послідовної зміни проміжних станів системи, в якій цей процес протікає, і перетворює початкові (вхідні) ресурси в кінцеві (вихідні або результати) [97].

Тобто, процес характеризується наступними властивостями:

- тривалість в часі;
- наявність перехідних станів унаслідок певних дій;
- наявність чітко визначених початкових і кінцевих подій;
- наявність чітко визначених ресурсів, що підтримують виконання процесу;
- наявність чітко визначених вхідних ресурсів;
- наявність чітко визначених вихідних ресурсів.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що кожен процес, незалежно від його виду й типу, відбувається всередині якоїсь системи. Здійснюючись всередині системи, процеси неминуче призведуть до її зміни [96]. Аналогічно тому, як поняття «процес» асоціюється з динамікою, поняття «система» асоціюється з організацією. Існує безліч визначень поняття «система». Найбільш популярним і максимально універсальним є наступне визначення: «система — множина елементів, що перебувають у відносинах і взаємозв'язках один з одним, які утворюють певну цілісність, єдність» [97]. Дане визначення відображає філософське визначення поняття «система». Для вирішення завдань даного дослідження доцільно навести більш точне визначення поняття системи як сукупності взаємопов'язаних між собою та з зовнішнім середовищем елементів, функціонування яких спрямоване на одержання конкретного результату. Саме одержання конкретного результату і є метою створення системи [97].

Повертаючись до визначення податкового менеджменту банку, необхідно звернути увагу на те, що йому властиві всі характеристики системи: наявність елементів, взаємозв'язків між ними, здатність до саморозвитку, а також нерозривний зв'язок із зовнішнім середовищем, у взаєминах з яким система

виявляє свою цілісність. Крім того, можна констатувати, що податковому менеджменту притаманні всі властивості процесу. Вхідними ресурсами податкового менеджменту як процесу є законодавче, нормативне та інформаційне забезпечення. Результатом податкового менеджменту як процесу є організація правильного і достовірного розрахунку та сплати податків, забезпечення оптимального співвідношення податкового навантаження з показниками ефективності діяльності та контрольованого рівня податкових ризиків відповідно до цілей і завдань діяльності банку.

Систему податкового менеджменту в банку, виходячи з основних функцій банку як учасника податкових відносин, на нашу думку, необхідно розглядати як поєднання двох підсистем — підсистеми податкового менеджменту банку як платника податків та підсистеми податкового менеджменту банку як податкового агента, кожній з яких властиві свої завдання, об'єкти та інструменти.

Узагальнюючи і систематизуючи дослідження в сфері податкового менеджменту, ми пропонуємо власне бачення організації і функціонування системи податкового менеджменту банку, яка представлена в таблиці 1.6.

Для розкриття сутності податкового менеджменту банку, необхідно визначити суть і значення кожного елемента.

Управління всіма напрямками діяльності банку повинне бути зорієнтоване на досягнення стратегічних цілей і завдань. Оскільки податковий менеджмент є складовим елементом системи управління банку, тому цілі і завдання функціонування і розвитку банку в цілому є визначальними для цілей і завдань податкового менеджменту, а останні повинні забезпечувати оптимальні умови для досягнення перших.

Виходячи із необхідності мінімізації негативного впливу оподаткування, основною метою впровадження податкового менеджменту в банку є розробка комплексної системи управління податковою діяльністю, що забезпечить досягнення оптимального рівня податкового навантаження в контексті стратегічних цілей розвитку банку.

Таблиця 1.6

Система податкового менеджменту банку

Підсистеми	Завдання	Об'єкт	Суб'єкт	Інструменти	Забезпечення
Банк-платник податків	<ul style="list-style-type: none"> • оптимізація податкового навантаження; • управління податковими витратами; • розробка облікової політики та правил податкового обліку; • виявлення, оцінка та мінімізація податкових ризиків; • узгодження заходів податкового менеджменту з фінансовою стратегією банку; • контроль за своєчасністю, повнотою та правильністю розрахунків податків та поданням звітності; • аналіз та оцінка ефективності заходів податкового менеджменту 	<p>Податкова діяльність банку — діяльність, пов'язана з формуванням податкових баз; оптимізацією податкового навантаження, оцінкою податкових ризиків; розробкою облікової політики; підготовкою і поданням податкової звітності; контролем дотримання графіків податкових платежів; відносинами з податковими та контролюючими органами.</p>	<p>Окремі відповідальні особи (юристи, бухгалтери, аналітики, менеджери) або окремий структурний підрозділ (податкового менеджменту), на яких покладено відповідні обов'язки і які забезпечують управління податковою діяльністю банку та інших суб'єктів оподаткування</p>	<ul style="list-style-type: none"> • податкове планування; • податковий облік та облікова політика; • податковий аналіз; • податковий контроль. 	<ul style="list-style-type: none"> • законодавче забезпечення (Закони України, постанови Кабінету Міністрів та НБУ, накази і листи ДПАУ); • нормативне забезпечення (внутрішні положення, інструкції, методичні вказівки, нормативи); • інформаційне забезпечення (дані фінансового та податкового обліку, податкового аналізу, показники фінансової та управлінської звітності).
Банк-податковий агент	<ul style="list-style-type: none"> • розробка правил податкового обліку; • контроль за своєчасністю, повнотою та правильністю розрахунків податків та поданням звітності; • виявлення, оцінка та мінімізація податкових ризиків, пов'язаних з діяльністю банку як податкового агента. 	<p>Податкова діяльність інших суб'єктів оподаткування (клієнтів, працівників, акціонерів тощо)</p>	<p>Окремі відповідальні особи (юристи, бухгалтери, аналітики, менеджери) або окремий структурний підрозділ (податкового менеджменту), на яких покладено відповідні обов'язки і які забезпечують управління податковою діяльністю банку та інших суб'єктів оподаткування</p>	<ul style="list-style-type: none"> • податковий облік; • податковий аналіз; • податковий контроль. 	<ul style="list-style-type: none"> • інформаційне забезпечення (дані фінансового та податкового обліку, податкового аналізу, показники фінансової та управлінської звітності).

Серед найважливіших завдань податкового менеджменту банку вважаємо за необхідне виділити наступні:

- визначення цілей і завдань податкового менеджменту на поточному етапі і на перспективу (тактичні і стратегічні завдання);
- вибір податкової стратегії за напрямками діяльності;
- визначення оптимального податкового навантаження і допустимих податкових ризиків;
- розробка облікової політики з урахуванням оподаткування;
- розробка правил і методів формування звітних даних, групування фінансової інформації, необхідної для достовірного і своєчасного розрахунку податків і забезпечення інформацією зовнішніх і внутрішніх користувачів для здійснення податкового контролю (податковий облік);
- розробка системи управління податковими витратами банку;
- узгодження заходів податкового менеджменту з фінансовою стратегією банку;
- контроль за своєчасністю, повнотою та правильністю розрахунків податків та поданням звітності;
- розробка системи показників для оцінки ефективності податкового менеджменту і податкових наслідків прийнятих управлінських рішень.

Проте необхідно зауважити, що завдання виявлення та оцінки податкових ризиків актуальне для обох підсистем податкового менеджменту.

У філософському розумінні об'єкт — це те, на що спрямовується на основі практики діяльність суб'єкта [98, 99]. Відповідно, об'єктом податкового менеджменту банку можемо визначити податкову діяльність банку як платника податків та діяльність банку як податкового агента. Дотримання виконання банком функції посередника між іншими платниками податків та державою в перерахуванні податкових платежів до бюджету та державних цільових фондів забезпечується функцією податкового контролю.

Об'єкт податкового менеджменту банку постійно змінюється під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, змінюючи тим самим і сферу діяльності

суб'єкта податкового менеджменту. Як суб'єкти податкового менеджменту в банку виступають окремі відповідальні особи (юристи, бухгалтери, аналітики, менеджери) або окремий структурний підрозділ (податкового менеджменту), на які покладено відповідні обов'язки і які через використання інструментів податкового менеджменту забезпечують управління податковою діяльністю банку.

Отже, процес податкового менеджменту можливий лише за наявності взаємодії суб'єкта та об'єкта, в якій суб'єкт є носієм діяльності, а об'єкт — предметом, на який вона спрямована. Виходячи з цього, предметом податкового менеджменту банку є податкове навантаження і податкові ризики.

Розглядаючи податкове навантаження банку як предмет податкового менеджменту, необхідно враховувати фактори, що на нього впливають. Найвагомішими з них є елементи податків (об'єкт оподаткування, податкова ставка, податковий період, податкові пільги) та порядок визначення податкової бази.

Податкові ризики мають суттєве значення в системі не тільки податкового менеджменту банку, а й в системі управління фінансами банку в цілому, оскільки податкові відносини опосередковують більшість фінансових операцій, а отже, виступають важливим фактором, що визначає їх ефективність. Зважаючи на вплив оподаткування на фінансові результати банку, недостатня увага до оцінки податкових ризиків може призвести до прийняття економічно неефективних управлінських рішень в сфері податкового менеджменту банку.

У світовій практиці інструменти управління прийнято розглядати з точки зору системного та процесного підходів. Системний підхід розглядає управління банком як управління сукупністю окремих підсистем: організаційної структури, персоналу, виробництва, фінансів та маркетингу, які зорієнтовані на досягнення різних цілей в умовах зовнішнього середовища, що змінюється [100]. Застосування до інструментів податкового менеджменту процесного підходу дозволяє визначити їх як взаємопов'язані функції:

податкове планування, податковий облік (який включає і розробку облікової політики для цілей оподаткування), податковий аналіз і податковий контроль.

Підсистема податкового менеджменту банку – платника податків, об'єктом якої є податкова діяльність банку, спрямована на оптимізацію податкового навантаження та виявлення податкових ризиків через взаємодію податкового планування, податкового обліку, податкового аналізу і податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень.

Заходи податкового менеджменту для підсистеми банку – податкового агента передбачають нарахування і утримання сум податків, зборів, обов'язкових платежів інших суб'єктів оподаткування в податковому обліку, виявлення і аналіз податкових ризиків, податковий контроль за правильністю розрахунків податкових зобов'язань, своєчасністю перерахування їх до бюджету та поданням податкової звітності.

Важливою складовою системи податкового менеджменту є підсистеми забезпечення. Податковий менеджмент банку як практична діяльність формується на перетині фінансового та податкового обліку, внутрішнього контролю та аудиту, податкового права і фінансового менеджменту.

Така його специфіка і визначає характер необхідного забезпечення, яке на наш погляд, повинне включати законодавчу, нормативну та інформаційну складову.

Законодавче забезпечення податкового менеджменту охоплює сукупність нормативних актів різного рівня, що містять податкові норми. Сюди, в першу чергу, входять Закони України, постанови Кабінету Міністрів та НБУ, накази і листи Державної податкової адміністрації України. В них закріплені основоположні принципи оподаткування, склад системи оподаткування, учасники податкових відносин, встановлені підстави виникнення, зміни і припинення обов'язків зі сплати податків і зборів, а також порядок виконання платниками податків цих обов'язків. Закони включають як закони загальної дії, так і закони щодо конкретних податків. Постанови НБУ регулюють правила ведення податкового та фінансового обліку, а також процедури розробки

облікової політики банку. Листи, вказівки і роз'яснення Державної податкової адміністрації України мають нормативно-методичний характер і слугують для розгляду окремих податкових ситуацій. Окрім національного законодавства, відносини в податковій сфері регулюються і міжнародно-правовими договорами.

Нормативне забезпечення податкового менеджменту включає внутрішні положення, інструкції, методичні вказівки, нормативи, що регулюють здійснення операцій та діяльність банку.

Інформаційне забезпечення для цілей податкового менеджменту включає дані фінансового та податкового обліку, податкового аналізу, показники фінансової та управлінської звітності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що податковим менеджментом є безперервний управлінський процес, що є невід'ємною частиною фінансового менеджменту банку, який спрямований на комплексне використання законних способів оптимізації впливу оподаткування з урахуванням стратегії розвитку банку. Податковий менеджмент є цілісною системою управління податковою діяльністю банку, що включає такі елементи як об'єкт, суб'єкт, завдання, забезпечення та інструменти управління. Об'єктом управління виступає податкова діяльність банку, що конкретизується через визначення предмету, складовими якого є податкове навантаження та податкові ризики банку. Суб'єктом можуть бути як окремі відповідальні особи, так і спеціальний підрозділ у складі організаційної структури банку. Виконання завдань податкового менеджменту досягається через застосування суб'єктом відповідних інструментів, а саме: податкового планування, податкового обліку, податкового аналізу та податкового контролю.

Отже, під податковим менеджментом банку, як засобом оптимізації прямого та опосередкованого впливу оподаткування, пропонуємо розуміти систему управління податковою діяльністю, що передбачає використання відповідних інструментів для визначення податкового навантаження та

податкових ризиків з метою з метою їх оптимізації в межах фінансової стратегії банку та чинного податкового законодавства.

1.3. Податкове навантаження та податкові ризики як предмет податкового менеджменту банку

Податковий менеджмент банку розглядається нами як одна із забезпечуючих підсистем управління. Оскільки предметом податкового менеджменту банку є податкове навантаження і податкові ризики, то можемо відзначити, що функції податкового менеджменту спрямовані на здійснення податкової оптимізації та оцінку податкових ризиків.

Насамперед зупинимось на розгляді податкових ризиків в системі податкового менеджменту банку. На нашу думку, критерієм оцінки якості прийнятих управлінських рішень в сфері податкової діяльності банку в межах управління фінансами повинна бути не стільки максимізація фінансового результату з метою поліпшення фінансового стану та підвищення ринкової вартості банку, скільки мінімізація податкових ризиків. Реалізація податкових ризиків суттєво впливає на результати податкового планування, оскільки за їх невизначеності величина податкового навантаження може бути розрахована лише приблизно і у разі значних відхилень може призвести до прийняття економічно неефективних управлінських рішень в сфері податкового менеджменту, що в свою чергу негативно вплине на величину фінансового результату банку.

Ігнорування податкових ризиків в процесі управління фінансами банку може призвести до суттєвих негативних наслідків як у вигляді прямих втрат — зменшення фінансового результату, збільшення податкових витрат, фінансові санкції, так і у вигляді втраченої вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень.

Недостатня розробка теоретичних та методичних аспектів ідентифікації та оцінки податкових ризиків визначає необхідність уточнення понятійного апарату. Безпосередньо питанням визначення та класифікації податкових ризиків присвячені роботи таких науковців як В.В. Вітлінський [101], О.М. Тимченко [73], Т.А. Козенкова [102], Є.Н. Євстігнєєв [81], С.А. Філін [103], Т.А. Циркунова [104], М.І. Мігунова [105], А.А. Леушев [63].

Слід також відзначити напрацювання В.І. Грушко [106], І.І. Кучерова [107], І.М. Таранова [108], С.В. Онишко [109], А.М. Жеребних [109], які, не досліджуючи безпосередньо проблему податкових ризиків, значну увагу приділяють аналізу причин та факторів, що призводять до втрат бюджету. На нашу думку, такі фактори можна визначити як джерела податкових ризиків, оскільки дія одного або сукупності таких факторів призводить до виникнення певних видів податкових ризиків.

Податкові ризики більшість науковців пропонує розглядати як різновид фінансових ризиків, оскільки вони можуть призвести до зростання витрат. Основна частина податкових ризиків може бути оцінена у грошовому вимірнику. Нефінансовими можна вважати тільки податкові ризики, пов'язані з кримінальною відповідальністю. В той же час банки як юридичні особи не можуть бути суб'єктами кримінальної відповідальності, тобто даний вид ризику не може бути поширений на банк як платника податків [102, 110].

Т.А. Козенкова [102] пов'язує податкові ризики зі змінами в податковій політиці країни, введенням нових податкових платежів, збільшенням ставок оподаткування, змін у податковому законодавстві щодо умов та строків сплати податків і т.д. На нашу думку, такий підхід є обмеженим, в силу того, що джерелами виникнення податкових ризиків можуть бути не тільки зовнішні, а і внутрішні фактори. С.В. Філін трактує поняття податкового ризику, враховуючи такий внутрішній фактор, як наявність податкових помилок: «податковий ризик — це ймовірність втрат суб'єкта господарювання через несприятливі зміни податкового законодавства в процесі фінансової діяльності або внаслідок допущених податкових помилок при обчисленні сум податкових

платежів» [103]. Є.М. Євстигнєєв визначає податковий ризик через «ймовірність виникнення несприятливих наслідків для платника податків в сфері податкового планування» [81]. Проте він обмежує податкові ризики лише втратами через фінансові санкції податкових органів.

За визначенням Т.А. Циркунової та М.І. Мігунової «податковий ризик — це загроза для суб'єкта податкових відносин понести фінансові чи інші втрати, пов'язані з процесом оподаткування» [104, 105]. При цьому авторами наголошується, що такі втрати платник податків може понести через негативні відхилення фактичної діяльності від результатів податкового планування, виходячи з яких приймаються управлінські рішення.

На думку А.А. Леушева, податкові ризики можна трактувати як вузькому та широкому розумінні:

- у вузькому розумінні податкові ризики — це можливість донарахування податків та інших фінансових санкцій податковими органами;
- у широкому розумінні податкові ризики — це ймовірність фінансових (або інших) втрат, пов'язаних з процесом нарахування та сплати податків [63].

Дослідивши доробок вчених та практиків [101, 104, 105, 106, 111] слід відзначити, що серед основних джерел виникнення податкових ризиків зазначаються фіскальна психологія платника, чинники соціально-економічного, нормативно-правового та організаційного характеру, зміни в податковій політиці, недоліки планування, галузеві особливості та види діяльності. З точки зору інструментів податкового менеджменту фактори (джерела виникнення) податкових ризиків, на нашу думку, доцільно об'єднати у дві групи (рис. 1.5).

Зовнішні фактори пов'язані із функціонуванням системи оподаткування взагалі та податковою політикою держави, внутрішні — пов'язані із функціонуванням банку як суб'єкта господарювання та учасника податкових відносин. В кожній з цих груп наведено причини, що збільшують ймовірність реалізації податкових ризиків для банку.

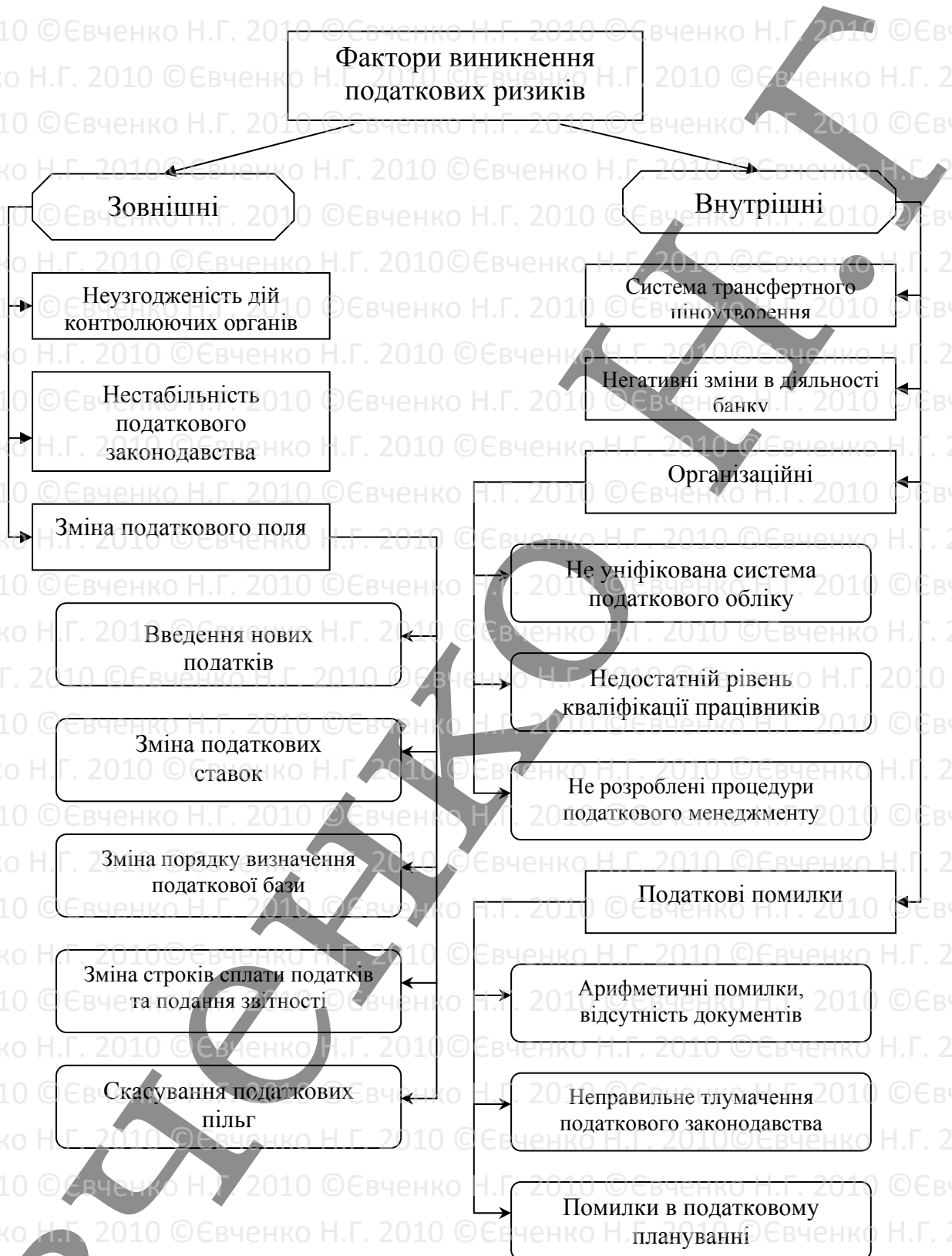

Рис. 1.5. Фактори виникнення податкових ризиків в діяльності банку

Слід зазначити, що податкові ризики найчастіше розуміють як небезпеку настання подій з негативними для банку наслідками, причому не тільки фінансовими втратами, але і погіршенням ділової репутації банку, а тому необхідно систематично проводити їх аналіз та моніторинг. Такий систематичний аналіз дозволить більш виважено підійти до процесу ухвалення управлінських рішень, ліквідувати, мінімізувати податкові ризики або їх наслідки

Крім того, своєчасне виявлення факторів податкових ризиків на основі їх аналізу сприятиме і збільшенню ринкової вартості банку, оскільки відсутність негативних факторів діяльності підвищить довіру потенційних інвесторів і вкладників.

Отже, дія одного або сукупності наведених факторів призводить до виникнення певних видів податкових ризиків. Податкові ризики, що можуть виникнути в діяльності банку з точки зору податкового аналізу, доцільно класифікувати за ознаками, що наведені на рис. 1.6.

Деякі види податкових ризиків принципово не можуть бути усунені, проте всі податкові ризики повинні бути своєчасно ідентифіковані та оцінені їх наслідки для подальшого використання аналітичних даних при ухваленні управлінських рішень.

Вказані вище фактори та пов'язані з ними види податкових ризиків можуть негативно вплинути на різні об'єкти ризиків: на операції банку, на операції з пов'язаними особами, на напрямки діяльності банку, на виконання функцій банку як платника податків та податкового агента, а також на виконання банком функції посередника між державою та іншими платниками податків. Так, можуть виникнути ризики, пов'язані з неправильним документальним оформленням операцій згідно податкового законодавства, застосуванням в обліковій політиці методів, не передбачених податковим законодавством, не відображення деяких операцій в податковому обліку, встановлення цін за операціями з пов'язаними особами на підставі трансфертних тощо.

Рис. 1.6. Класифікація видів податкових ризиків з точки зору податкового аналізу банку

Класифікація та виділення відповідних видів податкових ризиків дозволить проаналізувати операції банку і своєчасно виявити фактори податкових ризиків та передбачити їх наслідки. Проте, для прийняття рішень щодо того, які ризики можна вважати контрольованими, необхідно проаналізувати не тільки фактори податкових ризиків, але й оцінити потенційні

негативні наслідки у вигляді фінансових втрат. Це, перш за все, фінансові санкції у вигляді пені, штрафів і судових витрат. Причому, згідно чинного податкового та адміністративного законодавства, види відповідальності та покарання можуть бути застосовані як безпосередньо до банку, так і до його керівництва. У разі виявлення певних податкових правопорушень передбачена кримінальна відповідальність. Крім того, необхідно враховувати негативні наслідки для репутації банку, пов'язані з судовим розглядом таких справ і широким обговоренням податкових конфліктів.

Узагальнюючи вищесказане, пропонуємо під податковим ризиком як предметом податкового менеджменту банку розуміти ймовірність виникнення фінансових чи інших втрат внаслідок здійснення податкової діяльності банку. Запорукою оперативних заходів щодо управління податковими ризиками є своєчасне їх виявлення. Систематизовані фактори та наведена класифікація податкових ризиків вказують основні напрямки податкового аналізу операцій банку з метою виявлення податкових ризиків.

Розглянувши фактори та види податкових ризиків, перейдемо до визначення податкового навантаження банку з точки зору податкового менеджменту, що є важливим з декількох причин. По-перше, податковими органами згідно Наказу Державної податкової адміністрації України № 201 «Про затвердження нової редакції Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення планових виїзних перевірок суб'єктів господарювання» [112] передбачається застосування показника податкової віддачі для складання плану-графіка перевірок банків з метою запобігання ухилення від оподаткування та профілактики податкових правопорушень.

По-друге, показники податкового навантаження є предметом податкового менеджменту, перш за все, з точки зору податкового планування та податкового аналізу з метою оптимізації податкової діяльності банку. Особливу увагу необхідно звернути на визначення оптимального і граничного податкового навантаження банку, оскільки високе податкове навантаження

послаблене конкурентоспроможність банку та негативно впливає на ефективність його діяльності (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Показники податкового навантаження та рентабельності активів банків з найбільшим податковим навантаженням станом на 01.07.2008 р.

№ з/п	Назва банку	Податкове навантаження, %	Нарахована сума податку на прибуток, тис. грн.	Чистий прибуток /збиток, тис. грн.	Рентабельність активів, %
1	АКБ «Новий»	35,90	312,6	-1 165	0,00
2	«Мотор Банк»	30,00	0,0	-707	0,00
3	Банк «Глобус»	26,51	7,3	255	0,09
4	ЗАТ «Прайм-Банк»	25,12	605,4	420	0,04
5	АКБ «Базис»	23,01	638,3	1 447	0,14
6	ВАТ «Реал Банк»	22,43	131,9	320	0,12
7	«Астра Банк»	22,34	0,1	441	0,36
8	ВАТ КБ «Південкомбанк»	21,91	443,5	3 391	0,46
9	ЗАТ «Інвест-Кредит Банк»	21,72	115,1	318	0,23
10,	АБ «Автозавбанк»	21,44	1 160,0	2437	0,28
11.	Середнє по банківській системі	14,93	x	x	0,32

Крім того, показники податкового навантаження з огляду на визначення частки доходу, що вилучається до бюджету за допомогою податків, дають можливість проводити податковий аналіз для оптимізації податкових баз та вибору банком тих чи інших способів здійснення фінансових операцій.

Банку необхідно визначати фактори, що дозволяють адекватно оцінити податкове навантаження і безпосередньо управляти ним при прийнятті управлінських рішень. Можливості підвищення ефективності

функціонування банку напряму залежать від своєчасного та якісного аналізу податкового навантаження, що дозволить врахувати податкові наслідки здійснення тих чи інших операцій банку в процесі прийняття управлінських рішень.

Необхідно зазначити, що дослідження проблеми податкового навантаження важливо і для забезпечення виконання завдань податкового аналізу, найважливішими з яких є:

- дослідження структури податкового навантаження за видами податкових платежів банку та джерелами їх сплати;
- визначення факторів підвищення податкового тиску на діяльність банку;
- виявлення видів та напрямків діяльності, що призводять до зростання податкових зобов'язань банку;
- виявлення сфер підвищеного та потенційного податкового ризику, що можуть зумовити застосування до банку фінансових санкцій або збільшення податкових витрат;
- аналіз альтернативних варіантів оптимізації податкової діяльності банку з точки зору впливу податкового навантаження на показники ефективності діяльності банку.

Розраховані показники податкового навантаження використовуються в подальшому як критерії при проведенні оптимізаційних розрахунків та розробці податкового плану банку.

Виходячи з того, що поняття податкового навантаження є центральним в податковому менеджменті, особливого значення набуває його теоретичне осмислення та визначення методології розрахунку для використання при ухваленні управлінських рішень у сфері податкової діяльності банку.

Сучасний термінологічний апарат оперує такими поняттями як «податковий тягар», «податкове навантаження», «податковий тиск», «рівень оподаткування». Аналіз літературних джерел свідчить про наявність значної кількості наведених понять, а також різних методик визначення впливу

податків на діяльність суб'єктів господарювання. Проте, для оцінки впливу оподаткування на результати діяльності найчастіше використовується поняття податкового навантаження.

Досить поширеними є численні дослідження податкового навантаження на макrorівні, аналіз статистичних даних податкових надходжень до бюджету, пошук критичних точок кривої Лаффера для сучасної економіки [113]. Плідно працюють над цією проблематикою А.А. Соколовська [114], О. Амоша [115], В. Вишневський [116], В.О. Білостоцька [117], В.І. Островецький [118], В.І. Панченко [119], Л.М. Шаблиста [120], І.В. Горобінська [121], О.В. Тимошенко [122], П.В. Мельник [123], В.Г. Корнус [124]. Проте більшість вітчизняних науковців зосереджують свої дослідження на аналізі податкового навантаження економіки в цілому. Недостатньо уваги приділяється обґрунтуванню методик визначення податкового навантаження окремих платників податків, у тому числі банків. Дослідження даного напрямку в основному містять часткову статистичну інформацію [125] та коментарі щодо розрахунку податкового навантаження за методикою Державної податкової служби України [126, 127].

Серед наукових розробок російських вчених, що займаються проблематикою визначення податкового навантаження як на рівні економіки, так і на рівні господарюючих суб'єктів, необхідно відмітити праці В.Г. Панскова [128], О.А. Кірової [129, 130], М.І. Литвина [131], А.В. Трошина [132], в яких ґрунтовно висвітлені методики розрахунку податкового навантаження на мікрорівні. Праці зазначених науковців є фундаментом для подальшого дослідження.

Слід зазначити, що незважаючи на необхідність якісної та достовірної оцінки податкового навантаження для врахування її результатів в управлінні фінансами банку, на сьогодні відсутня єдність серед науковців щодо методики визначення податкового навантаження на мікрорівні. Розрахунок показників величини податкових вилучень, визначених на макrorівні у відсотках до ВВП, є явно недостатнім для оцінки впливу оподаткування на діяльність банку.

Результати проведеного автором аналізу наукових досліджень із проблематики податкового навантаження свідчить також про відсутність єдиних поглядів щодо визначення сутності податкового навантаження та виділення факторів, що впливають на його величину.

В сучасній економічній літературі підходи до визначення поняття «податкове навантаження» відрізняються по суті. В одних виданнях увага акцентується на його кількісній характеристиці. Так, в «Оксфордському тлумачному словнику» податковий тягар (навантаження) розглядається як сума податку, сплаченого фізичною особою або організацією. У даному визначенні наголошується також на тому, що податковий тягар, внаслідок можливості перекладання податків, може не збігатися з номінальною сумою сплачених податків [133]. У «Фінансовому словнику» податковий тягар визначається як «питома вага всіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величини валового доходу платника податку» [134].

Аналіз праць сучасних російських (О.А. Кірової [129], М.І. Литвина [131], А.В. Трошина [132]) та українських (В.В. Войтенко [135], В.І. Панченко [119], Ю.Б. Іванова [42, 82, 136], О.В. Тимошенко [122], І.В. Горобінської [121]) вчених свідчить про зосередження їх досліджень саме на кількісному вимірюванні податкового навантаження.

Проте існують і інші визначення податкового навантаження, які дають його якісну характеристику. В одних випадках податкове навантаження розглядається як «узагальнена характеристика діяльності податкової системи, яка показує, як податки впливають на фінансовий стан платників податків» [137]. Близьким за змістом є визначення податкового навантаження В.Г. Пансковим як сукупного впливу податків на їх платників [138]. І.В. Горський наголошує, що податкове навантаження — це узагальнена характеристика дії податків, що вказує на частку обов'язкових вилучень в доходах окремих платників податків [139]. При цьому визначення податкового навантаження платника з абсолютною точністю обмежується можливістю перекладання податків.

Великим тлумачним словником сучасної української мови термін податковий тягар (навантаження) розглядається як такий, що має виключно негативний підтекст, пов'язаний зі значними втратами для платника податку [30]. Як справедливо відзначає Соколовська А.М., оскільки податок зменшує доход платника і в результаті цього призводить до зниження його добробуту, він не може не сприйматися як тягар [140]. Проте, податковий тягар є явищем об'єктивним внаслідок виконання фіскальної функції податків для забезпечення потреб держави необхідними фінансовими ресурсами. В зв'язку з цим цілком слушно постає питання про необхідний рівень податкового навантаження, що по-перше, дозволить мобілізувати ресурси у вигляді частини доходів суб'єктів господарювання, які вилучаються за допомогою податків, у достатньому обсязі для фінансування державних видатків з метою задоволення суспільних потреб. А по-друге, визначений рівень податкового навантаження при цьому не повинен стояти на заваді ефективному функціонуванню та економічному розвитку платників податків [141].

Погоджуючись з тим, що податкове навантаження — це ефект впливу податків на економіку в цілому та на окремих їх платників, пов'язаний із економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволіканням коштів від інших можливих напрямків їх використання, не залишимо без уваги і кількісну характеристику податкового навантаження, виходячи із завдань податкового менеджменту банку.

При визначенні рівня податкового навантаження необхідно враховувати кількість податків і обов'язкових платежів, їх структуру та механізм стягнення. Кількісна оцінка податкового навантаження банку проводиться, як правило, на основі аналізу статистичних даних, на підставі яких розраховується показник податкового навантаження. При цьому, з точки зору економічної сутності податкового навантаження важливим є визначення того, з якою саме категорією доходу необхідно співвідносити суму нарахованих податків, які належать до сплати, адже в процесі розрахунків можна оперувати різними категоріями доходу як згідно з податковим, так і фінансовим обліком.

Передусім, для реалізації можливостей податкової оптимізації та визначення кількісних характеристик та методики розрахунку податкового навантаження банку, необхідно визначити перелік податків, що включаються в сукупність податкових платежів, а також джерел, за рахунок, яких вони сплачуються, що використовуються при розрахунку податкового навантаження.

В сучасній світовій науковій думці досі відсутня єдність щодо того, які саме види податків слід включати при визначенні рівня податкового навантаження та з якою базою їх співвідносити, постають питання про правомірність віднесення до розрахунку податкового навантаження податку на прибуток, податку на додану вартість, акцизних зборів, нарахувань на заробітну плату, податку на доходи фізичних осіб тощо.

Виділяють абсолютний і відносний показники рівня податкового навантаження. Абсолютний рівень податкового навантаження — це загальна сума податкових платежів банку, нарахованих до сплати за певний період [142]. До переліку податкових платежів включаються всі податки та обов'язкові платежі банку до бюджету і державних цільових фондів. Страхові внески до державних цільових фондів (внески на обов'язкове соціальне страхування, на страхування на випадок безробіття, в Пенсійний фонд, в фонд від нещасних випадків на виробництві), що сплачує банк, є обов'язковими і мають податковий характер, тому їх необхідно враховувати при обчисленні абсолютного показника податкового навантаження.

Крім того, на нашу думку, в суму податкових витрат необхідно враховувати і непрямі податки, сплачені банком. Однак слід зауважити, що вони матимуть незначний вплив на величину податкового навантаження з огляду на незначну питому вагу в загальній сумі податкових зобов'язань, порівняно з прямими податками та внесками в державні цільові фонди (рис. 1.7).

Важливо відзначити, що податкове навантаження з податку на доходи фізичних осіб покладається на співробітників банку, а податок з процентів за депозитами — на осіб, що мають депозитні рахунки в банку.

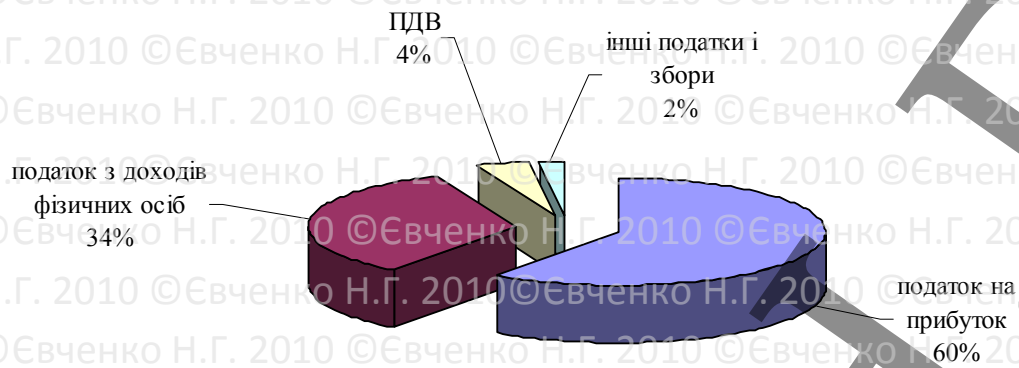

Рис. 1.7. Структура податків та зборів, сплачених банками станом на 01.09.2008 р., %

Таким чином, абсолютне податкове навантаження банку не може включати податок на доходи фізичних осіб. В даному випадку банк є податковим агентом, тобто утримує податок з нарахованої зарплати і перераховує його до бюджету. Отже, при визначенні податкового навантаження необхідно розрізняти податкові платежі власне банку і виплати через податкового агента.

Проте абсолютний показник не відображає напруженість податкових зобов'язань для банку. Крім того, за його допомогою не можливо порівняти величину податкових платежів банку з джерелом їх сплати. Тому на наступному етапі розрахунку абсолютне податкове навантаження необхідно співвідносити з базою для отримання відносних показників. Саме відносними показниками слід оперувати при подальшому порівняльному аналізі та в процесі податкового планування, оскільки зрозуміло, що навіть коливання показників фінансових результатів за періодами призводить до зміни абсолютних сум податків. Зростання сум сплачуваних податків із зростанням

обсягів операцій не завжди пов'язане із збільшенням податкового навантаження.

Відносний рівень податкового навантаження — це сума податкових витрат банку за певний період, співвіднесена з базою порівняння. Під базою порівняння зазвичай розуміють джерело коштів, за рахунок яких сплачуються податки.

Деякі економісти при розрахунку відносного показника податкового навантаження за аналогією з показником для макrorівня, на мікрорівні пропонують використовувати як базу порівняння додану вартість або новостворену вартість. Це пов'язано з тим, що по-перше, додана вартість вважається універсальним джерелом сплати податків для всіх господарюючих суб'єктів і тому може бути використана в якості економічної бази для розрахунку рівня податкового навантаження. Проте, слід зазначити, що ряд податків має ширшу податкову базу (наприклад, податок на майно); по-друге, на рівні суб'єктів господарювання показник доданої вартості, як правило, не розраховується.

О.С. Вилкова і М.В. Романовський пропонують використовувати показник податкових доходів-брутто, сформований за правилами податкового обліку, збільшений на суму непрямих податків [71].

Найбільшу дискусію викликає можливість використання як бази порівняння показника прибутку. Так, деякі автори вважаються такий підхід принципово неправильним з двох причин. По-перше, прибуток є не єдиним джерелом сплати податків. По-друге, використання даного показника призводить до завищення податкового навантаження, в тому числі можливе отримання показника більше 100%.

Проте, незалежно від джерела, сплата податку здійснюється за рахунок власних коштів суб'єкта господарювання, основним джерелом збільшення яких є сума отриманого прибутку. Співвідношення податків і прибутку, більшого за одиницю, може означати, що за підсумками періоду банком сплачено податків більше, ніж отримано прибутку в результаті здійснення діяльності [142]. При

отриманні збитку загальна сума податків не дорівнює нулю, оскільки банком сплачуються інші податки, збори та обов'язкові платежі, зокрема податок з власників транспортних засобів, плата за землю, відрахування до фондів соціального страхування тощо [142]. Таким чином, вважаємо, що показник прибутку як база порівняння може бути використаний при оцінці рівня податкового навантаження банку.

Підсумовуючи вищесказане, під податковим навантаженням банку пропонуємо розуміти узагальнену характеристику впливу оподаткування на результати діяльності банку, що вказує на частку податкових платежів на користь держави (до бюджету та державних цільових фондів). На наш погляд, наведене визначення враховує як якісну, так і кількісну характеристику податкового навантаження (рис. 1.8).

На основі проведеного дослідження можна виділити два підходи до розрахунку податкового навантаження, що спираються на дані податкової звітності як джерела вихідної інформації для розрахунків [126, 127, 143]: індикатори податкового навантаження, запропоновані спеціально створеною робочою групою, до складу якої входили представники банків та методика визначення податкової віддачі, що використовується органами податкової служби.

В методиці, розробленій банківськими фахівцями, було запропоновано визначати два індикатори податкового навантаження. Перший розраховується як відношення розміру сплаченого податку на прибуток до різниці між валовими доходами і витратами:

$$ПН_{III} = \frac{ПП_{cn}}{ВД - ВР}, \quad (1.1)$$

де $ПН_{III}$ — податкове навантаження з податку на прибуток банку,

$ПП_{cn}$ — сума сплаченого податку на прибуток банку,

$ВД$ — сума валових доходів банку,

BP — сума валових витрат банку.

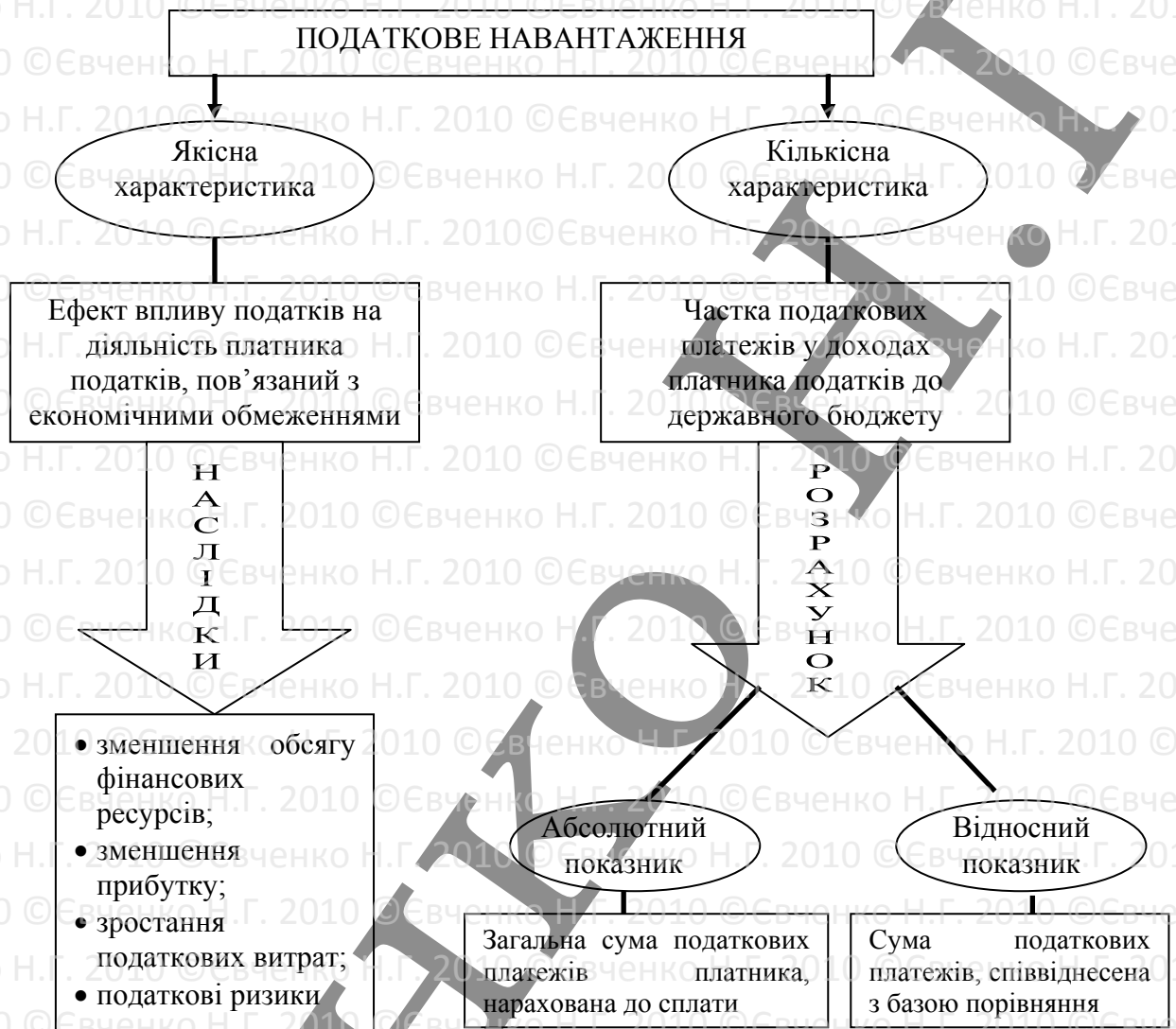

Рис. 1.8. Підходи щодо визначення податкового навантаження

Другий індикатор визначає податкове навантаження загалом і крім податку на прибуток містить усі податкові платежі, за винятком податку на доходи фізичних осіб:

$$ПН_3 = \frac{ЗСП_{сн}}{ВД - BP}, \quad (1.2)$$

де $ПН_3$ — загальне податкове навантаження банку,

$ЗСП_{сн}$ — загальна сума сплачених банком податкових платежів.

При цьому, аналізуючи податкове навантаження, необхідно враховувати обидва показники, оскільки суттєва різниця між ними свідчить про податкову оптимізацію. Точкою відліку для розрахунків слугує так звана база, що включає податкові виплати за чотири попередні квартали, що дозволяє врахувати сезонний характер банківського бізнесу [126].

Методика визначення податкової віддачі суб'єктів господарювання, розроблена органами податкової служби, спочатку була викладена в наказі № 441, а згодом в наказі № 201 [112]. Згідно з нею для оцінки податкового навантаження банків використовується показник податкової віддачі з податку на прибуток — відношення нарахованої суми податку на прибуток до суми скоригованого валового доходу, зменшеного на суму витрат в межах банківських операцій:

$$\hat{A} = \frac{\hat{P}}{\hat{N} - \hat{V}} \quad (1.3)$$

де \hat{P} — показник податкової віддачі банку,

\hat{P}_n — сума нарахованого податку на прибуток банку,

\hat{V} — скоригований валовий дохід банку,

\hat{V} — валові витрати в межах банківських операцій.

Рейтинг банків показниками податкової віддачі щорічно, а починаючи з 2007 року — щоквартально, публікуються у «Віснику Державної податкової служби України».

Згідно з інформаційними матеріалами Департаменту контролю за фінансовими установами та операціями у сфері ЗЕД Державної податкової адміністрації України за результатами 8 місяців 2008 року сума нарахованого податку на прибуток по банківській системі склала 0,7 млрд. грн., що в 1,7 рази більше відповідного періоду минулого року (0,4 млрд. грн.) [144]. Найбільші обсяги податку на прибуток задекларували КБ «Приватбанк», Промінвестбанк,

ВАТ «Укрексімбанк», АКБ «Укрсоцбанк», ВАТ «Райффайзен банк Аваль»
(табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Податкове навантаження банків, що задекларували найбільші обсяги
податку на прибуток, станом на 01.09.2008 р.

№ з/п	Група	Назва банку	Податок на прибуток, млн. грн	Загальне податкове навантаження, %	Податкове навантаження з податку на прибуток, %
1	I	КБ «Приватбанк»	98,0	16,5	6,83
2	I	Промінвестбанк	58,7	21,5	10,67
3	I	ВАТ «Укрексімбанк»	58,2	17,7	11,95
4	I	АКБ «Укрсоцбанк»	50,4	17,1	8,87
5	I	ВАТ «Райффайзен банк Аваль»	42,1	13,8	4,41
6	I	ЗАТ «ОТП Банк»	41,2	15,8	10,53
7	I	АКІБ «Укрсиббанк»	33,6	15,5	5,81
8	I	ВАТ «Ощадбанк»	30,2	20,2	5,89
9	I	ВАТ КБ «Надра»	27,5	16,8	7,03
10	II	АБ «Інг Банк Україна»	16,1	17,5	15,14
11	II	ЗАТ «Сітібанк Україна»	15,1	20,7	18,87
12	II	ВАТ АБ «Південний»	13,5	18,6	10,02
13	II	АКБ «Індустріалбанк»	11,5	19,1	12,00
14	III	ЗАТ «Каліон Банк Україна»	10,5	21,2	19,3

Станом на 01.09.2008 року середній показник загального податкового навантаження, розрахований як співвідношення нарахованої суми всіх податків, внесків та обов'язкових платежів банку до суми скоригованого валового доходу, зменшеного на суму витрат в межах банківських операцій, в цілому по банківській системі склав 14,9 %. В порівнянні з відповідним періодом минулого року він збільшився на 0,9 процентних пункти. Найбільше значення показника загального податкового навантаження було зареєстровано у АКБ «Новий» — 35,9 %, найменше значення даного показника на рівні 2 % мав ТОВ «КБ «Фінансова ініціатива» (Додаток В). Показник загального податкового навантаження на рівні середнього по банківській системі мало 7 банків: ЗАТ

АКБ «Львів», ТОВ «Фортуна-Банк», ВАТ «Кредитпромбанк», ТОВ «КБ «Актив-Банк»», АКБ «Імексбанк», ТОВ «ДІАЛОГБАНК», ВАТ АБ «Морський» (рис.1.9).

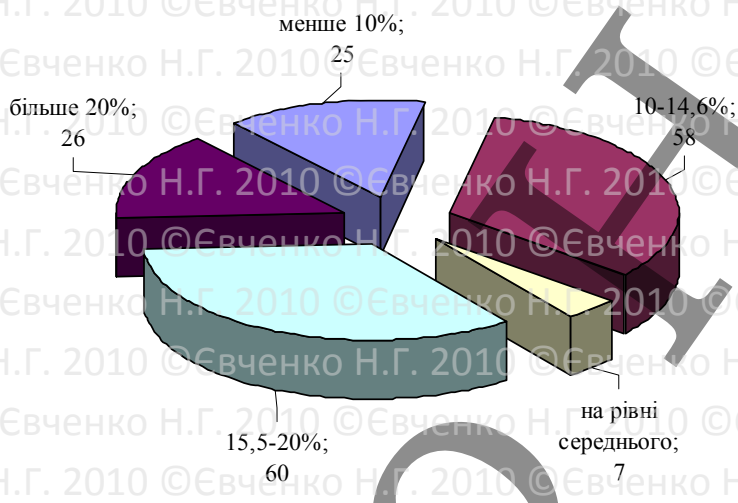

Рис. 1.9. Кількість банків за рівнем загального податкового навантаження станом на 01.09.2008 р.

Станом на 01.09.2008 року середнє податкове навантаження з податку на прибуток, розраховане як співвідношення суми нарахованого податку на прибуток банку до суми скоригованого валового доходу, зменшеного на суму витрат в межах банківських операцій, за банківською системою склало 5,89% при 5,67% — за відповідний період минулого року. Найбільше значення даного показника становило 19,30% у ЗАТ «Каліон Банк Україна», а найменше — 0,15% у АКБ «Ерсте Банк» (Додаток Г). Збитки задекларували дві банківські установи — ВАТ «Банк «Фінанси та Кредит» та ТОВ «Банк Фамільний» (при 4 банках за відповідний період 2007 року). Обсяг задекларованих у податковій звітності банків збитків склав 71,1 млн. грн. Задекларували 0,0 тис. грн. податку на прибуток 4 банківські установи — ВАТ «Банк Демарк», ВАТ КБ «Промексбанк», «АСТРА Банк» та «МОТОР Банк» (два останні нещодавно

працюють на ринку). Разом з тим у фінансовій звітності прибуток до оподаткування за вищезазначеними шести банками склав 15,1 млн. грн.

Показник податкового навантаження з податку на прибуток на рівні середнього по банківській системі мало 4 банки: ВАТ «Ошадбанк», ТОВ «Класикбанк», АКІБ «Укрсиббанк», АБ «Ікар-банк» (рис. 1.10)

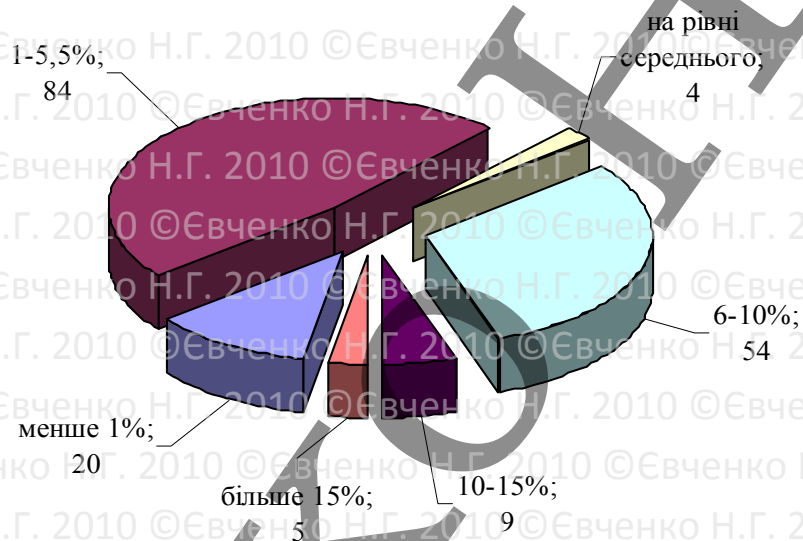

Рис. 1.10. Кількість банків за рівнем податкового навантаження з податку на прибуток станом на 01.09.2008 р.

Зростання частки податку на прибуток у структурі податкових платежів банків до бюджету та державних цільових фондів призвело до зростання податкового навантаження з податку на прибуток за групами «найбільших» та «великих» банків, оскільки саме вони забезпечують найбільші надходження даного податку до бюджету. Динаміку податкового навантаження у розрізі груп банків наведено на рис. 1.11.

Як бачимо, рівень податкового навантаження з податку на прибуток за групою найбільших банків значно зросло з 2,48 % за станом на 01.07.2004 р. до

6,62 % — станом на 01.07.2008 р. За групами «великих» та «середніх» банків спостерігалось зростання даного показника до 6,40 % та 6,54 % відповідно, а з 01.07.2006 р. — поступове зниження до 5,31 % та 4,59 % відповідно за станом на 01.07.2008 р., про що свідчать дані таблиці 1.9.

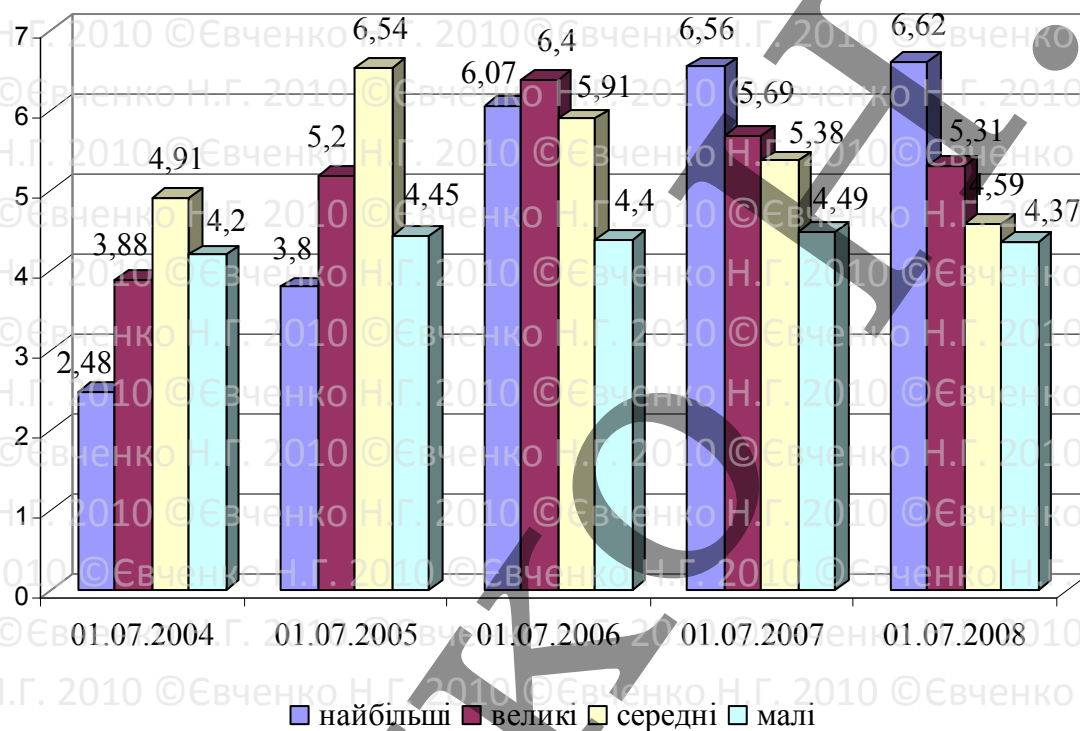

Рис. 1.11. Динаміка податкового навантаження з податку на прибуток в розрізі груп банків, %

Таблиця 1.9

Податкове навантаження з податку на прибуток в розрізі груп банків, %

Групи банків	Період				
	01.07.2004	01.07.2005	01.07.2006	01.07.2007	01.07.2008
Найбільші	2,48	3,80	6,07	6,56	6,62
Великі	3,88	5,20	6,40	5,69	5,31
Середні	4,91	6,54	5,91	5,38	4,59
Малі	4,20	4,45	4,40	4,49	4,37

Основними причинами такого зниження є перехід банків з однієї групи до іншої та індивідуальне зменшення податкового навантаження з податку на прибуток окремих банків. Так, в групі «великі банки» найбільше зменшення спостерігалось за даними звітності ВАТ «Родовід Банк» (з 4,06% до 1,24%). Крім того, до складу групи увійшов АКБ «Ерсте Банк» з низьким податковим навантаженням 0,15%; перейшов до групи «середніх» банків ЗАТ «Каліон Банк Україна» з показником 19,3%; АКБ «ХФБ Банк Україна» (13,16%) увійшов до складу ТОВ «Унікредит Банк» (0%), який за результатами II кварталу 2008 року продемонстрував податкове навантаження лише на рівні 4,29%.

В групі «середні банки» значне зменшення податкового навантаження спостерігалось за даними звітності наступних банків: АБ «Таврика» – з 7,84% до 0,55%; АКБ «Київ» – з 6,91% до 0,15%; ТОВ «БМ Банк» – з 7,74% до 1,36% (перейшов з групи «малі банки»); ТОВ «КБ «Актив-Банк» – з 11,26% до 5,5%; ВАТ «Морський транспортний банк» – з 7,31% до 2,56%; АКБ «Транс банк» – з 4,68% до 1,07% (перейшов з групи «малі банки»).

Податкове навантаження з податку на прибуток по групі «малих» банків за аналізований період майже не змінилось і за станом на 01.07.2008 р. становило 4,37 % (при 4,20 % за станом на 01.07.2004 р.)

Підсумовуючи, зазначимо, що податкове навантаження є центральним в системі податкового менеджменту, перш за все, з точки зору таких його інструментів, як податкове планування (з метою податкової оптимізації) та податковий аналіз (з метою виявлення факторів, що впливають на податкову базу та факторів виникнення податкових ризиків).

Проведений аналіз методичних аспектів податкового навантаження банку в науковій літературі дозволяє стверджувати, що на сьогодні серед дослідників відсутні єдині погляди як на визначення самого поняття податкового навантаження, так і методики його розрахунку. На основі проаналізованих підходів щодо визначення податкового навантаження, можна зробити висновок про найбільш доцільний варіант його розрахунку для банку через показники нарахованої суми податків і прибутку до оподаткування. Пропонується

використовувати значення нарахованих податків, а не сплачених, оскільки саме нараховані податкові зобов'язання відображають податкове навантаження та дозволяють врахувати строки сплати різних податків. Необхідно підкреслити, що даний показник повинен розраховуватись за правилами фінансового обліку, оскільки саме показник прибутку до оподаткування в фінансовому обліку і є показником фінансового результату діяльності банку. Крім того, показник фінансового результату є джерелом сплати податку на прибуток, а, отже, вимог методології щодо розрахунку податкового навантаження буде дотримано.

У разі отримання збитків оцінка податкового навантаження, на нашу думку, може бути здійснена за допомогою аналізу структури збитку через розрахунки питомої ваги податкових і неподаткових витрат в сумі збитку.

Висновки за розділом 1

За результатами проведеного аналізу теоретичних та методичних аспектів податкового менеджменту банку зроблені наступні висновки:

1. Визначено, що оподаткування належить до групи зовнішніх економічних факторів банківської діяльності, до якого банк має пристосовуватися. Залежно від суб'єкта впливу необхідно розрізняти систему оподаткування власне банку, яка прямо впливає на фінансові результати, ліквідність, власні фінансові ресурси, собівартість продуктів та послуг банку, та систему оподаткування інших суб'єктів оподаткування — контрагентів банку, яка, опосередковано впливає на асортимент банківських продуктів та послуг, ресурсний потенціал, розвиток напрямків діяльності банку. Функції, що покладаються на банки податковим законодавством, формують відповідне податкове поле діяльності банку, яке визначає особливості формування системи податкового менеджменту банку як засобу оптимізації як прямого, так і опосередкованого впливу податків.

2. Для формування і розвитку теоретичних засад податкового менеджменту банку було поєднано теорію податкового менеджменту з основами системного аналізу та процесного підходу. Визначено, що податковому менеджменту притаманні всі характерні ознаки системи: наявність елементів, взаємозв'язків між ними, здатність до саморозвитку, нерозривний зв'язок із зовнішнім середовищем. Вхідними ресурсами податкового менеджменту як процесу є законодавче, нормативне та інформаційне забезпечення. Результатом податкового менеджменту як процесу є забезпечення оптимального співвідношення податкового навантаження з показниками ефективності діяльності банку та контрольованого рівня податкових ризиків відповідно до цілей і завдань діяльності банку.

Таким чином, податковий менеджмент банку визначено як систему управління податковою діяльністю, що передбачає використання відповідних інструментів для визначення податкового навантаження та податкових ризиків з метою їх оптимізації в межах фінансової стратегії банку та чинного податкового законодавства.

3. Систему податкового менеджменту банку, виходячи з основних функцій банку як учасника податкових відносин, запропоновано розглядати як поєднання двох підсистем — підсистеми податкового менеджменту банку як платника податків та підсистеми податкового менеджменту банку як податкового агента, кожній з яких властиві свої завдання, об'єкти та інструменти.

4. Функціонування системи податкового менеджменту банку передбачає ефективну взаємодію його інструментів: податкового планування, податкового обліку (який включає і розробку облікової політики для цілей оподаткування), податкового аналізу і податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків банку.

5. Ігнорування податкових ризиків в процесі управління фінансами банку може призвести до суттєвих негативних наслідків як у вигляді прямих втрат за

фінансовими санкціями, так і у вигляді втраченої економічної вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень, тому запропоновано під податковим ризиком розуміти ймовірність виникнення фінансових та не фінансових втрат внаслідок здійснення податкової діяльності банку.

6. Податкове навантаження банку визначено як узагальнюючу характеристику впливу оподаткування на результати діяльності банку, що вказує на частку податкових платежів на користь держави (до бюджету та державних цільових фондів).

Станом на 01.09.2008 року середній показник загального податкового навантаження в цілому по банківській системі склав 14,9 %. Середнє податкове навантаження з податку на прибуток за станом на 01.09.2008 року за банківською системою склало 5,89% при 5,67% — за відповідний період минулого року.

Зростання частки податку на прибуток у структурі податкових платежів банків до зростання податкового навантаження з податку на прибуток за групами «найбільших» та «великих» банків, оскільки саме вони забезпечують найбільші надходження даного податку до бюджету. Серед десяти банків з найбільшим рівнем податкового навантаження за податком на прибуток рівномірно представлені банки груп «малі» та «великі банки». Серед десяти банків з найбільшим рівнем загального податкового навантаження представлені тільки банки четвертої групи.

7. Для визначення рівня податкового навантаження банку запропоновано використовувати показники нарахованої суми податків і прибутку до оподаткування як бази порівняння. Обґрунтовано, що даний показник повинен розраховуватись за правилами фінансового обліку, оскільки саме показник прибутку до оподаткування в фінансовому обліку і є показником фінансового результату діяльності банку. Такий підхід дозволить визначити вплив оподаткування на показники ефективності діяльності банку.

Основні результати розділу опубліковані в наступних наукових працях [145], [146], [147], [148].

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

2.1. Комплексний підхід до управління податковою діяльністю банку на основі функціональної моделі

В науковій літературі з питань податкового менеджменту виділяється декілька моделей організації податкового менеджменту — від спрощених, що обмежуються в основному виконанням завдань податкового планування, до складних, які включають декілька рівнів та спираються на використання інструментарію як податкового планування, так і інших функцій податкового менеджменту: податкового обліку, податкового аналізу, податкового регулювання тощо. Доцільність виділення моделей пояснюється різним рівнем потреби суб'єкта господарювання в податковому менеджменті відповідно до поставлених стратегічних завдань.

Формування моделі податкового менеджменту банку, на нашу думку, повинно здійснюватись з урахуванням ряду факторів (рис. 2.1).

До зовнішніх факторів, що впливають на формування моделі податкового менеджменту банку, відносяться коригування нормативних документів Національного банку України з питань регулювання банківської діяльності, податкове поле банку, функції банку в системі оподаткування, організація взаємовідносин з органами Державної податкової служби України, напрямки та характер впливу системи оподаткування на банківську діяльність.

Найбільш істотним зовнішнім фактором є державна політика в сфері оподаткування. До того ж податковий менеджмент банку ускладнюється нестабільністю податкового законодавства; частим коригуванням нормативних документів; розширеним тлумаченням податкових законів в підзаконних актах,

Рис. 2.1. Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на систему податкового менеджменту банку

що нерідко призводить до зміни суті законів; великою кількістю нормативних актів, обов'язкових до застосування з погляду податкових адміністрацій; відсутністю чіткої системи забезпечення платників податків необхідною інформацією про зміни в податковому законодавстві, а також роз'ясненнями щодо окремих питань сплати податків; неточністю формулювань законодавчих та нормативних актів, і, як наслідок, неоднозначне їх тлумачення; відсутність координації між окремими законами.

Внутрішні фактори впливають на всі елементи фінансового потенціалу банку: доходи, витрати, прибуток, інвестиції. До цих факторів відносяться: масштаби діяльності і організаційна структура, величина податкового навантаження, правила і операційні процедури податкового та фінансового обліку, елементи облікової політики з урахуванням оподаткування, політика ціноутворення, структура витрат. На нашу думку, вимоги до моделі податкового менеджменту повинні визначатись перш за все потребою банку в ньому, яка залежить від рівня податкового навантаження банку. Крім того, вибір моделі організації податкового менеджменту залежить від наявності інформаційних, трудових, технічних ресурсів, необхідних для створення умов функціонування системи самого податкового менеджменту.

Слід зазначити, що податковий менеджмент має важливе значення в системі фінансового менеджменту банку, оскільки податкові відносини опосередковують більшість банківських операцій, що і зумовлює необхідність врахування податкових факторів в процесі управління фінансами банку.

При цьому податковому менеджменту як складовій частині фінансового менеджменту властива обмежена самостійність, оскільки він проявляється тільки в процесі здійснення відповідних дій і рішень. Таким чином, податковий менеджмент, не маючи чітко самостійного характеру, істотно впливає на прийняття управлінських рішень і сприяє підвищенню ефективності діяльності банку. До того ж, податкова економія збільшує власні фінансові ресурси банку, тому кінцевою метою податкового менеджменту є не тільки і не стільки мінімізація податкового навантаження, а, в межах досягнення основних цілей

діяльності банку, підвищення ефективності його діяльності. Виходячи з цього, вважаємо, що використання інструментів податкового менеджменту у взаємозв'язку із функціями фінансового менеджменту дозволить істотно впливати на податкові наслідки управлінських рішень і сприятиме підвищенню ефективності діяльності банку.

На підставі аналізу наявних наукових розробок в сфері організації системи податкового менеджменту на підприємствах та враховуючи особливості функціонування банків, як суб'єктів господарювання, автором запропоновано підхід до комплексного управління податковою діяльністю банку на основі формування функціональної моделі, яка забезпечує взаємодію всіх інструментів податкового менеджменту (рис. 2.2). Запропонована функціональна модель охоплює заходи податкового менеджменту починаючи від формулювання завдань закінчуючи реалізацією обраного варіанта податкової діяльності банку та передбачає використання таких його інструментів: податкового планування, податкового аналізу, податкового обліку та податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків.

Для забезпечення ефективного функціонування системи податкового менеджменту, необхідно чітко визначити та сформулювати мету, завдання та об'єкти управління.

Як вже зазначалося у розділі 1, основною метою впровадження системи податкового менеджменту банку, повинна бути організація податкової діяльності, спрямована на оптимізацію взаємодії банку, як суб'єкту господарювання, з системою оподаткування та підвищення ефективності його функціонування враховуючи стратегічні цілі та завдання.

До завдань, які повинні забезпечити досягнення даної мети, слід віднести:

1. Оптимізацію податкового навантаження з урахуванням показників фінансових планів банку.

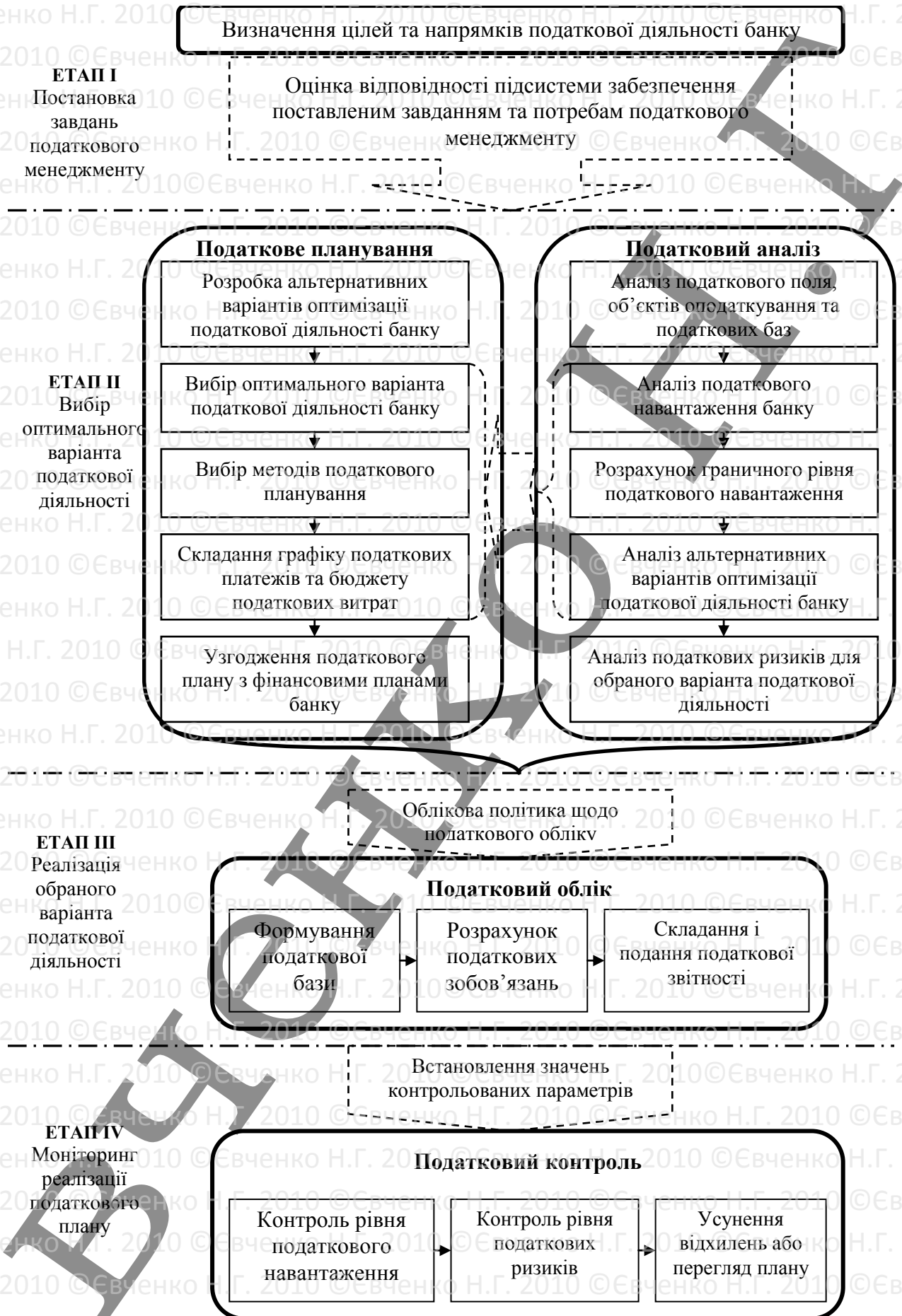

Рис. 2.2. Функціональна модель податкового менеджменту банку

Вирішення даного завдання повинно забезпечити не тільки зниження податкових зобов'язань, а бути спрямовано на зниження сукупності платежів за рахунок тих податків і зборів, які негативно впливають на формування прибутку та формування власних фінансових ресурсів банку.

2. Управління податковими витратами. На наш погляд, постановка даного завдання в сучасних умовах є достатньо актуальною, оскільки досягнення зниження податкових зобов'язань будь-якими способами може призвести до порушення податкового законодавства та відповідних негативних наслідків у вигляді більшого, ніж отримана від такого зниження податкових зобов'язань економія, зростання витрат у зв'язку зі сплатою штрафних санкцій та судовими витратами. При цьому у складі податкових витрат враховуються податкові платежі банку та інші витрати, пов'язані з їх нарахуванням та сплатою, а також інші витрати податкової діяльності банку, включаючи суми фінансових санкцій, судові витрати та інші.

3. Максимізація кінцевого фінансового результату діяльності. Дане завдання, є визначальним, оскільки отримання прибутку є метою будь-якої комерційної діяльності. Виконання даного завдання прямо сприятиме підвищенню показників ефективності діяльності банку.

4. Збільшення обсягу власних фінансових ресурсів банку. Оскільки оподаткування здійснює вплив на діяльність банку в тому числі і у вигляді відтоку грошових коштів у формі податкових платежів, то погашення податкових зобов'язань відповідно до графіка податкових платежів, а також їх оптимізація вивільняє додаткові кошти, які банк може використовувати на інші цілі, що сприятимуть підвищенню ефективності його діяльності.

Об'єктом управління в межах запропонованої функціональної моделі виступає податкова діяльність банку, при чому кінцевим результатом заходів податкового менеджменту є вибір такого варіанта її здійснення, що забезпечить оптимальне співвідношення податкового навантаження банку з показниками ефективності діяльності.

В рамках запропонованої моделі заходи податкового менеджменту можна умовно поділити на наступні етапи:

Етап I. Постановка завдань податкового менеджменту. Спочатку формулюються пріоритетні завдання податкової діяльності, враховуючи функції банку і як платника податків, і як податкового агента. Поставлені завдання обов'язково повинні враховувати поточні потреби банку в фінансових ресурсах, а також рівень запланованих фінансових показників. Відповідно до поставлених завдань окреслюються напрямки податкової діяльності банку.

Після визначення завдань, здійснюється огляд змін в законодавчих та нормативних актах з питань оподаткування, регулювання діяльності банку, організації бухгалтерського обліку. Обов'язково оцінюється обсяг наявних інформаційних та трудових ресурсів, а також можливості технічного забезпечення банку, з точки зору відповідності поставленим завданням та потребам податкового менеджменту. Проводиться збір, обробка та систематизація необхідних даних для формування інформаційної бази податкового менеджменту, проводяться зміни та коригування у складі кадрового та технічного забезпечення. У разі неможливості змін внаслідок обмежених ресурсів банку, коригуються завдання податкового менеджменту відповідно до наявного забезпечення.

Етап II. На наступному етапі здійснюється вибір оптимального, з точки зору поставлених завдань, варіанту податкової діяльності банку. Для цього:

а) аналізується податкове поле банку, виявляються фактори податкових ризиків, вивчаються існуючі схеми оптимізації податкової діяльності, визначаються напрямки оптимізації податкових баз для забезпечення оптимізації податкового навантаження банку, визначаються фактори, що формують структуру податкового навантаження банку, а також фактори підвищення рівня податкового ризику для банку. На підставі результатів аналізу розробляються декілька альтернативних варіантів здійснення податкової діяльності банку. При цьому обов'язково враховуються строки здійснення податкових платежів та подання податкової звітності;

б) із декількох розроблених альтернативних варіантів податкової діяльності обирається оптимальний на підставі розрахунків граничного рівня податкового навантаження банку. Отримане граничне значення податкового навантаження та відповідне йому значення показника рентабельності будуть орієнтирами для розробки шкали відхилень контрольованих параметрів для податкового контролю в процесі моніторингу реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку. Шкала відхилень дозволить передбачити значення контрольованих показників за найгіршого розвитку подій та вжити відповідних заходів податкового контролю, спрямованих на усунення відхилень або утримання їх у межах встановлених нормативів.

в) для кожного варіанта податкової діяльності банку визначається співвідношення рівня податкового навантаження та рентабельності. При цьому, можна знаходити оптимальне значення податкового навантаження, якому відповідатиме максимум рентабельності, або, використовуючи планові показники рентабельності (показники планового оперативного бюджету банку), визначати рівень податкового навантаження, за якого можливо досягти запланованих показників. За результатами розрахунків обирається такий варіант податкової діяльності, за якого співвідношення податкового навантаження та рентабельності найбільше відповідає планам банку на наступний період. Таке співвідношення вважається оптимальним. При цьому отримане значення податкового навантаження приймається для податкового планування як граничне або максимально допустиме. В іншому випадку запланованого показника рентабельності може бути не досягнуто.

Алгоритм податкового аналізу з використанням оптимізаційних моделей рентабельності в рамках запропонованої моделі податкового менеджменту детально буде розглянуто в наступному розділі роботи.

г) для обраного за результатами розрахунків варіанта податкової діяльності банку обираються оптимізаційні методи податкового планування (використання облікової політики, офшорів, пільгового суб'єкта оподаткування, заміни або розподілу відносин та інші), які можуть вплинути на

формування податкових баз, структуру податкового навантаження, зміну строків виконання податкових зобов'язань, відповідно визначених напрямків податкової діяльності банку. Використовуючи розрахункові методи податкового планування для обраного варіанта податкової діяльності здійснюються розрахунки податкових платежів, складаються графік податкових платежів на поточний період та бюджет податкових витрат, враховуючи виконання банком власних податкових зобов'язань, а також виплати банку як податкового агента. При цьому необхідно узгодити показники бюджету податкових витрат із показниками оперативного бюджету банку. Далі формується поточний податковий план, який потім координується та узгоджується з фінансовим планом банку. Після узгодження планів встановлюються значення контрольованих фінансових та податкових параметрів діяльності банку.

д) здійснюється аналіз та оцінка податкових ризиків банку у разі реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку, враховуючи його функції як платника податків та податкового агента.

Етап III. Реалізація обраного варіанта податкової діяльності банку. На цьому етапі здійснюються коригування тих положень облікової політики банку, що можуть вплинути на формування податкових баз та строки сплати податкових платежів, відповідно до розробленого податкового плану. Проведені банком операції відображаються в регістрах та на рахунках податкового обліку згідно затвердженої облікової політики та розроблених операційних процедур. Складаються розрахунки податкових зобов'язань банку, сплачуються податки, збори, обов'язкові платежі до бюджету та державних цільових фондів згідно розробленого графіку податкових платежів, формується та подається податкова звітність.

Етап IV. Моніторинг виконання податкового плану банку. Податковий контроль в рамках запропонованої моделі податкового менеджменту розглядається як послідовність відповідних дій, спрямованих на пошук рішення, що забезпечить відповідність отриманих результатів поставленим

завданням або планам. З огляду на це, контрольна функція податкового менеджменту банку реалізується в напрямку коригування процесів в межах інших інструментів податкового менеджменту відповідно до запланованих показників діяльності банку або утримання відхилень контрольованих параметрів від граничних в допустимих межах.

Заходи податкового контролю на етапі реалізації податкового плану включають:

- контроль рівня податкового навантаження, що передбачає постійне відстеження фактичних показників податкового навантаження та їх порівняння із плановими та граничними, виявлення розміру та причин відхилень;
- контроль рівня податкових ризиків, що передбачає постійний моніторинг дотримання внутрішніх нормативних документів та відповідних операційних процедур в процесі здійснення податкової діяльності, дотримання строків виконання графіку податкових платежів, дотримання нормативів бюджету податкових витрат, виявлення факторів податкових ризиків в результаті непередбачених подій;
- заходи щодо усунення виявлених відхилень фактичних значень контрольованих параметрів від запланованих та граничних або утримання їх в межах допустимих значень згідно поставлених завдань на підставі розробленої шкали відхилень.

Таким чином, запропонована функціональна модель забезпечує взаємодію всіх інструментів податкового менеджменту (рис. 2.3).

Визначений підхід до формування функціональної моделі податкового менеджменту в банку на перший погляд найкраще враховує потреби великого системного банку з розгалуженою мережею філій, проте, спираючись на результати проведеного в першому розділі роботи аналізу податкового навантаження банків України, можемо говорити про можливість її використання і середніми та малими банками.

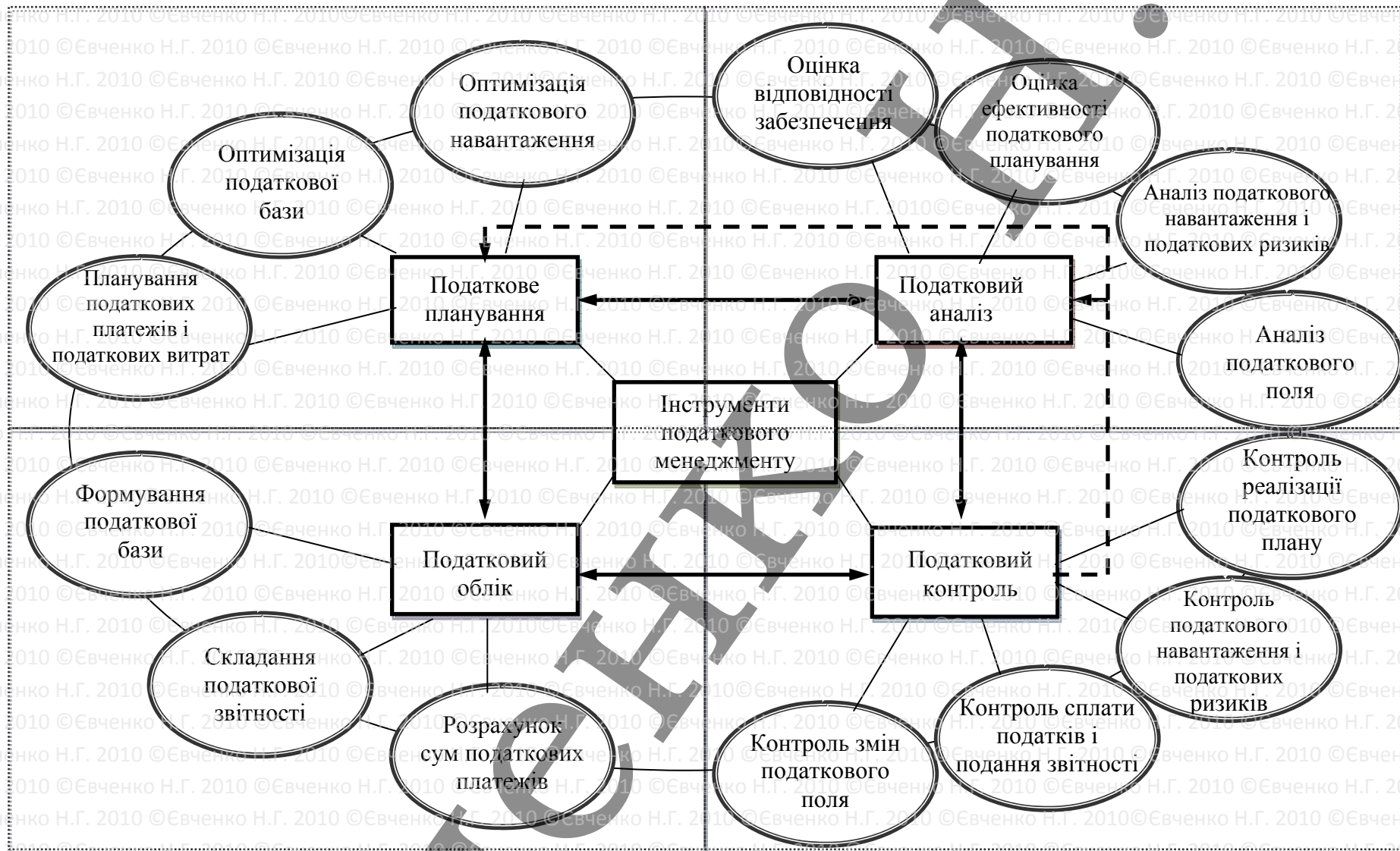

Рис. 2.3. Взаємодія інструментів податкового менеджменту банку

Перш за все, це пояснюється рівнем податкового навантаження малих та середніх банків, який згідно інформації, наведеної в рейтингу органів Державної податкової служби України, вищий за рівень податкового навантаження великих та найбільших банків.

Середнє податкове навантаження з податку на прибуток по групі середніх банків протягом 2007 року знаходилось майже на рівні податкового навантаження по групі найбільших банків і становило 5,42 % при рівні даного показника 5,75% по групі найбільших банків, і тільки за результатами діяльності в II кварталі 2008 року податкове навантаження по групі найбільших банків суттєво зросло до 6,42 %. Значення показника податкового навантаження з податку на прибуток по групах великих і середніх банків відрізняється лише на 0,72 і складав станом на 01.07.2008 року 5,31 %, та 4,59 % відповідно. До того ж серед десяти банків з найбільшим рівнем податкового навантаження за податком на прибуток рівномірно представлені банки груп «малі» та «великі банки» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники податкової звітності банків з найбільшим податковим навантаженням з податку на прибуток станом на 01.07.2008 р.

№ з/п	Група	Назва банку	Скоригований валовий дохід, тис. грн.	Нарахована сума податку на прибуток, тис. грн.	Податкове навантаження з податку на прибуток, %
1	III	ЗАТ «Каліон Банк Україна»	81 318,3	10 518,1	19,3
2	II	ЗАТ «Сітібанк (Україна)»	91 208,6	15 050,3	18,9
3	IV	ЗАТ «Європейський банк раціонального фінансування»	6 334,4	917,7	16,7
4	IV	ЗАТ «Прайм-Банк»	6 705,1	605,4	15,3
5	II	АБ «Інг Банк Україна»	147 582,4	16 115,6	15,1
6	IV	АБ «Автозбанк»	40 361,4	3 160,0	14,8

Продовження таблиці 2.1

№ з/п	Група	Назва банку	Скоригований валовий дохід, тис. грн.	Нарахована сума податку на прибуток, тис. грн.	Податкове навантаження з податку на прибуток, %
7	IV	ВАТ «Перший інвестиційний банк»	37 866,7	3 563,2	13,6
8	II	АКБ «Індустріалбанк»	148758,3	11492,5	12,0
9	I	ВАТ «Укрексімбанк»	985 340,2	58 200,8	11,9
10	II	ЗАТ «Донгорбанк»	160 082,0	7 757,6	11,2

Показник загального податкового навантаження, крім податку на прибуток, враховує також нараховані суми інших податків і зборів, що сплачуються банком, а також суму нарахованих відрахувань до соціальних фондів. Серед десяти банків з найбільшим рівнем загального податкового навантаження — взагалі тільки банки четвертої групи (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники податкової звітності банків з найбільшим загальним податковим навантаженням станом на 01.07.2008 р.

№ з/п	Назва банку	Нарахована сума податку на прибуток, тис. грн.	Сума інших податків, зборів, тис. грн.	Сума відрахувань до соціальних фондів, тис. грн.	Загальне податкове навантаження, %
1	АКБ «Новий»	312,6	318,5	979,9	35,9
2	«Мотор Банк»	0,0	218,3	289,6	30,0
3	Банк «Глобус»	7,3	0,0	598,4	26,5
4	ЗАТ «Прайм-Банк»	605,4	54,2	335,5	25,1
5	ВАТ «КБ «Причорномор'я»»	273,0	166,2	676,9	24,9
6	АКБ «Базис»	638,3	669,3	2195,1	23,0
7	ВАТ «Реал Банк»	131,9	72,9	534,9	22,4
8	«Астра Банк»	0,1	700,0	284,8	22,3
9	ВАТ КБ «Південкомбанк»	443,5	363,2	758,5	21,9
10	ЗАТ «Інвест-Кредит Банк»	115,1	131,3	506,3	21,7

При цьому великі та найбільші банки мають показник загального податкового навантаження в межах 15-16 %.

Крім того запропонований підхід до комплексного управління податковою діяльністю банку не вимагає створення спеціального підрозділу в організаційній структурі банку. Функції податкового планування та податкового аналізу можуть бути покладені на спеціалістів планово-аналітичного підрозділу банку в межах фінансового планування чи аналізу результатів діяльності банку. Ведення податкового обліку є обов'язковим згідно з податковим законодавством і забезпечується, в межах функціональних обов'язків, підрозділом бухгалтерського обліку.

Таким чином, розроблена функціональна модель податкового менеджменту банку забезпечує комплексне управління податковою діяльністю банку через взаємодію всіх його інструментів і включає постановку завдань податкового менеджменту, оцінку відповідності існуючого забезпечення, вибір оптимального варіанта податкової діяльності банку, реалізацію та моніторинг обраного варіанта податкової діяльності.

Результати проведеного аналізу податкового навантаження банків України дозволяють стверджувати, що запропонований підхід до формування функціональної моделі податкового менеджменту банку враховує потреби як великого банку з розгалуженою мережею філій, так і середніх та малих банків.

2.2. Взаємодія податкового планування та аналізу на етапі вибору оптимального варіанта податкової діяльності банку

Основою для управлінських рішень у сфері податкового менеджменту виступає податкове планування. Податкове планування може створити необхідні умови для стабільного розвитку банку, підвищення його фінансової стійкості. Варіанти бізнес-рішень аналізуються, виходячи з наявності або відсутності того

або іншого податку, розміру податкових ставок, податкових пільг та інших положень податкового законодавства. В результаті податкового планування повинен бути визначений оптимальний рівень податкового навантаження та обраний на підставі нього варіант податкової діяльності банку з урахуванням показників фінансового плану та розроблення заходів для його реалізації.

Застосування податкового планування в діяльності банків і організації їх ділових відносин створює наступні важливі переваги для бізнесу: можливість аналізу і використання майбутніх, більш сприятливих умов для розвитку бізнесу; підготовка до змін в зовнішньому середовищі; підвищення конкурентоспроможності порівняно з іншими учасниками ринку; стимулювання учасників податкового планування до реалізації своїх рішень у подальшій роботі, забезпечення більш раціонального розподілу і використання різних видів ресурсів; підвищення фінансової стійкості [149].

Зростання значення податкового планування в сучасних умовах діяльності банку зумовлюється наступними обставинами [142]:

- економічна нестабільність, високий рівень податкового навантаження і постійні зміни в податковому законодавстві роблять більш конкурентоспроможними ті банки, які оперативнo реагують на зміни, а зробити це можуть, як правило, тільки банки, що займаються багатоваріантними розрахунками податкової оптимізації;
- податкова економія є резервом для збільшення чистого прибутку і виступає джерелом фінансування інвестиційних довгострокових програм та створює основу для фінансової стійкості;
- максимізація чистого прибутку створює умови для зростання дивідендних виплат і вартості акцій та зростання капіталізації (ціни) банку;
- збільшення розмірів банків та ускладнення організаційних форм та видів їх діяльності. Масштаби, складність і різноманіття напрямів діяльності вимагають від банку особливої уваги до визначення податкових наслідків прийнятих управлінських рішень;

- динамічність зовнішнього середовища. У економічній практиці країн з ринковою економікою динамічність зовнішнього середовища зумовлена високим рівнем попиту та його постійними змінами. У вітчизняній економіці динамічність середовища зумовлюється, перш за все, нестабільністю соціально-політичної сфери. Враховуючи вищезазначені умови рішення в сфері управління фінансами банку повинні прийматися використовуючи результати моніторингу та аналізу змін факторів зовнішнього середовища прямого та непрямого впливу, в якому функціонує банк. Таким чином, податкове планування набуває стратегічного спрямування.

У численних роботах з даної проблематики наводиться значна кількість визначень податкового планування, визначається місце податкового планування в системі управління банком, виявляється роль різних структурних підрозділів в податковому плануванні [150], проєктуються різні моделі і способи оптимізації і мінімізації оподаткування [71, 81, 85, 87, 102]. Проте, слід відзначити практичну спрямованість вищезазначених досліджень з питань податкового планування, які здебільшого обмежуються роз'ясненнями та рекомендаціями щодо зменшення податкових платежів способами, що не суперечать чинному податковому законодавству.

Теоретичне обґрунтування принципів і методів податкового планування, формулювання наукової методології організації податкового планування, виявлення його місця в системі загальноекономічного планування відходить на другий план. Крім того, у більшості праць розглядаються питання податкового планування підприємств. Дослідження, що висвітлювали би дану проблематику на рівні банку, обмежені.

Найчастіше як синонім поняття «податкового планування» вживається поняття «податкової оптимізації». Проте, на нашу думку, податкова оптимізація — це лише частина податкового планування.

Податкова оптимізація є визначенням оптимальної податкової бази, за якої досягається найкращий результат функціонування суб'єкта

господарювання. Слід зазначити, що більшість авторів схиляються до думки, що кінцевою метою податкового планування виступає оптимізація податкових платежів, тому процес здійснення податкового планування необхідно розробляти системно, з урахуванням впливу заходів щодо оптимізації податкових платежів на показники ефективності діяльності банку.

Крім того, в літературі зустрічається ще одне поняття – планування податкових платежів. Планування податкових платежів, на відміну від податкового планування, — це визначення сум податкових зобов'язань та розробка графіка їх сплати (податкового календаря) для обраного варіанта податкової діяльності банку.

Досить часто в економічній літературі, присвяченій питанням податкового планування, заходи щодо законної оптимізації податкових платежів прирівнюються до ухилення від сплати податків [87].

Західні фахівці з питань оподаткування виділяють три поняття, що пов'язані з податковим плануванням [70]:

- ухилення від сплати податків, тобто незаконне використання податкових пільг, несвоєчасна сплата податків, приховування доходів, непредставлення необхідних документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків;
- уникнення податків, за якого суб'єктом оподаткування не ведеться облік об'єктів оподаткування, він не реєструється як платник податків, визначає свій вид діяльності, як такий, що не підлягає оподаткуванню тощо;
- податкове планування, тобто використання суб'єктами оподаткування методів та прийомів, що не суперечать чинному податковому законодавству з метою мінімізації податкових зобов'язань.

Ми цілком погоджуємось із висновками В.В. Карпової [87], яка відзначає, що при визначенні поняття заходів щодо активного законного запобігання сплаті податків необхідно враховувати специфіку процедурного характеру їх проведення, яка, зокрема, проявляється в реалізації цих заходів на системній плановій основі, тобто в даному випадку йдеться про зміст поняття «податкове

планування». В.В. Карпова наголошує, що поняття законного уникнення податків визначається як пасивні заходи, що дозволяють платнику податків оптимізувати податкові платежі за рахунок стандартного, прямого застосування норм законодавства, які передбачають пільговий порядок оподаткування, а податкове планування передбачає активні дії щодо оптимізації податків і, зокрема, нестандартне застосування законодавчих норм відносно пільгового порядку оподаткування [87].

Крім дослідження сутності поняття «податкове планування» та його процедурного характеру, увагу науковців привертають питання визначення місця податкового планування в загальній системі управління [81, 88, 89, 93, 94, 102]. Зокрема, висловлюється думка, що податкове планування є складовою частиною фінансового планування, а отже має зв'язок із стратегічним плануванням. О.С. Вилкова [71], Т.А. Козенкова [102], В.В. Карпова [151] в своїх роботах досліджують питання податкового планування саме у взаємозв'язку із системою фінансового планування.

На нашу думку, найбільш повно функціональні взаємозв'язки податкового планування із системою фінансових операційних бюджетів розглянуті у роботах В.В. Карпової [151], яка виділяє два напрямки взаємозв'язку податкового планування із системою операційних та фінансових бюджетів. На її думку, первинний зв'язок проявляється в тому, що показники операційних та фінансових бюджетів виступають джерелом інформації для розрахунку податкових платежів за альтернативними варіантами здійснення господарської діяльності, на підставі аналізу яких обирається оптимальний варіант оподаткування. Наприклад, показники операційних бюджетів адміністративних витрат, капітальних інвестицій, руху грошових коштів є вихідними даними для визначення варіантів оптимізації платежів із податку на прибуток та податку на додану вартість. При вторинному (зворотному) зв'язку показники операційних фінансових бюджетів коригуються під підсумкові результати здійснення заходів податкового планування [151].

Таким чином, можемо визначити податкове планування діяльності банку як невід'ємну частину фінансового планування банку, що передбачає використання системи відповідних методів для розробки альтернативних варіантів податкової діяльності відповідно до чинного податкового законодавства та вибору оптимального з них, з урахуванням стратегії розвитку банку з точки зору податкових наслідків його діяльності.

Податкове планування повинно супроводжувати всі операції банку, оскільки передбачити найбільш прийнятний варіант їх здійснення необхідно ще до моменту виникнення податкових зобов'язань. Податкове планування в межах запропонованої функціональної моделі податкового менеджменту включає дослідження існуючих схем оптимізації, розробку альтернативних варіантів податкової діяльності банку, вибір оптимального варіанта та відповідних методів податкового планування. Для обраного варіанта податкової діяльності складається графік податкових платежів і бюджет податкових витрат, який є складовою частиною оперативного бюджету банку, враховуючи виконання банком власних податкових зобов'язань, а також виплати банку як податкового агента, які потім координуються та узгоджуються з фінансовими планами банку.

Види податкового планування, що можуть використовуватись у практичній діяльності банку, на нашу думку доцільно класифікувати за наступними ознаками: за структурою управління, за обсягом діяльності, за характером управлінських рішень, за інструментарієм (рис. 2.4).

Необхідно підкреслити, що всі виділені види податкового планування взаємопов'язані і доповнюють один одного. Так, наприклад, корпоративне податкове планування може здійснюватись на стратегічному та поточному рівнях як для планування діяльності банку в цілому, так і окремих її напрямків з використанням при цьому розрахункових та оптимізаційних методів. Проте, наведені на рис. 2.4 види податкового планування відрізняються порядком застосування відповідних методів податкового планування на різних етапах його здійснення.

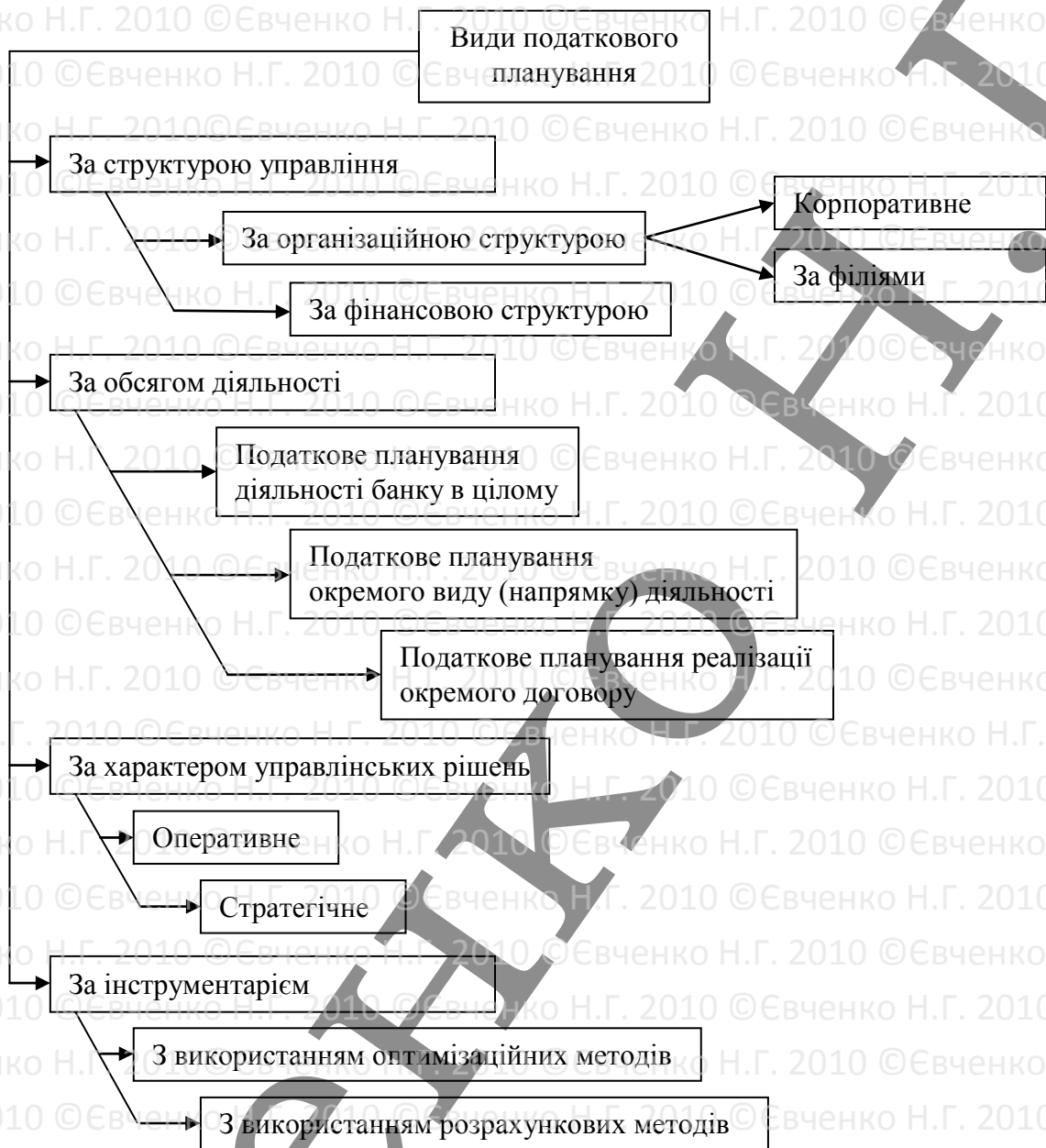

Рис. 2.4. Класифікація видів податкового планування в банку

Для узгодженості податкових планів банку із системою фінансових бюджетів, доцільно здійснювати податкове планування не за організаційною, а за фінансовою структурою банку у розрізі центрів відповідальності або бізнес-напрямків.

Основною метою стратегічного податкового планування, що пов'язане із системою стратегічних планів банку є розробка на підставі прогнозів і

тенденцій розвитку податкової системи та фінансових ринків таких моделей і варіантів здійснення банківської діяльності, які якнайкраще відповідали б поставленим стратегічним цілям, з урахуванням можливих змін в зовнішньому (в тому числі і податковому) середовищі. В результаті заходів, що здійснюються на оперативному рівні, складається податковий план, спрямований на досягнення стратегічних інтересів банку.

Крім того, в системі податкового менеджменту банку також доцільно використовувати відповідні види податкового планування, виділені за обсягом охоплення діяльності та за інструментарієм.

У процесі дослідження щодо виділення методів податкового планування було з'ясовано, що фахівці визначають дві групи методів:

1) спеціальні методи, застосування яких дозволяє оптимізувати складові податкових баз та податкові зобов'язання, а також внаслідок цього зменшити податкове навантаження;

2) загальні методи, що використовуються для розрахунків сум платежів за відповідними видами податків та аналізу альтернативних варіантів оподаткування.

До групи спеціальних методів податкового планування в літературі відносяться такі методи: оптимізації через договір, заміни відносин, розподілу відносин, прямого скорочення об'єкта оподаткування, відстрочення податкових платежів, використання офшорів, використання пільгового підприємства, застосування пільгового режиму оподаткування та звільнень від оподаткування, делегування відповідальності щодо сплати податків структурі-сателіту, розробка облікової політики для цілей оптимізації податкових платежів, формування податкового поля [71, 81, 88, 89, 90, 102, 151].

На нашу думку, всі ці методи доцільно об'єднати у групу оптимізаційних методів податкового планування, оскільки вони застосовуються виключно в податковому плануванні для оптимізації об'єктів оподаткування, податкових баз, податкових зобов'язань (табл. 2.3) на етапі розробки податкового плану при обраному варіанті податкової діяльності банку.

Таблиця 2.3

Оптимізаційні методи податкового планування*

№ з/п	Назва методу	Сутність методу
1.	Оптимізація через договір	Укладання з контрагентом договору, в результаті якого можливо застосувати пільговий порядок оподаткування.
2.	Метод заміни відносин	Заміна операції на аналогічну, яка дозволить уникнути факторів податкових ризиків або на операцію з пільговим порядком оподаткування.
3.	Метод розподілу відносин	Заснований на методі заміни відносин та передбачає заміну або частини операції, замість операції у цілому, або розподіл операції на декілька частин, в результаті чого можливо зменшити податкові зобов'язання. Використовується у випадках, якщо метод заміни відносин не дозволяє досягти оптимізації податкових платежів.
4.	Відстрочення податкового платежу	Дозволяє перенести момент виникнення об'єкта оподаткування або податкових зобов'язань на наступні податкові періоди.
5.	Використання офшорів	Перенесення об'єктів оподаткування під юрисдикцію іншого режиму оподаткування, за яким передбачається пільговий порядок оподаткування або який дозволить зменшити суму податкових зобов'язань
6.	Метод пільгового суб'єкта оподаткування	Зменшення об'єкта оподаткування через вибір відповідної організаційно-правової форми діяльності з пільговим режимом оподаткування.
7.	Метод пільг та звільнень	Використання пільгових режимів оподаткування, які передбачаються для окремих галузей народного господарства та видів діяльності
8.	Делегування податків структурі-сателіту	Делегування сплати податкових платежів відповідним структурам (філіям, дочірнім компаніям), які знаходяться в юрисдикції пільгового режиму оподаткування.

№ з/п	Назва методу	Сутність методу
9.	Використання облікової політики	Використання в обліковій політиці таких методів визнання, оцінки та відображення в обліку активів і зобов'язань, що дозволяють оптимізувати податкові бази.
10.	Використання трансфертних цін	Зменшення об'єкта оподаткування через встановлення звичайних цін за операціями на рівні трансфертних цін

* Складено на підставі [82, 90, 151]

Відповідно до оптимізаційних методів, на нашу думку, доцільно віднести такі як метод оптимізації через договір, заміни відносин, розподілу відносин, відстрочення податкового платежу, делегування податків структурі-сателіту, використання офшорів, використання пільгового суб'єкта оподаткування, використання облікової політики, використання трансфертних цін.

До групи загальних методів науковці та практики відносять такі методи: нормативний, розрахунково-аналітичний, мікробалансів, графоаналітичних залежностей, матрично-балансовий, статистичні методи та методи економіко-математичного моделювання [82, 84, 93, 94, 102, 151].

На нашу думку, дану групу методів доцільно охарактеризувати як розрахункові, оскільки вони мають використовуватися для розрахунку податкових платежів за альтернативними варіантами податкової діяльності, а також на етапі вибору оптимального варіанта податкової діяльності (табл. 2.4). До розрахункових методів доцільно віднести методи, які мають широку сферу застосування, і, зокрема, використовуються в плануванні діяльності банку взагалі.

До даної групи доцільно віднести: розрахунково-аналітичний, економіко-математичного моделювання, нормативний, мікробалансів, графоаналітичних залежностей, матрично-балансовий метод та статистичні методи.

Таблиця 2.4

Розрахункові методи податкового планування*

№ з/п	Назва методу	Сутність методу	Сфера застосування
1.	Розрахунково-аналітичний	Коригування планових показників відповідно до фактичних, враховуючи зміни внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності	Розрахунок сум податків за альтернативними варіантами податкової діяльності.
2.	Нормативний	Дозволяє визначити суми податкових зобов'язань на підставі діючих ставок, які використовуються як нормативи.	Розрахунок податкових платежів за альтернативними варіантами податкової діяльності
3.	Метод мікробалансів	Полягає у створенні бухгалтерської моделі відповідної операції шляхом складання бухгалтерських проводок.	Визначення варіанта податкової діяльності з оптимальними показниками.
4.	Метод графоаналітичних залежностей	Грунтується на побудові графічної чи аналітичної залежності фінансового результату від одного або декількох показників балансу	Вибір оптимального варіанта податкової діяльності
5.	Матрично-балансовий	Полягає в тому, що баланс банку записується у вигляді матриці, потім послідовно підбираються та записуються показники операцій за альтернативними варіантами оподаткування.	Вибір оптимального варіанта податкової діяльності
6.	Статистичні методи	Використання різних методів статистичного аналізу (факторного, кореляційно-регресійного аналізу та н..)	Виділяються основні фактори, що впливають на величину податкового навантаження банку, на основі яких розробляються напрямки оптимізації податкових платежів.

№ з/п	Назва методу	Сутність методу	Сфера застосування
6.	Статистичні методи		Статистичні методи застосовуються також при визначенні ефективності заходів податкового планування.
7.	Методи економіко-математичного моделювання	Полягають у математичному описі досліджуваного об'єкта, яким у податковому плануванні виступають альтернативні варіанти податкової діяльності	Вибір оптимального варіанта податкової діяльності

* Складено на підставі [82, 90, 151]

Визначивши методи податкового планування перейдемо до розгляду порядку їх використання, виділивши відповідні етапи податкового планування.

Виділення етапів податкового планування та відповідних дій на кожному з них дозволить визначити послідовність розробки та складання податкового плану банку, обрати необхідні для здійснення оптимізації та розрахунків податкових платежів методи, визначити відповідальних осіб, розробити внутрішні нормативні документи, що регулюватимуть процедури складання та узгодження податкових планів із системою фінансових планів та бюджетів банку згідно з єдиною прийнятою методологією.

Оскільки, як вже наголошувалося, податкове планування — невід'ємна частина загального фінансового планування, йому повною мірою повинна відповідати процедура фінансового планування в банку. Виходячи з вищевикладеного, етапи податкового планування в банку можна представити у вигляді схеми, наведеної на рис. 2.5.

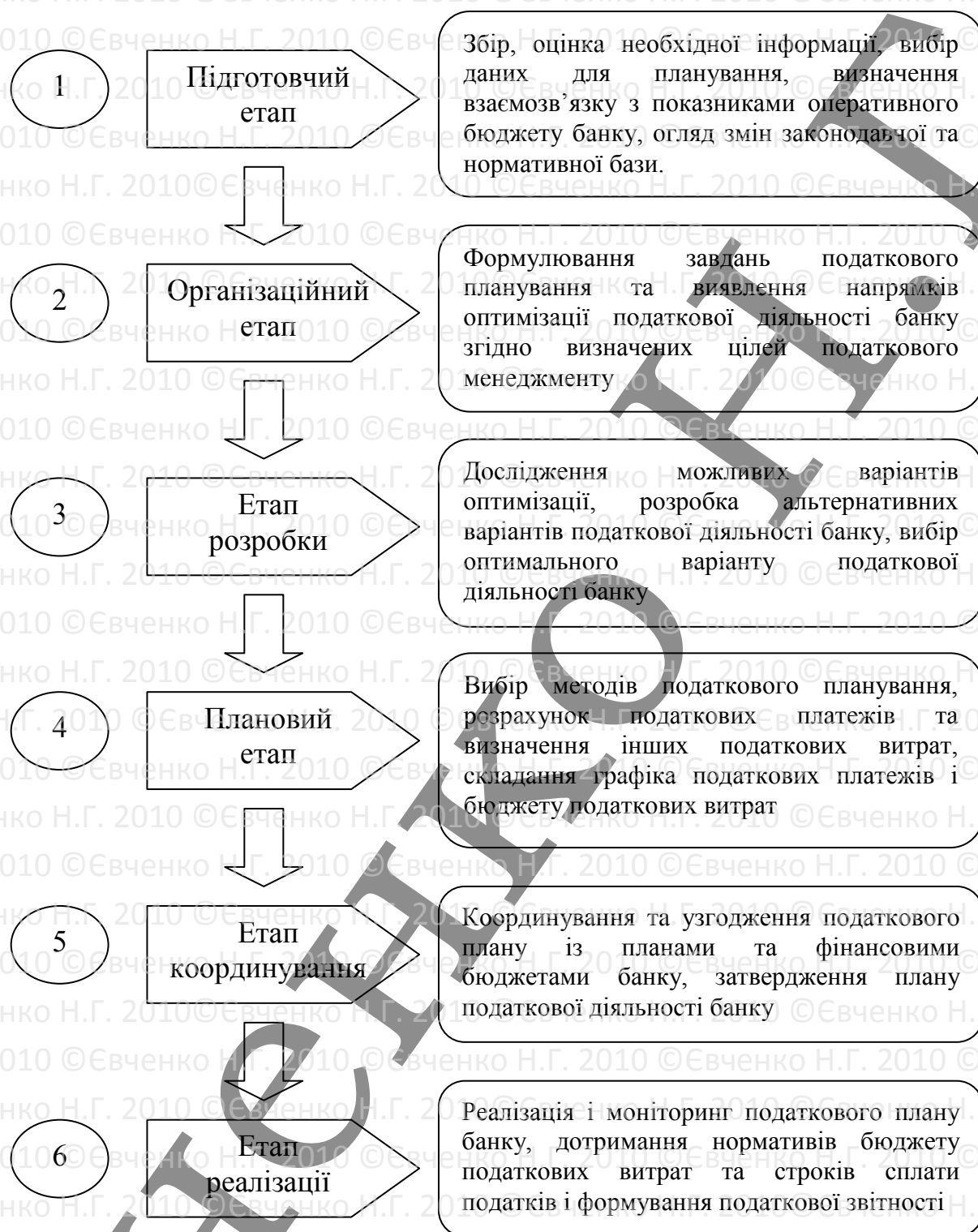

Рис. 2.5. Етапи податкового планування в межах фінансового планування банку

Таким чином, відповідна послідовність дій в процесі податкового планування, запропонована автором, передбачає: вибір необхідної інформації визначення взаємозв'язку з показниками оперативного бюджету банку, огляд змін законодавчої та нормативної бази, формулювання завдань податкового планування та виявлення напрямків оптимізації податкової діяльності банку згідно визначених цілей податкового менеджменту (підготовчий та організаційний етапи); дослідження можливих варіантів оптимізації, розробка альтернативних варіантів податкової діяльності банку та вибір оптимального варіанту податкової діяльності банку на підставі розрахунку граничного рівня податкового навантаження в податковому аналізі (етап розробки); вибір методів податкового планування для складання податкового плану для обраного варіанта податкової діяльності, розрахунок податкових платежів та визначення інших податкових витрат, складання графіка податкових платежів і бюджету податкових витрат, координування та узгодження податкового плану із планами та фінансовими бюджетами банку, затвердження плану податкової діяльності банку (планування та координування); реалізація і моніторинг податкового плану банку, дотримання нормативів бюджету податкових витрат та строків сплати податків і формування податкової звітності (етап реалізації).

Податковий аналіз в межах функціональної моделі податкового менеджменту виступає основою формування податкового плану банку, а також облікової політики для цілей податкового менеджменту, що передбачає вибір між різними варіантами оцінки та відображення в обліку операцій банку з метою досягнення оптимального рівня податкових зобов'язань, що виникають при цьому. Від сумарної величини податків, що сплачує банк за певний період, залежить, що перше, величина чистого прибутку, а, по-друге, його потреба в ресурсах для забезпечення своєї діяльності.

Податковий аналіз в банку поєднується із фінансово-економічним аналізом діяльності банку, виступаючи необхідною умовою податкового контролю як інструменту податкового менеджменту. Податковий аналіз розглядається нами як інформаційна складова та основа для прийняття рішень,

оскільки за економічною суттю аналіз є однією з функцій управління, що забезпечує прийняття рішення на підставі осмислення та розуміння отриманої інформації. У процесі аналізу вона проходить аналітичне опрацювання; проводиться порівняння досягнутих результатів діяльності з показниками за попередній період та з показниками інших банків; визначаються фактори, які впливають на податкову діяльність банку, а також негативні тенденції в діяльності банку. На підставі результатів проведеного аналізу обирається оптимальний варіант податкової діяльності та ухвалюються відповідні управлінські рішення, встановлюються нормативні значення показників діяльності банку, складаються графік податкових платежів та бюджет податкових витрат. Тобто податковий аналіз банку тісно пов'язаний з іншим інструментом податкового менеджменту — податковим плануванням, причому якість виконання останнього залежить від якості та повноти проведення податкового аналізу.

Завданнями податкового аналізу в банку є: виконання аналітичних розрахунків і виявлення факторів, що впливають на показники податкової звітності банку; виявлення причин розбіжностей між плановими і фактичними обсягами податкових платежів; аналіз причин недотримання графіків податкових платежів; аналіз причин невиконання податкових зобов'язань; аналіз причин відхилень від встановленого графіка подання податкової звітності та інших документів; аналіз причин нарахувань фінансових санкцій.

Податковий аналіз тісно пов'язаний з такими завданнями податкового контролю як контроль виконання планів, виявлення відхилень фактичних показників від запланованих, а також причин цих відхилень. Тільки на підставі аналізу банк може своєчасно вносити коригування в плани та бюджети та змінювати ситуацію залежно від умов, які склалися.

У економічній літературі аналіз класифікується за різними ознаками. Ці ознаки доцільно використовувати і для виділення видів податкового аналізу (рис. 2.6).

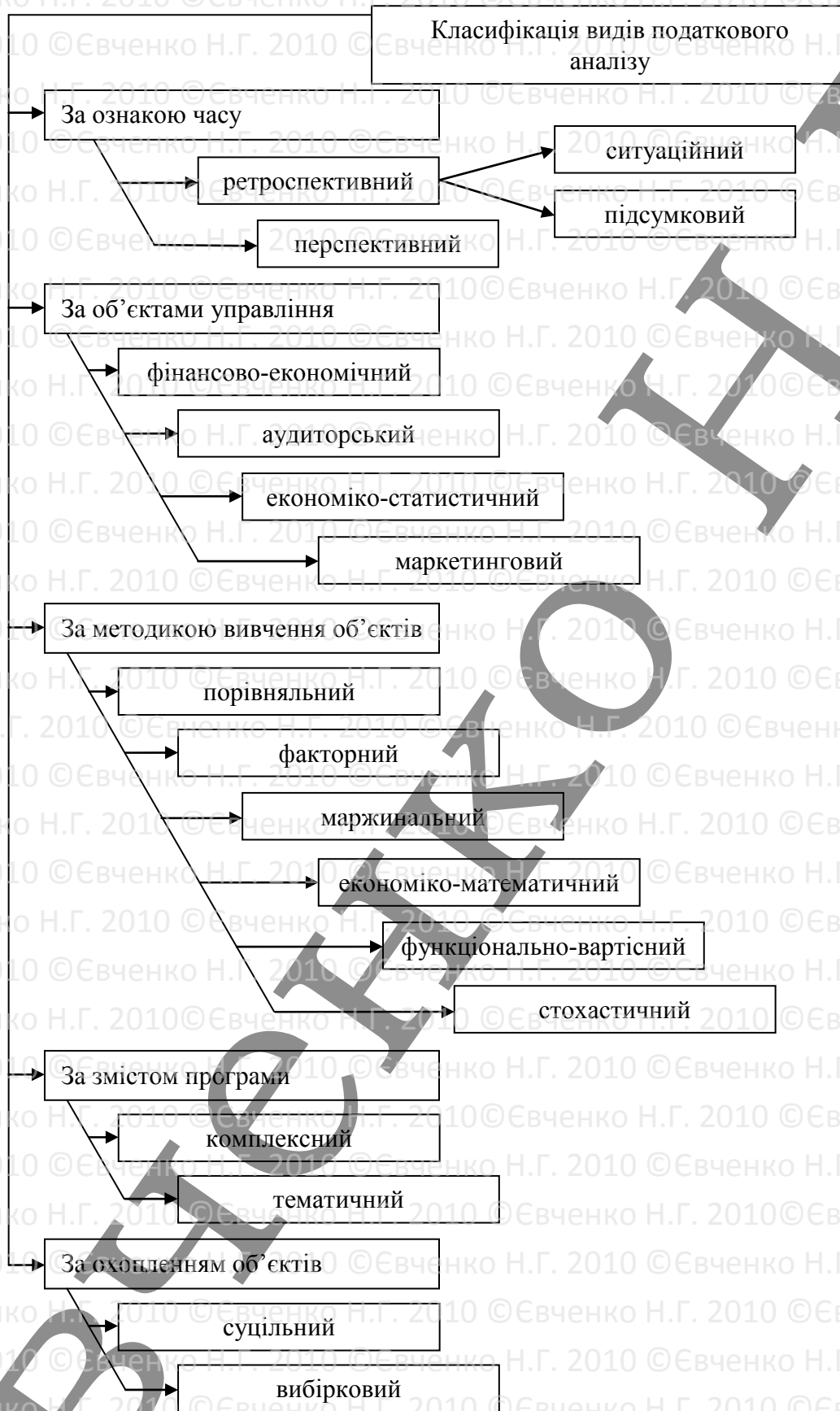

Рис. 2.6. Види податкового аналізу, що можуть застосовуватись в банку

1. За ознакою часу. За цією ознакою можна виділити такі види податкового аналізу:

- ретроспективний податковий аналіз. У деяких наукових джерелах такий вид аналізу визначається як наступний, минулий, історичний. Він здійснюється після того, як будь-яке явище відбулося. Для банку це може бути аналіз податкових платежів не тільки після закінчення фінансового року, а й за півроку, за кварталами і місяцями, або по закінченні строків сплати окремих видів податків;

попередній аналіз (іноді він називається перспективним). Такий аналіз проводиться на стадії розробки плану податкових платежів до здійснення їх оплати та планування податкового навантаження. Він має велике значення для прийняття управлінських рішень і дає змогу визначити ефективність різних варіантів діяльності і обрати найкращі з позиції оподаткування. Цей вид аналізу також може використовуватись не тільки для визначення перспективи, а й для визначення оптимального варіанту плану.

У свою чергу, ретроспективний податковий аналіз можна розподілити на оперативний та підсумковий.

Оперативний, або ситуаційний податковий аналіз проводиться одразу після завершення операції чи закінчення економічного явища або коли змінюється економічна ситуація. Його метою є оперативне виявлення процесів, які впливають на діяльність банку.

До таких ситуацій можна віднести: зміну законодавства з оподаткування (введення нового податку, скасування пільг за окремими податками, зміна ставок оподаткування тощо і збільшення у зв'язку з цим податкових платежів банку). Головне завдання такого аналізу — визначення впливу оподаткування як зовнішнього фактору й оперативне реагування на нього.

Підсумковий, або заключний податковий аналіз проводиться за звітний період (місяць, квартал, півріччя, рік). При цьому всебічно аналізується все податкове поле банку, всі податкові платежі, податкове навантаження та

податкові ризики в комплексі. Тобто надається комплексна оцінка податкової діяльності банку.

2. За об'єктами управління. Податковий аналіз належить до сфери економічної діяльності. За цією ознакою можна виділити такі його види:

- фінансово-економічний податковий аналіз. Його проводить фінансово-аналітична служба банку або відділ податкового менеджменту. Особлива увага приділяється результатам податкової діяльності, оперативності податкових платежів, визначенню резервів зниження податкового навантаження, зменшенню сплати загальної суми податків (при дотриманні податкового законодавства) і підвищенню показників отриманого прибутку та рентабельності банку;

- аудиторський податковий аналіз. Він являє собою експертну діагностику податкових платежів незалежними аудиторами з метою оцінки порядку нарахування податкових платежів і загального стану сплати всіх податків в банку;

- економіко-статистичний податковий аналіз. Він проводиться, як правило, на запит менеджерів різних рівнів управління банку: повнота сплати податків, показники сплати окремих видів податків та податкове навантаження за ними;

- маркетинговий податковий аналіз проводиться службою маркетингу або фінансово-аналітичною службою банку. У процесі проведення даного виду податкового аналізу вивчається стан ринку, попит, пропозиція, визначаються зв'язок між змінами, які відбуваються на ринку банківських продуктів та послуг і взаємозв'язок між збільшенням реалізації окремих продуктів і змінами у податковому полі банку. Цей аналіз дає змогу визначити ті продукти та послуги, які нададуть можливість банку збільшувати показники рентабельності і, водночас, скорочувати суму сплачених податків.

3. За методикою вивчення об'єктів. За цією ознакою можна виділити такі види податкового аналізу:

- порівняльний податковий аналіз. Це найпростіший вид аналізу, сутність

якого полягає в проведенні порівняння даних за всіма податковими платежами, їх загальної динаміки, структури і динаміки і структури окремих податків за звітний період з попереднім періодом або з показниками планового періоду. За допомогою порівняльного аналізу можна визначити динаміку зміни податкових платежів за певний час. При цьому головним є визначення бази для його проведення. При порівняльному податковому аналізі необхідно використовувати базу порівняння: статичні економічні показники коригуються з урахуванням темпів інфляції, а потім порівнюються за різні періоди часу;

- факторний податковий аналіз. Його зміст полягає у визначенні чинників, які впливають на розмір податкових платежів та податкове навантаження банку і їх кількісного впливу. На кінцевому етапі факторного податкового аналізу ці чинники ранжуються залежно від впливу як по банку в цілому, так і за окремими податками;

- маржинальний податковий аналіз. Цей метод проведення аналізу базується на оцінці та обґрунтуванні ефективних управлінських рішень в податковому менеджменті на підставі встановлення причинно-наслідкового взаємозв'язку між обсягами проведених операцій, собівартістю банківських продуктів, отриманим прибутком, показниками рентабельності і розміром податкових платежів або податкового навантаження (при цьому витрати банку, в тому числі і податкові, поділяються на умовно-постійні та змінні);

- економіко-математичний податковий аналіз. Його сутність полягає в тому, що визначаються взаємозв'язки між розмірами податкових платежів або податкового навантаження та іншими показниками діяльності банку, напрацьовуються економіко-математичні моделі цих зв'язків, які в подальшому застосовуються при розрахунку різних планових показників і визначенні податкової стратегії.

- функціонально-вартісний податковий аналіз. Його зміст полягає у визначенні резервів зниження податкового навантаження банку. Базою для проведення функціонально-вартісного податкового аналізу є ті функції, які виконує банк в податкових відносинах з урахуванням мінімізації витрат і

податкових платежів, які при цьому мають тенденцію до оптимізації;

- стохастичний податковий аналіз, або дисперсний чи кореляційний. У деяких випадках його вважають окремим підвидом факторного аналізу. Даний вид податкового аналізу може використовуватись при визначенні стохастичних залежностей між явищами, які досліджуються (наприклад, взаємозв'язок між сукупною ставкою оподаткування банку та надходженнями до бюджету або сукупною податковою ставкою банку та його рентабельністю тощо).

4. За охопленням об'єктів, які вивчаються. За цією ознакою можна виділити такі види податкового аналізу:

- суцільний податковий аналіз. Він охоплює комплексно весь об'єкт оподаткування або все податкове поле банку. Остаточний висновок робиться також щодо всієї податкової діяльності банку;

- вибірковий податковий аналіз. Проводиться на підставі фінансової, статистичної або податкової звітності стосовно окремого податку або їх групи, тобто частини всіх податкових платежів (прямих і непрямих податків тощо).

5. За змістом програми. За цією ознакою можна виділити:

- комплексний податковий аналіз. Його сутність полягає у всебічності проведення аналітичних досліджень усієї сукупності податкових платежів, обов'язкових відрахувань та зборів;

- тематичний податковий аналіз. При його проведенні визначаються та аналізуються окремі групи податків. Наприклад, це може бути аналіз податкових та інших обов'язкових платежів, які сплачуються за рахунок витрат або з прибутку банку тощо.

Податковий аналіз необхідно здійснювати за визначеною методикою, що застосовується для проведення аналізу окремих елементів податкового поля банку, податкового навантаження, податкових ризиків, а також окремих видів податків. Під методикою проведення будь-якого аналізу розуміють сукупність способів, правил і заходів щодо найбільш доцільного дослідження відповідного об'єкта [12].

Також методикау ще визначають як алгоритм, тобто чітку послідовність певних дій, спрямованих на досягнення поставлених завдань. (рис. 2.7).

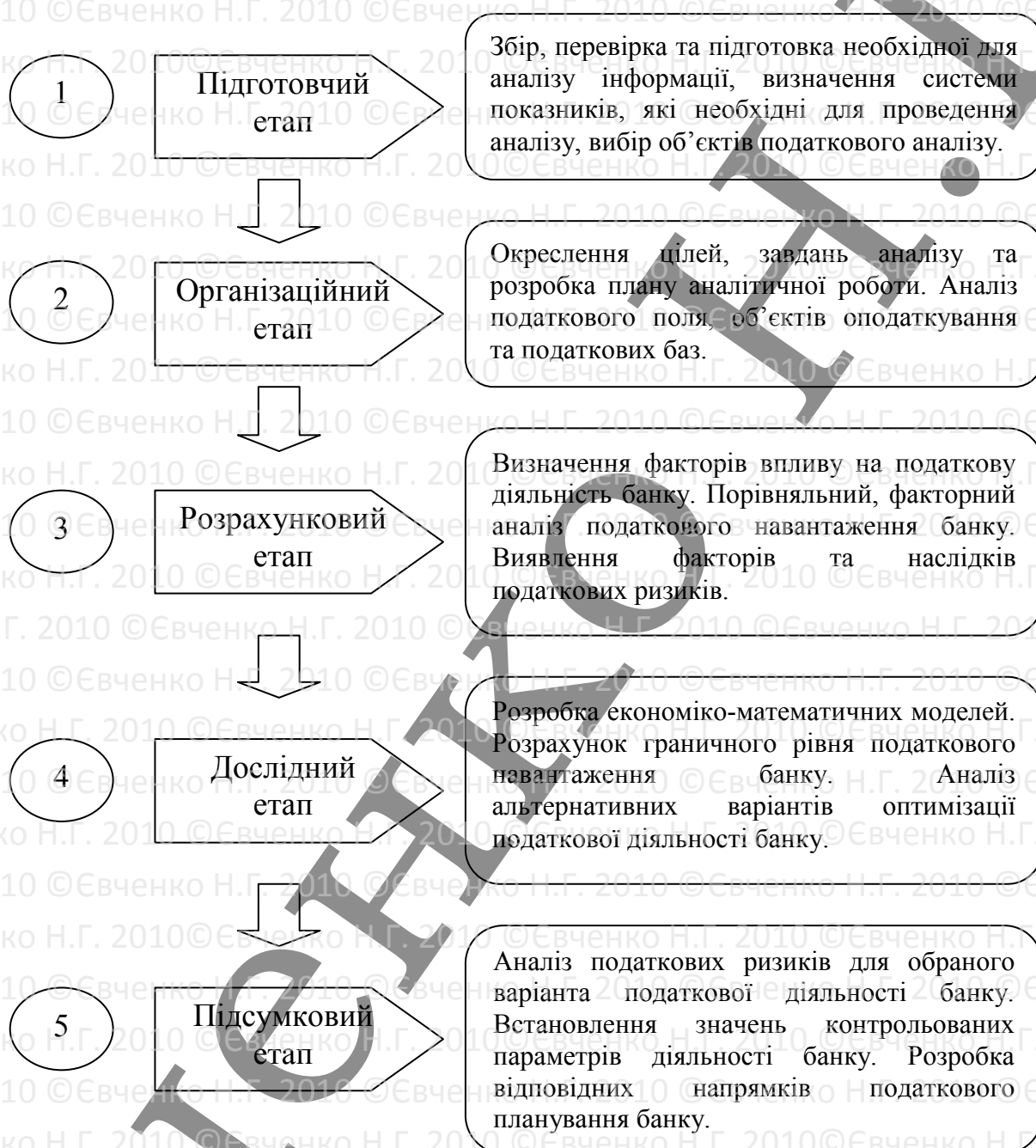

Рис. 2.7. Етапи здійснення податкового аналізу в банку

На підготовчому та організаційному етапах визначаються об'єкти, окреслюються цілі та завдання податкового аналізу, розробляється план аналітичної роботи, проводиться оцінка поставлених цілей та завдань,

визначаються зв'язки між окремими елементами податкового поля та об'єктами податкового менеджменту, вивчається їх характер, визначаються показники, які найбільш повно та якісно характеризують об'єкти дослідження та необхідні для проведення аналізу. При цьому виділяються показники, які безпосередньо характеризують як податкове поле, так і окремі об'єкти оподаткування, а також рівень податкового навантаження банку.

Об'єктами податкового аналізу як інструмента податкового менеджменту банку виступають об'єкти оподаткування, податкові бази, податкові витрати, податкове навантаження та податкові ризики.

Для вирішення завдань податкового менеджменту та, виходячи із виділених об'єктів, пропонуємо проводити податковий аналіз в банку за наступними напрямками.

Перший напрямок — загальний податковий аналіз об'єктів оподаткування та податкових баз; факторів, що впливають на їх формування; податкових витрат; оцінка ефективності заходів податкового планування. В межах загального податкового аналізу, передбачається проведення аналізу об'єктів оподаткування і податкових баз, тобто оцінки тенденцій доходів, податкових та неподаткових витрат, вартості основних засобів і інших активів, які підлягають оподаткуванню.

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про систему оподаткування в Україні» об'єктами оподаткування є доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг), у тому числі митна, або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування [64].

З визначення бачимо, що законодавчо виділено найбільш розповсюджені з видів об'єктів оподаткування. Таким чином, об'єкт оподаткування визначається як юридично обумовлений факт або подія, після настання яких у суб'єкта оподаткування (платника податку) виникає обов'язок сплатити податок.

З економічної точки зору об'єктом оподаткування є дохід, прибуток, майно, капітал або розмір споживання. Кожний податок, збір та обов'язковий платіж має самостійний об'єкт оподаткування, який визначається чинним податковим законодавством. Об'єкт оподаткування чітко визначений в податковому законодавстві і має безпосереднє відношення до платника податку.

Податкова база за своїм змістом є об'єктом оподаткування, скоригованим і підготованим до застосування податкової ставки, розрахунку суми податку, що підлягає сплаті в бюджет. Вона слугує для того, щоб кількісно виразити об'єкт оподаткування. Податкова база може співпадати або не співпадати з об'єктом оподаткування.

Найважливішими показниками для оцінки в динаміці є: доходи за видами, витрати за видами, витрати на сплату податків (податкові платежі), витрати на оплату праці, суми податкових зобов'язань (нарахованих та сплачених), вартість активів, що підлягають оподаткуванню, фінансовий результат. Дані показники є факторами, що формують податкове навантаження. Досліджуючи вплив ряду факторів, можна зробити попередній висновок про зростання або зниження сум податкових зобов'язань за тими чи іншими податками, виходячи з тенденцій зміни об'єктів оподаткування і податкових баз. Податковий аналіз може проводитися за всією сукупністю податкових витрат, а також за окремими їх видами.

На розрахунковому етапі податкового аналізу визначаються фактори впливу на податкову діяльність банку, проводиться порівняльний та факторний аналіз податкового навантаження банку, виявляються фактори та оцінюються наслідки податкових ризиків.

Для цього в межах другого напрямку податкового аналізу необхідно обрати показники для характеристики рівня податкового навантаження та визначитись із методикою його розрахунку.

На нашу думку податкове навантаження не можна характеризувати одним показником, для цього необхідна система взаємопов'язаних коефіцієнтів.

В процесі аналізу серед цих коефіцієнтів визначаються основні (пріоритетні), які матимуть між собою кореляційний зв'язок, тобто будуть економічно взаємообумовлені. На підставі обраних основних показників, характеризується рівень податкового навантаження банку.

Для всебічної і повної оцінки рівня податкового навантаження банку пропонуємо використовувати систему взаємопов'язаних показників, розрахованих за даними як податкового, так і фінансового обліку. Принцип розрахунку показників — відношення суми нарахованих податків (або тільки податку на прибуток) до певного значення показника діяльності банку, визначеного за правилами фінансового та податкового обліку.

Показники, розраховані за даними податкового обліку (табл. 2.5), нададуть інформацію щодо рейтингу банку, який складається органами Державної податкової адміністрації.

Таблиця 2.5

Система показників для оцінки рівня податкового навантаження банку, що розраховуються за даними податкового обліку

№ з/п	Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначення
1.	Коефіцієнт оподаткування валового доходу	$\hat{E}_{AA} = \frac{\dot{I}_c}{\hat{AA}}$	\dot{I}_c — загальна сума нарахованих податків, зборів та обов'язкових платежів за звітний податковий період; \hat{AA} — сума валового доходу банку за звітний податковий період.
2.	Частка податку на прибуток у валовому доході	$\hat{II}_{AA} = \frac{\ddot{II}}{\hat{AA}} \cdot 100\%$	\ddot{II} — сума нарахованого податку на прибуток за звітний податковий період.

№ з/п	Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначення
3.	Коефіцієнт оподаткування валових витрат	$\hat{E}_{AA} = \frac{\hat{I}_c}{\hat{AA}}$	\hat{AA} — сума валових витрат банку за звітний податковий період.
4.	Податкове навантаження валових витрат	$\hat{II}_{AA} = \frac{\hat{I}_A}{\hat{AA}} \delta 100\%$	\hat{I}_A — сума нарахованих податків, зборів та обов'язкових платежів,
5.	Загальне податкове навантаження (коефіцієнт ДПАУ)	$\hat{II}_c = \frac{\hat{I}_c}{\hat{AA} - \hat{AA}_{Ai}} \delta 100\%$	що сплачуються за рахунок витрат, за звітний податковий період;
6.	Податкове навантаження з податку на прибуток (коефіцієнт ДПАУ)	$\hat{II}_{II} = \frac{\hat{II}}{\hat{AA} - \hat{AA}_{Ai}} \delta 100\%$	\hat{AA}_{Ai} — сума валових витрат в межах банківських операцій за звітний податковий період.

Такі показники, на нашу думку, не можуть бути використані в якості орієнтирних чи граничних при розробці оптимізаційних заходів та для економіко-математичного аналізу, оскільки розраховані за спеціальним алгоритмом, що використовується тільки для розрахунку податкової бази з податку на прибуток, тобто, вони не мають зв'язку з економічним фінансовим результатом діяльності банку.

Проте, необхідність розрахунку таких показників зумовлена тим, що на їх підставі оцінюється діяльність банку органами Державної податкової адміністрації України при складанні планів-графіків проведення документальних та виїзних перевірок, згідно наказу ДПАУ № 201 [112]. Крім того, показники за даними податкового обліку можуть бути використані для порівняльного, факторного аналізу податкового навантаження та відстеження тенденцій податкових витрат банку.

Показники, розраховані за даними фінансового обліку (табл. 2.6), нададуть можливість оцінити рівень податкового навантаження за складовими

та джерелами сплати податків, а також зробити висновки щодо його впливу на ефективність діяльності банку.

Таблиця 2.6

Система показників для оцінки рівня податкового навантаження банку, що розраховуються за даними фінансового обліку

№ з/п	Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначення
1.	Коефіцієнт оподаткування доходів банку	$\hat{E}_A = \frac{\dot{I}_C}{\dot{A}}$	\dot{I}_C — загальна сума нарахованих податків, зборів та обов'язкових платежів за звітний період; \dot{A} — загальна сума всіх доходів банку за звітний період за формою № 2.
2.	Частка податку на прибуток у доходах банку	$\hat{\Pi}_A = \frac{\Pi}{\dot{A}} \delta 100\%$	Π — сума нарахованого податку на прибуток за звітний період.
3.	Коефіцієнт оподаткування витрат банку	$\hat{E}_A = \frac{\dot{I}_C}{\dot{A}}$	\dot{A} — загальна сума витрат банку за звітний період за формою № 2.
4.	Податкове навантаження загальноадміністративних витрат	$\hat{\Pi}_{\dot{A}} = \frac{\dot{I}_A}{\dot{A}\dot{A}} \delta 100\%$	\dot{I}_A — сума нарахованих податків, зборів та обов'язкових платежів, що сплачуються за рахунок витрат, за звітний період; $\dot{A}\dot{A}$ — сума загальноадміністративних витрат банку за формою № 2.

Продовження таблиці 2.6

№ з/п	Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначення
5.	Податкове навантаження за соціальними зборами	$\mathit{II}'_c = \frac{C_{No}}{A_I} \delta 100\%$	— сума нарахованих внесків та зборів на обов'язкове державне, пенсійне та соціальне страхування; A_I — сума витрат на персонал за формою № 2.
6.	Загальне податкове навантаження фінансового результату банку	$\mathit{II}'_{oD} = \frac{I'_c}{O_D} \delta 100\%$	O_D — сума прибутку до оподаткування за формою № 2 за звітний період;
7.	Податкове навантаження з податку на прибуток у фінансовому результаті банку	$\mathit{II}''_{oD} = \frac{\mathit{II}''}{O_D} \delta 100\%$	$\times I'$ — сума чистого прибутку банку за формою № 2 за звітний період.
8.	Податкове навантаження з податку на прибуток у чистому прибутку банку	$\mathit{II}''_{\times I'} = \frac{\mathit{II}''}{\times I'} \delta 100\%$	

Дана група показників є базовою для виконання завдань податкового менеджменту та сприяння реалізації фінансової стратегії банку, оскільки визначає вплив оподаткування на фінансові показники банку і може використовуватись для проведення факторного, економіко-математичного, маржинального та функціонально вартісного аналізу податкового навантаження у взаємозв'язку з показниками ефективності діяльності банку.

Крім того, саме показники податкового навантаження, розраховані за даними фінансового обліку, використовуються в оптимізаційних розрахунках для визначення граничного рівня податкового навантаження та вибору на його підставі оптимального варіанту податкової діяльності банку в податковому плануванні.

Третій блок податкового аналізу охоплює виявлення факторів податкових ризиків та оцінку їх наслідків як для обраного варіанта податкової діяльності банку, так і в процесі поточного податкового контролю. Врахування податкових факторів в процесі прийняття управлінських рішень перш за все повинно бути спрямоване на досягнення таких пропорцій всіх аспектів діяльності банку, за яких підвищення ефективності діяльності супроводжувалося б зростанням ринкової вартості банку і контрольованими податковими ризиками. Податкові платежі — одна із значних статей витрат для більшості банків, а тому необхідно систематично проводити аналіз податкових ризиків, які з ними пов'язані, та їх моніторинг. Такий систематичний аналіз дозволить більш виважено підійти до процесу ухвалення управлінських рішень в сфері фінансового менеджменту, мінімізувати податкові ризики або усунути можливі негативні наслідки для діяльності банку.

Для виявлення податкових ризиків необхідно проаналізувати всі податкові аспекти, які можуть вплинути на асортимент операцій та послуг банку, види та напрямки його діяльності, виявити сфери та пов'язані з ними фактори потенційних податкових ризиків, визначити та оцінити їх наслідки. При цьому необхідна взаємодія всіх функціональних підрозділів банку. Залучення до податкового аналізу працівників різних служб банку (аналітичного, юридичного, бухгалтерського), дозволить розподілити процес здійснення операцій між різними виконавцями, що дозволить уникнути недобросовісних дій або конфлікту інтересів. Виявивши фактори податкових ризиків, відповідальні працівники банку повинні оцінити можливі наслідки для діяльності у разі реалізації визначених факторів. Серед наслідків податкових ризиків доцільно розрізняти фінансові та не фінансові наслідки. До фінансових наслідків податкових ризиків відносяться:

- збільшення податкових платежів та інших податкових витрат банку, пов'язаних зі сплатою штрафних санкцій;
- застосування до банку заходів фінансової відповідальності у вигляді штрафів та пені за результатами податкових перевірок;

- зростання судових витрат у разі оскарження результатів перевірки податкових органів у судовому порядку;
- зменшення фінансового результату банку та зниження ефективності діяльності внаслідок цього;
- помилки у податковому плануванні через не врахування факторів податкових ризиків або неправильної оцінки їх наслідків;
- зменшення власних фінансових ресурсів банку внаслідок відтоку грошових коштів через сплату податкових платежів та фінансових санкцій;
- виникнення податкових зобов'язань у банку внаслідок непередбачених подій.

До не фінансових наслідків податкових ризиків відносяться:

- збільшення ймовірності податкових перевірок через використання некоректних методів податкового планування;
- застосування до посадових осіб банку заходів адміністративної та кримінальної відповідальності за результатами податкових перевірок;
- погіршення репутації банку внаслідок судового оскарження дій податкових органів;
- прийняття неефективних управлінських рішень, що можуть призвести до втрати економічної вигоди банку

За результатами податкового аналізу операцій банку з метою виявлення факторів та видів податкових ризиків, приймаються рішення про подальші дії: усунути причини виникнення податкових ризиків; скоригувати методи податкового планування; скасувати здійснення операції, що призводить до податкових ризиків; переглянути операційні процедури проведення операції з метою мінімізації наслідків податкових ризиків, якщо операцію відмінити не можливо.

Крім того, необхідний постійний моніторинг податкових ризиків банку на підставі даних податкового аналізу змін податкового законодавства і концентрації ризиків (наприклад, виявлення операцій, пов'язаних з однаковими видами податкових ризиків; визначення кількості операцій, що призводять до

одного і того ж виду податкового ризику тощо). Створення ефективної системи виявлення податкових ризиків та мінімізації їх наслідків на основі податкового аналізу, сприятиме покращенню ділової репутації банку, оскільки відсутність негативних факторів діяльності підвищить довіру потенційних інвесторів і вкладників.

Дослідний етап податкового аналізу передбачає проведення безпосередньо аналізу податкової діяльності банку з розрахунком економіко-математичних залежностей, які характеризують взаємозв'язок між показниками податкового навантаження та ефективності діяльності банку. В результаті напрацьовуються економіко-математичні моделі, які застосовуються в подальшій роботі для аналізу альтернативних варіантів оптимізації податкової діяльності банку, що розроблені в податковому плануванні.

На підставі порівняння фактичних показників з показниками економіко-математичної моделі визначаються заходи податкового контролю в процесі реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку.

На підсумковому етапі проводиться аналіз податкових ризиків для обраного варіанта податкової діяльності банку, встановлюються значення контрольованих параметрів, визначаються напрямки податкового планування банку.

У систематизованому вигляді інформація податкового аналізу повинна включатися в звіти, що дозволять керівникам різних рівнів управління оцінювати поточну і перспективну ситуації. Звіти повинні мати попереджувальний характер, а дані в них повинні реалістично відображати операції банку з урахуванням податкових аспектів і їх наслідків. Крім того, інформація, отримана на дослідному етапі податкового аналізу використовується в процесі проведення внутрішнього податкового контролю, а також для коригування планів на наступний податковий період.

2.3. Процедури податкового обліку та заходи податкового контролю в процесі реалізації і моніторингу податкового плану банку

Податковий облік, як інструмент податкового менеджменту, повинен забезпечити правильність і повноту формування податкових баз, розрахунок сум податкових зобов'язань банку за всіма видами податків, своєчасне складання та подання податкової звітності. Крім того, до першочергових завдань податкового обліку відноситься забезпечення потреб суб'єктів податкового менеджменту необхідною інформацією.

Інформаційне забезпечення системи податкового менеджменту банку включає головний елемент — інформаційну базу, що складається з різних блоків фінансового і податкового обліку. Для фінансових аналітиків пріоритет має блок фінансової звітності. Проте з позицій податкового менеджменту важливе значення мають і дані податкового обліку.

Для вирішення завдань податкового аналізу необхідне використання баз і фінансового, і податкового обліку. При цьому фінансовий облік покликаний задовольняти інтереси інформаційного забезпечення в першу чергу щодо об'єктів оподаткування та результатів діяльності. Податковий облік забезпечує інформацію щодо формування податкових баз. Тому такі показники як доходи, витрати, прибуток для цілей податкового менеджменту можуть використовуватися за даними фінансового обліку, але з розрахунком податкових баз і сум податків за даними податкового обліку.

Серед облікової інформації, що використовується в процесі податкового менеджменту, безперечно найбільші за обсягами дані фінансового обліку, але у ряді випадків він не в змозі забезпечити необхідною інформацією. Останнє призводить до необхідності використання податкового обліку для отримання оперативної інформації, яка може бути використана для підвищення ефективності податкового планування і системи податкового менеджменту в цілому. Дані податкового обліку є основою для безперервного моніторингу

виконання планів податкових платежів, дозволяє накопичувати інформацію в точній відповідності з вимогами і завданнями податкового менеджменту. Проте, не слід забувати, що для ефективного забезпечення інформацією суб'єктів податкового менеджменту необхідно паралельно використовувати дані і фінансового, і податкового обліку, оскільки податковий облік обмежується в основному створенням системи формування валових доходів і витрат і достовірності їх відображення у декларації про прибуток банку, а також повноти нарахування різного роду податків.

Інформаційний потік в першу чергу утворюють дані фінансового обліку, які дозволяють накопичувати інформацію щодо об'єктів оподаткування, доходів, витрат, результатів діяльності банку в цілому, і в розрізі окремих напрямків діяльності, філій, регіону тощо. Цінність даних податкового обліку полягає в тому, що на відміну від фінансового, вони несуть інформацію щодо податкових баз, а також дозволяють врахувати і систематизувати необхідні показники для їх розрахунку. Порушення у веденні податкового обліку призводять до виникнення помилок у визначенні податкової бази. Несвочасне подання податкової звітності, неправильне визначення сум нарахованих податків і зборів, помилки при веденні податкового обліку вважаються правопорушеннями і призводять до застосування фінансових санкцій за несвочасну чи неповну сплату податків.

Згідно Положення організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України [152], податковий облік — це сукупність облікових процедур, які здійснюються з метою правильного та достовірного складання податкової звітності.

Податковий облік — це облік валових доходів і валових витрат, який здійснюється з метою визначення податку на прибуток, облік податку на додану вартість і в тому числі податкового кредиту і податкового зобов'язання, а також облік та розрахунок інших податків і зборів, сплачуваних банком.

Мета ведення податкового обліку полягає у визначенні кінцевого результату (прибутку) з метою оподаткування відповідно до чинного

законодавства і використовується для складання податкової звітності, форма, правила, порядок і термін подання якої визначаються Державною податковою адміністрацією.

Завдання податкового обліку визначено в Законах України «Про оподаткування прибутку підприємств» [153] та «Про податок на додану вартість» [154] для створення більш зрозумілої й прозорої для платника податків і податкових органів податкової облікової системи, яка забезпечує підвищення ефективності функціонування загальнодержавної податкової системи в цілому. В системі податкового менеджменту банку податковий облік в банку повинен вирішувати наступні завдання:

- визначення правильного документально обґрунтованого об'єкта оподаткування на основі даних фінансового обліку;
- забезпеченням обґрунтованої методики розрахунку валових доходів і валових витрат з максимально можливим їх спрощенням;
- пристосування фінансового обліку здійснюваних банком операцій до потреб податкового обліку валових доходів і валових витрат;
- визначення суми податкових зобов'язань, які сплачуються банком за відповідний податковий період;
- надання інформації для податкового аналізу сум сплачених банком податкових платежів порівняно з попередніми періодами та іншими банками;
- забезпечення здійснення операційних процедур та дотримання графіку документообігу при виконанні розрахунків податкових зобов'язань банку.

Правила ведення податкового обліку встановлюються на основі діючого податкового законодавства і при внесенні змін до законодавчих і нормативних актів, що змінюють правила ведення податкового обліку, повинні застосовуватись норми законодавства з врахуванням внесених змін.

Податковий облік в банківських установах здійснюється на підставі даних фінансового обліку, відображених за балансовими та позабалансовими рахунками, а також на підставі окремих розрахунків за особливими видами

операцій, які не знаходять свого відображення у фінансовому обліку банку або методика розрахунку фінансових результатів від здійснення таких операцій відрізняється у фінансовому і податковому обліках.

Порядок ведення податкового обліку визначається банком самостійно і є обов'язковим для всіх банківських установ.

Податковий облік може здійснюватись:

- позасистемно. Для визначення оподатковуваного прибутку установа банку веде податковий облік окремо. При здійсненні будь-якої операції, яка відноситься до валових доходів і валових витрат, крім відображення за відповідними рахунками бухгалтерського обліку, необхідно одночасно відобразити їх в системі податкового обліку.

- за позабалансовими рахунками. Установа банку може вести податковий облік на окремих позабалансових рахунках, які відкриваються банком самостійно та не враховуються при складанні фінансової звітності. Позабалансові рахунки для ведення податкового обліку зручніше відкривати у розрізі статей податкової декларації та додатків до неї.

- за балансовими рахунками. Ведення обліку валових доходів і валових витрат на балансових рахунках може здійснюватись шляхом:

- а) відкриття нових балансових рахунків (номери рахунків визначаються банком самостійно), які не включаються в бухгалтерські та фінансові звіти;

- б) ведення аналітичних рахунків доходів і витрат у розрізі оподатковуваних і неоподатковуваних сум. В даному випадку можливі такі варіанти:

- 1) банк відкриває нові, окремі рахунки податкового обліку. Номери рахунків визначаються банками самостійно виходячи із структури податкових платежів;

- 2) ведення рахунків доходів і витрат із застосуванням параметрів аналітичного обліку в розрізі оподатковуваних і неоподатковуваних сум;

3) на рахунках 8-го класу Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [155, 156]. При такому веденні податкового обліку, ці рахунки будуть транзитними.

Можливо декілька варіантів систематизації рахунків 8-го класу:

- групи рахунків виділяються відповідно видам валових доходів і валових витрат;
- групи рахунків виділяються в розрізі статей податкових декларацій;
- групи рахунків виділяються відповідно об'єктам сподаткування.

Кожен із вищезазначених способів організації податкового обліку має як переваги, так і недоліки. Однак найефективнішим буде той спосіб, який надасть можливість сформувати необхідну базу даних. При цьому, обов'язковими складовими податкового обліку повинні бути:

- порядок використання первинних документів та облікових реєстрів фінансового обліку, а у разі необхідності, розробка спеціальних, призначених тільки для потреб податкового обліку;
- розроблений внутрішній план рахунків податкового обліку та визначені схеми бухгалтерських проводок для відображення операцій банку в податковому обліку;
- порядок визначення способів формування податкових баз, а також порядок визнання та оцінки активів, зобов'язань, доходів та витрат банку з метою формування податкових баз та оптимізації податкової діяльності банку;
- розроблені та закріплені відповідним внутрішнім документом банку операційні процеси податкового обліку з метою розподілу обов'язків відповідальних працівників та уніфікації відповідних процедур для запобігання виникнення помилок та мінімізації податкових ризиків.

Для того, щоб облікова інформація розкривала у необхідному обсязі та за відповідними напрямками результати фінансово-господарської діяльності банку, всі аспекти облікової політики повинні бути підпорядковані вирішенню завдань методологічного забезпечення як податкового обліку, так і інших інструментів податкового менеджменту [157] (рис. 2.8).

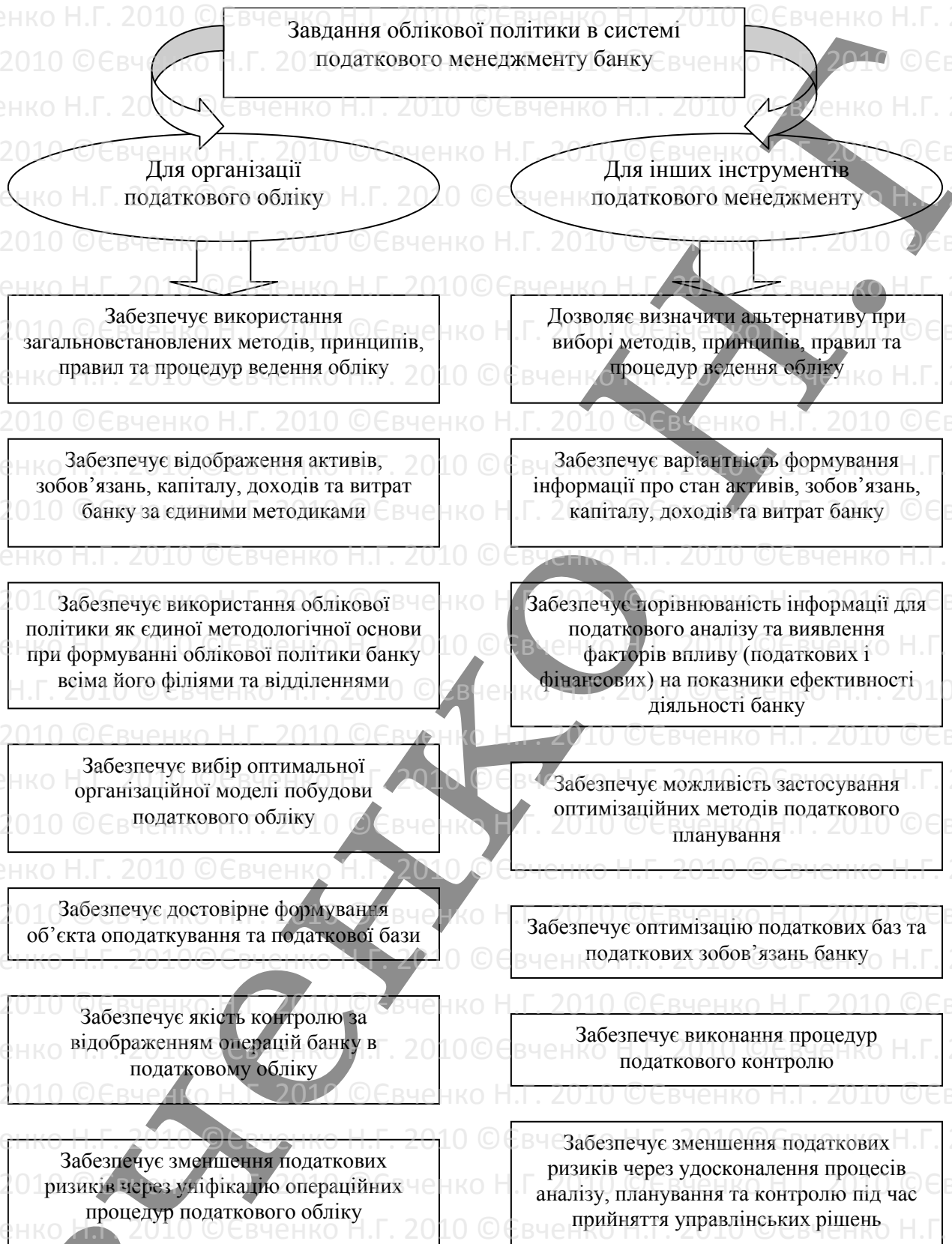

Рис. 2.8. Завдання облікової політики в системі податкового менеджменту банку

Облікова політика банку — це сукупність визначених в межах чинного законодавства принципів, методів і процедур, що використовуються банком для складання і подання фінансової звітності [152].

Положення про облікову політику банку затверджується наказом керівника до початку нового календарного року. Цим документом встановлюється порядок ведення всіх видів обліку та відображення операцій, що здійснюються банком згідно із законодавством України. У ньому також повинні бути повно відображені особливості організації та ведення податкового обліку банку.

Облікова політика банку як методологія податкового обліку впливає на податкове планування, тому для реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку здійснюються коригування тих її положень, що можуть вплинути на формування податкових баз і строки сплати податкових платежів.

Однією з основних цілей облікової політики банку є раціональна організація системи обліку таким чином, щоб забезпечити мінімізацію податкових витрат банку, як безпосередньо самих сум податкових платежів, так і інших витрат, що пов'язані з їх обчисленням та сплатою (ведення обліку і документації, заходи податкового менеджменту, складання й надання податкових декларацій тощо), оскільки облікова політика банку враховує методи оцінки активів та зобов'язань. Крім того, важливим аспектом формування облікової політики є розкриття методики ведення обліку окремих фактів банківської діяльності, щодо яких чинні нормативні акти не містять конкретних рекомендацій. Тому банки самостійно зобов'язані розробляти і встановлювати способи відображення таких операцій в бухгалтерському, в тому числі і податковому обліку. Все вищезазначене і надає можливості для використання облікової політики з метою оптимізації податкової бази в податковому плануванні банку.

В обліковій політиці обов'язково описуються принципи обліку статей активів, зобов'язань, доходів і витрат банку; методи їх оцінки та визнання;

факти, що стосуються змін в обліковій політиці. Складові облікової політики, необхідні для організації податкового обліку в банку, наведено на рис. 2.9.

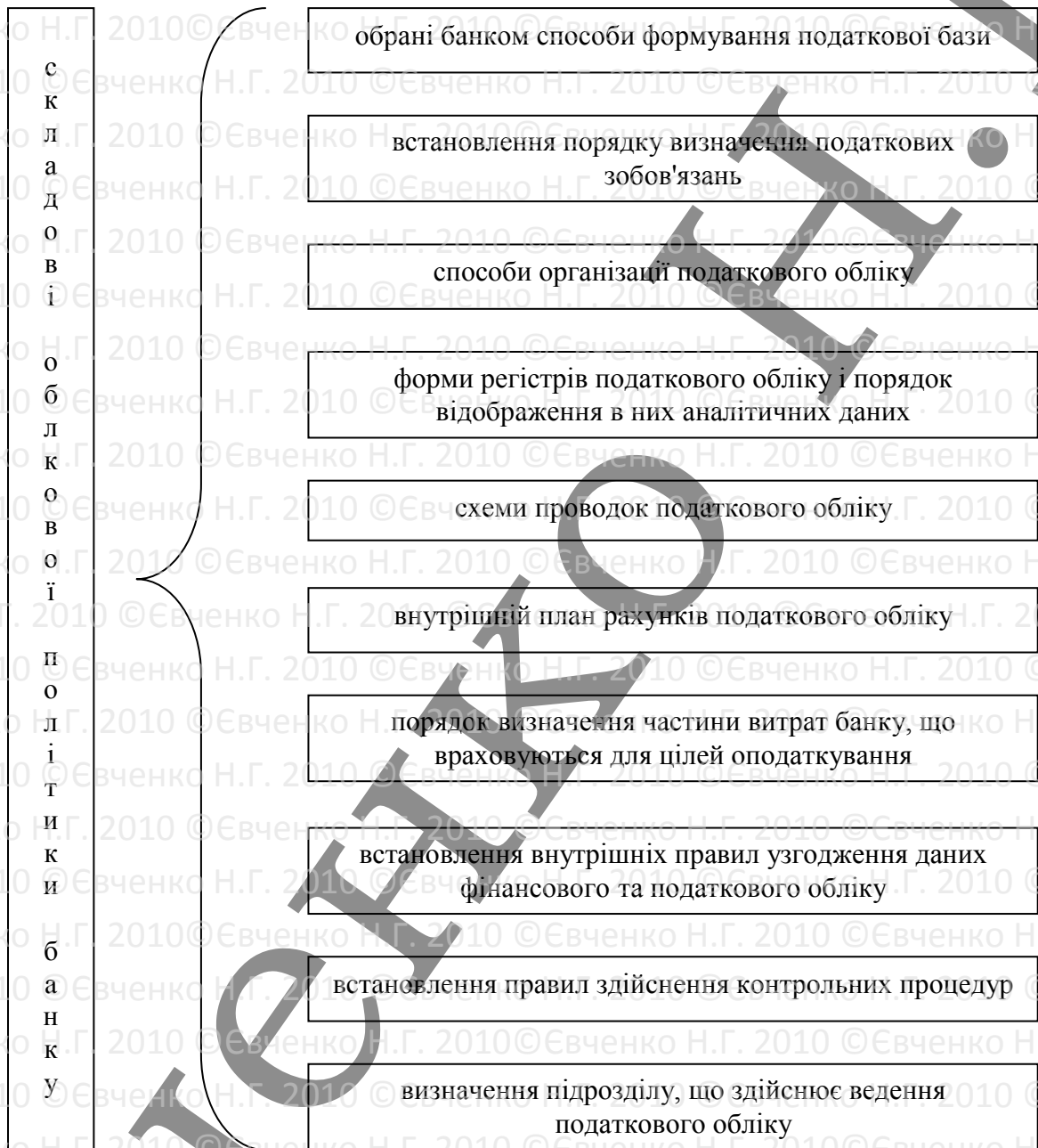

Рис. 2.9. Складові облікової політики банку щодо податкового обліку

Таким чином, облікова політика для забезпечення методології податкового обліку повинна включати визначені банком принципи, методи та облікові процедури в межах чинного податкового законодавства, що

забезпечать правильність, повноту, своєчасність відображення в обліку об'єктів оподаткування та формування податкових баз, розрахунок податкових зобов'язань та сплату податкових платежів, своєчасне утримання і перерахування податкових платежів інших суб'єктів оподаткування, складання та подання податкової звітності.

Податковий контроль в рамках функціональної моделі податкового менеджменту ми розглядаємо як послідовне виконання процесів, спрямоване на пошук рішення, що забезпечить відповідність отриманих результатів поставленим завданням або планам.

З огляду на це, контрольна функція податкового менеджменту банку реалізується в напрямку коригування процесів в рамках інших функцій податкового менеджменту відповідно до запланованих показників податкової діяльності банку або утримання відхилень контрольованих параметрів від граничних в допустимих межах. Послідовність дій в процесі податкового контролю наведено на рис. 2.10.

Рис. 2.10. Цикл податкового контролю на етапі моніторингу виконання податкового плану банку

Для ефективного функціонування податкового контролю необхідно визначити контрольовані параметри, методи вимірювання контрольованих параметрів, забезпечити своєчасність проведення порівняльного аналізу отриманих результатів із запланованими, розробити комплекс заходів, що спрямовані на зміни в контрольованих параметрах.

Для виявлення відхилень в процесі моніторингу виконання податкового плану банку фактичні показники контрольованих параметрів порівнюються із запланованими та допустимими, що визначаються на підставі шкали відхилень.

Шкала відхилень розробляється за результатами розрахунків граничного рівня податкового навантаження в процесі податкового аналізу та виходячи із особливостей діяльності на підставі статистичних даних про фінансові та податкові показники діяльності банку за минулі періоди. При цьому, на наш погляд, доцільно враховувати мінімальні, максимальні та середні значення контрольованих показників. Граничні значення контрольованих показників встановлюються на підставі розрахунку оптимізаційних моделей рентабельності банку. Нормативи та ліміти бюджетних показників визначаються згідно методології бюджетування, що використовується в банку.

Плановий період визначається відповідно до внутрішньої політики банку та бюджетного регламенту і може становити декаду, місяць, квартал, півроку, рік.

Розроблені заходи податкового контролю, що повинні охоплювати всі етапи податкового менеджменту, наведено в таблицях 2.7 та 2.8.

При цьому, значення показників податкового навантаження прямо контролюються в межах функції податкового контролю на відповідність їх плановим або розміру відхилень фактичних показників від розрахованих граничних значень. Щодо показників рентабельності банку, то заходи податкового контролю полягають у виявленні ступеня впливу відхилень фактичних показників податкового навантаження від запланованих (або граничних) на досягнення планових значень рентабельності та вжиття відповідних дій щодо мінімізації такого впливу.

Таблиця 2.7

Заходи податкового контролю на етапах постановки завдань та вибору оптимального варіанта податкової діяльності банку

Етап	Заходи податкового менеджменту	Заходи податкового контролю
<p>I. Постановка завдань податкового менеджменту</p>	<ul style="list-style-type: none"> • постановка завдань податкового менеджменту, • визначення напрямків податкової діяльності банку. 	<ul style="list-style-type: none"> • оцінка відповідності поставлених завдань фактичній ситуації в банку, • оцінка можливості досягнення поставлених завдань, • визначення контрольованих параметрів податкової діяльності банку, • коригування поставлених завдань відповідно фактичних потреб та стратегічних завдань розвитку банку.
<p>II. Вибір оптимального варіанта податкової діяльності банку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • планування для розробки альтернативних варіантів здійснення податкової діяльності банку, • встановлення лімітів бюджету податкових витрат, • розробка альтернативних варіантів податкової діяльності банку, • розробка податкового календаря, • складання бюджету податкових витрат, • узгодження показників бюджету податкових витрат з показниками оперативного бюджету банку, 	<ul style="list-style-type: none"> • контроль відповідності обраних методів вимогам законодавчих актів з питань оподаткування, • оцінка можливих податкових ризиків при перевірках податковими органами, • ефективність застосування обраних методів у досягненні поставлених завдань, • відповідність встановлених лімітів фактичним показникам, • контроль відповідності розроблених варіантів податкової діяльності вимогам законодавства з питань оподаткування, • перевірка якості зібраної інформації,

Етап	Заходи податкового менеджменту	Заходи податкового контролю
<p>II. Вибір оптимального варіанта податкової діяльності банку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • збір та підготовка інформації щодо визначених контрольованих параметрів податкової діяльності банку, • вибір методів податкового • визначення показників для вимірювання контрольованих параметрів, • аналіз показників контрольованих параметрів, • виявлення факторів, що впливають на показники контрольованих параметрів, • оцінка податкових ризиків для розроблених варіантів податкової діяльності банку, • визначення показників, що будуть включені як фактори в оптимізаційну модель, • розрахунок оптимізаційних моделей для розроблених альтернативних варіантів податкової діяльності банку, • аналіз альтернативних варіантів податкової діяльності за допомогою розрахованих граничних значень контрольованих параметрів, • вибір оптимального варіанту здійснення податкової діяльності 	<p>(обсяг, відповідність контрольованим параметрам) контроль повноти, достовірності, оперативності зібраної інформації,</p> <ul style="list-style-type: none"> • відповідність методів вимірювання контрольованих показників поставленим завданням, • виявлення причин і факторів, що впливають на достовірність результатів аналізу показників контрольованих параметрів, • виявлення факторів виникнення податкових ризиків та рекомендації щодо їх усунення або мінімізації, • відповідність обраних факторів завданням моделювання, • контроль за правильністю розрахунків оптимізаційних моделей та виявлення помилок, що можуть бути спричинені недостатньою кваліфікацією працівників, помилками із-за неуважності та несумлінного виконання своїх обов'язків, • відповідність визначених граничних значень контрольованих параметрів фактичним показникам діяльності банку, • контроль за достовірністю проведеного аналізу та виявлення помилок, що можуть бути спричинені

Етап	Заходи податкового менеджменту	Заходи податкового контролю
	<p>банку на підставі результатів проведеного аналізу,</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначення планових показників контрольованих параметрів та узгодження їх із фінансовим планом банку, • вибір методів податкового планування для реалізації обраного оптимального варіанту податкової діяльності банку. 	<ul style="list-style-type: none"> • недостатньою кваліфікацією працівників, помилками із-за неуважності та несумлінного виконання своїх обов'язків, • перевірка відповідності встановлених планових показників визначеним завданням податкового менеджменту банку, • перевірка відповідності обраних методів планування для реалізації оптимального варіанту податкової діяльності банку податковому законодавству, • виявлення факторів податкового ризику при реалізації обраного варіанту податкової діяльності.

Порівняння фактичних показників із показниками плану, фактичними показниками минулих періодів, показниками інших банків, дозволить також визначити причини відхилень (рис. 2.11) та фактори впливу на контрольовані параметри податкової діяльності банку.

Факторами, що впливають на контрольовані параметри податкового навантаження та рентабельності з точки зору податкового контролю, є:

- відповідність запланованих показників фактичним значенням та поставленим завданням податкового менеджменту;
- відповідність фактичного обсягу податкових витрат встановленим бюджетним лімітам;
- відповідність правил, методів, процедур податкового обліку та податкового планування банку вимогам законодавчих актів з питань оподаткування;

- оперативність проведення податкового аналізу та виявлення причин відхилень фактичних показників від запланованих;
- дотримання працівниками, що реалізують функції податкового менеджменту, внутрішньобанківських положень та вимог податкового законодавства;
- постійний моніторинг податкових ризиків та виявлення факторів підвищення податкових ризиків;
- виявлення помилок, що виникають внаслідок недостатньої кваліфікації працівників, неуважності та несумлінного виконання своїх обов'язків.

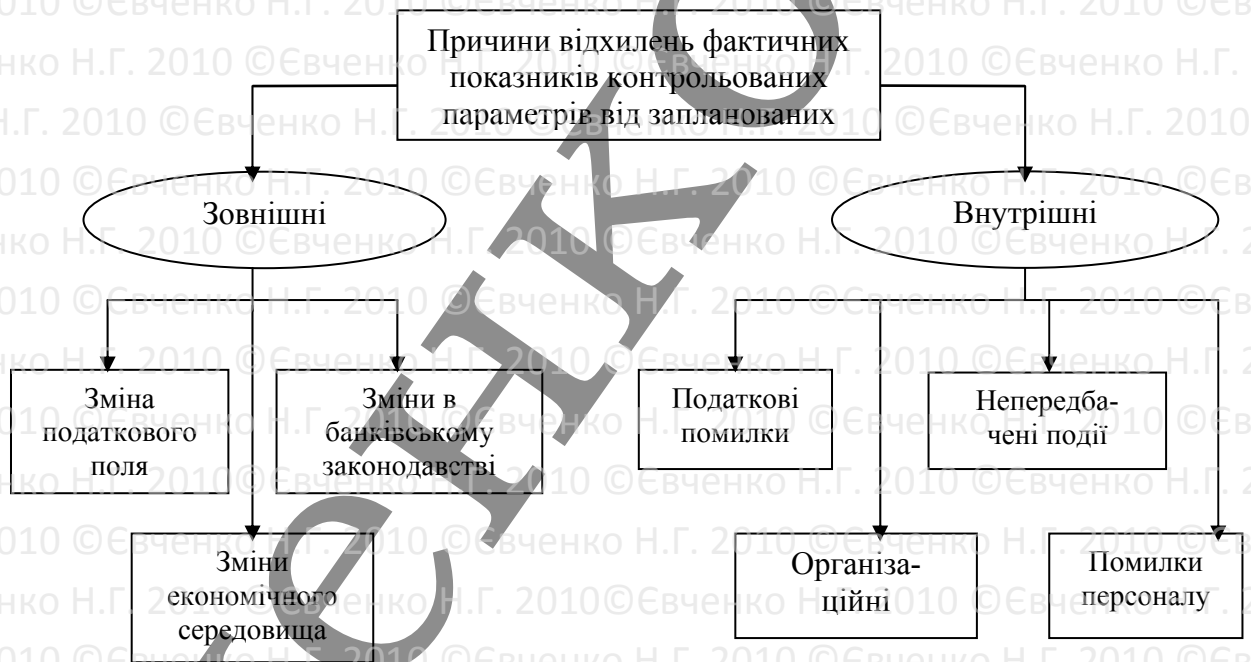

Рис. 2.11. Причини відхилень фактичних значень контрольованих параметрів від запланованих

Таблиця 2.8

Заходи податкового контролю на етапах реалізації варіанта податкової діяльності банку та моніторингу податкового плану

Етап	Заходи податкового менеджменту	Заходи податкового контролю
<p>III. Реалізація обраного варіанта податкової діяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • відображення операцій банку в податковому обліку, складання та подання податкової звітності, • виконання податкових зобов'язань банку як платника податків і податкового агента, • порівняльний аналіз фактичних показників бюджету податкових витрат із запланованими, виявлення розміру та причин відхилень, • аналіз значень контрольованих параметрів, • визначення відхилень від запланованих та граничних значень, виявлення факторів, що спричинили відхилення, • оцінка податкових ризиків, які можуть виникнути внаслідок відхилень фактичних показників від запланованих та граничних значень контрольованих параметрів. 	<ul style="list-style-type: none"> • моніторинг виконання бюджету податкових витрат, • контроль за дотриманням правил податкового обліку операцій банку, • контроль за правильністю розрахунків податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджету, • контроль за своєчасністю подання податкової звітності та виконання податкових зобов'язань банку, • вжиття заходів щодо усунення причин відхилень фактичних показників контрольованих параметрів від запланованих та граничних відповідно до розміру відхилень, • виявлення факторів податкових ризиків, які можуть виникнути внаслідок відхилень фактичних показників від запланованих та граничних значень контрольованих параметрів.
<p>IV. Моніторинг реалізації податкового плану</p>	<ul style="list-style-type: none"> • порівняльний аналіз фактичних показників бюджету податкових витрат із запланованими, виявлення розміру та причин відхилень; 	<ul style="list-style-type: none"> • вжиття заходів щодо усунення причин відхилень фактичних показників контрольованих параметрів від запланованих та граничних відповідно до розміру відхилень;

Етап	Заходи податкового менеджменту	Заходи податкового контролю
IV. Моніторинг реалізації податкового плану	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз значень контрольованих параметрів, визначення відхилень від запланованих та граничних значень, виявлення факторів, що спричинили відхилення; • оцінка податкових ризиків, які можуть виникнути внаслідок відхилень фактичних показників від запланованих та граничних значень контрольованих параметрів. 	<ul style="list-style-type: none"> • виявлення факторів податкових ризиків, які можуть виникнути внаслідок відхилень фактичних показників від запланованих та граничних значень контрольованих параметрів.

Послідовність прийняття рішень щодо застосування заходів для усунення відхилень фактичних значень контрольованих параметрів від запланованих наведено на рис. 2.12.

За результатами порівняння приймаються рішення щодо вжиття відповідних заходів, враховуючи фактори податкових ризиків, якими були зумовлені виявлені відхилення:

- виявити та усунути причини відхилень;
- внести коригування в плани та бюджети банку;
- скоригувати встановлені нормативні та граничні значення.

В залежності від розміру відхилення рішення щодо коригування податкової діяльності банку приймаються на двох рівнях:

- 1) або відповідними працівниками, що реалізують функції податкового менеджменту, самостійно без втручання вищого керівництва;
- 2) або із залученням вищого керівництва банку, якщо заходи щодо усунення відхилень або їх утримання в допустимих межах вимагають перегляду поставлених завдань і планів діяльності банку.

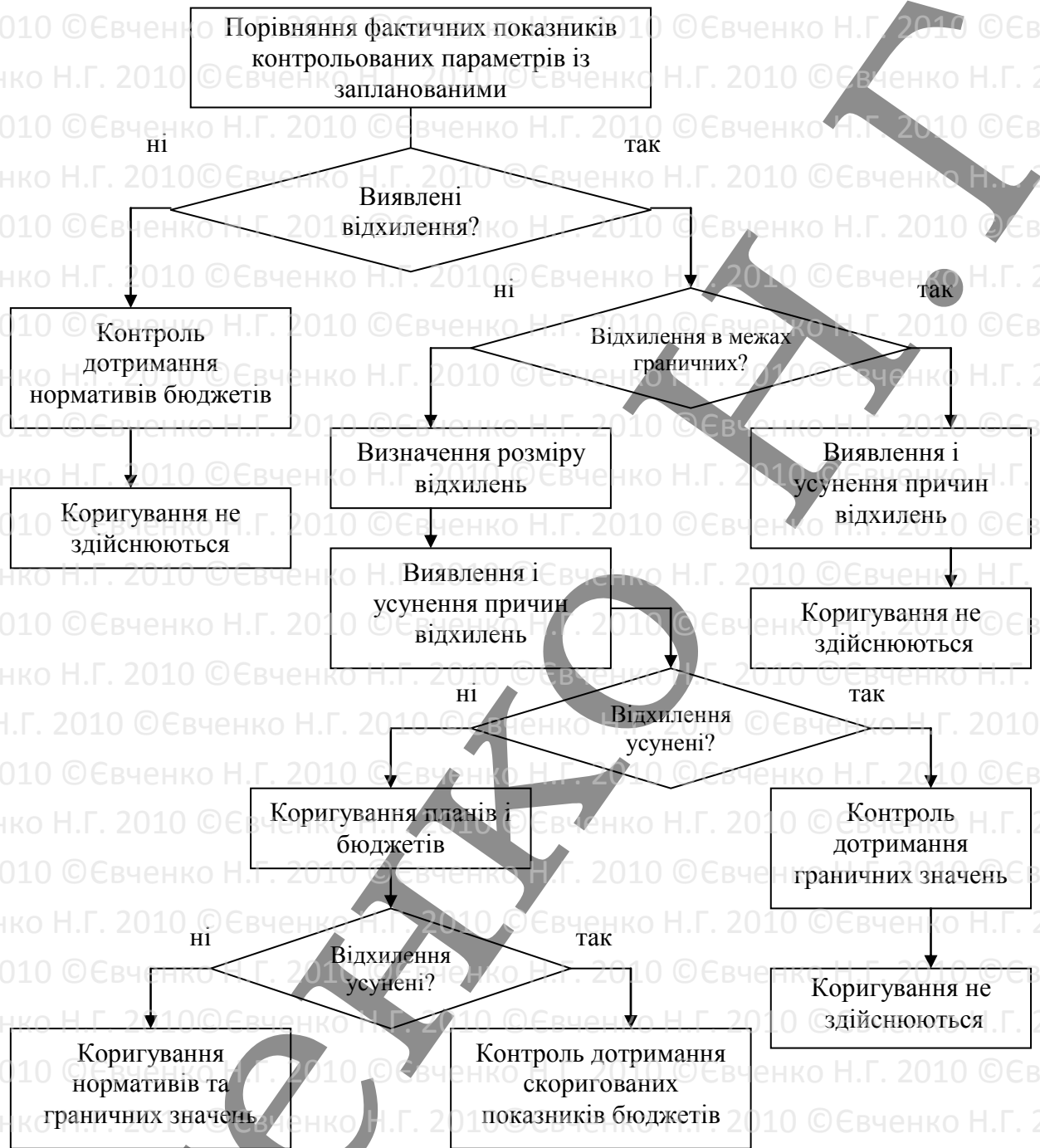

Рис. 2.12. Алгоритм податкового контролю в процесі реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку

Таким чином, контрольна функція податкового менеджменту на етапі реалізації та моніторингу податкового плану банку полягає у систематичному відстеженні відповідності фактичного рівня податкового навантаження запланованому, виявленні та усуненні факторів податкових ризиків, контролі виконання облікових процедур згідно з затвердженою обліковою політикою банку.

Висновки за розділом 2

Результати дослідження формування моделі податкового менеджменту банку дали змогу зробити наступні висновки:

1. Формування моделі податкового менеджменту банку повинно здійснюватись з урахуванням ряду зовнішніх та внутрішніх факторів. Вимоги до моделі податкового менеджменту повинні визначатись перш за все потребою банку в ньому, яка залежить від рівня податкового навантаження банку та від наявності інформаційних, трудових, технічних ресурсів, необхідних для створення умов функціонування системи самого податкового менеджменту.

2. Податковому менеджменту як складовій частині фінансового менеджменту властива обмежена самостійність, оскільки він проявляється тільки в процесі здійснення відповідних дій і рішень та, не маючи чітко самостійного характеру, істотно впливає на прийняття управлінських рішень і сприяє підвищенню ефективності діяльності банку. Виходячи з цього, необхідно використовувати інструменти податкового менеджменту у взаємозв'язку із функціями фінансового менеджменту. В результаті було запропоновано підхід до комплексного управління податковою діяльністю банку на основі формування функціональної моделі.

3. Запропонована функціональна модель охоплює заходи податкового менеджменту починаючи від формулювання завдань закінчуючи реалізацією обраного варіанта податкової діяльності банку та передбачає використання таких його інструментів: податкового планування, податкового аналізу, податкового обліку та податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків.

Визначений підхід до формування функціональної моделі податкового менеджменту в банку враховує як потреби великого системного банку з розгалуженою мережею філій та може використовуватись і середніми та малими банками.

4. Основою для управлінських рішень у сфері податкового менеджменту виступає податкове планування, в результаті якого повинен бути визначений оптимальний рівень податкового навантаження та обраний на підставі нього варіант податкової діяльності банку з урахуванням показників фінансового плану та розроблення заходів для його реалізації.

Податкове планування діяльності банку визначено як невід'ємну частину фінансового планування банку, що передбачає використання системи відповідних методів для розробки альтернативних варіантів податкової діяльності відповідно до чинного податкового законодавства та вибору оптимального з них, з урахуванням стратегії розвитку банку з точки зору податкових наслідків його діяльності.

5. Податковий аналіз в межах функціональної моделі податкового менеджменту виступає основою формування податкового плану банку, а також облікової політики для цілей податкового менеджменту.

Податковий аналіз у банку запропоновано проводити за трьома напрямками. Перший включає загальний податковий аналіз податкового поля банку, об'єктів оподаткування та податкових баз, факторів, що впливають на їх формування, податкових витрат, ефективності заходів податкового планування. Другий напрямок передбачає аналіз податкового навантаження банку. Третій

напрямок включає аналіз податкових ризиків як для обраного варіанта податкової діяльності, так і в процесі поточного податкового контролю.

Для всебічної і повної оцінки рівня податкового навантаження банку пропонуємо використовувати систему взаємопов'язаних показників, розрахованих за даними як податкового, так і фінансового обліку. Показники, розраховані за даними податкового обліку, нададуть інформацію щодо рейтингу банку, який складається органами Державної податкової адміністрації. Показники, розраховані за даними фінансового обліку, нададуть можливість оцінити рівень податкового навантаження за складовими та джерелами сплати податків, а також зробити висновки щодо його впливу на ефективність діяльності банку.

6. Податковий облік, як інструмент податкового менеджменту, повинен забезпечити правильність і повноту формування податкових баз, розрахунок сум податкових зобов'язань банку за всіма видами податків, своєчасне складання та подання податкової звітності.

Облікова політика банку як методологія податкового обліку впливає на податкове планування, тому для реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку здійснюються коригування тих її положень, що можуть вплинути на формування податкових баз і строки сплати податкових платежів.

8. Податковий контроль в рамках функціональної моделі податкового менеджменту розглядається як послідовне виконання процесів, спрямоване на пошук рішення, що забезпечить відповідність отриманих результатів поставленим завданням або планам.

З огляду на це, контрольна функція податкового менеджменту банку реалізується в напрямку коригування процесів в рамках інших функцій податкового менеджменту відповідно до запланованих показників податкової діяльності банку або утримання відхилень контрольованих параметрів від граничних в допустимих межах.

Основні результати розділу опубліковані в наступних наукових працях [158], [159], [160], [161].

РОЗДІЛ 3

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ
ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ3.1. Дослідження впливу податкового навантаження на показники
ефективності діяльності банку

Як було визначено у другому розділі роботи, здійснення податкової діяльності банку повинно забезпечувати не стільки мінімізацію податкового навантаження, скільки підвищення ефективності функціонування банку в цілому, враховуючи його стратегічні цілі та завдання. При цьому результатом заходів податкового планування є вибір такого варіанта податкової діяльності, який забезпечить оптимальне співвідношення податкового навантаження банку з показниками ефективності діяльності.

Звичайно, існує безліч підходів щодо визначення ефективності податкового менеджменту та взагалі діяльності банку. Здебільшого під ефективністю розуміють співвідношення результатів (вигод) та витрат.

Проте для вирішення завдань даного дослідження було обрано та обґрунтовано підхід, який передбачає визначення ефективності податкового менеджменту, виходячи із співвідношення податкового навантаження і рентабельності. У дослідженні даний підхід був запропонований тому, що достовірно оцінити всі витрати, пов'язані з податковим менеджментом банку, щоб потім порівняти ефект і витрати, дуже складно, відповідно і результат буде визначений із значними погрішностями.

Згідно запропонованого підходу до оцінки заходів податкового менеджменту в процесі податкового аналізу визначається оптимальне співвідношення податкового навантаження і рентабельності, виходячи з якого

обираються методи податкового планування і розраховується структура податкових витрат.

Щодо оцінки ефективності банківської діяльності, то традиційно її показником вважають рентабельність. З даної точки зору стратегічна мета діяльності банку визначається як зниження ризику за умови збереження визначеного рівня рентабельності, що забезпечить можливість для банку досягти стабільності за умов змін у зовнішньому середовищі та буде свідчити про його ефективну діяльність.

Рентабельність функціонування банку на практиці визначається на основі застосування методу коефіцієнтів, сутність якого полягає в послідовному розрахунку взаємопов'язаних показників за результатами діяльності банку за визначений досліджуваний період (квартал, півріччя, рік).

Основними показниками (коефіцієнтами), які характеризують рентабельність діяльності банку є:

1. Рентабельність активів характеризує політику фінансового менеджменту банку щодо використання та розміщення ресурсів, ефективність роботи його менеджерів щодо управління активами і пасивами з погляду формування їх оптимальної структури.

Даний показник визначається співвідношенням показника чистого прибутку банку до середньої вартості сукупних активів за визначений період:

$$D_A = \frac{\times \dot{I}}{A} \approx 100, \quad (3.1)$$

де ЧП — чистий прибуток (після оподаткування) банку;

A — середня вартість сукупних активів банку.

На підставі коефіцієнта рентабельності активів можна зробити висновки про ефективне використання ресурсів банку, якщо розраховане значення даного показника не менше 1%. Виходячи із рівня досягнутої рентабельності активів за чистим прибутком, оцінюється ефективність управління банком. Значне

зростання дохідних активів — позитивне явище і свідчить про перспективність їх менеджменту щодо зростання чистого прибутку в наступні періоди.

2. Рентабельність капіталу відображає ефективність використання власного капіталу банку та характеризує діяльність банку з погляду ефективності управління щодо розміщення активів, тобто їх можливості приносити дохід.

Даний показник розраховується як співвідношення показника чистого прибутку банку до суми власного капіталу банку:

$$D_E = \frac{\times \dot{I}}{\hat{E}} \delta 100, \quad (3.2)$$

де K — власний капітал банку.

Діяльність банку вважається ефективною, якщо розраховане значення коефіцієнта рентабельності капіталу не менше ніж 15 %. Варто звернути увагу, що різке зростання цього показника може свідчити про наявність операцій з високим рівнем ризику, а різке зменшення може відображати високий рівень іммобілізації активів і, як наслідок, ризик втрат оперативного управління активами.

3. Рентабельність витрат узагальнює аналіз ефективності діяльності банку, оскільки показники витрат і доходів формують як рівень прибутку до оподаткування, так і чистого прибутку банку. Цей показник дозволяє оцінити рівень віддачі витрат та визначити суму прибутку, що припадає на одиницю витрат.

Рентабельність витрат банку визначається співвідношенням показника чистого прибутку банку до суми витрат банку за визначений період:

$$D_A = \frac{\times \dot{I}}{\hat{A}} \delta 100, \quad (3.3)$$

де B — сума витрат банку.

Усі інші показники рентабельності є похідними, і їх визначення можливе лише тоді, коли на основі доходів і витрат вже визначено прибуток.

Для дослідження впливу податкового навантаження на вище визначені показники ефективності діяльності, розглянемо процес податкового менеджменту як вирішення певної задачі управління податковою діяльністю банку. Дану задачу управління ми будемо розглядати як математичну¹⁶². Особливістю такої математичної задачі є те, що вона, на відміну від інших математичних задач, допускає не одне, а декілька варіантів управлінських рішень. Якщо є декілька варіантів вирішення задачі, то можемо говорити про вибір такого рішення, яке з урахуванням визначених критеріїв (контрольованих параметрів) є найкращим. Показник, що відображає кількісну оцінку ступеня врахування контрольованих параметрів, будемо розглядати як критерій ефективності податкового менеджменту. Найбільш оптимальним рішенням в цьому випадку буде такий, при якому критерій ефективності набуває мінімального або максимального значення.

З метою удосконалення інструментарію податкового менеджменту, а також для обґрунтування взаємозв'язку між податковим навантаженням та показниками рентабельності, нами було поставлено та розв'язано задачу оптимізації показників рентабельності банку з урахуванням податкового навантаження з податку на прибуток. Як критерій ефективності обрано показник податкового навантаження. Таким чином, варіант здійснення податкової діяльності, який перетворює на мінімум критерій ефективності податкового менеджменту, будемо вважати оптимальним.

Детально розглянемо побудову оптимізаційної моделі на основі показника рентабельності активів, оскільки саме він характеризує ефективність менеджменту банку. Проте математична формалізація моделі справедлива і при використанні показників рентабельності капіталу або рентабельності витрат. На стадії розрахунків, залежно від обраного показника рентабельності формуються необхідні вхідні дані та обираються відповідні фактори.

Для розв'язання поставленої задачі були використані методи економетричного моделювання та методи оптимізації (аналітичні та кількісні). Методи оптимізації в даному випадку надають можливість обрати найкращий варіант здійснення податкової діяльності з точки зору цільової функції рентабельності.

Математично задача оптимізації рентабельності складається з наступних етапів.

1) Специфікація математичної моделі оптимізації, тобто вибір економічного змісту та функціональної форми таких складових задачі оптимізації, як:

а) інструментальні змінні або критерії ефективності — математичні величини x_1, x_2, \dots, x_n , які піддаються безпосередньому впливу і можуть виступати як засоби досягнення критерію оптимальності;

б) критерій оптимальності або цільова функція — коротке математичне викладення мети задачі, подане у вигляді безперервно диференційованої функції дійсного аргументу $F(x_1, x_2, \dots, x_n)$;

в) допустима множина — множина X , яку формує система обмежень на інструментальні змінні; вона звичайно задається виходячи з економічного змісту розв'язуваної задачі.

Таким чином, математично задача оптимізації формалізується так:

$$\min F(x_1, x_2, \dots, x_n), \quad (3.4)$$

$$\text{за умови, що } (x_1, x_2, \dots, x_n) \in X \quad (3.5)$$

Задача (3.4)-(3.5) є задачею статичної (не динамічної) оптимізації, оскільки вона полягає у виборі такого набору інструментальних змінних з допустимої множини, який би мінімізував значення цільової функції у заданий момент часу. Залежно від математичного виду цільової функції та системи

обмежень існує три типи задач статичної оптимізації – лінійне програмування, нелінійне програмування та математичне програмування [163].

2) Ідентифікація математичної моделі, тобто статистичне або емпіричне визначення параметрів, що входять у модель. Необхідною умовою виконання цього етапу є наявність статистичної інформації за основними інструментальними змінними та значень цільової функції. Інформація може бути представлена у вигляді рядів динаміки (набір даних за часом), крос-секції (набір даних за об'єктами дослідження) та панельною (поєднанням часового ряду та крос-секції). Вид інформації залежить від економічного змісту задачі та мети математичного моделювання [164].

3) Верифікація математичної моделі, тобто статистична перевірка адекватності побудованої моделі. Неадекватність моделі може виявлятися в недостатній точності апроксимації (наближення) вихідних даних, невідповідності економічній теорії або математичній некоректності.

4) Калібрування математичної моделі, тобто налагодження (видозміна) моделі в залежності від результатів попереднього етапу. Зазвичай калібрування супроводжується ітераційною процедурою повторення кореляційного та регресійного аналізів, що дозволяє отримати адекватну модель на виході.

5) Власне, розв'язання задачі оптимізації на базі побудованої моделі. Для розв'язання поставленої задачі використовувались як аналітичні, так і кількісні методи. Аналітичні методи дозволяють отримати розв'язок задачі у вигляді математичної формули, а кількісні — дають на виході чисельний результат. Вибір методу розв'язання залежить від складності та виду цільової функції, системи обмежень на інструментальні змінні [165].

Для апробації оптимізаційної моделі податкового навантаження була використана статистична інформація банків другої групи за 19 кварталів. Комп'ютерне моделювання проведене в середовищі Maple 7.0. Для цього були розроблені процедури регресійного та кореляційного аналізу, а також кількісної оптимізації функції дійсного аргументу.

Специфікацію моделі почнемо з вибору економічного змісту моделі статичної оптимізації (3.4)-(3.5). Для цього розглянемо одновимірний випадок і будемо вважати єдиною інструментальною змінною задачі податкове навантаження, яке позначимо як (θ) – тета. Цільовою функцією (3.4) було обрано показник рентабельності (R) активів банку.

Рентабельність активів банку визначається формулою (3.1). Математично, чистий прибуток (Π) і середні активи (A) представимо у вигляді функції деяких величин (факторів), серед яких і податкове навантаження (θ) , тобто

$$\dot{I} = \dot{I}(\theta, x_1, x_2, \dots), \quad (3.6)$$

$$A = A(\theta, z_1, z_2, \dots) \quad (3.7)$$

де Π – функція чистого прибутку банку,

A – функція середніх активів банку;

θ – податкове навантаження;

x_1, x_2, \dots – фактори для моделювання чистого прибутку банку;

z_1, z_2, \dots – фактори для моделювання середніх активів банку.

Специфікація факторів x_1, x_2, \dots та z_1, z_2, \dots залежить як від кінцевих цілей моделювання, так і конкретної ситуації, і повинна проводитись за допомогою кореляційного аналізу моделей (3.6) і (3.7). Проте, у даній роботі будемо припускати, що (θ) – обов'язковий фактор моделі. Якщо останнє припущення хибне, регресійний аналіз економетричної моделі, що відповідає функції (3.7), детектує незначущість величини (θ) . Наступним завданням є специфікація самих функцій (Π) і (A) .

Обмеженням (3.5) на інструментальну змінну є деякий коридор значень

$$[\theta_{\min}, \theta_{\max}], \text{ де } 0 < \theta_{\min} < \theta_{\max} < 1 \quad (3.8)$$

Він впливає з економічного змісту задачі управління та індивідуальний для кожного банку.

Отже, загальна модель (3.4)-(3.5) оптимізації податкової рентабельності, з урахуванням викладок (3.6)-(3.8) приймає наступного вигляду

$$\min_{\theta} R = \frac{\tilde{I}(\theta, x_1, x_2, \dots)}{A(\theta, z_1, z_2, \dots)}, \quad (3.9)$$

$$\text{за умови, що } \theta \in [\theta_{\min}, \theta_{\max}] \quad (3.10)$$

Задача (3.9)-(3.10) є класичною задачею нелінійного програмування [156].

Для уточнення моделі необхідно обрати форми функцій (I) і (A). Як правило, головними критеріями специфікації моделей є легкість і адекватність статистичної інференції (оцінювання параметрів, перевірки гіпотез тощо), високі імітаційні властивості та можливість використання для виявлення різного роду ефектів, притаманних досліджуваній системі. Серед останніх зазвичай розрізняють ефекти першого і другого порядку в залежності від порядку похідних, що присутні у досліджуваних функціях. Такі ефекти особливо широко застосовуються в економіко-математичному моделюванні. Проте класичні функціональні форми (лінійна, логарифмічно лінійна, напівлогарифмічна, Канторовича, Леонтьєва) дозволяють досліджувати лише ефекти першого порядку (факторна еластичність, еластичність масштабу тощо) і не придатні для моделювання ефектів другого порядку (еластичність заміщення, закон Госсена теорії споживання, закон Тюнєна теорії виробництва тощо). З цього також випливає, що чим більше виражені ефекти другого порядку в системі, тим гірша буде якість оціненої класичної моделі [164].

Попередній аналіз квартальних даних динаміки основних показників діяльності банків другої групи засвідчив, що ефекти другого порядку виражені досить чітко. Згідно традиції, покладеній в іноземній економетричній літературі, функціональні форми, що дозволяють описувати ефекти другого порядку, називаються гнучкими (flexible), або VES-формами, тобто формами зі

змінною еластичністю заміщення (variable elasticity of substitution) [163, 164, 167].

Враховуючи вищезазначене, для вирішення поставленої задачі отримаємо m -факторну (x_1, x_2, \dots, x_m) модель квадратичної форми (QF):

$$QF(\mathbf{x}) = p_0 + \mathbf{p}'\mathbf{x} + \frac{1}{2} \mathbf{x}'P\mathbf{x} = p_0 + \sum_{i=1}^m p_i x_i + \frac{1}{2} \sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^m p_{ij} x_i x_j \quad (3.11)$$

Відповідна регресійна модель буде мати такий вигляд:

$$Y(\mathbf{x}) = QF(\mathbf{x}) + \varepsilon \quad (3.12)$$

Отже, невідомі функції (3.6) та (3.7) пропонується специфікувати у формі (3.11) або (3.12). В даному випадку більш практичним є використання моделі (3.11) з подальшим переходом до (3.12). Така модель називається автономною, оскільки вона не залежить від фактора часу. Проте попередній аналіз даних діяльності банків свідчить про вплив сезонності на показники фінансового результату (рис. 3.1), а також фактору часу на обсяг середніх активів (рис. 3.2), тому для моделювання динаміки показників діяльності банків у модель необхідно включити фактор часу t . Останнє дозволяє збільшити якість і адекватність регресійної моделі.

Фактор часу t можна включати в модель різними способами. Проте, у даному випадку зробимо це функціонально, адже в результаті процедури ідентифікації необхідно отримати функцію, яку можна буде використовувати безпосередньо для оптимізації. Залишаючись в рамках адитивної лінійної за параметрами моделі скоригуємо модель (3.12) наступним чином:

$$Y(\mathbf{x}, t) = b_1 t + b_2 \cos(wt) + b_3 \sin(wt) + QF(\mathbf{x}) + \varepsilon \quad (3.13)$$

де $b_1 t$ – трендова складова,

$(b_2 \cos(wt) + b_3 \sin(wt))$ – сезонна складова,

w – невідома частота коливань значень показників, що включається в модель нелінійно і підлягає оцінюванню,
 $QF(x)$ – функція середніх активів або чистого прибутку,
 ε – додаткові фактори моделі.

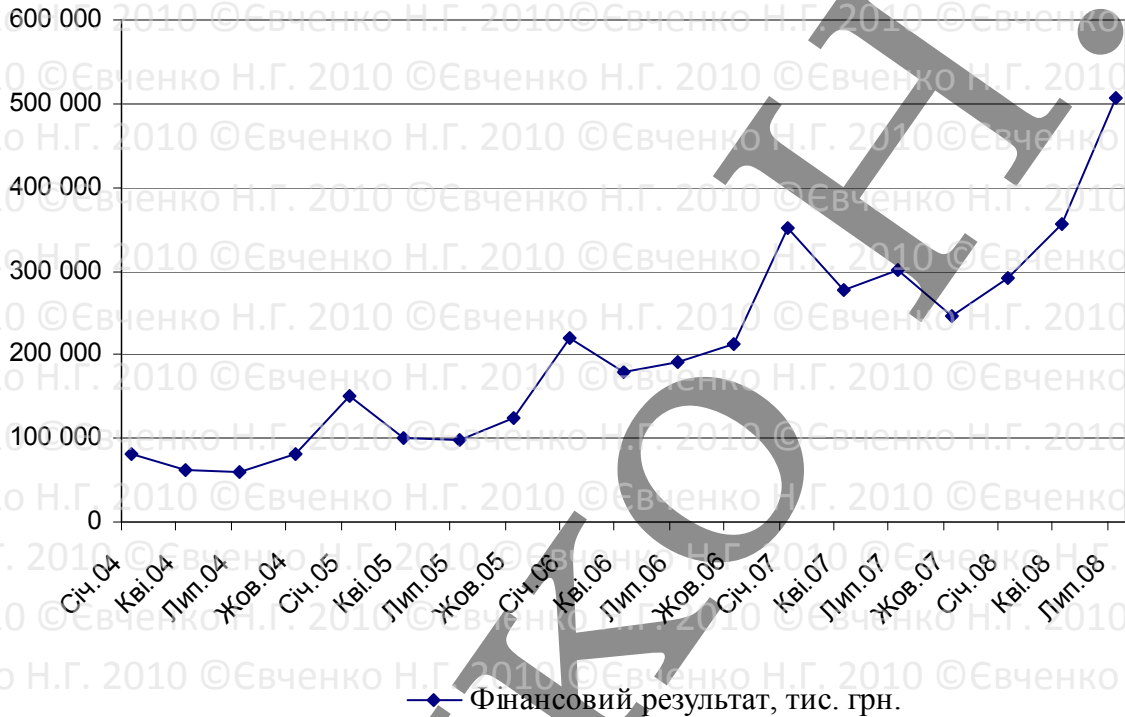

Рис. 3.1. Динаміка фінансового результату банків другої групи з 01.01.2004 по 01.07.2008, тис. грн.

Отже, як обов'язкові фактори в моделі враховані: показник податкового навантаження, розрахований за даними фінансового обліку; сезонність – для функції чистого прибутку банку; фактор часу – для функції середніх активів банку.

Для того, щоб не використовувати нелінійні методи ідентифікації, оцінку \hat{w} частоти w знайдемо ітераційно, застосувавши процедуру методу найменших квадратів. Оптимальне значення \hat{w} повинно давати максимально можливий коефіцієнт детерміації R^2 регресії.

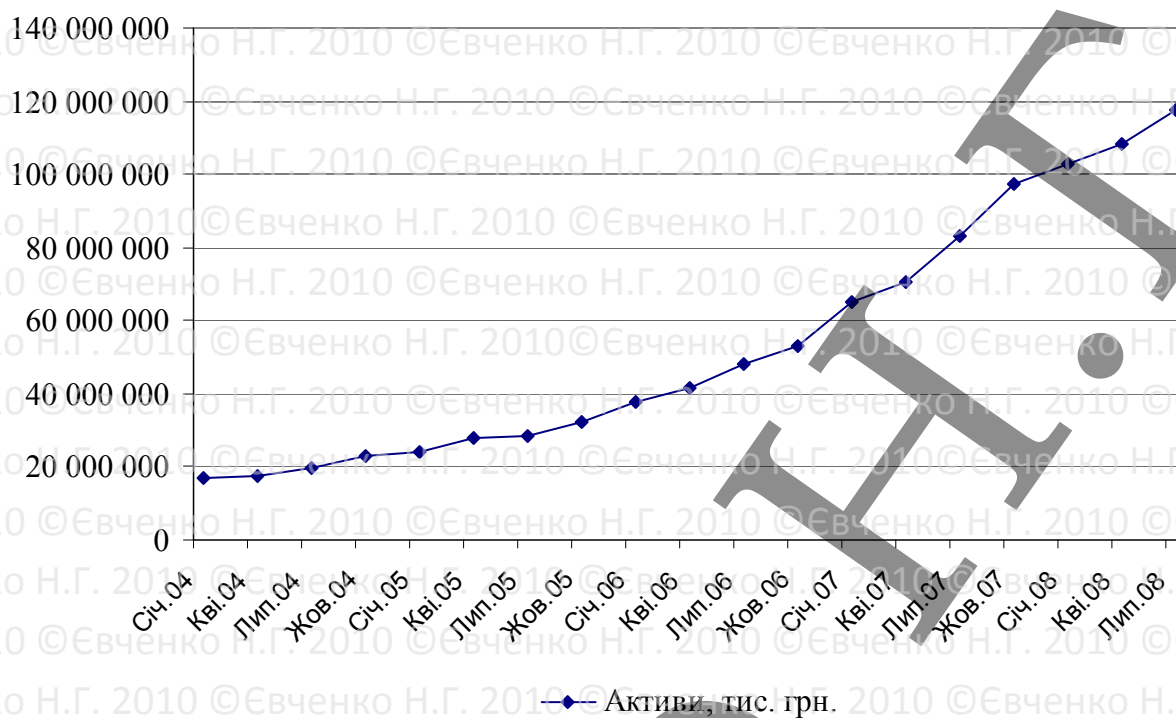

Рис. 3.2. Динаміка обсягу середніх активів банків другої групи з 01.01.2004 по 01.07.2008, тис. грн.

Для специфікації факторів моделі проведемо кореляційний аналіз зв'язку між змінними. Будемо розрізняти кореляційний аналіз системи «показники-фактори», що дозволяє виділити істотні і несуттєві для моделі змінні, і кореляційний аналіз системи «фактори», за допомогою якого будемо розв'язувати проблему мультиколінеарності – статистичної близькості зв'язку між факторами до лінійного. Останнє є негативним явищем, оскільки впливає на статистичні властивості оцінок невідомих параметрів і чутливість оцінок до вихідної інформації.

За допомогою кореляційного аналізу системи «показники-фактори» ми обрали показники, які можуть бути виключені з числа пояснюючих змінних. Які з них необхідно виключити з моделі визначаємо за допомогою кореляційного аналізу системи «фактори». Для здійснення нової специфікації змінних необхідно послідовно зменшувати кількість змінних на одиницю і на

кожному етапі проводити кореляційний аналіз системи «показники-фактори» і системи «фактори».

Якщо специфікація рівняння моделі здійснена неправильно, то кореляційний аналіз може призвести до помилкових висновків щодо специфікації змінних. Тому необхідно перевіряти не тільки значущість вибіркових часткових коефіцієнтів кореляції, але і спрямованість зв'язку між змінними, згідно економічного значення обраних показників.

Специфікацію моделі можна також проводити за допомогою регресійного аналізу. Тоді, замість того, щоб виключати з моделі одну з двох або декілька змінних, можна залишити в моделі відразу всі змінні, проте ввести обмеження на параметри. Кількість пояснюючих змінних буде зменшена, однак дані будуть використані за всіма змінними. Така процедура, як правило, призводить до підвищення точності моделі.

Після визначення факторів моделі, перейдемо до її ідентифікації, тобто оцінювання невідомих параметрів, а саме параметрів регресійних моделей чистого прибутку та середніх активів за формулою (3.13). Ідентифікацію регресійних моделей (3.13) було проведено за допомогою методу найменших квадратів для лінійних (лінеаризованих) регресій [166].

В даному випадку оцінки невідомих коефіцієнтів будемо знаходити за формулою:

$$\vec{a} = (\vec{X} \vec{X}')^{-1} \vec{X}' \vec{y} \quad (3.14)$$

Скоригований коефіцієнт детермінації з поправкою на число ступенів свободи будемо визначати таким чином:

$$\bar{R}^2 = 1 - \frac{n-1}{n-m-1} (1 - R^2) \quad (3.15)$$

Регресійний аналіз дозволяє перевірити значущість пояснюючих змінних у рівнянні регресії. Для цього будемо використовувати двосторонній критерій значущості коефіцієнтів регресії

$$\left| \frac{\hat{a}_k}{\sigma_{\hat{a}_k}} \right| > t_{кр} \left(1 - \frac{\alpha}{2} \right), \quad k = 1, 2, \dots, m, \quad (3.16)$$

де $t_{кр} \left(1 - \frac{\alpha}{2} \right)$ — критичне значення, обчислене за таблицею Ст'юдента при рівні значущості α і числі ступенів свободи $n-m-1$.

У разі потреби можна використовувати односторонні критерії значущості коефіцієнтів регресії, якщо з економічних міркувань або в експериментальних даних існують аргументи на користь додатного або від'ємного напрямку дії пояснюючої змінної на показник Y . Односторонні критерії еквівалентні відповідним критеріям, що встановлюють значущість вибірових часткових коефіцієнтів кореляції у випадку передбачуваної додатної або від'ємної кореляції між пояснюючою змінною і показником.

Значущість регресійної моделі в цілому визначимо відповідно до критерію:

$$F > F_{\alpha} (m, n-m-1), \quad (3.17)$$

де F_{α} — критичне значення, обчислене при рівні значущості α і числах ступенів свободи m і $n-m-1$.

Статистика F пов'язана з коефіцієнтом детермінації R^2 співвідношенням

$F = \frac{R^2}{1-R^2} \frac{n-m-1}{m}$. Якщо виконується нерівність

$$F > F_{\alpha} (m-1, n-m-1), \quad (3.18)$$

де F_{α} — критичне значення, що дорівнює відповідному квантілю розподілу Фішера при рівні значущості α і числах ступенів свободи $m-l$ і $n-m-1$.

то робиться висновок про значущість спільного внеску виключених змінних у «довгу» регресію. У цьому випадку «коротка» регресія повинна бути скоригована і специфікація змінних повинна бути переглянута заново.

Використовуючи модель (3.13) для моделювання чистого прибутку і середніх активів, можна записати загальний вигляд оптимізаційної моделі для випадку чотирьох факторів θ , r_1 , r_2 і t (для останніх трьох факторів підставляються їх прогнози значення \hat{r}_1 , \hat{r}_2 і $n+1$ відповідно).

$$R(\theta) = \frac{\hat{p}_0 + \hat{b}_1(n+1) + \hat{b}_2 \cos(\hat{w}_1(n+1)) + \hat{b}_3 \sin(\hat{w}_1(n+1))}{\hat{a}_0 + \hat{c}_1(n+1) + \hat{c}_2 \cos(\hat{w}_2(n+1)) + \hat{c}_3 \sin(\hat{w}_2(n+1))} + \frac{\hat{p}_1\theta + \hat{p}_2\hat{r}_1 + \frac{1}{2}\hat{p}_{11}\theta^2 + \frac{1}{2}\hat{p}_{22}\hat{r}_1^2 + \hat{p}_{12}\theta\hat{r}_1}{\hat{a}_1\theta + \hat{a}_2\hat{r}_1 + \frac{1}{2}\hat{a}_{11}\theta^2 + \frac{1}{2}\hat{a}_{22}\hat{r}_1^2 + \hat{a}_{12}\theta\hat{r}_1} \quad (3.19)$$

Після того, як модель (3.19) в базовому періоді часу повністю ідентифікована, вона може бути використана для оптимізації на тому ж базовому періоді (так звана ретроспективна оптимізація). Проте, оскільки практичний інтерес має знаходження оптимального значення податкового навантаження (θ) в майбутній момент часу, в нашому випадку у наступному 20-му кварталі (так звана проспективна оптимізація), то спочатку необхідно знайти очікуване значення невідомого фактору ε у цей момент часу. Прогнозне значення величини ε можна отримати багатьма способами, у тому числі з оцінок експертів. Проте, у даній роботі використаємо більш загальний підхід, що заснований на застосуванні ортогональної поліноміальної регресії для безумовного прогнозування.

Економетричне прогнозування базується на чотирьох основних принципах: системності, адекватності, стійкості й альтернативності [167].

Системність означає, що явище розглядається, з одного боку, як єдине ціле, а з іншого боку — як сукупність окремих напрямків прогнозування. Практична реалізація цього принципу припускає створення моделей, що відповідали б змісту кожного окремого блоку й одночасно дозволяли б будувати цілісну картину можливого розвитку об'єкта в прогнозованому періоді.

Адекватність означає, що теоретична модель відображає істотні закономірності, характерні явищу, що досліджується. Практичне використання цього принципу означає, що побудовані моделі повинні бути спочатку перевірені з точки зору їх здатності імітувати вже сформовані тенденції.

Стійкість означає, що поведінка моделі у позавибірковому періоді прирівнюється до її поведінки у періоді вибірки. Іншими словами, основні фактори, тенденції і залежності, що спостерігалися в період вибірки зберігаються в прогнозованому періоді (або можна буде передбачити і визначити напрямок їх зміни).

Альтернативність означає, що розвиток економічного об'єкта можливий за різними траєкторіями, при різних взаємозв'язках і структурних співвідношеннях. Головна проблема практичної реалізації цього принципу полягає в тому, щоб відокремити ті варіанти розвитку, які вже відбулися, від тих, які не можуть бути реалізовані. В якості прогнозної моделі можна обрати кращу з числа побудованих або узагальнену модель на основі декількох існуючих. При виборі кращої моделі варто враховувати не тільки формальні характеристики, але і інтерпретацію зі змістовної економічної точки зору.

Проблема прогнозування має багато різних аспектів. За допомогою методу екстраполяції (продовження виявлених тенденцій на прогнозований період) ми можемо отримати точковий прогноз. Проте досить складно в процесі практичної діяльності отримати значення досліджуваних показників, що точно відповідали б розрахованому прогнозованому значенню. Звідси впливає

необхідність обчислення оцінок у вигляді «вилки» через інтервальний прогноз, у якому істинне значення змінної знаходиться з заданим рівнем надійності (довіри). В математичній літературі, враховуючи те, що значення пояснюючих змінних в одних випадках можна визначити точно, а в інших – приблизно, виділяють безумовне прогнозування, або передбачення, та умовне прогнозування, яке ще називають прогнозом.

Як вже зазначалося, для прогнозування фактору ε використаємо поліноміальну функцію регресії $f(t)$. Оскільки аргумент цієї функції (час) відомий у прогнозний момент ($t = 20$), то маємо справу з передбаченням, або безумовним прогнозуванням.

Після того, як моделі прибутку та активів повістю ідентифіковані, можна перейти до, власне, розв'язання задачі оптимізації.

Як відомо, необхідною умовою екстремуму цільової функції є рівність нулю її першої похідної, тобто

$$\frac{dR}{d\theta} = 0 \quad (3.20)$$

Рівняння (3.20) є нелінійним алгебраїчним рівнянням відносно інструментальної змінної θ . У загальному випадку його складність залежить від загального вигляду функцій, що входять у вираз для рентабельності, а також від значущості оцінок невідомих параметрів. Для його розв'язання можна скористатися одним з алгоритмів кількісних методів (метод половинного ділення, метод простих ітерацій, метод Ньютона, тощо) [166]. Слід зауважити, що пошук оптимального кореня рівняння θ^* необхідно здійснювати в області визначення θ , заданої системою нерівностей (3.8). Через суттєву нелінійність задачі, також слід пам'ятати про необхідність пошуку саме точки θ^* глобального максимуму або мінімуму R^* цільової функції і відповідність математичного розв'язку економічної теорії, тобто, наприклад, невід'ємність цільової функції на всій області її визначення. У загальному випадку на рис. 3.1

наведені основні ситуації, що можуть виникнути підчас пошуку оптимального розв'язку.

Таким чином, обґрунтований науковий підхід до побудови оптимізаційної моделі рентабельності активів банку для обґрунтування взаємозв'язку між показниками ефективності діяльності та податкового навантаження, заснований на використанні економетричних моделей та передбачає перехід від загальної (концептуальної) моделі статичної оптимізації (3.9)-(3.10) до кінцевої моделі (3.19). Оскільки на практиці параметри будь-яких моделей, як правило, є невідомими, то допоміжні економетричні моделі, були використані для надання невідомим параметрам аргументованих числових значень. Крім того, для оцінки параметрів не використовувались нелінійні методи, що могли б призвести до неоднозначних результатів. Оцінка параметрів була проведена виключно кількісними методами, що є безперечно перевагою використання запропонованого підходу.

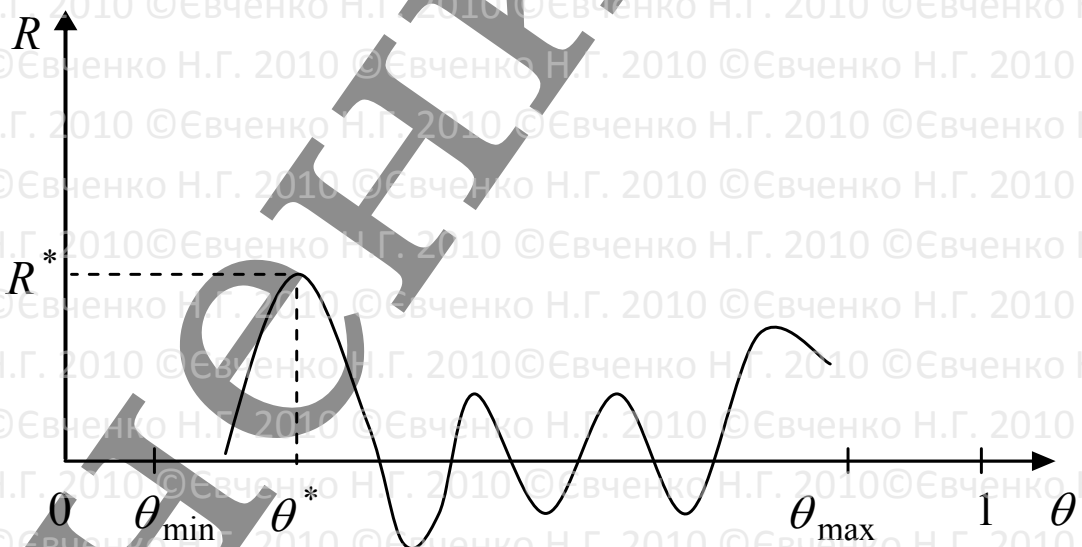

Рис. 3.3. Графічне розв'язання задачі оптимізації цільової функції (R) рентабельності банку залежно від податкового навантаження (θ).

Складність дослідження підсилювалася тим, що для апробації наведених підходів використовувалися реальні статистичні дані з притаманними їм зовнішніми шумами і негладкістю. Враховуючи це, під час економетричного моделювання були використані нестандартні економетричні функції, такі як квадратична, оскільки модель орієнтована на практичне використання в процесі податкового планування та податкового аналізу.

Для знаходження оптимальних значень податкового навантаження та рентабельності активів в майбутній момент часу було побудовано економетричні поліноміальні моделі точкового безумовного прогнозу. Тобто, розроблена модель дозволяє проводити оптимізацію не в базовому періоді ідентифікації, а в прогнозному, що доводить доцільність її використання в процесі планування діяльності банку.

3.2. Обґрунтування науково-методичного підходу щодо визначення граничного рівня податкового навантаження банку та його використання в податковому плануванні і аналізі

Оптимізаційна модель рентабельності активів банку, методичний підхід до побудови якої розглянуто вище, забезпечує взаємозв'язок фінансових та податкових показників діяльності банку через розрахунок рівня податкового навантаження та визначення його впливу на показники рентабельності діяльності. Використання оптимізаційної моделі на дослідному етапі податкового аналізу дозволить виявити фактори (фінансові і податкові), що впливають на податкове навантаження, а також проаналізувати альтернативні варіанти оптимізації податкової діяльності банку на підставі визначення співвідношення податкового навантаження і рентабельності активів для кожного з них. Таким чином, результати розрахунків на підставі даної моделі доцільно використовувати на етапі вибору оптимального варіанту здійснення

податкової діяльності банку із декількох альтернативних в процесі податкового планування. Оптимальним в даному випадку буде такий варіант податкової діяльності, за яким співвідношення податкового навантаження та рентабельності найбільше відповідає планам банку на наступний період залежно від обраної фінансової стратегії.

Для цього в процесі податкового аналізу необхідно знайти таке значення показника податкового навантаження, при якому значення функції рентабельності мінімальне. В такому випадку розраховане значення податкового навантаження буде граничним, тобто таким, що показує максимальний рівень податкового навантаження при якому можливе ефективне функціонування банку. Розраховане граничне значення податкового навантаження слугуватиме своєрідним критерієм ефективності заходів податкового менеджменту та індикатором відповідності податкової діяльності цілям і завданням фінансової стратегії банку при проведенні податкового контролю.

Використання оптимізаційної моделі дозволяє також проводити розрахунки за двома напрямками:

1) розраховувати величину податкового навантаження, якщо відомі параметри R та ε (3.13). В даному випадку параметр R — це планове значення рентабельності активів, ε — значення іншого фактору, що впливає на рентабельність активів. За допомогою оптимізаційної моделі визначається максимальне податкове навантаження θ , при якому можливо досягти запланованого значення показника R за умови, що значення іншого фактору дорівнює ε . Отримане значення θ приймається як граничне в податковому та фінансовому плануванні банку;

2) розраховувати значення показника рентабельності та інших факторів, включених в модель, якщо відоме значення параметра θ (3.19). Значення параметра θ визначається в процесі податкового аналізу, використовуючи систему показників податкового навантаження, запропоновану в підрозділі 2.3 роботи. За допомогою оптимізаційної моделі визначаються прогнознi значення

фінансових показників ε та рентабельності R , використовуючи різні коефіцієнти податкового навантаження, розраховані за даними фінансового обліку. Таким чином визначаються показники, які негативно впливають на прогнозне значення рентабельності R , що дозволить виявити напрямки оптимізації податкових баз, які враховуються в податковому плануванні під час розробки варіантів податкової діяльності банку. На підставі розрахованих значень R та ε , визначаються планові нормативні значення фінансових показників згідно з технологією бюджетування, що використовується в банку.

Серед показників, які можуть бути включені як фактори в моделі (3.13) та (3.19) були розглянуті процентні ставки за кредитами, процентні ставки за депозитами, ефективність використання пасивів, суми доходних та недоходних активів, частка кредитів в активах банку, частка резервів в активах банку, частка недоходних активів в активах банку, загальні суми доходів і витрат, частка витрат на персонал у загальній сумі витрат банку, частка адміністративних витрат у загальній сумі витрат банку, частка витрат на формування резервів у загальній сумі витрат банку, податкове навантаження з податку на прибуток, загальне податкове навантаження.

За результатами моделювання було сформульовано вимоги до інших факторів, що можуть включатися в оптимізаційну модель: по-перше, фактор повинен суттєво впливати на показник рентабельності та його складові; по-друге, для забезпечення адекватності моделі фактор повинен бути відносною величиною, оскільки податкове навантаження і рентабельність – відносні показники; по-третє, фактори повинні бути незалежними один від одного.

Для апробації оптимізаційної моделі рентабельності на основі фактичних показників була використана статистична інформація банків першої та другої груп за 19 кварталів з 01.01.2004 по 01.07.2008. Як контрольовані параметри визначено податкове навантаження з податку на прибуток та рентабельність активів, період моделювання – квартал.

Враховуючи сформульовані вимоги, при апробації моделі як фактор використовувався показник податкового навантаження з податку на прибуток,

розрахований за даними фінансового обліку, оскільки він безпосередньо впливає на таку складову показника рентабельності активів як чистий прибуток. Крім того, податок на прибуток має найбільшу питому вагу в надходженнях до бюджету, що забезпечуються банками (рис. 3.4).

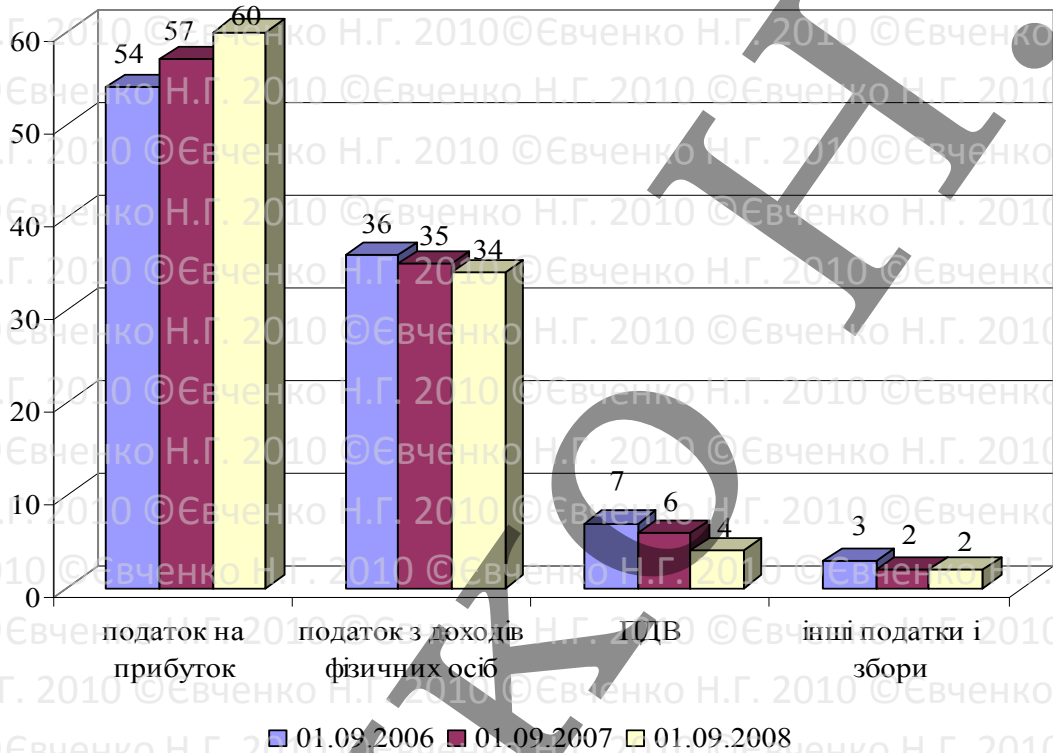

Рис. 3.4. Динаміка питомої ваги податків, що сплачуються банками за період з 01.09.2006 р. по 01.09.2008 р., %

А, враховуючи те, що сума надходжень за податком на прибуток формується, в основному, за рахунок сплати цього податку найбільшими та великими банками (рис. 3.5), показники їх діяльності і було обрано для апробації моделі.

Для груп середніх та малих банків доцільно проводити оптимізаційні розрахунки на основі побудови моделі за показником рентабельності витрат, що зумовлено особливостями їх функціонування та пріоритетними завданнями фінансового управління. Обов'язковим фактором в модель в даному випадку повинно бути включене загальне податкове навантаження, виходячи з його

впливу на формування витрат банку, а також враховуючи його рівень по банківській системі. Як свідчать результати проведеного аналізу, найбільші значення показника загального податкового навантаження спостерігались по групам малих та середніх банків (табл. 2.2)

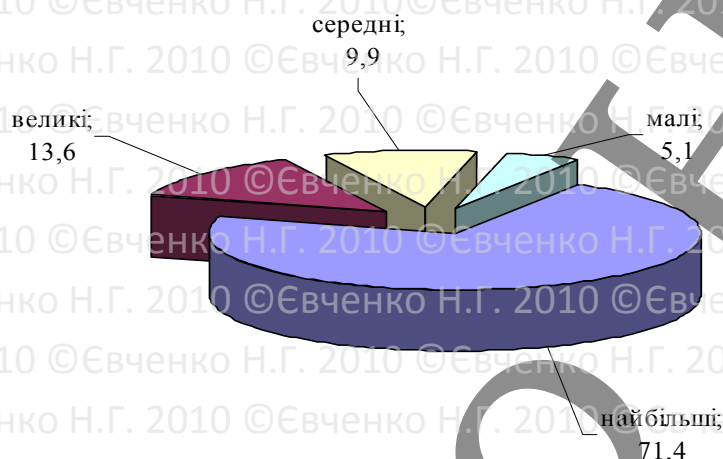

Рис. 3.5. Питома вага сплати податку на прибуток за групами банків станом на 01.09.2008 р., %

Проте, показник загального податкового навантаження складніше порівняти з джерелом сплати коштів, оскільки ним можуть виступати і витрати банку, і фонд оплати праці, і прибуток, що в свою чергу впливає на адекватність оптимізаційної моделі та розрахунків. Дану проблему можна вирішити шляхом збільшення періоду дослідження та числа факторів, включених в модель. Крім того, окремі складові загального податкового навантаження (податкове навантаження загально адміністративних витрат та податкове навантаження за соціальними зборами) за даними фінансової звітності не розраховувались, оскільки моделювання здійснювалось поквартально, а в квартальній фінансовій звітності необхідні для розрахунків дані банки не оприлюднюють.

Спочатку у якості результативного показника розглянемо чистий прибуток банку. Серед факторів моделі було розглянуто податкове навантаження з податку на прибуток, частку адміністративних витрат, частку резервів і частку витрат на персонал в загальній сумі витрат банків. Статистична інформація, що використовувалася як вхідна для розрахунків та специфікації функцій (3.13), представляє собою ряд динаміки за 19 кварталів за групою «великих банків» (Додаток Д).

Розраховані дані для проведення аналізу факторів, що можуть бути включені для моделювання чистого прибутку наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Модифіковані вхідні дані для кореляційного та регресійного аналізу факторів функції чистого прибутку за групою «великих» банків

Період	Чистий прибуток, Π	Податкове навантаження з податку на прибуток, θ	Частка адміністративних витрат	Частка витрат на формування резервів	Частка витрат на персонал
1	1	0,18	0,22	0,0314	0,16
2	0,935865	0,1389	0,17	0,0315	0,17
3	0,771266	0,2561	0,2	0,0328	0,14
4	1,101679	0,2098	0,15	0,0325	0,15
5	1,638324	0,3595	0,22	0,0327	0,16
6	1,446996	0,1605	0,18	0,0306	0,18
7	1,279882	0,2434	0,21	0,0196	0,23
8	1,565667	0,2673	0,11	0,0321	0,13
9	2,819692	0,2546	0,21	0,0269	0,25
10	2,508137	0,1813	0,15	0,0252	0,19
11	2,381902	0,2701	0,13	0,0242	0,19
12	2,684372	0,2623	0,13	0,0246	0,19
13	4,244802	0,2938	0,14	0,0344	0,19
14	3,634936	0,231	0,12	0,023	0,2
15	3,61909	0,2954	0,11	0,0241	0,19
16	3,10748	0,2603	0,11	0,025	0,18
17	4,078526	0,1736	0,15	0,0231	0,13
18	4,919865	0,1943	0,11	0,0503	0,18
19	6,44573	0,2556	0,11	0,0258	0,18

Як свідчать результати кореляційного аналізу (табл. 3.2), найбільший (і єдиний значущий) частковий коефіцієнт кореляції виявився у частки адміністративних витрат.

Таблиця 3.2

Кореляційний аналіз факторів для моделювання функції чистого прибутку за групою «великих» банків

Показники	Прибуток, y	Податкове навантаження з податку на прибуток, x_1	Частка адміністративних витрат, x_2	Частка резервів, x_3	Частка витрат на персонал, x_4
Кількість спостережень, n			19		
Кількість факторів, m			4		
Система «показник-фактори»					
Парний коефіцієнт кореляції, $r_{yj}, j=1, m$	1	0.1514	-0.6268	0.0437	0.1874
Частковий коефіцієнт кореляції, $r_{yj,*}, j=1, m$	1	0.1224	-0.6703	0.1626	0.3614
Число ступенів свободи, $n-m-1$			14		
Рівень значущості, α			0.05		
Критичне значення Фішера-Йейтса, $r_{кр}$			0.452		
Система «фактори»					
Парний коефіцієнт кореляції, $r_{1j}, j=1, m$	1	1	-0.0563	-0.1152	0.1318
Частковий коефіцієнт кореляції, $r_{1j,*}, j=1, m$	1	1	-0.0737	-0.0790	0.1106
Число ступенів свободи, $n-m$			15		
Рівень значущості, α			0.05		
Критичне значення Фішера-Йейтса, $r_{кр}$			0.405		

Від'ємний знак коефіцієнта кореляції свідчить про силу обернено пропорційного зв'язку, що підтверджується економічною теорією: при збільшенні частки адміністративних витрат, прибуток зменшується. Коефіцієнт кореляції між прибутком і податковим навантаженням виявився незначущим. Проте, це свідчить лише про те, що залежність між прибутком і податковим навантаженням є нелінійною. А оскільки сам факт існування залежності між цими величинами є економічно обґрунтованим, то логічно очікувати, що квадратична модель (3.13) дасть достатню якість апроксимації. Іншими словами, найбільше ймовірно, що під час регресійного аналізу коефіцієнт p_1 виявиться незначущим ($p_1 = 0$), а хоча б один з коефіцієнтів p_{22} , p_{12} – значущим. Слід зауважити, що у загальному випадку квадратичну модель (3.14) можна розширяти за рахунок кількості факторів. Але для цього необхідно збільшити вхідний масив даних для збереження числа ступенів свободи, необхідних для адекватності моделі в цілому.

Щодо моделювання функції середніх активів банку, то серед факторів було розглянуто податкове навантаження з податку на прибуток, частку недоходних активів, частку кредитів, частку резервів в сумі сукупних активів банків і ставку за кредитами за досліджуваній період (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Модифіковані вхідні дані для кореляційного та регресійного аналізу факторів функції середніх активів за групою «великих» банків

Період	Середні активи, A	Податкове навантаження з податку на прибуток, θ	Частка недоходних активів	Частка кредитів	Ставка за кредитами	Частка резервів
1	1	0,18	0,0595	0,6244	0,172	0,0314
2	1,137905	0,1389	0,059	0,6486	0,158	0,0315
3	1,224039	0,2561	0,0639	0,6555	0,151	0,0328
4	1,402703	0,2098	0,0565	0,6315	0,152	0,0325
5	1,550129	0,3595	0,0586	0,6163	0,148	0,0327
6	1,714186	0,1605	0,0599	0,5919	0,15	0,0306
7	1,856418	0,2434	0,0606	0,6608	0,144	0,0196
8	2,008206	0,2673	0,0592	0,6833	0,143	0,0321

Продовження таблиці 3.3

Період	Середні активи, A	Податкове навантаження з податку на прибуток, θ	Частка недоходних активів	Частка кредитів	Ставка за кредитами	Частка резервів
9	2,304732	0,2546	0,0628	0,6125	0,148	0,0269
10	2,605797	0,1813	0,0606	0,6478	0,146	0,0252
11	2,944303	0,2701	0,0563	0,6612	0,143	0,0242
12	3,309377	0,2623	0,0533	0,6668	0,139	0,0246
13	3,865046	0,2938	0,0599	0,6488	0,139	0,0344
14	4,440215	0,231	0,0588	0,687	0,137	0,023
15	5,033957	0,2954	0,0567	0,6844	0,135	0,0241
16	5,922482	0,2603	0,0564	0,6835	0,134	0,025
17	6,582489	0,1736	0,0565	0,6406	0,136	0,0231
18	6,947039	0,1943	0,0585	0,675	0,141	0,0503
19	7,42725	0,2556	0,0596	0,6885	0,155	0,0258

Як свідчать результати кореляційного аналізу, наведені в таблиці 3.4, найбільший (і єдиний значущий) частковий коефіцієнт кореляції виявився у частки недоходних активів. Також зазначимо, що характер даних за активами свідчить про відсутність сезонної складової у моделі (3.13), тому фактор часу в моделі активів було враховано лише за допомогою трендової складової.

Розрахунки проведені у середовищі Maple 7.0 (Додаток Ж) продемонстрували, що оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі чистого прибутку Π можна записати у вигляді:

$$\begin{aligned} \Pi &\sim 2.4071 + 0.3151t + 0.1856\cos(1.28t) \sim 0.7075\sin(1.28t) \sim \\ &\sim 22.3007\theta + 44.8467r_1 + 108.8624\theta^2 + 34.0532r_1^2 \sim 192.8011\theta r_1 \end{aligned}$$

Оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі середніх активів A має наступний вигляд:

$$\begin{aligned} A &= 32.6467 + 0.3755t \sim 208.3309\theta \sim 240.8323r_2 + \\ &+ 45.3966\theta^2 \sim 4462.4633r_2^2 + 3104.5545\theta r_2 \end{aligned}$$

Таблиця 3.4

Кореляційний аналіз факторів для моделювання функції середніх активів
за групою «великих» банків

Показники	Активи, y	Податкове навантаження з податку на прибуток, z_1	Частка недоходни х активів, z_2	Частка кредитів, z_3	Ставка за кредитами, z_4	Частка резервів, z_5
Кількість спостережень, n			19			
Кількість факторів, m			5			
Система «показник-фактори»						
Парний коефіцієнт кореляції, $r_{y_j}, j = \overline{1, m}$	1	0.05913	-0.3367	0.5747	-0.5308	0.0150
Частковий коефіцієнт кореляції, $r_{y_j^*}, j = \overline{1, m}$	1	-0.2186	-0.1280	0.4570	-0.3947	0.1939
Число ступенів свободи, $n-m-1$			13			
Рівень значущості, α			0.05			
Критичне значення Фішера-Йейтса, $r_{кр}$			0.493			
Система «фактори»						
Парний коефіцієнт кореляції, $r_{i_j}, j = \overline{1, m}$	—	1	-0.0735	0.2387	-0.3658	-0.1152
Частковий коефіцієнт кореляції, $r_{i_j^*}, j = \overline{1, m}$	—	1	0.0957	0.0945	-0.3010	-0.0485
Число ступенів свободи, $n-m$			14			
Рівень значущості, α			0.05			
Критичне значення Фішера-Йейтса, $r_{кр}$			0.452			

Відношення Ст'юдента та інші критерії значущості, що були використані для оцінки адекватності моделей, наведені в Додатку 3 для моделі чистого прибутку та Додатку К для моделі середніх активів відповідно.

Перевірка критерію Фішера на значущість моделей в цілому також дає позитивний результат і засвідчує, що якість 82-86%, яка отримана для оцінених моделей є значущою. Збільшити якість моделі можна, наприклад, збільшивши

обсяг вхідної інформації та кількість факторів. Проте, для даних фінансової звітності банку, квадратичні моделі дають оптимальний результат.

Таким чином, модель прибутку після рафінування має вигляд
$$П \approx 6.4960 + 0.3147t + 0.6467 \sin(1.28t) + 60.3867r_1 + 70.0871\theta^2 \sim 204.8911\theta r_1$$
 та описується функцією, наведеною на рис. 3.6.

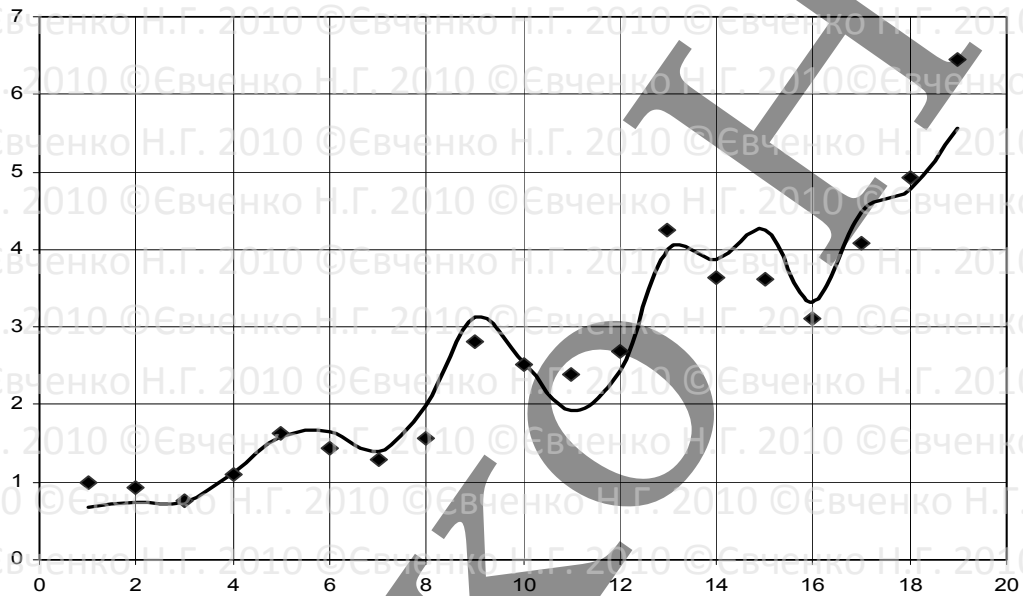

Рис. 3.6. Крива функції, що описує модель чистого прибутку ($П$) для групи «великих» банків.

Модель активів після рафінування має вигляд
$$A \approx 1.3748 + 0.4290t \sim 22.6241\theta + 42.1703\theta^2 + 153.8924r_2^2$$
 і описується функцією, зображеною на рис. 3.7

На підставі формули (3.19) визначимо граничне значення податкового навантаження та відповідне йому значення рентабельності активів.

Для знаходження зазначених параметрів необхідно розв'язати задачу оптимізації цільової функції (3.19) при загальному обмеженні на параметр $\theta \in (0; 1)$ за допомогою кількісного визначення глобального мінімуму без використання першої похідної цільової функції.

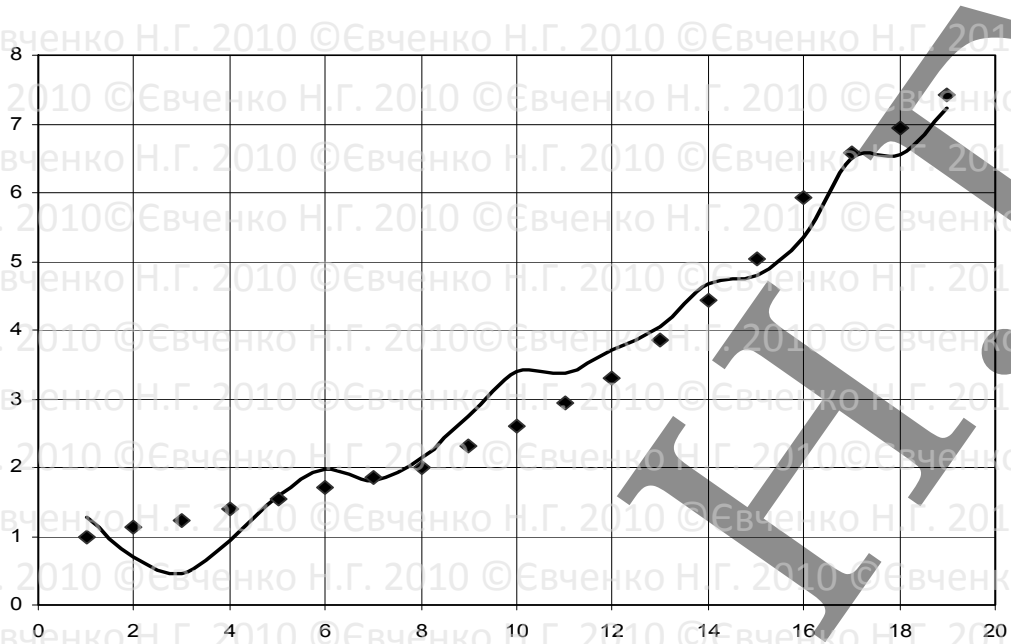

Рис. 3.7. Крива функції, що описує модель середніх активів (A) для групи «великих» банків.

Алгоритм знаходження мінімуму полягає в наступному. Спочатку інтервал $(0;1)$ поділяється на N частин з кроком $0,1$. Далі в межах цього інтервалу ітераційна процедура веде пошук глобального мінімуму функції R .

Після цього інтервал $(0;1)$ звужується до $(\theta_1; \theta_2)$, але так, щоб знайдена оптимальна точка належала цьому інтервалу. Далі вже інтервал $(\theta_1; \theta_2)$ розбивається на N^1 частин з кроком $0,01$, і процедура ітераційного пошуку знаходить новий глобальний мінімум цільової функції. Описаний алгоритм повторюється до тих пір, поки крок розбиття нового інтервалу не перевищить наперед задану точність (наприклад, $0,0001$).

На рис. 3.8 зображена крива цільової функції (R) для групи «великих» банків в області допустимих значень і з точністю $0,0001$, в якій як фактори було враховано частку адміністративних витрат та частку недохідних активів. За допомогою розроблених кількісних процедур в середовищі комп'ютерної програми Maple 7.0 (Додаток Л) знайдено граничне квартальне значення

податкового навантаження $\theta = 0,20$ (20 %) і відповідне йому квартальне значення рентабельності активів $R = 0,0031$ (0,31 %) для групи «великих» банків на наступний 20 квартал.

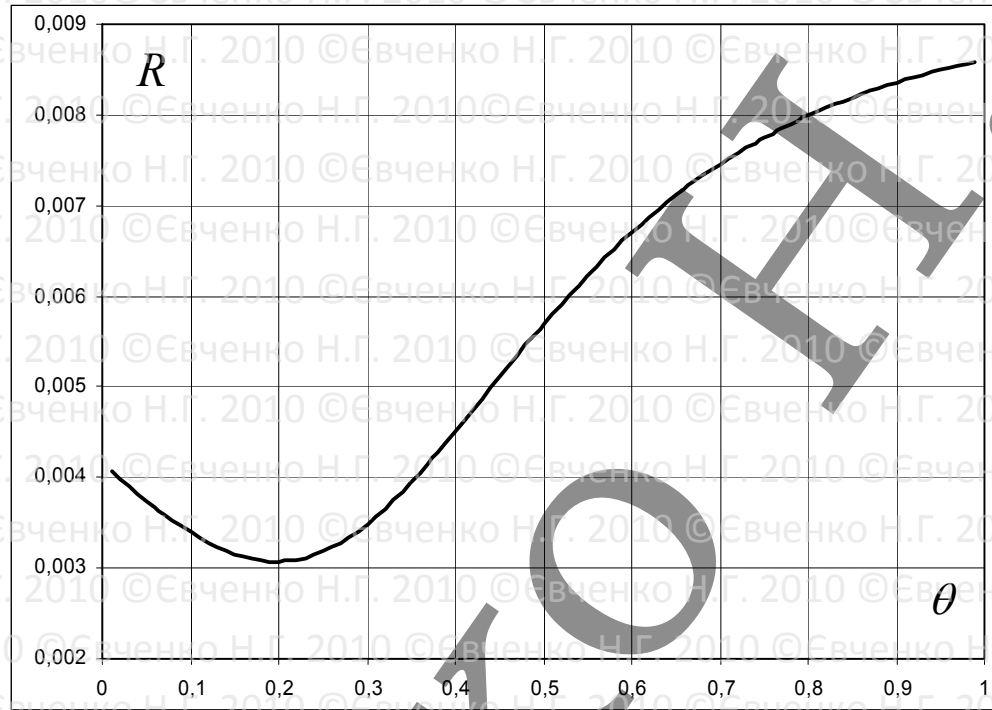

Рис. 3.8. Крива цільової функції рентабельності активів R з урахуванням податкового навантаження та частки недоходних активів для групи «великих» банків

Порівнявши отримані в результаті розрахунків значення і фактичні дані банку, які наведені в таблиці 3.5 можемо говорити про економічну та математичну адекватність моделі. Як бачимо розрахункові значення близькі до середніх за досліджуваний період та зберігають тенденцію, що спостерігалась протягом останнього року.

За таким самим алгоритмом було проведено розрахунки оптимізаційної моделі для групи «найбільших» банків. Динаміку факторів, що використовувались для моделювання чистого прибутку та середніх активів банків першої групи та вхідний масив модифікованих даних для проведення кореляційного та регресійного аналізу факторів наведено в додатках М та Н

відповідно. Вхідний масив модифікованих даних для оптимізаційних розрахунків для банків першої групи наведено в додатку О. За результатами кореляційного аналізу найбільший частковий коефіцієнт кореляції виявився у частки адміністративних витрат для моделі чистого прибутку та частки кредитів — для моделі середніх активів.

Таблиця 3.5

Показники рентабельності активів та податкового навантаження з податку на прибуток за групою «великих» банків з 01.01.2004 по 01.07.2008, %

Дата	На підставі квартальних показників		На підставі показників наростаючим підсумком	
	Рентабельність активів	Податкове навантаження	Рентабельність активів	Податкове навантаження
1	2	3	4	5
01.01.2004	0,31	18	0,13	19
01.04.2004	0,32	13	0,32	14
01.07.2004	0,24	25	0,54	20
01.10.2004	0,30	21	0,77	20
01.01.2005	0,41	36	1,10	27
01.04.2005	0,32	16	0,32	16
01.07.2005	0,26	24	0,56	20
01.10.2005	0,30	27	0,82	23
01.01.2006	0,47	25	1,19	24
01.04.2006	0,37	18	0,37	18
01.07.2006	0,31	27	0,64	23
01.10.2006	0,31	26	0,88	24
01.01.2007	0,42	30	1,17	26
01.04.2007	0,31	23	0,31	23
01.07.2007	0,28	30	0,55	26
01.10.2007	0,20	26	0,67	26
01.01.2008	0,24	17	0,84	24

1	2	3	4	5
01.04.2008	0,27	19	0,27	19
01.07.2008	0,33	26	0,59	23
01.10.2008 розрахункове	0,31	20	x	x

Розрахунки проведені у середовищі Maple 7.0 продемонстрували, що оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі чистого прибутку Π банків першої групи можна записати у вигляді:

$$\begin{aligned} \Pi = & \sim 2.4071 + 0.3151t + 0.1856 \cos(1.28t) \sim 0.7075 \sin(1.28t) \sim \\ & \sim 22.3007\theta + 44.8467r_1 + 108.8624\theta^2 + 34.0532r_1^2 \sim 192.8011\theta r_1 \end{aligned}$$

Оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі середніх активів A банків першої групи має наступний вигляд:

$$\begin{aligned} A = & 19.3531 + 0.3641t + 10.8851\theta \sim 69.4943r_2 + \\ & + 50.0423\theta^2 + 69.9915r_2^2 \sim 62.6724\theta r_2 \end{aligned}$$

На підставі формули (3.19) було розраховано граничне значення податкового навантаження та відповідне йому значення рентабельності активів.

На рис. 3.9 зображена крива цільової функції (R) для групи «найбільших» банків в області допустимих значень і з точністю 0,0001, в якій як фактори було враховано частку адміністративних витрат та частку кредитів. За допомогою розроблених кількісних процедур в середовищі комп'ютерної програми Maple 7.0 знайдено граничне квартальне значення податкового навантаження навантаження $\theta = 0,17$ (17 %) і відповідне йому квартальне значення рентабельності активів $R = 0,0031$ (0,31 %) для групи «найбільших» банків на наступний 20 квартал.

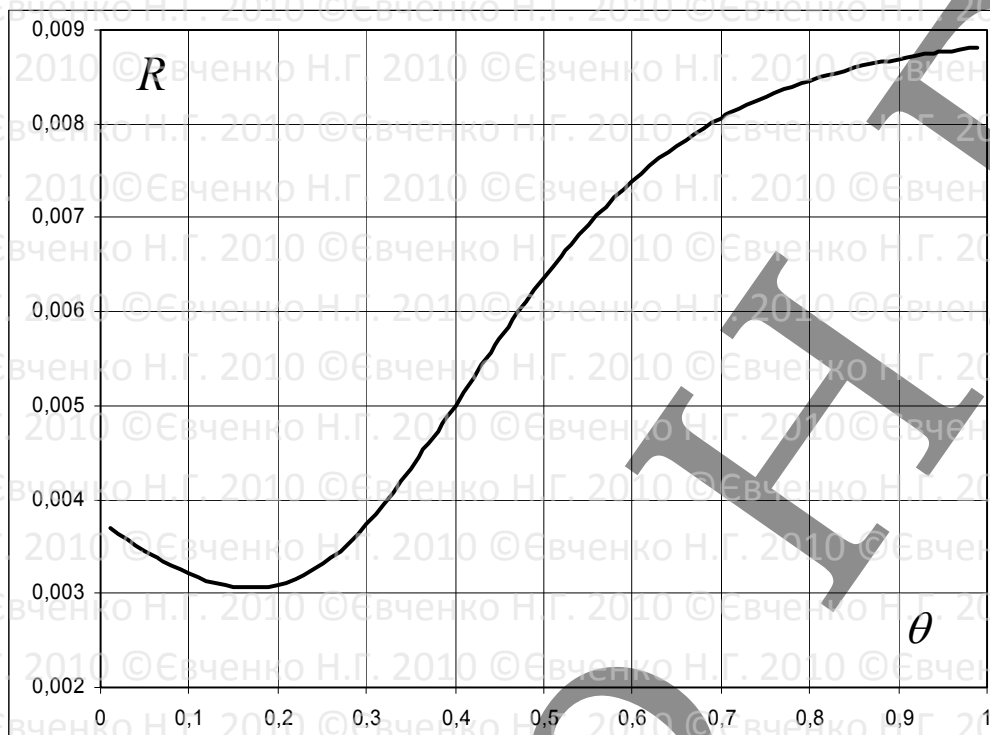

Рис. 3.9. Крива цільової функції рентабельності активів R з урахуванням податкового навантаження та частки кредитів для групи «найбільших» банків

Отже, використання різних показників як факторів моделі розширює інструментарій податкового аналізу, оскільки дозволяє відшукати такі нормативні значення контрольованих параметрів, які дозволяють досягти запланованих показників податкового навантаження та рентабельності.

Таким чином, за результатами розрахунків під час податкового планування з альтернативних варіантів податкової діяльності банку обирається оптимальний, за яким співвідношення податкового навантаження та рентабельності найбільше відповідає планам банку на наступний період.

При цьому, ліва частина кривої функції рентабельності до мінімального значення, характеризує вплив податкового навантаження на показник рентабельності, тобто чим менше значення податкового навантаження, тим вище показник рентабельності, що свідчить про можливість застосування оптимізаційних методів податкового планування. Даний відрізок кривої і

використовується для визначення оптимального співвідношення між рентабельністю та податковим навантаженням. На підставі визначеного співвідношення обирається оптимальний варіант податкової діяльності банку.

Відрізок кривої функції рентабельності, що розміщений з права від мінімального значення рентабельності, характеризує вплив отриманого банком в процесі діяльності фінансового результату на величину податкового навантаження, тобто чим більший прибуток, тим більше податкове навантаження. Даний відрізок кривої може використовуватись у фінансовому менеджменті банку при розробці пріоритетних завдань управління прибутком.

Отже, розроблена оптимізаційна модель рентабельності банку забезпечує взаємозв'язок показників фінансового та податкового планування банку через розрахунок податкового навантаження та визначення його впливу на показники ефективності діяльності банку. Обґрунтований на основі використання оптимізаційної моделі рентабельності банку науково-методичний підхід щодо визначення граничного рівня податкового навантаження дозволяє на підставі результатів розрахунків обрати оптимальний варіант податкової оптимізації діяльності банку в податковому плануванні.

Крім того, використання оптимізаційної моделі для розрахунків в податковому аналізі дозволить виявити фактори, фінансові і податкові, які найбільш істотно впливають на досягнення запланованих показників фінансового результату, податкового навантаження та показників ефективності діяльності та визначити напрямки управління ними.

3.3. Удосконалення податкового контролю на основі розрахунку граничних значень контрольованих параметрів діяльності банку

На підставі отриманих показників граничного значення рівня податкового навантаження та відповідного йому значення показника

рентабельності встановлюються значення контрольованих параметрів для податкового контролю і розробляється шкала їх відхилень у процесі моніторингу реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку.

Як відзначалося у розділі 2 шкала відхилень розробляється виходячи із особливостей діяльності конкретного банку на підставі статистичних даних про фінансові та податкові показники його діяльності за визначений період.

Для розробки заходів податкового контролю пропонуємо встановлювати наступні значення контрольованих параметрів, які розраховуються як відхилення фактичних показників від розрахованого граничного значення (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Порядок визначення значень контрольованих параметрів для розробки для заходів податкового контролю за результатами оптимізаційних розрахунків для груп «найбільших» та «великих» банків

Значення контрольованого параметра	Відхилення граничного податкового навантаження від значення	Відхилення значення від граничного рентабельності
Граничне	х	х
Допустиме	Відхилення 5-10%	Відхилення 5-10 %
Контрольоване	Відхилення 15-20 %	Відхилення 10-15 %
Критичне	Відхилення 25-30 %	Відхилення 20-25 %

При цьому, граничні значення контрольованих показників встановлюються на підставі розрахунку оптимізаційних моделей рентабельності банку. Нормативи та ліміти бюджетних показників визначаються згідно методології бюджетування, що використовується в банку. При цьому ліміти визначаються фіксованим значенням показника, а нормативи — діапазоном значень.

Залежно від розміру відхилення розроблено послідовність визначення та відповідну систему заходів податкового контролю, спрямованих на усунення

відхилень або утримання їх у межах допустимих значень згідно з поставленими завданнями (рис. 3.10).

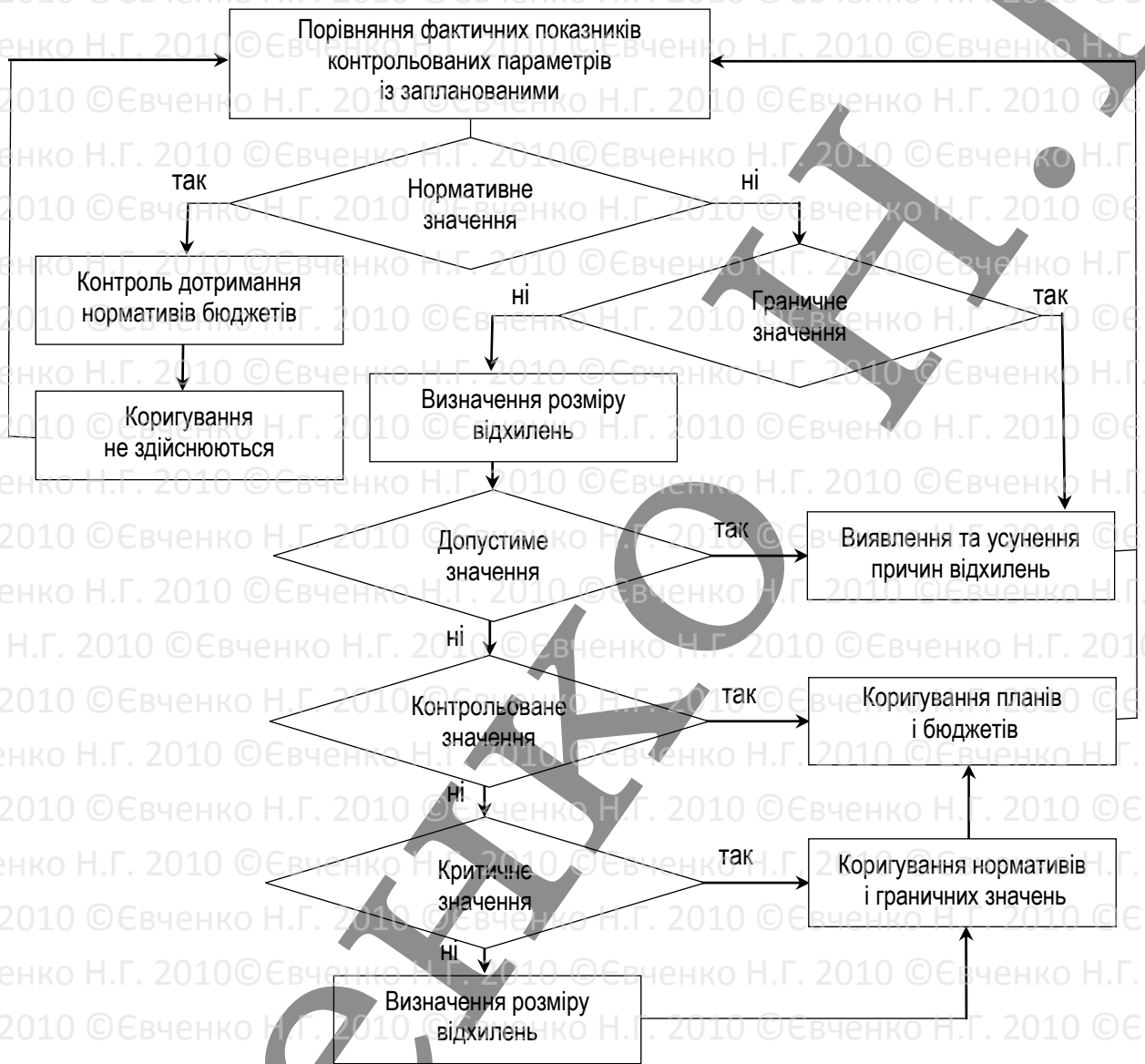

Рис. 3.10. Визначення заходів податкового контролю в процесі реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку

На підставі визначених за допомогою оптимізаційної моделі граничних значень, а також аналізу фактичних показників податкового навантаження та рентабельності активів з 01.01.1004 р. по 01.07.2008 р, в роботі розраховано

значення контрольованих параметрів для ВАТ «БАНК», який за станом на 01.07.2008 мав середнє значення показника податкового навантаження з податку на прибуток, розрахованого за методикою Державної податкової адміністрації України, за групою «великих» банків – 11,2 %.

Показник податкового навантаження з податку на прибуток, розрахований за даними фінансового обліку, становив 23,5 %.

ВАТ «БАНК» — це банк з найбільшою польською інвестицією в банківську установу України. На сьогодні у структурі акціонерного капіталу ВАТ «БАНК» польські інвестиції складають 98,18%, український капітал – 1,82%. Основними напрямками розвитку ВАТ «БАНК» є: активність операцій з кредитування, обслуговування експортно-імпортних операцій, операцій з цінними паперами, зростання статутного капіталу, нарощування депозитних ресурсів, впровадження нових технологій і продуктів.

Станом на 01.09.2008 року діяльність банку характеризувалась наступними показниками:

- чисті активи – 6 383,9 млн. грн.
- сукупні зобов'язання – 5 848,0 млн. грн.
- кредитний портфель – 5 148,2 млн. грн.
- депозити фізичних осіб – 2 376,6 млн. грн.
- депозити юридичних осіб – 1 093,8 млн. грн.
- капітал (регулятивний) – 687,1 млн. грн.

Згідно з інформацією Асоціації Українських Банків ВАТ «БАНК» станом на 01.09.2008 р. за величиною активів посів 28 місце серед вітчизняних банків; за величиною сплаченого статутного капіталу – 35 місце; за обсягом депозитів фізичних осіб – 19 місце; за величиною кредитно-інвестиційного портфелю (при збереженні якісних показників заборгованості) – 28 місце.

Динаміка чистого прибутку ВАТ «БАНК» за досліджуваний період наведено на рис. 3.11.

Рис. 3.11. Динаміка чистого прибутку ВАТ «БАНК», тис. грн.

Для моделювання функції чистого прибутку ВАТ «БАНК» як фактори були розглянуті частка адміністративних витрат, частка витрат на персонал та частка витрат на формування резервів в сумі витрат банку (рис. 3.12).

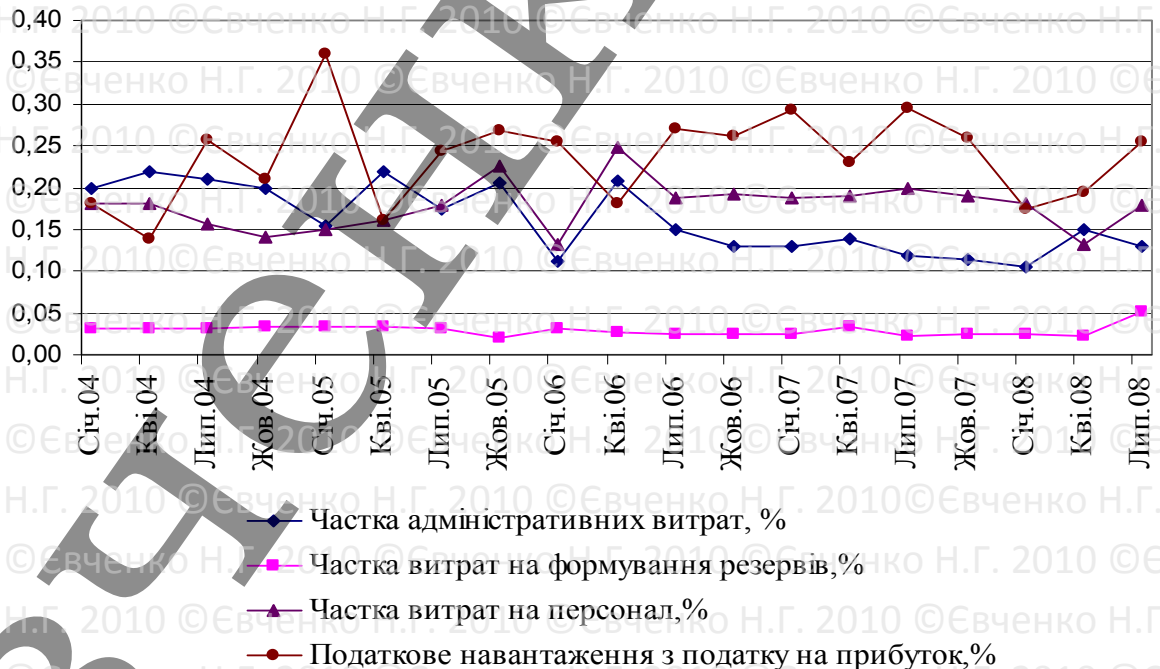

Рис. 3.12. Динаміка факторів, що використовувались для моделювання функції прибутку ВАТ «БАНК», %

Обов'язковими факторами в модель було включено податкове навантаження з податку на прибуток та сезонність.

Динаміка обсягу середніх активів банку наведена на рис. 3.13.

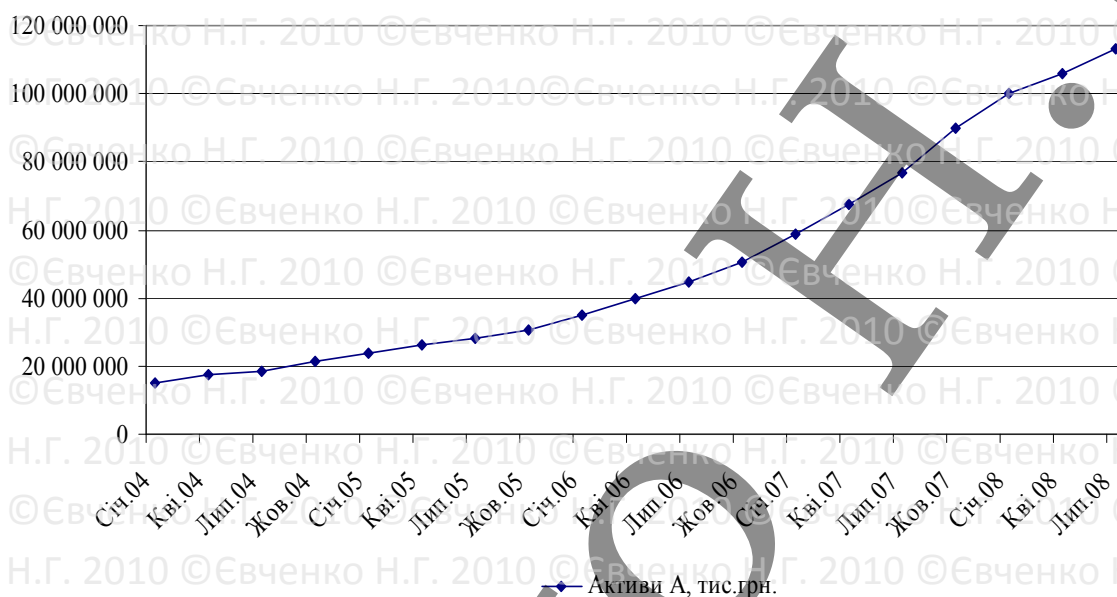

Рис. 3.13. Динаміка середніх активів ВАТ «БАНК», тис. грн.

Для моделювання функції середніх активів в якості факторів було проаналізовано частку кредитів, частку резервів та частку недоходних активів у сумі сукупних активів банку, а також ставку за кредитами (рис. 3.14 – 3.15).

Обов'язковими факторами в модель були включені податкове навантаження з податку на прибуток та фактор часу.

За результатами кореляційного аналізу найбільші і статистично значущі часткові коефіцієнти кореляції виявилися у адміністративних витрат у сумі витрат – для функції чистого прибутку та ставки за кредитами – для функції середніх активів.

Рис. 3.14. Динаміка факторів, що використовувались для моделювання функції активів ВАТ «БАНК», %

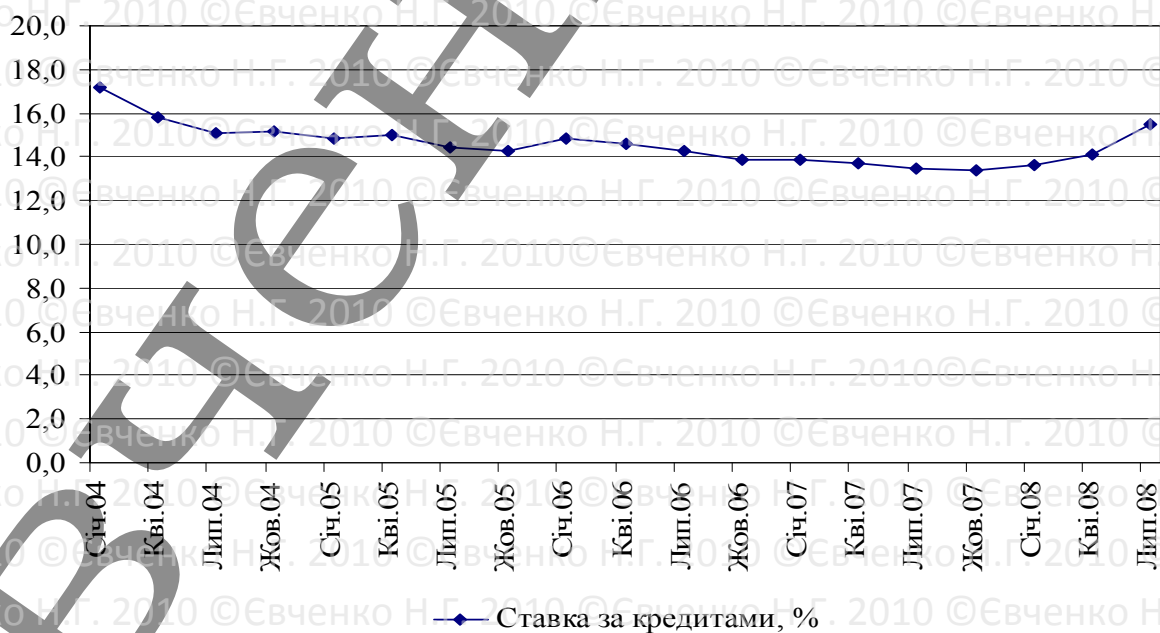

Рис. 3.15. Динаміка ставки за кредитами за досліджуваний період, %

Модифіковані вхідні дані для моделювання функції чистого прибутку та середніх активів наведено в таблиці 3.7

Таблиця 3.7

Модифіковані вхідні дані для моделювання функції чистого прибутку та середніх активів ВАТ «БАНК»

Період	Середні активи	A_mod	Чистий прибуток	P_mod
1	1	1,271314	1	0,676041
2	1,137905	0,710453	0,935865	0,737626
3	1,224039	0,451538	0,771266	0,73601
4	1,402703	0,948095	1,101679	1,115253
5	1,550129	1,583484	1,638324	1,588521
6	1,714186	1,974691	1,446996	1,649735
7	1,856418	1,811733	1,279882	1,401845
8	2,008206	2,142648	1,565667	1,994965
9	2,304732	2,743309	2,819692	3,124397
10	2,605797	3,399917	2,508137	2,54601
11	2,944303	3,362003	2,381902	1,917773
12	3,309377	3,70499	2,684372	2,430251
13	3,865046	4,052737	4,244802	4,007345
14	4,440215	4,682397	3,634936	3,867598
15	5,033957	4,803363	3,61909	4,243252
16	5,922482	5,345033	3,10748	3,313434
17	6,582489	6,495423	4,078526	4,489195
18	6,947039	6,561105	4,919865	4,787004
19	7,42725	7,232041	6,44573	5,557953

За результатами розрахунків, проведених у середовищі Maple 7.0 оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі чистого прибутку Π має вигляд:

$$\begin{aligned} \Pi \approx & \sim 2.4071 + 0.3151t + 0.1856\cos(1.28t) \sim 0.7075\sin(1.28t) \sim \\ & \sim 22.3007\theta + 44.8467r_1 + 108.8624\theta^2 + 34.0532r_1^2 \sim 192.8011\theta r_1 \end{aligned}$$

Оцінене рівняння регресії (3.13) для моделі середніх активів A має наступний вигляд:

$$A = 56.2611 + 0.4075 t \sim 84.8545 \theta \sim 670.6042 r_2 + \\ + 45.7351 \theta^2 + 2059.4194 r_2^2 + 413.8495 \theta r_2$$

За допомогою оптимізаційної моделі було визначено граничне квартальне значення податкового навантаження $\theta = 0,22$ (22%) та відповідне йому квартальне значення рентабельності активів $R = 0,0028$ (0,28%) на наступний 20 квартал.

На рис. 3.16 зображена крива цільової функції (R) для ВАТ «БАНК» в області допустимих значень θ з точністю 0,0001, в якій як фактори було враховано частку адміністративних витрат та ставку за кредитами.

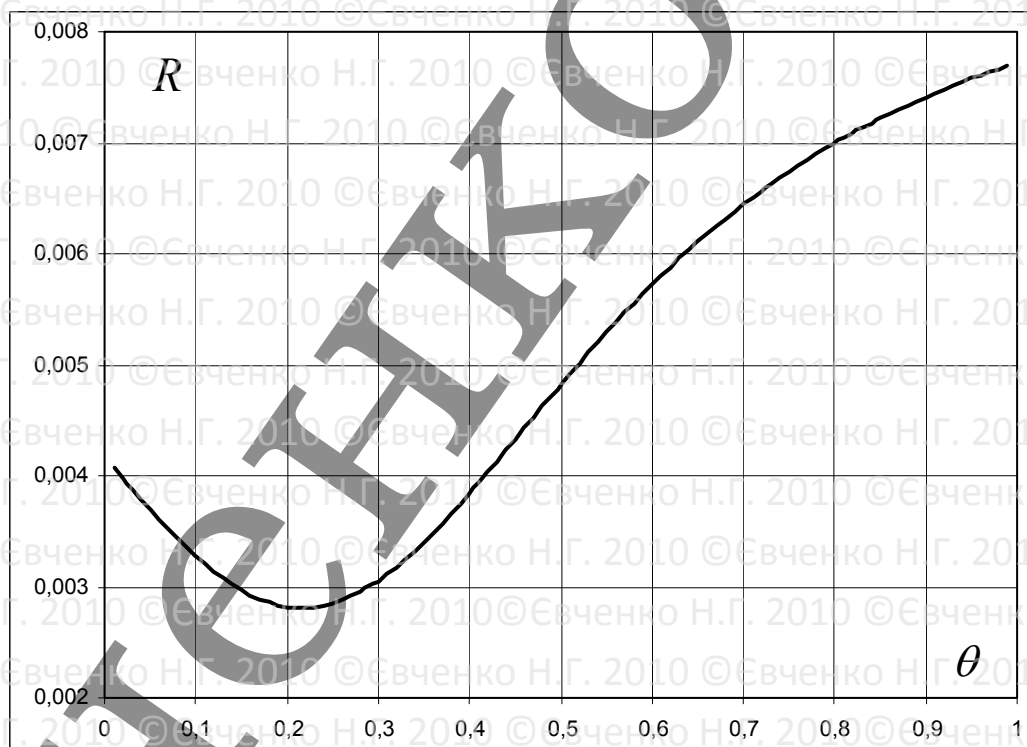

Рис. 3.16. Крива цільової функції рентабельності активів R з урахуванням податкового навантаження та ставки за кредитами для ВАТ «БАНК»

На підставі визначених за допомогою оптимізаційної моделі граничних значень, а також аналізу фактичних показників податкового навантаження та

рентабельності активів ВАТ «БАНК» з 01.01.2004 по 01.07.2008, було розраховано значення контрольованих параметрів для визначення заходів податкового контролю (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Значення контрольованих параметрів ВАТ «БАНК» для визначення заходів податкового контролю, %

Контрольований параметр	Значення				
	граничне	нормативне	допустиме	контрольоване	критичне
Податкове навантаження	22,0	20,5	24,2	26,4	28,6
Рентабельність активів	0,28	0,31	0,27	0,24	0,21

Використовуючи розраховані значення контрольованих параметрів на підставі порівняння фактичних показників із нормативами бюджетів, визначаються заходи податкового контролю згідно послідовності дій, наведеної на рис. 3.10 в процесі моніторингу виконання податкового плану банку.

Підсумовуючи вищезазначене необхідно відмітити, що запропонований підхід до визначення рівня податкового навантаження дозволяє розрахувати значення контрольованих параметрів діяльності банку та визначити заходи податкового контролю, спрямовані на усунення відхилень фактичних показників від запланованих або утримання їх у межах встановлених значень.

Основною перевагою запропонованого підходу є його повна розрахунковість, тобто при побудові оптимізаційної моделі не використовувались припущення щодо виду функцій чи параметрів моделі. Всі значення отримані за допомогою розроблених аналітичних та кількісних процедур на основі фактичних показників діяльності банків. В процесі оптимізаційних розрахунків можна вводити в модель різні фінансові та податкові фактори, збільшувати їх кількість за рахунок збільшення обсягу вхідної інформації, і отримувати інструментарій для факторного аналізу впливу фінансових показників банку на величину податкового навантаження, а також,

розраховувати прогностні значення обраних факторів за умови заданого рівня податкового навантаження.

Результати розрахунків виявилися економічно і математично адекватними, що свідчить про можливість використання запропонованого підходу для визначення граничного рівня податкового навантаження в процесі податкового аналізу та контролю. На підставі фактичних та розрахованих за допомогою оптимізаційної моделі показників рентабельності та податкового навантаження, визначається шкала відхилень фактичних показників від запланованих, що включає допустимі, контрольовані та критичні значення. Шкала відхилень свідчить також про ймовірні наслідки податкових ризиків та можливість їх контролю у разі виявлення відхилень. Згідно з визначеною шкалою обираються відповідні заходи податкового контролю в процесі моніторингу реалізації обраного варіанту податкової діяльності банку.

Висновки за розділом 3

Дослідження напрямків удосконалення інструментарію податкового менеджменту банку дало підстави для наступних висновків:

1. Здійснення податкової діяльності банку повинно забезпечувати не стільки мінімізацію податкового навантаження, скільки підвищення ефективності функціонування банку в цілому, враховуючи його стратегічні цілі та завдання. При цьому результатом заходів податкового планування є вибір такого варіанта податкової діяльності, який забезпечить оптимальне співвідношення податкового навантаження банку з показниками ефективності діяльності.

Для цього досліджено вплив податкового навантаження на ефективність діяльності банку за допомогою економетричної оптимізаційної моделі рентабельності банку. Розроблена модель забезпечує взаємозв'язок показників

фінансового та податкового планування через розрахунок граничного рівня податкового навантаження та визначення його впливу на показники рентабельності діяльності банку.

2. У роботі розроблено модель на основі показника рентабельності активів, проте математична формалізація моделі справедлива і при використанні показників рентабельності капіталу або рентабельності витрат. На стадії розрахунків, залежно від обраного показника рентабельності формуються необхідні вхідні дані та обираються відповідні фактори.

3. Для апробації узагальненої оптимізаційної моделі рентабельності на основі фактичних показників була використана статистична інформація банків першої та другої груп за 19 кварталів з 01.01.2004 по 01.07.2008. Як контрольовані параметри визначено податкове навантаження з податку на прибуток та рентабельність активів, період моделювання – квартал.

При апробації моделі як фактор використовувався показник податкового навантаження з податку на прибуток, розрахований за даними фінансового обліку, оскільки він безпосередньо впливає на таку складову показника рентабельності активів як чистий прибуток. Крім того, податок на прибуток має найбільшу питому вагу в надходженнях до бюджету, що забезпечуються банками. Враховуючи те, що сума надходжень за податком на прибуток формується, в основному, за рахунок сплати цього податку найбільшими та великими банками, показники їх діяльності і було обрано для апробації моделі.

Порівняння отриманих в результаті розрахунків значень і фактичних даних дало підстави зробити висновки про економічну та математичну адекватність моделі.

4. Серед показників, які можуть бути включені як фактори в модель були розглянуті процентні ставки за кредитами, процентні ставки за депозитами, ефективність використання пасивів, суми доходних та недоходних активів, частка кредитів в активах банку, частка резервів в активах банку, частка недоходних активів в активах банку, загальні суми доходів і витрат, частка витрат на персонал у загальній сумі витрат банку, частка адміністративних

витрат у загальній сумі витрат банку, частка витрат на формування резервів у загальній сумі витрат банку, податкове навантаження з податку на прибуток, загальне податкове навантаження.

За результатами моделювання було сформульовано вимоги до інших факторів, що можуть включатися в оптимізаційну модель: по-перше, фактор повинен суттєво впливати на показник рентабельності та його складові; по-друге, для забезпечення адекватності моделі фактор повинен бути відносною величиною, оскільки податкове навантаження і рентабельність – відносні показники; по-третє, фактори повинні бути незалежними один від одного.

5. Використання оптимізаційної моделі на дослідному етапі податкового аналізу дозволить виявити фактори (фінансові і податкові), що впливають на податкове навантаження, а також проаналізувати альтернативні варіанти оптимізації податкової діяльності банку на підставі визначення співвідношення податкового навантаження і рентабельності активів для кожного з них. При цьому, частина кривої функції рентабельності до мінімального значення, характеризує вплив податкового навантаження на показник рентабельності, тобто чим менше значення податкового навантаження, тим вище показник рентабельності, що свідчить про можливість застосування оптимізаційних заходів податкового менеджменту.

Під час податкового планування з альтернативних варіантів податкової діяльності банку обирається оптимальний, яким в даному випадку буде такий варіант податкової діяльності, за яким співвідношення податкового навантаження та рентабельності найбільше відповідає планам банку на наступний період залежно від обраної фінансової стратегії.

6. На підставі отриманих показників граничного значення рівня податкового навантаження та відповідного йому значення показника рентабельності встановлюються значення контрольованих параметрів для податкового контролю і розробляється шкала їх відхилень у процесі моніторингу реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку. Залежно від розміру відхилення запропоновано алгоритм та відповідну систему заходів

податкового контролю, спрямованих на усунення відхилень або утримання їх у межах допустимих значень згідно з поставленими завданнями.

7. Використовуючи узагальнену оптимізаційну модель рентабельності, було розраховано граничні та нормативні значення рівня податкового навантаження і рентабельності активів ВАТ «БАНК», на їх підставі розроблено шкалу відхилень контрольованих параметрів, яка включає допустимі, контрольовані та критичні значення, і запропоновано алгоритм для визначення заходів податкового контролю.

Основні результати розділу опубліковані в наступних наукових працях [168], [169], [170].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне обґрунтування і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що виявляється в розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування та розвитку системи податкового менеджменту в банку, враховуючи його взаємозв'язок з фінансовим менеджментом та вплив на ефективність діяльності банку. За результатами дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки та пропозиції науково-теоретичного і прикладного характеру:

1. Визначено, що оподаткування належить до групи зовнішніх економічних факторів банківської діяльності, до якого банк має пристосовуватися. Залежно від суб'єкта впливу необхідно розрізняти систему оподаткування власне банку, яка прямо впливає на фінансові результати, ліквідність, власні фінансові ресурси, собівартість продуктів та послуг банку, та систему оподаткування інших суб'єктів оподаткування — контрагентів банку, яка, опосередковано впливає на асортимент банківських продуктів та послуг, ресурсний потенціал, розвиток напрямків діяльності банку. Функції, що покладаються на банки податковим законодавством, формують відповідне податкове поле діяльності банку, яке визначає особливості формування системи податкового менеджменту банку як засобу оптимізації як прямого, так і опосередкованого впливу податків.

2. На підставі аналізу і систематизації теоретичних і методичних основ податкового менеджменту з'ясовано, що податковий менеджмент є невід'ємною частиною фінансового менеджменту, якій властива обмежена самостійність, тому що податкові відносини як складова частина фінансових виникають на перерозподільній стадії відтворювального процесу і є завершальною ланкою будь-якого управлінського рішення.

Податковому менеджменту як складовій частині фінансового менеджменту властива обмежена самостійність, оскільки він проявляється тільки в процесі здійснення відповідних дій і рішень та, не маючи чітко самостійного характеру, істотно впливає на прийняття управлінських рішень і сприяє підвищенню ефективності діяльності банку. Виходячи з цього, необхідно використовувати інструменти податкового менеджменту у взаємозв'язку із функціями фінансового менеджменту, що дозволить істотно впливати на податкові наслідки управлінських рішень і сприятиме підвищенню ефективності діяльності банку.

3. Визначено, що здійснення податкової діяльності банку повинно забезпечувати не стільки мінімізацію податкового навантаження, скільки підвищення ефективності функціонування банку в цілому, враховуючи його цілі та завдання.

У результаті податковий менеджмент банку визначено як систему управління податковою діяльністю, що передбачає використання відповідних інструментів для визначення податкового навантаження та податкових ризиків з метою їх оптимізації в межах фінансової стратегії розвитку банку та чинного податкового законодавства.

Податкове навантаження банку визначено як узагальнюючу характеристику впливу оподаткування на результати діяльності банку, що вказує на частку податкових платежів на користь держави (до бюджету та державних цільових фондів).

Станом на 01.09.2008 року середній показник загального податкового навантаження в цілому по банківській системі склав 14,9 %. Середнє податкове навантаження з податку на прибуток за станом на 01.09.2008 року за банківською системою склало 5,89% при 5,67% — за відповідний період минулого року. Зростання частки податку на прибуток у структурі податкових платежів банків до зростання податкового навантаження з податку на прибуток за групами «найбільших» та «великих» банків, оскільки саме вони забезпечують найбільші надходження даного податку до бюджету. Серед

десяти банків з найбільшим рівнем податкового навантаження за податком на прибуток рівномірно представлені банки груп «малі» та «великі банки». Серед десяти банків з найбільшим рівнем загального податкового навантаження представлені тільки банки четвертої групи.

Ігнорування податкових ризиків в процесі управління фінансами банку може призвести до суттєвих негативних наслідків як у вигляді прямих втрат за фінансовими санкціями, так і у вигляді втраченої економічної вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень, тому запропоновано під податковим ризиком, як предметом податкового менеджменту банку, розуміти ймовірність виникнення фінансових та нефінансових втрат внаслідок здійснення податкової діяльності банку.

4. Для формування і розвитку теоретичних засад податкового менеджменту банку було поєднано теорію податкового менеджменту з основами системного аналізу та процесного підходу. Визначено, що податковому менеджменту притаманні всі характерні ознаки системи: наявність елементів, взаємозв'язків між ними, здатність до саморозвитку, нерозривний зв'язок із зовнішнім середовищем, у взаєминах з яким система виявляє свою цілісність. Вхідними ресурсами податкового менеджменту як процесу є законодавче, нормативне та інформаційне забезпечення. Результатом податкового менеджменту як процесу є забезпечення оптимального співвідношення податкового навантаження з показниками ефективності діяльності банку та контрольованого рівня податкових ризиків відповідно до цілей і завдань діяльності банку.

Систему податкового менеджменту в банку, виходячи з основних функцій банку як учасника податкових відносин, запропоновано розглядати як поєднання двох підсистем — підсистеми податкового менеджменту банку як платника податків та підсистеми податкового менеджменту банку як податкового агента, кожній з яких властиві свої завдання, об'єкти та інструменти.

Функціонування системи податкового менеджменту в банку передбачає ефективну взаємодію його інструментів: податкового планування, податкового обліку (який включає і розробку облікової політики для цілей оподаткування), податкового аналізу і податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків банку.

Підсистема податкового менеджменту банку – платника податків, об'єктом якої є податкова діяльність банку, спрямована на оптимізацію податкового навантаження та виявлення податкових ризиків через взаємодію податкового планування, податкового обліку, податкового аналізу і податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень.

Заходи податкового менеджменту для підсистеми банку – податкового агента передбачають нарахування і утримання сум податків, зборів, обов'язкових платежів інших суб'єктів оподаткування в податковому обліку, виявлення і аналіз податкових ризиків, податковий контроль за правильністю розрахунків податкових зобов'язань, своєчасністю перерахування їх до бюджету та поданням податкової звітності.

5. Визначено, що податкове навантаження банку не можна характеризувати одним показником, тому для оцінки його рівня запропоновано використовувати систему взаємопов'язаних показників, що розраховуються як відношення суми нарахованих податків (або тільки податку на прибуток) до певного значення показника діяльності банку, визначеного за правилами фінансового та податкового обліку, та обґрунтовано доцільність використання нарахованої суми податкових зобов'язань для визначення рівня податкового навантаження банку. При цьому показники, визначені на підставі даних податкового обліку, не можуть бути використані для розрахунку граничних значень при розробці оптимізаційних заходів, оскільки призначені для формування податкової бази і не мають зв'язку з фінансовим результатом діяльності банку. Необхідність розрахунку таких показників зумовлена тим, що на їх підставі оцінюється діяльність банку органами Державної податкової

адміністрації України при складанні планів-графіків проведення документальних і виїзних перевірок.

6. Формування моделі податкового менеджменту банку повинно здійснюватись з урахуванням ряду зовнішніх та внутрішніх факторів. Вимоги до моделі податкового менеджменту повинні визначатись перш за все потребою банку в ньому, яка залежить від рівня податкового навантаження банку та від наявності інформаційних, трудових, технічних ресурсів, необхідних для створення умов функціонування системи самого податкового менеджменту. В результаті цього було запропоновано підхід до комплексного управління податковою діяльністю банку на основі формування функціональної моделі, яка забезпечує взаємодію всіх інструментів податкового менеджменту.

Функціональна модель охоплює заходи податкового менеджменту починаючи від формулювання завдань закінчуючи реалізацією обраного варіанта податкової діяльності банку та передбачає використання таких його інструментів: податкового планування, податкового аналізу, податкового обліку та податкового контролю в процесі прийняття управлінських рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків.

Основою для управлінських рішень у сфері податкового менеджменту виступає податкове планування, в результаті якого повинен бути визначений оптимальний рівень податкового навантаження та обраний на підставі нього варіант податкової діяльності банку з урахуванням показників фінансового плану та розроблення заходів для його реалізації. Податкове планування в межах запропонованої функціональної моделі податкового менеджменту включає дослідження існуючих схем оптимізації, розробку альтернативних варіантів податкової діяльності банку, вибір оптимального варіанта та відповідних методів податкового планування. Для обраного варіанта податкової діяльності складається графік податкових платежів і бюджет податкових витрат, який є складовою частиною оперативного бюджету банку, враховуючи виконання банком власних податкових зобов'язань, а також виплати банку як податкового

агента, які потім координуються та узгоджуються з фінансовими планами банку.

Податковий аналіз розглядається як основа для формування податкового плану банку і необхідна умова податкового контролю. До існуючої послідовності етапів податкового аналізу включено дослідний етап, який передбачає проведення аналізу альтернативних варіантів податкової діяльності банку з розрахунком економіко-математичних залежностей і моделей. Порівняння фактичних показників з показниками отриманих моделей дозволить визначити взаємозв'язки між елементами податкового поля і фінансовими показниками діяльності банку.

Податковий аналіз у банку запропоновано проводити за трьома напрямками. Перший включає загальний податковий аналіз податкового поля банку, об'єктів оподаткування та податкових баз, факторів, що впливають на їх формування, податкових витрат, ефективності заходів податкового планування. Другий напрямок передбачає аналіз податкового навантаження банку, для якого запропоновано використовувати систему взаємопов'язаних показників. Третій напрямок включає аналіз податкових ризиків як для обраного варіанта податкової діяльності, так і в процесі поточного податкового контролю.

Податковий облік, як інструмент податкового менеджменту, повинен забезпечити правильність і повноту формування податкових баз, розрахунок сум податкових зобов'язань банку за всіма видами податків, своєчасне складання та подання податкової звітності. Облікова політика банку як методологія податкового обліку впливає на податкове планування, тому для реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку здійснюються коригування тих її положень, що можуть вплинути на формування податкових баз і строки сплати податкових платежів.

Податковий контроль в рамках функціональної моделі податкового менеджменту розглядається як послідовне виконання процесів, спрямоване на пошук рішення, що забезпечить відповідність отриманих результатів поставленим завданням або планам. Для ефективного функціонування

податкового контролю необхідно визначити контрольовані параметри, методи вимірювання контрольованих параметрів, забезпечити своєчасність проведення порівняльного аналізу отриманих результатів із запланованими, розробити комплекс заходів, що спрямовані на зміни в контрольованих параметрах. З огляду на це, контрольна функція податкового менеджменту банку реалізується в напрямку коригування процесів в рамках інших функцій податкового менеджменту відповідно до запланованих показників податкової діяльності банку або утримання відхилень контрольованих параметрів від граничних в допустимих межах.

Визначений підхід до формування функціональної моделі податкового менеджменту в банку враховує як потреби великого системного банку з розгалуженою мережею філій та може використовуватись і середніми та малими банками.

7. Визначено, що результатом заходів податкового планування є вибір такого варіанта податкової діяльності, який забезпечить оптимальне співвідношення податкового навантаження банку з показниками ефективності діяльності. Для цього досліджено вплив податкового навантаження на ефективність діяльності банку за допомогою економетричної оптимізаційної моделі рентабельності банку.

Розроблена економетрична оптимізаційна модель забезпечує взаємозв'язок показників фінансового та податкового планування через розрахунок граничного рівня податкового навантаження та визначення його впливу на показники рентабельності діяльності банку. У роботі розроблено узагальнену модель на основі показника рентабельності активів, проте математична формалізація моделі справедлива і при використанні показників рентабельності капіталу або рентабельності витрат. На стадії розрахунків, залежно від обраного показника рентабельності формуються необхідні вхідні дані та обираються відповідні фактори.

Використання оптимізаційної моделі на дослідному етапі податкового аналізу дозволить виявити фактори (фінансові і податкові), що впливають на

податкове навантаження, а також проаналізувати альтернативні варіанти оптимізації податкової діяльності банку на підставі визначення співвідношення податкового навантаження і рентабельності активів для кожного з них. При цьому, частина кривої функції рентабельності до мінімального значення, характеризує вплив податкового навантаження на показник рентабельності, тобто чим менше значення податкового навантаження, тим вище показник рентабельності, що свідчить про можливість застосування оптимізаційних заходів податкового менеджменту.

Під час податкового планування з альтернативних варіантів податкової діяльності банку обирається оптимальний, яким в даному випадку буде такий варіант податкової діяльності, за яким співвідношення податкового навантаження та рентабельності найбільше відповідає планам банку на наступний період залежно від обраної фінансової стратегії.

На підставі отриманих показників граничного значення рівня податкового навантаження та відповідного йому значення показника рентабельності встановлюються значення контрольованих параметрів для податкового контролю і розробляється шкала їх відхилень у процесі моніторингу реалізації обраного варіанта податкової діяльності банку. Залежно від розміру відхилення запропоновано алгоритм та відповідну систему заходів податкового контролю, спрямованих на усунення відхилень або утримання їх у межах допустимих значень згідно з поставленими завданнями.

8. Використовуючи узагальнену оптимізаційну модель рентабельності, було розраховано граничні та нормативні значення рівня податкового навантаження і рентабельності активів ВАТ «БАНК», на їх підставі розроблено шкалу відхилень контрольованих параметрів, яка включає допустимі, контрольовані та критичні значення, і запропоновано алгоритм для визначення заходів податкового контролю.

Додаток А

Аналіз обсягів сплати податку на прибуток по банківській системі України станом на 01.09.2008 року

№ п/п	№ п/п	Код Области	Найменування банку або філії банку	на 01.09.2008 року			на 01.09.2007 року			Відхилення (гр.5 - гр.9)
				Сплачено всього	В т.ч. податок на прибуток	Переплата по податку на прибуток на 01.09.08р.	Сплачено всього	В т.ч. податок на прибуток	Переплата по податку на прибуток на 01.09.07р.	
1	2		3	4	5	6	8	9	10	12
Найбільші банки										
1	1	26	ВАТ "Райффайзен банк Аваль"	248 382,1	128 889,8	17 803,9	244 775,9	166 358,4	2 070,1	-37 468,6
2	2	26	ЗАТ "ОТП Банк"	123 121,0	88 772,6	4 745,5	115 098,9	95 195,5	5 461,9	-6 422,9
3	3	26	АБ "Брокбізнесбанк"	43 428,9	28 322,1	10 042,3	47 031,0	29 160,0	4 405,6	-837,8
4	4	26	ТОВ "Укрпромбанк"	42 176,17	18 104,15	578,39	41 874,67	26 672,19	1 208,51	-8 568,0
5	5	26	ВАТ "Кредитпромбанк"	19 383,1	3 491,5	941,5	28 616,7	15 784,8	397,3	-12 293,3
Усього по групі				476 491,2	267 580,1	34 111,6	477 397,1	333 170,8	13 543,3	-65 590,7
Великі банки										
6	1	26	АКБ "Правекс-Банк"	45 358,43	10 758,36	752,63	46 611,36	19 862,41	0,19	-9 104,1
7	2	5	ЗАТ "Донгорбанк"	20 966,6	16 029,5	2 313,9	21 941,1	18 929,4	35,3	-2 899,9
8	3	15	АКБ "Імексбанк"	9855,98	4730,66	1071,44	10641,59	6437,41	3407,6	-1 706,8
9	4	26	ТОВ "КБ"Фінансова ініціатива"	3367,43	928,92	53,23	1845,6	1469,61	50,36	-540,7
10	5	8	АКБ "Індустріалбанк"	21420,66	12555,03	330,47	36470,01	29217,18	1132,91	-16 662,2
Усього по групі				100 969,10	45 002,42	4 521,62	117 509,66	75 915,96	4 626,37	-30 913,5
Середні банки										
11	1	26	ТОВ КБ Дельта	35 489,74	13 928,25	301,84	25 827,50	14 190,12	46,88	-261,9
12	2	26	АКБ "Київ"	10 521,7	3 228,7	3032,82	11 103,6	7 024,4	95,67	-3 795,6
13	3	26	ЗАТ "Прокредит Банк"	18 163,89	6 308,47	3 501,80	17 975,28	10 443,44	6 025,19	-4 135,0

Продовження додатку А

14	4	15	ВАТ "Морський транспортний банк"	10907,96	4555,49	19,26	9027,58	4829,11	19,2	-273,6
15	5	26	ТОВ "КБ "Актив-Банк"	7 228,4	3 816,9	60,44	7 220,1	5 206,5	0,37	-1 389,6
16	6	26	АБ "Таврика"	7 100,9	2 520,9	4,88	7 232,5	3 891,8	78,17	-1 370,9
17	7	26	АТ "Укрінбанк"	9 022,8	1 097,0	3,63	8 152,3	2 932,7	12,02	-1 835,7
18	8	26	АКБ "Трансбанк"	4 498,0	1 019,3	128,97	6 212,6	2 176,4	168,44	-1 157,0
Усього по групі				102 933,2	36 475,1	7 053,64	92 751,4	50 694,4	6 445,94	-14 219,3
Малі банки										
19	1	25	ВАТ Банк Демарк"	2431,06	127,28	8,64	1807,19	543,99	0	-416,7
20	2	5	ВАТ АКБ "Капітал"	2138,4	733,5	51,8	1634,3	760,0	67,5	-26,6
21	3	26	ТОВ КБ Даніель	2 110,23	545,05	2,06	2 037,42	1 044,52	4,99	-499,5
22	4	26	ЗАТ "Банк Петрокоммерц-Україна"	6 619,0	3 983,2	83,56	7 203,7	4 414,3	15,6	-431,1
23	5	8	АБ "Металург"	3864,85	768,13	0,64	4368,58	2401,78	73,2	-1 633,7
24	6	5	ТОВ КБ "Український фінансовий світ"	826,5	240,8	0,0	538,0	262,2	25,5	-21,4
25	7	15	ТОВ КБ "СоцКом Банк"	1851,44	1134,1	0,4	1527,67	1143,92	0,33	-9,8
26	8	26	ТОВ "Партнер-банк"	2 404,33	207,99	0,00	2 100,01	348,71	29,86	-140,7
27	9	26	АБ "Укргазпромбанк"	3 121,79	1 673,65	1,76	2 916,18	1 992,58	1,37	-318,9
28	10	26	АКБ "Інтеграл"	2 025,52	727,7	35,12	2 012,30	766,91	0,31	-39,2
29	11	26	ЗАТ "Європейський банк раціонального фінансування"	1 682,2	1 085,0	191,93	2 288,6	1 646,2	62,31	-561,2
30	12	4	АКБ "НОВИЙ"	1 470,4	85,4	54,64	1 565,8	484,5	146,53	-399,1
31	13	5	ВАТ КБ "Промекономбанк"	1 885,5	182,2	1,4	1 530,5	804,2	134,4	-622,0
32	14	15	АКБ "Порто-Франко"	764,38	127,65	0	1118,27	491,15	125,95	-363,5
33	15	4	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	1 424,6	658,4	76,31	1 256,5	696,0	76,73	-37,5
34	16	26	ТОВ КБ Українська фінансова група	3 365,33	740,01	34,78	1 425,37	781,55	36,30	-41,5
35	17	20	ВАТ "Реал банк"	1213,87	415,48	116,36	1258,66	656,02	4,05	-240,5
36	18	26	ВАТ "Фінеке банк"	2 060,20	1 050,88	1,67	1 581,77	1 103,73	0,00	-52,8

Закінчення додатку А

37	19	20	АКРБ "Реґіон - Банк"	1 890,7	919,2	18,56	1 922,8	1 402,4	53,04	-483,2
38	20	25	ЗАТ "Полікомбанк"	1054,18	142,51	0	990,26	285,08	0,03	-142,6
39	21	4	ЗАТ "АКБ "СИГМАБАНК"	156,47	102,85	0,00	168,82	126,01	0,00	-23,2
40	22	5	ТОВ "Унікомбанк"	849,4	609,5	25,7	948,6	737,5	46,3	-128,0
41	23	26	АК "Промислово-Фінансовий Банк"	1 883,49	1 181,73	5,27	2 161,23	1 201,74	199,37	-20,0
42	24	26	ТОВ "Комерційний Індустріальний Банк"	1 383,46	478,4	1,05	1 114,55	568,76	1,05	-90,4
43	25	26	ВАТ "ТММ-Банк"	603,54	434,98	4,02	653,46	560,75	4,02	-125,8
44	26	5	ТОВ "Банк Фамільний"	942,5	11,0	59,9	926,0	174,6	2,5	-163,6
45	27	26	КРЕДИТ-ОПТИМА	261,2	103,4	0	317,7	281,3	0	-177,9
46	28	25	ВАТ АБ "Приватінвест"	260	41,44	0	617,78	171,9	36,17	-130,5
47	29	26	АКБ "Альянс"	216,7	114,8	1,68	242,7	163,7	1,68	-48,9
Усього по групі				50 761,3	18 626,2	777,12	48 234,6	26 015,9	1149,1	-7 389,8
Всього				731 154,9	367 683,8	46 464,0	735 892,7	485 797,1	25 764,7	-118 113,3

Додаток Б

Аналіз обсягів сплати податків по банківській системі України станом на 01.09.2008 р.

№ п/п	№ п/п	Найменування банку або філії банку	на 01.09.2008 року			Переплата по податку на прибуток на 01.09.08р.	на 01.09.2007 року		Переплата по податку на прибуток на 01.09.07р.	Відхилення (гр.5 - гр.9)
			Сплачено всього	В т.ч. податок на прибуток	Сплачено всього		В т.ч. податок на прибуток			
1	2	3	4	5	6	8	9	10	12	
Найбільші банки										
1	1	ПРИВАТБАНК	679 615,0	520 187,5	6 017,7	162 255,0	69 712,1	615,1	450 475,4	
2	2	ВАТ "Райффайзен банк Аваль"	248 382,1	128 889,8	17 803,9	244 775,9	166 358,4	2 070,1	-37 468,6	
3	3	АКІБ "УкрСиббанк"	159 450,7	76 108,2	7 231,3	106 271,6	52 377,8	4 870,5	23 730,4	
4	4	АКБ "Укрсоцбанк"	199 012,2	137 207,8	4 904,4	114 963,5	66 637,0	424,9	70 570,8	
5	5	ВАТ "Укрексімбанк"	220 999,6	165 479,7	21 441,8	150 936,3	113 986,7	20 347,8	51 493,0	
6	6	Промінвестбанк	288 840,9	170 302,8	1 402,8	134 775,3	79 495,5	706,2	90 807,3	
7	7	ВАТ КБ "Надра"	118 977,7	63 576,2	779,2	68 178,2	39 083,3	1 328,5	24 493,0	
8	8	ВАТ "Ощадбанк"	161 319,0	78 170,0	638,4	104 550,8	48 742,2	252,7	29 427,8	
9	9	ЗАТ "ОТП Банк"	123 121,0	88 772,6	4 745,5	115 098,9	95 195,5	5 461,9	-6 422,9	
10	10	ЗАТ "Альфа-Банк"	84 876,4	43 653,4	2 329,1	33 324,0	17 202,0	1 767,5	26 451,4	
11	11	АБ "Брокбізнесбанк"	43 428,9	28 322,1	10 042,3	47 031,0	29 160,0	4 405,6	-837,9	
12	12	ВАТ ВТБ Банк"	71 925,3	45 609,1	6 819,0	34 496,0	20 392,6	351,3	25 216,5	
13	13	ВАТ "Банк "Фінанси та кредит"	60 112,7	29 619,1	22 514,4	36 564,2	19 053,2	94,0	10 565,9	
14	14	ЗАТ "Перший Український Міжнародний банк"	60 856,3	41 358,6	233,0	24 727,1	12 617,9	3,0	28 740,7	
15	15	АКБ "Форум"	37 645,9	15 259,4	158,5	17 106,7	4 555,1	38,9	10 704,3	
16	16	ТОВ "Укрпромбанк"	42 176,2	18 104,2	578,4	41 874,7	26 672,2	1 208,5	-8 568,0	

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
17	17	ВАТ "Кредитпромбанк"	19 383,1	3 491,5	941,5	28 616,7	15 784,8	397,3	-12 293,3
Усього по групі			2 620 122,9	1 654 112,0	108 581,3	1 465 545,8	877 026,3	44 343,8	777 085,7
Великі банки									
18	1	ВАТ АБ "Укргазбанк"	36 250,7	10 955,0	90,3	12 247,8	2 145,9	114,4	8 809,1
19	2	ВАТ "Родовід Банк"	22 186,9	5 841,2	323,9	11 075,4	4 712,8	12,3	1 128,4
20	3	СВЕДБАНК (Тас - Комерцбанк)	58 088,8	33 991,9	3 156,4	12 669,3	4 167,0	1 164,4	29 824,9
21	4	ВАТ АБ "Південний"	40 683,5	27 508,4	692,1	30 653,0	20 300,8	8 452,2	7 207,6
22	5	УніКредит Банк ТзОВ	33 277,1	18 199,9	3 357,0	5 243,6	718,6	201,2	17 481,3
23	6	АБ "Інг Банк Україна"	56 785,5	43 318,4	490,1	37 640,1	31 425,0	3 092,3	11 893,4
24	7	АКБ "Правекс-Банк"	45 358,4	10 758,4	752,6	46 611,4	19 862,4	0,2	-9 104,1
25	8	ВАТ "Віейбі Банк"	19 570,9	4 635,5	595,7	12 411,7	3 327,5	476,4	1 308,0
26	9	АКБ "Ерсте Банк"	22 097,8	1 129,1	34,1	6 105,7	132,4	27,8	996,8
27	10	ЗАТ "Донгорбанк"	20 966,6	16 029,5	2 313,9	21 941,1	18 929,4	35,3	-2 899,9
28	11	ВАТ КБ "Хрещатик"	59 495,5	35 274,6	1 150,5	21 817,0	12 076,3	113,5	23 198,3
29	12	Відкрите Акціонерне Товариство "Кредобанк"	23 303,5	9 572,5	2 402,5	16 828,0	9 299,5	546,9	273,0
30	13	АКБ "Імексбанк"	9 856,0	4 730,7	1 071,4	10 641,6	6 437,4	3 407,6	-1 706,8
31	14	ТОВ "КБ"Фінансова ініціатива"	3 367,4	928,9	53,2	1 845,6	1 469,6	50,4	-540,7
32	15	СВЕДБАНК ІНВЕСТ (Тас-Інвестбанк)	29 233,7	24 120,9	1 014,1	10 003,3	6 275,7	533,7	17 845,3
33	16	ЗАТ "Сітібанк (Україна)"	60 675,1	56 126,8	8,7	21 829,9	17 938,2	0,9	38 188,6
34	17	АКБ "Індустріалбанк"	21 420,7	12 555,0	330,5	36 470,0	29 217,2	1 132,9	-16 662,2
Усього по групі			562 618,0	315 676,7	17 837,0	316 034,4	188 435,7	19 362,5	127 241,0
Середні банки									
35	1	"Універсалбанк"	31 665,6	18 480,1	1 200,8	4 380,0	2 669,7	203,4	15 810,3
36	2	ТОВ КБ Дельта	35 489,7	13 928,3	301,8	25 827,5	14 190,1	46,9	-261,9
37	3	АКБ "Київ"	10 521,7	3 228,7	3 032,8	11 103,6	7 024,4	95,7	-3 795,7
38	4	АТ "Індекс-Банк"	30 461,0	7 505,0	757,6	20 815,0	2 366,8	78,8	5 138,2
39	5	БАНК "КРЕДИТ - ДНІПРО"	16 118,9	11 599,4	83,4	10 651,2	7 725,1	54,4	3 874,3

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
40	6	АБ "Київська Русь"	11 355,5	4 545,1	29,8	5 156,2	2 001,4	1,9	2 543,7
41	7	ЗАТ "Банк НРБ" (СБЕРБАНК РОСІЇ)	12 672,6	9 044,7	405,7	6 901,4	5 392,8	391,3	3 651,9
42	8	ЗАТ "Каліон Банк Україна"	37 645,8	33 991,6	39,2	20 884,6	18 032,8	168,5	15 958,8
43	9	ЗАТ "Прокредит Банк"	18 163,9	6 308,5	3 501,8	17 975,3	10 443,4	6 025,2	-4 135,0
44	10	ВАТ "Мегабанк"	11 789,7	6 188,6	559,1	7 442,9	4 174,1	309,2	2 014,5
45	11	ВАТ "Морський транспортний банк"	10 908,0	4 555,5	19,3	9 027,6	4 829,1	19,2	-273,6
46	12	АБ "Кліринговий дім"	9 152,7	7 252,7	170,5	5 114,8	4 183,9	0,5	3 068,8
47	13	ЗАТ Кредит Європа банк (Фінансбанк)	7 840,8	3 900,7	647,9	1 560,1	789,9	222,8	3 110,8
48	14	АБ "Експрес-Банк"	21 799,0	11 284,4	186,0	18 148,0	10 473,1	125,1	811,3
49	15	ТОВ "БМ Банк"	6 341,0	2 493,4	321,4	2 466,1	1 625,6	211,5	867,8
50	16	ТОВ "Банк ренесанс Капітал"	18 154,4	11 161,4	628,7	6 718,6	3 163,5	31,2	7 997,9
51	17	ВАТ "Український професійний банк"	9 551,9	7 460,7	502,4	2 469,6	1 348,9	2,4	6 111,8
52	18	ТОВ "КБ "Актив-Банк"	7 228,4	3 816,9	60,4	7 220,1	5 206,5	0,4	-1 389,6
53	19	ВАТ "Електрон Банк"	12 143,7	8 385,8	14,9	4 048,6	1 862,8	1,8	6 523,0
54	20	АКБ "Європейський"	5 458,9	1 459,1	0,0	2 531,6	333,6	4,2	1 125,5
55	21	ВАТ "КБ "Експобанк"	9 399,0	5 829,1	64,4	4 513,0	2 135,2	69,9	3 693,9
56	22	ВАТ "СЕБ Банк"	12 072,9	7 036,1	881,8	6 179,7	3 384,0	476,1	3 652,1
57	23	АБ "Таврика"	7 100,9	2 520,9	4,9	7 232,5	3 891,8	78,2	-1 370,9
58	24	ЗАТ "Хоум-Кредит БАНК" (Агробанк)	17 916,5	9 345,9	89,4	8 564,9	2 486,5	0,5	6 859,4
59	25	ВАТ Банк "Біг Енергія"	3 588,6	794,4	4,2	2 875,3	641,8	20,9	152,7
60	26	АТ "Укрінбанк"	9 022,8	1 097,0	3,6	8 152,3	2 932,7	12,0	-1 835,7
61	27	ЗАТ "Діамантбанк"	7 960,1	1 784,1	443,4	5 158,4	1 612,2	446,9	171,9
62	28	КБ "Західкомбанк" ТЗОВ	3 527,2	5 853,5	41,4	5 312,5	4 419,8	163,4	1 433,7
63	29	АБ "Факторіал-банк"	5 832,5	1 807,2	77,6	3 103,6	275,0	142,9	1 532,3

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12	
64	30	ВАТ Селянський комерційний "Дністер"	6 075,2	4 093,9	7,0	3 849,4	1 903,4	2,0	2 190,6	
65	31	ВАТ "УБРІП"	8 260,2	4 551,1	10,1	4 170,2	2 624,7	87,6	1 926,4	
66	32	АКБ "Трансбанк"	4 498,0	1 019,3	129,0	6 212,6	2 176,4	168,4	-1 157,1	
67	33	АКБ "Аркада"	16 241,3	5 998,1	1 947,9	12 271,8	4 415,6	0,6	1 582,5	
68	34	ЗАТ "Фінансовий Союз БАНК"	1 133,9	885,6	1,2	818,9	624,9	75,7	260,7	
Усього по групі			437 092,2	229 206,7	16 169,0	268 857,8	141 361,5	9 739,1	87 845,2	
Малі банки										
69	1	ПРЕУС БАНК (ВАТ "Міжнародний комерційний Банк")	10 157,0	5 512,1	290,3	3 892,5	1 576,3	26,8	3 935,8	
70	2	АБ "Автогазбанк"	5 563,0	3 735,8	62,9	1 460,1	254,2	69,2	3 481,6	
71	3	ВАТ КБ "ІПО банк"	1 295,8	518,6	6,7	801,5	350,5	0,0	168,2	
72	4	АКБ "Базис"	5 479,7	2 443,9	233,3	3 983,7	2 047,5	331,0	396,4	
73	5	АБ "Енергобанк"	4 892,4	1 718,9	3,6	1 829,6	3,4	562,1	1 715,5	
74	6	АСТРА БАНК	1 507,6	82,8	0,0	0,0	0,0	0,0	82,8	
75	7	ВАТ Банк Демарк"	2 431,1	127,3	8,6	1 807,2	544,0	0,0	-416,7	
76	8	АБ "Полтава-банк"	6 405,8	3 630,4	6,1	5 107,2	3 030,5	27,0	599,9	
77	9	ВАТ "БТА Банк"	13 846,1	3 637,8	704,3	3 150,3	1 198,7	155,9	2 439,1	
78	10	ВАТ "КБ "Національний стандарт"	3 894,6	1 435,6	1 445,6	1 362,0	626,3	5,5	809,3	
79	11	КБ ТОВ "Місто-Банк"	2 334,2	671,8	75,7	2 010,5	655,0	66,6	16,8	
80	12	ВАТ АКБ "Капітал"	2 138,4	733,5	51,8	1 634,3	760,0	67,5	-26,5	
81	13	ВАТ "Інпромбанк"	3 809,2	1 717,0	35,9	2 936,4	1 500,8	35,3	216,2	
82	14	ЗАТ "Міжнародний іпотечний банк"	5 181,2	2 169,8	11,0	1 957,9	0,0	0,0	2 169,8	
83	15	ТОВ "Банк інвестицій та заощаджень"	2 395,5	1 107,4	0,0	573,5	146,6	0,0	960,8	
84	16	АКБ "Меркурій"	6 783,4	3 802,1	1 107,8	5 503,0	3 455,9	1 108,7	346,1	

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
85	17	АБ " Банк регіонального розвитку"	3 967,5	818,2	113,4	2 497,3	671,9	0,1	146,3
86	18	АКБ "Золоті ворота"	2 589,3	743,0	7,9	2 802,8	693,2	5,1	49,8
87	19	АБ "Національні інвестиції"	4 683,3	3 275,3	7,2	3 094,7	1 831,7	7,2	1 443,6
88	20	АБ "УкрБізнесбанк"	2 674,3	827,7	0,1	1 580,4	411,5	0,3	416,2
89	21	АКБ "Східно- Європейський Банк"	3 693,9	1 358,8	39,1	2 036,5	591,1	0,4	767,7
90	22	ТОВ КБ Даніель	2 110,2	545,1	2,1	2 037,4	1 044,5	5,0	-499,5
91	23	ВАТ "Перший інвестиційний банк"	9 054,5	6 323,4	1 113,9	3 754,0	2 619,1	46,1	3 704,3
92	24	АБ "Синтез"	3 106,4	1 630,6	29,8	2 100,4	904,5	10,1	726,1
93	25	ТОВ "Фортуна-Банк"	3 127,8	1 661,8	131,5	1 958,2	1 082,9	41,4	578,9
94	26	ХАК "Земельний банк"	2 594,6	1 696,0	123,1	1 523,2	972,8	110,4	723,2
95	27	ЗАТ "Банк Петрокоммерц-Україна"	6 619,0	3 983,2	83,6	7 203,7	4 414,3	15,6	-431,1
96	28	АКБ "Фінбанк"	1 695,5	300,0	151,6	949,0	30,0	150,6	270,0
97	29	ВАТ КБ "Південкомбанк"	5 019,9	2 655,7	46,1	1 555,8	729,3	218,8	1 926,4
98	30	ТОВ КМ "Арма"	3 552,5	1 327,5	13,8	1 988,9	701,5	0,0	626,0
99	31	ЗАТ Акціонерно-комерційний банк "Львів"	4 124,4	2 662,9	1 132,6	1 472,3	862,5	15,0	1 800,4
100	32	АКБ "Національний кредит"	4 894,5	1 907,5	12,0	3 698,6	1 504,0	2,0	403,5
101	33	ЗАТ "А- Банк" Український кредитний банк	8 299,9	6 488,7	227,9	508,2	0,0	1 009,7	6 488,7
102	34	БІЗНЕС СТАНДАРТ (ТАС-Бізнесбанк)	3 501,0	1 111,9	0,0	1 253,2	380,2	0,0	731,7
103	35	АБ "Металург"	3 864,9	768,1	0,6	4 368,6	2 401,8	73,2	-1 633,7
104	36	ТОВ КБ "Український фінансовий світ"	826,5	240,8	0,0	538,0	262,2	25,5	-21,4
105	37	ТОВ "Артем-Банк"	3 015,4	2 078,4	326,6	2 434,5	1 643,1	521,1	435,3
106	38	ТОВ УКБ Камбіо	1 499,3	731,9	74,8	1 062,1	406,2	0,4	325,7

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
107	39	ТОВ КБ "СоцКом Банк"	1 851,4	1 134,1	0,4	1 527,7	1 143,9	0,3	-9,8
108	40	ВАТ "Агрокомбанк"	2 017,5	856,0	61,0	1 501,7	727,4	61,0	128,6
109	41	АКБ "Чорноморський банк розвитку та реконструкції"	1 942,4	407,9	153,9	1 112,9	166,3	100,5	241,6
110	42	ВАТ АКБ "АВТОКРАЗБАНК"	1 640,0	700,3	16,2	1 001,9	340,1	2,7	360,2
111	43	ТОВ "Партнер-банк"	2 404,3	208,0	0,0	2 100,0	348,7	29,9	-140,7
112	44	АБ "Укргазпромбанк"	3 121,8	1 673,7	1,8	2 916,2	1 992,6	1,4	-318,9
113	45	АКБ "Інтеграл"	2 025,5	727,7	35,1	2 012,3	766,9	0,3	-39,2
114	46	АКБ "Юнекс"	1 997,8	1 271,1	0,7	1 429,6	934,6	0,5	336,5
115	47	АКБ "Одеса-Банк"	1 667,8	643,5	30,8	1 212,2	518,9	125,0	124,6
116	48	АБ "Укркомунбанк"	3 520,8	439,1	0,2	3 217,4	246,2	19,2	192,9
117	49	ЗАТ "ІНВЕСТ-КРЕДИТ БАНК"	1 167,6	133,5	5,4	581,2	108,4	8,5	25,1
118	50	ВАТ "КБ "Преміум"	624,4	228,3	0,2	10,9	0,0	0,0	228,3
119	51	ПЛЮС БАНК (ВАТ "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття")	4 434,3	2 295,4	47,9	1 260,6	589,4	3,1	1 706,0
120	52	БАНК ГЛОБУС	131,1	12,6	0,0	0,0	0,0	0,0	12,6
121	53	ЗАТ "Європейський банк раціонального фінансування"	1 682,2	1 085,0	191,9	2 288,6	1 646,2	62,3	-561,2
122	54	ТОВ "КБ"Столиця"	4 575,6	2 091,3	0,0	3 499,1	1 537,3	9,9	554,0
123	55	ВАТ ТФБ "Контракт"	1 468,5	454,4	9,6	899,8	363,0	9,6	91,4
124	56	АКБ "НОВИЙ"	1 470,4	85,4	54,6	1 565,8	484,5	146,5	-399,1
125	57	ВАТ КБ "Промекономбанк"	1 885,5	182,2	1,4	1 530,5	804,2	134,4	-622,0
126	58	АКБ "Порто-Франко"	764,4	127,7	0,0	1 118,3	491,2	126,0	-363,5
127	59	АСУБ "Грант"	2 169,3	1 075,3	705,1	1 099,6	360,4	64,8	714,9
128	60	ВАТ "Банк Український капітал"	2 642,2	1 399,5	7,6	1 428,4	673,8	0,2	725,8
129	61	ТОВ КБ "Коопінвестбанк"	1 874,4	826,8	0,4	1 106,0	456,2	0,4	370,6
130	62	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	1 094,7	239,9	8,0	732,9	110,0	5,5	129,9

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
131	63	АБ "Старокиївський банк"	1 621,0	710,0	70,7	1 221,5	665,0	901,6	45,0
132	64	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	1 424,6	658,4	76,3	1 256,5	696,0	76,7	-37,6
133	65	АКБ "ТК Кредит"	1 017,8	310,9	1,1	677,8	57,8	1,1	253,1
134	66	АКБ "Легбанк"	2 834,8	1 583,9	10,7	2 156,4	1 227,8	11,2	356,1
135	67	ТОВ КБ Українська фінансова група	3 365,3	740,0	34,8	1 425,4	781,6	36,3	-41,6
136	68	ВАТ "КБ "Інтербанк"	1 819,8	356,0	0,0	963,9	96,1	0,0	259,9
137	69	ТОВ КБ "Фінростбанк"	858,0	415,0	61,9	521,0	250,8	45,9	164,2
138	70	ВАТ "Реал банк"	1 213,9	415,5	116,4	1 258,7	656,0	4,1	-240,5
139	71	ЗАТ АКБ Траст-капітал	1 521,9	649,7	0,1	1 716,3	584,5	0,1	65,1
140	72	ВАТ АБ "Морський"	1 425,2	846,2	6,9	973,2	592,1	8,7	254,1
141	73	ВАТ "ЕРДЕ Банк"	581,3	238,5	14,9	60,8	14,9	14,9	223,6
142	74	АКБ "Інвестбанк"	2 192,4	1 160,0	24,2	834,3	477,8	68,7	682,2
143	75	ТОВ "Руский стандарт"	6 294,9	2 290,4	393,7	2 213,4	291,1	176,6	1 999,3
144	76	ТОВ"Європейський газовий банк"	850,4	317,5	0,2	410,4	162,6	0,2	155,0
145	77	ВАТ "Фінекс банк"	2 060,2	1 050,9	1,7	1 581,8	1 103,7	0,0	-52,8
146	78	АКРБ "Регіон - Банк"	1 890,7	919,2	18,6	1 922,8	1 402,4	53,0	-483,2
147	79	ТОВ "Банк Богуслав"	493,8	270,5	0,0	114,6	51,1	0,0	219,4
148	80	ЗАТ "Полікомбанк"	1 054,2	142,5	0,0	990,3	285,1	0,0	-142,6
149	81	ТРАСТ (Банк "Роздрібний необмежений сервіс")	1 842,8	446,4	149,3	0,0	0,0	0,0	446,4
150	82	ЗАТ "АКБ "СИГМАБАНК"	156,5	102,9	0,0	168,8	126,0	0,0	-23,2
151	83	ЗАТ "АКБ "КОНКОРД"	361,3	129,9	0,0	103,0	16,5	0,0	113,5
152	84	ТОВ "Унікомбанк"	849,4	609,5	25,7	948,6	737,5	46,3	-128,0
153	85	АК "Промислово-Фінансовий Банк"	1 883,5	1 181,7	5,3	2 161,2	1 201,7	199,4	-20,0
154	86	АБ "Укоопспілка"	1 555,3	761,9	0,5	1 293,5	562,0	8,6	199,9
155	87	АБ"Ікар-банк"	2 197,4	1 293,2	35,3	1 476,9	829,4	0,2	463,8

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
156	88	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Столічний"	490,1	198,6	0,0	271,2	91,0	0,0	107,6
157	89	ТОВ "Східно - промисловий КБ"	1 111,1	588,8	0,0	742,5	390,9	0,0	197,9
158	90	ТОВ "Комерційний Індустріальний Банк"	1 383,5	478,4	1,1	1 114,6	568,8	1,1	-90,4
159	91	ВАТ Банк " Олімпійська Україна"	680,4	397,0	6,7	348,7	65,0	11,7	332,0
160	92	ТОВ "ДІАЛОГБАНК"	1 019,3	754,3	260,2	782,2	609,2	3,5	145,1
161	93	ВАТ "ТММ-Банк"	603,5	435,0	4,0	653,5	560,8	4,0	-125,8
162	94	ЗАТ "Прайм-Банк"	1 089,7	607,8	0,7	460,4	96,6	0,4	511,2
163	95	ЗАТ Вест Файненс енд кредит банк	726,0	77,6	38,3	283,9	43,7	0,0	33,9
164	96	ЗАТ АБ "РАДАБАНК"	1 741,0	1 072,6	0,0	764,7	646,2	30,8	426,4
165	97	МОТОР БАНК	461,2	254,5	0,0	0,0	0,0	0,0	254,5
166	98	ТОВ "Банк Фамільний"	942,5	11,0	59,9	926,0	174,6	2,5	-163,6
167	99	ЗАТ " Український банк реконструкції та розвитку"	755,0	192,9	175,5	355,8	5,1	109,4	187,7
168	100	ТОВ КБ "Євробанк"	557,0	88,5	19,1	303,5	60,6	18,3	27,9
169	101	ТОВ КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	825,7	513,0	18,2	950,7	485,8	18,0	27,2
170	102	АТ "Банк Велес"	465,7	324,4	8,1	285,6	191,2	0,8	133,2
171	103	ЗАТ Укрбудінвестбанк	849,5	528,0	0,2	611,9	348,8	0,2	179,2
172	104	Міжнародний Інвестиційний Банк	497,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
173	105	ВАТ "Банк "Народний Капітал"	478,4	231,4	5,7	315,1	136,0	5,7	95,4
174	106	АКТАБАНК	25,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
175	107	КРЕДИТ-ОПТИМА	261,2	103,4	0,0	317,7	281,3	0,0	-177,9
176	108	ВАТ АБ "Приватінвест"	260,0	41,4	0,0	617,8	171,9	36,2	-130,5

Закінчення додатку Б

1	2	3	4	5	6	8	9	10	12
177	109	АКБ "Альянс"	216,7	114,8	1,7	242,7	163,7	1,7	-48,9
178	110	ТОВ "КЛАСИКБАНК"	652,7	420,0	0,0	273,3	66,5	0,0	353,5
Усього по групі			268 262,7	119 513,7	10 660,7	160 653,4	73 145,2	7 522,8	46 368,5
Всього			3 888 095,9	2 318 509,1	153 248,1	2 211 091,4	1 279 968,7	80 968,1	1 038 540,4

Додаток В

Розрахунок показника загального податкового навантаження банків України за II квартал 2008 року

№ п/п	Найменування банку або філії банку	Податкова звітність						Загальне податкове навантаження (гр.6+гр.7+гр.8)/(гр.4-гр.9)	
		Скоригований валовий дохід	Прибуток, що підлягає оподаткуванню	Нарахована сума податку	Сума податків, зборів крім визначених у рядку 04.6	Сума страхових зборів (внесків віднесених до фондів державного обов'язкового страхування)	Витрати у межах банківських операцій		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	АКБ "НОВИЙ"	18 401,1	1 250,5	312,6	318,46	979,89	13918,63	35,9	
2	МОТОР БАНК	1 710,5	0,0	0,0	218,34	289,56	16,55	30,0	
3	БАНК ГЛОБУС	2815	29,4	7,3	0	598,4	526,7	26,5	
4	ЗАТ "Прайм-Банк"	6 705,1	2 421,6	605,4	54,21	335,47	2736,18	25,1	
5	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	15 406,1	1 092,0	273,0	166,18	676,94	10929,92	24,9	
6	АКБ "Базис"	43282,00	2553,10	638,30	669,30	2195,10	28043,10	23,0	
7	ВАТ "Реал банк"	8476,00	527,80	131,90	72,90	534,90	5177,70	22,4	
8	АСТРА БАНК	4 421,3	0,1	0,1	700	284,8	4,3	22,3	
9	ВАТ КБ "Південкомбанк"	32577,1	1774,1	443,5	363,2	758,5	25417,9	21,9	
10	ЗАТ "ІНВЕСТ-КРЕДИТ БАНК"	10 421,6	460,5	115,1	131,3	506,3	6959,3	21,7	
11	Промінвестбанк	1 014 660,3	234 762,5	58 690,6	16 967,7	42 711,0	464 511,3	21,5	
12	АБ "Автозавбанк"	40 361,40	12 640,10	3 160,00	306,30	1 103,90	18 958,50	21,4	
13	АБ "Полтава-банк"	35940	6266,8	1566,7	399,2	2057,7	16993,1	21,2	
14	АКРБ "Регіон - Банк"	9 817,7	1 633,8	408,5	133	469,1	5055,9	21,2	
15	АБ "Ікар-банк"	6108,4	1002,6	250,7	90,9	575,6	1773,2	21,2	
16	ЗАТ "Каліон Банк Україна"	81 318,3	42 072,2	10 518,1	44,73	924,99	26827,69	21,1	

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
17	ЗАТ "Європейський банк раціонального фінансування"	6 334,4	3 670,9	917,7	42,03	192,61	829,78	20,9
18	ВАТ "Перший інвестиційний банк"	37 866,7	14 252,9	3 563,2	373,67	1501,78	11726,44	20,8
19	ЗАТ "Стігбанк (Україна)"	91 208,6	60 201,1	15 050,3	364,19	1079,91	11449,04	20,7
20	ТОВ КБ "Коопінвестбанк"	14157,6	691,3	172,8	191,8	736	8832,8	20,7
21	ЗАТ "Прокредит Банк"	110 987,98	11 372,60	2 843,15	1 348,78	7 283,94	55 247,02	20,6
22	АКБ "Легбанк"	11 957,6	963,0	542,7	119,88	749,41	5042,6	20,4
23	ЗАТ "Полікомбанк"	9993,2	1165,9	291,5	131,8	713,7	4423	20,4
24	ВАТ "Ощадбанк"	708 791,5	120 714,0	30 173,5	1 098,1	72 052,7	196 721,7	20,2
25	ТОВ "Укрпромбанк"	469 943,16	32 538,69	8 134,67	8 207,95	18 264,29	296 887,89	20,0
26	ВАТ "Банк Український капітал"	11 855,58	1 725,61	431,40	271,31	558,68	5 543,28	20,0
27	АКБ "Меркурій"	41486,20	7506,00	1876,50	649,90	1445,70	21488,20	19,9
28	ВАТ "Агрокомбанк"	16 039,50	2 557,80	639,45	195,26	751,78	7 982,40	19,7
29	ВАТ "КБ "Експобанк"	51 467,70	7 429,00	1 857,25	1 078,45	1 632,41	28 003,38	19,5
30	ЗАТ "АКБ "КОНКОРД"	4905,85	100,04	25,01	23,69	161,15	3825,81	19,4
31	АБ "Укоопспілка"	8 725,90	1 366,66	341,67	63,51	543,36	3 833,81	19,4
32	ЗАТ "Діамантбанк"	53 015,7	2 643,8	661,0	995,21	3138,52	28065,27	19,2
33	АБ "Укркомунбанк"	23682,67	561,29	140,32	311,12	2145,3	10102,13	19,1
34	ТОВ "Східно - промисловий КБ"	6 638,2	608,8	152,2	81,85	477,7	2910,62	19,1
35	АКБ "Індустріалбанк"	148758,28	45969,92	11492,48	1403,16	5395,5	52956,16	19,1
36	ВАТ КБ "Хрещатик"	314 223,1	30 943,4	7 735,9	2217,98	8286,57	216557,1	18,7
37	ВАТ АБ "Південний"	273532,3	54174,6	13543,6	2954,8	8704,8	138335,5	18,6
38	ТОВ КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	3 361,0	550,8	137,7	34,08	228,45	1182,01	18,4
39	АБ "Брокбізнесбанк"	319 101,0	36 700,8	9 175,2	3 438,3	10 013,5	195 544,5	18,3
40	ВАТ "Фінекс банк"	10 933,50	1 836,60	459,10	111,4	740,30	3 707,40	18,1
41	АКБ "Інтеграл"	14 717,90	1 382,20	345,53	190,91	856,61	6 957,87	18,0

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
42	Відкрите Акціонерне Товариство Селянський комерційний "Дністер"	43806,8	7990,1	1997,5	476,4	1335,1	22442	17,8
43	ТОВ "КБ"Столиця"	18268,7	3645,7	911,4	274,9	1030,4	5818,4	17,8
44	ВАТ "УБРП"	51 163,33	5 226,76	1 306,69	683,19	3 075,98	22 654,81	17,8
45	АБ "Факторіал-банк"	48328,10	2255,50	563,90	557,10	2886,70	25770,30	17,8
46	ВАТ "Укрексімбанк"	985 340,19	232 803,28	58 200,82	7 222,07	20 637,57	498 180,19	17,7
47	ВАТ "СЕБ Банк"	42 854,0	11 603,2	2 900,8	505,46	1836,96	13101,93	17,6
48	ВАТ "Банк "Роздрібний необмежений сервіс"	5 915,90	85,9	21,5	0,6	528,8	2788,6	17,6
49	АСУБ "Грант"	16885,60	630,70	157,70	286,00	474,80	11670,40	17,6
50	АБ "Інг Банк Україна"	147 582,4	64 462,2	16 115,6	81,51	2392,6	41112,79	17,5
51	ТОВ КБ "Євробанк"	4479,8	31,9	8	47,5	279,4	2561,2	17,5
52	ВАТ "Інпромбанк"	39366,60	2327,60	581,90	389,10	1543,30	24842,40	17,3
53	АБ "Національні інвестиції"	34 877,7	5 188,9	1 297,2	475,42	602,69	21127,83	17,3
54	ЗАТ "Хоум-Кредит БАНК"	88 785,2	13 190,7	3 297,7	706,75	6537,89	27530,54	17,2
55	ЗАТ АБ "РАДАБАНК"	3 435,8	821,6	205,4	30,41	182,53	1004,3	17,2
56	АБ "Металург"	28279,46	1936,69	484,17	542,39	1692,17	12455,31	17,2
57	АКБ "Порто-Франко"	10734,7	479,9	119,9	203,5	395,6	6541,2	17,1
58	АКБ "Укросоцбанк"	1 119 642,6	201 730,3	50 432,6	11 339,0	35 677,1	550 868,6	17,1
59	ВАТ "Український професійний банк"	57 187,6	7 730,6	1 932,7	559,52	1166,85	35805,55	17,1
60	АБ "Київська Русь"	114 519,92	6 426,83	1 606,71	1 632,85	4 966,49	66 332,28	17,0
61	ЗАТ "Донгорбанк"	160 082,0	31 030,3	7 757,6	1 401,7	2 594,6	91 010,8	17,0
62	АКБ "Фінбанк"	16342,6	602,7	150,7	227,8	502,8	11140,6	16,9
63	ВАТ КБ "Надра"	804 930,59	109 800,08	27 450,02	9 089,79	29 127,08	414 452,00	16,8
64	ТОВ КБ "Український фінансовий світ"	14971,1	337,5	84,4	220,6	347,7	11046,3	16,6
65	АКБ "Національний кредит"	29 864,95	2 652,32	663,08	302,65	1 795,77	13 176,63	16,5
66	ВАТ "Мегабанк"	84517,20	7904,10	1976,00	1118,40	4025,60	41457,50	16,5
67	ПРИВАТБАНК	2 709 799,3	391 905,2	97 976,3	36 840,0	101 761,1	1 275 600,1	16,5

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
68	КБ "Західінкомбанк" ТзОВ	73 562,8	7 627,2	1 906,8	812,53	1885,11	45613,09	16,5
69	АБ "Укрбізнесбанк"	27 510,7	1 653,5	413,4	248,49	1458,24	14605,38	16,4
70	ТОВ "Банк інвестицій та заощаджень"	23837,87	1533,25	383,31	249,91	543,71	16673,44	16,4
71	АБ "Експрес-Банк"	110 531,15	17 269,75	4 317,44	1 021,00	7 560,71	31 961,10	16,4
72	ПЛЮС БАНК (ВАТ "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття")	21 666,0	3 558,9	889,7	196,5	1447,9	6202	16,4
73	ТОВ "Банк Фамільний"	6948,8	-720,1	0,0	106,5	474,1	3368,5	16,2
74	ТОВ УКБ Камбіо	18 785,10	935,40	233,8	11,5	749,00	12 632,10	16,2
75	ТОВ КБ "Фінростбанк"	12 179,9	472,7	118,2	122,4	262,8	9048,6	16,1
76	АКБ "Правекс-Банк"	313 614,09	18 880,83	4 720,21	4 514,07	20 562,62	127 641,70	16,0
77	ВАТ "Банк "Фінанси та кредит"	488 809,9	-70 400,5	0,0	6 227,0	21 118,2	318 114,6	16,0
78	АБ "Старокиївський банк"	10 714,09	310,95	77,74	248,78	390,13	6 227,74	16,0
79	ЗАТ "ОТП Банк"	607 450,7	165 136,9	41 284,2	3 391,7	17 387,0	215 337,5	15,8
80	ТОВ "Унікомбанк"	3629,7	937,7	234,4	14,4	240,4	533,2	15,8
81	ВАТ АКБ "Капітал"	28864,9	1111,7	303,1	428,1	861,4	18748,4	15,7
82	ВАТ Банк "Біг Енергія"	52 023,08	1 261,09	315,27	715,91	1 749,15	34 300,55	15,7
83	ВАТ "КБ "Національний стандарт"	35 181,8	2 677,8	669,5	363,96	1513,95	18938,06	15,7
84	АК "Промислово- Фінансовий Банк"	10 702,09	1 746,83	436,71	84,94	528,06	3 974,54	15,6
85	ВАТ "КБ "Інтербанк"	12 158,0	547,6	136,9	132,09	508,01	7164,61	15,6
86	ТОВ "Руский стандарт"	29536,95	2761,97	690,49	21,12	2896,47	6263,48	15,5
87	АКІБ "УкрСиббанк"	1255916,10	134234,70	33558,70	9522,30	46260,60	678491,20	15,5
88	ТОВ "Партнер-банк"	16 949,40	175,3	43,8	134,2	1 211,50	7 960,30	15,5
89	АКБ "Юнекс"	6 858,74	1 530,09	382,52	32,16	379,16	1 674,61	15,3
90	АТ "Укрінбанк"	59 591,6	923,4	230,9	1164,81	4121,42	23476,48	15,3
91	ЗАТ Акціонерно- комерційний банк "Львів"	19865,9	1780,6	445,1	136,9	709,8	11322,5	15,1

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
92	ТОВ "Фортуна-Банк"	19 712,7	2 462,1	615,5	215,51	646,32	9877,28	15,0
93	ВАТ "Кредитпромбанк"	406 955,4	16 918,5	4 229,6	3 868,5	11 003,4	279 185,5	14,9
94	ТОВ "КБ "Актив-Банк"	67 478,8	6 648,9	1 662,2	768,67	2071,37	37246,74	14,9
95	АКБ "Імексбанк"	162293,6	11940,1	2985	2342,3	5365,8	90474,8	14,9
96	ТОВ "ДІАЛОГБАНК"	6 270,6	787,4	196,9	56,07	221,37	3074,32	14,8
97	ВАТ АБ "Морський"	9 130,4	867,2	216,8	74,91	411,24	4390,5	14,8
98	АКБ "Золоті ворота"	36534,90	610,50	152,60	631,70	948,00	24691,80	14,6
99	АБ " Банк регіонального розвитку" (юридична особа)	38 871,0	1 700,5	425,1	573,7	1619,3	20795,5	14,5
100	ВАТ АБ "Укргазбанк"	375 970,41	14 432,65	3 608,16	4 601,72	15 589,29	211 652,88	14,5
101	АКБ "Європейський"	63874,40	1669,40	417,40	698,70	2363,00	39839,90	14,5
102	ТОВ "Комерційний Індустріальний Банк"	6 046,43	1 239,95	309,99	19,88	364,02	1 252,05	14,5
103	ВАТ "Родовід Банк"	346 050,29	4 566,58	1 141,65	2 954,14	9 210,03	253 992,55	14,5
104	АБ "Укргазпромбанк"	16 639,34	1 501,11	375,28	111,8	645,87	8 795,97	14,4
105	АКБ "Східно-Європейський Банк" (юридична особа)	32 180,4	1 761,4	500,2	267,66	1559,11	16065,62	14,4
106	ТОВ КБ Даніель	28 333,10	1 160,90	290,20	270,7	924,00	18 031,30	14,4
107	ВАТ "Морський транспортний банк"	63100,5	4638,5	1159,6	760,7	4542,3	17858,9	14,3
108	ТОВ "КЛАСИКБАНК"	2909,15	572,07	143,02	10,5	194,5	467,37	14,3
109	ВАТ КБ "Промекономбанк"	19 152,2	0,0	0,0	229,3	1 107,1	9 726,0	14,2
110	ПІРЕУС БАНК (ВАТ "Міжнародний комерційний Банк")	67 473,6	12 639,3	3 159,8	628,05	2377,92	23984,12	14,2
111	ТОВ КБ Дельта	322 501,70	27 586,10	6 893,50	188,6	19 453,40	134 897,90	14,1
112	ЗАТ Укрбудінвестбанк	3 336,40	815,20	203,8	12,4	216,1	238,9	14,0
113	ТОВ"Європейський газовий банк"	8700,42	672,87	168,22	50,54	417,63	4112,39	13,9
114	АКБ "Трансбанк"	50 201,4	976,3	244,1	629,88	2269,83	27415,9	13,8
115	ВАТ "Райффайзен банк Аваль"	743 302,1	168 407,7	42 101,9	21 924,5	67 387,0	789 004,6	13,8

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
116	ТОВ КБ "СоцКом Банк"	21793,2	1081,3	270,3	518,5	553,3	11911,9	13,6
117	КРЕДИТ-ОПТИМА	760,5	55,6	13,9	0,17	88,04	2,27	13,5
118	ВАТ ТФБ "Контракт"	16 455,65	493,69	123,42	167,83	649,38	9 458,45	13,4
119	ВАТ "Банк "Народний Капітал"	3 030,22	488,63	122,16	27,54	175,77	599,75	13,4
120	Відкрите Акціонерне Товариство "Кредобанк"	196695,8	12267,8	3066,9	2676,3	8145,9	91540,2	13,2
121	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	12632,3	353,1	88,3	139,5	606,4	6298,7	13,2
122	АКБ "Аркада"	77 984,54	7 283,44	1 820,86	533,48	2 962,15	37 479,50	13,1
123	ВАТ "БТА Банк"	59 794,59	3 837,88	959,47	340,72	3 527,40	22 887,24	13,1
124	АКБ "Форум"	463 484,06	5 333,46	1 333,37	5 592,90	16 002,67	287 056,24	13,0
125	ХАК "Земельний банк"	24 702,7	1 814,6	453,7	127,4	598,1	15578,1	12,9
126	Відкрите Акціонерне Товариство "Електрон Банк"	58125,8	9872,4	2468,1	426,7	1909,3	20585,6	12,8
127	СВЕДБАНК ІНВЕСТ (Тас-Інвестбанк)	116 343,55	27 917,12	6 979,28	601,70	1 017,62	49 049,03	12,8
128	АБ "Таврика"	57 836,4	498,0	124,5	942,69	1797,16	35334,13	12,7
129	АКБ "Чорноморський банк розвитку та реконструкції"	19 711,4	571,5	142,8	287,2	657,1	11109,98	12,6
130	ВАТ "ТММ-Банк"	3 712,68	235,74	58,94	49,17	112,05	1 944,76	12,5
131	БАНК "КРЕДИТ - ДНІПРО"	97 586,6	15 504,8	3 876,2	1025,6	2188,79	40497,37	12,4
132	ВАТ "КБ "Преміум"	10 211,20	180,2	45,1	12,6	288,7	7 418,20	12,4
133	АБ "Синтез"	34 661,73	2 986,01	746,55	372,65	1 011,90	17 364,25	12,3
134	ВАТ Банк Демарк"	47305,3	0	0	567,4	2043,3	26114,2	12,3
135	ЗАТ"Банк НРБ"	70 895,02	8 674,61	2 168,65	570,97	1 405,03	36 578,12	12,1
136	АБ "Енергобанк"	38 480,7	1 428,0	357,0	274,43	1942,03	16957,28	12,0
137	ТОВ КМ "Арма"	28973,0	1733,0	433,20	252,4	1203,8	13166,0	12,0
138	БІЗНЕС СТАНДАРТ	30 561,3	1 942,1	485,5	184,4	1140,9	15394,1	11,9

Продовження додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
139	АКБ "Інвестбанк"	13733,7	2146,1	536,5	127	347,1	5139,1	11,8
140	ВАТ АКБ "АВТОКРАЗБАНК"	20026	566,3	141,6	295,6	614,9	11066	11,7
141	ЗАТ "Український банк реконструкції та розвитку"	2691,3	22,2	5,5	0,7	247,9	518	11,7
142	ВАТ АБ "Приватінвест"	1658,5	36,8	9,2	0,7	122,7	498,2	11,4
143	КБ ТОВ "Місто-Банк"	32454,2	1183,2	295,8	18,9	1242,6	18773,2	11,4
144	"Універсалбанк"	156034,1	25151,4	6287,8	838,2	5779	42484,3	11,4
145	АКБ "Альянс"	2 078,8	194,4	48,6	32,18	80,93	633,13	11,2
146	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Столічний"	6836,6	281,1	67,8	106,3	222,5	3263	11,1
147	АКБ "Одеса-Банк"	16926,3	411,6	102,9	167,3	612,4	8954,5	11,1
148	ТОВ КБ Українська фінансова група	16 979,80	844,50	211,1	117,2	672,60	7 789,70	10,9
149	ВАТ "Віейбі Банк"	272 683,63	8 609,00	2152,25	2 522,86	11 040,71	125 770,68	10,7
150	ВАТ Банк "Олімпійська Україна"	4927,2	734,4	183,6	38,7	154	1293,8	10,4
151	СВЕДБАНК (Тас - Комерцбанк)	346 775,5	24 295,6	6 073,9	1981,79	11551,72	152961,29	10,1
152	ЗАТ "Альфа-Банк"	649 563,9	86 631,6	21 657,9	1 073,9	17 519,1	243 294,2	9,9
153	АКБ "Київ"	138 295,1	329,6	82,4	1870,88	3601,89	81976,17	9,9
154	ТОВ "БМ Банк"	46788,21	1221,07	305,27	126,77	1768,07	24417,84	9,8
155	АТ "Індекс-Банк"	227 805,8	13 916,9	3 479,2	1754,85	13027,65	41469,5	9,8
156	УніКредит Банк ТзОВ	173 829,6	18 070,7	4 517,7	500,4	4929,4	68406,5	9,4
157	ВАТ ВТБ Банк"	442 958,11	33 993,70	8 498,43	1 676,09	13 551,47	190 315,02	9,4
158	ЗАТ "Фінансовий Союз БАНК"	30 688,6	1 167,3	291,8	94,73	233,65	23853,47	9,1
159	ЗАТ Кредит Європа банк	53 249,30	3 680,10	920,00	170,8	1 735,10	21 010,20	8,8
160	ЗАТ АКБ Траст-капітал	8 692,70	978,90	244,70	46,2	148,1	3 627,50	8,7
161	ТОВ "Артем-Банк"	26 097,5	2 127,8	532,0	195,25	367,76	13435,91	8,6
162	АТ "Банк Велес"	2 790,66	532,86	133,21	15,33	59,91	357,94	8,6
163	ТОВ " Банк Капітал"	102889,95	12024,48	3006,12	7,27	4050,81	20238,18	8,5

Закінчення додатку В

1	3	4	5	6	7	8	9	10
164	АКБ "Ерсте Банк"	131063,38	581,04	145,26	814,89	6625,86	30919,86	7,6
165	АБ "Кліринговий дім"	72 026,9	7 749,1	1 937,3	350,48	1143,76	26518,08	7,5
166	ЗАТ "Міжнародний іпотечний банк"	31160,9	765,19	191,3	53,83	1421,04	8465,08	7,3
167	ЗАТ Вест Файненс енд кредит банк	6 434,20	138,7	34,7	28,4	342,2	880,4	7,3
168	ЗАТ "АКБ "СИГМАБАНК"	3628,93	181,44	45,36	8,09	41,74	2308,93	7,2
169	ВАТ "ЕРДЕ Банк"	7061,1	282,8	70,7	42,5	201,2	2484,6	6,9
170	ЗАТ "А- Банк" Український кредитний банк	65890,14	12161,85	3040,46	37,88	1100,09	4597,88	6,8
171	АКБ "ТК Кредит"	13 498,67	628,51	157,13	40,04	215,81	5 235,10	5,0
172	ЗАТ "Банк Петрокоммерц-Україна"	82 759,7	3 737,8	934,5	565,82	1808,91	16131,48	5,0
173	ТОВ "Банк Богуслав"	7301,4	447,2	111,8	38,4	156,5	854,9	4,8
174	ЗАТ "Перший Український Міжнародний банк"	717 934,9	35 737,8	8 934,4	3 400,9	10 268,9	197 407,2	4,3
175	ВАТ КБ "ІПО банк"	39 260,30	694,90	173,7	11,3	464,80	23 200,20	4,0
176	ТОВ "КБ"Фінансова ініціатива"	146549,3	1402,3	350,5	108,1	970,6	76495,6	2,0
Всього		23 535 740,4	2 851 651,1	731 073,9	228 514,0	884 251,9	11 125 216,7	14,9

Додаток Г

Розрахунок показника за податкового навантаження з податку на прибуток банків України за II квартал 2008 року

№ п/п	Республіка, область	Найменування банку або філії банку	Податкова звітність			
			Скоригований валовий дохід	Нарахована сума податку	Витрати у межах банківських операцій	Податкове навантаження по податку на прибуток (гр.9/(гр.7-гр.12))
1	2	3	4	5	6	7
1	26	ЗАТ «Каліон Банк Україна»	81 318,3	10 518,1	26827,69	19,30
2	26	ЗАТ «Сітібанк (Україна)»	91 208,6	15 050,3	11449,04	18,87
3	26	ЗАТ «Європейський банк раціонального фінансування»	6 334,4	917,7	829,78	16,67
4	26	ЗАТ «Прайм-Банк»	6 705,1	605,4	2736,18	15,25
5	26	АБ «Інг Банк Україна»	147 582,4	16 115,6	41112,79	15,14
6	26	АБ «Автозавбанк»	40 361,40	3 160,00	18 958,50	14,76
7	26	ВАТ «Перший інвестиційний банк»	37 866,7	3 563,2	11726,44	13,63
8	8	АКБ «Індустріалбанк»	148 758,28	11492,48	52956,16	12,00
9	26	ВАТ «Укресімбанк»	985 340,19	58 200,82	498 180,19	11,95
10	5	ЗАТ «Донгорбанк»	160 082,0	7 757,6	91 010,8	11,23
11	26	Промінвестбанк	1 014 660,3	58 690,6	464 511,3	10,67
12	26	ЗАТ «ОТП Банк»	607 450,7	41 284,2	215 337,5	10,53
13	26	СВЕДБАНК ІНВЕСТ (Тас-Інвестбанк)	116 343,55	6 979,28	49 049,03	10,37
14	15	ВАТ АБ «Південний»	273532,3	13543,6	138335,5	10,02
15	26	ВАТ «СЕБ Банк»	42 854,0	2 900,8	13101,93	9,75
16	26	АБ «Національні інвестиції»	34 877,7	1 297,2	21127,83	9,43
17	20	АКБ «Меркурій»	41486,20	1876,50	21488,20	9,38
18	13	Відкрите Акціонерне Товариство Селянський комерційний «Дністер»	43806,8	1997,5	22442	9,35
19	26	ВАТ «Український професійний банк»	57 187,6	1 932,7	35805,55	9,04
20	26	АКБ «Укрсоцбанк»	1 119 642,6	50 432,6	550 868,6	8,87
21	20	АКРБ «Регіон – Банк»	9 817,7	408,5	5055,9	8,58
22	4	ЗАТ АБ «РАДАБАНК»	3 435,8	205,4	1004,3	8,45
23	16	АБ «Полтава-банк»	35940	1566,7	16993,1	8,27
24	26	ВАТ «Агрокомбанк»	16 039,50	639,45	7 982,40	7,94
25	26	ВАТ КБ «Хрещатик»	314 223,1	7 735,9	216557,1	7,92
26	26	ВАТ «КБ «Експобанк»	51 467,70	1 857,25	28 003,38	7,92
27	26	АКБ «Легбанк»	11 957,6	542,7	5042,6	7,85
28	5	ТОВ «Унікомбанк»	3629,7	234,4	533,2	7,57
29	26	АБ «Брокбізнесбанк»	319 101,0	9 175,2	195 544,5	7,43
30	26	АКБ «Юнекс»	6 858,74	382,52	1 674,61	7,38

Продовження додатку Г

1	2	3	4	5	6	7
31	26	ТОВ "КБ"Столиця"	18268,7	911,4	5818,4	7,32
32	26	ПРЕУС БАНК (ВАТ "Міжнародний комерційний Банк")	67 473,6	3 159,8	23984,12	7,27
33	26	ВАТ КБ "Надра"	804 930,59	27 450,02	414 452,00	7,03
34	26	АБ "Укоопспілка"	8 725,90	341,67	3 833,81	6,98
35	4	АКБ "НОВИЙ"	18 401,1	312,6	13918,63	6,97
36	26	ВАТ "Банк Український капітал"	11 855,58	431,40	5 543,28	6,83
37	4	ПРИВАТБАНК	2 709 799,3	97 976,3	1 275 600,1	6,83
38	3	КБ "Західкомбанк" ТЗОВ	73 562,8	1 906,8	45613,09	6,82
39	26	БАНК "КРЕДИТ - ДНІПРО"	97 586,6	3 876,2	40497,37	6,79
40	26	ЗАТ Укрбудінвестбанк	3 336,40	203,8	238,9	6,58
41	13	Відкрите Акціонерне Товариство "Електрон Банк"	58125,8	2468,1	20585,6	6,57
42	26	АК "Промислово-Фінансовий Банк"	10 702,09	436,71	3 974,54	6,49
43	26	ТОВ "Комерційний Індустріальний Банк"	6 046,43	309,99	1 252,05	6,47
44	26	ВАТ "Фінекс банк"	10 933,50	459,10	3 707,40	6,35
45	26	ЗАТ"Банк НРБ"	70 895,02	2 168,65	36 578,12	6,32
46	4	ТОВ КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	3 361,0	137,7	1182,01	6,32
47	26	ТОВ "Фортуна-Банк"	19 712,7	615,5	9877,28	6,26
48	15	АКБ "Інвестбанк"	13 733,7	536,5	5139,1	6,24
49	5	ВАТ КБ "Південкомбанк"	32577,1	443,5	25417,9	6,19
50	4	ТОВ "ДІАЛОГБАНК"	6 270,6	196,9	3074,32	6,16
51	4	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	15 406,1	273,0	10929,92	6,10
52	26	ВАТ "Ощадбанк"	708 791,5	30 178,5	196 721,7	5,89
53	4	ТОВ "КЛАСИКБАНК"	2909,15	143,02	467,37	5,86
54	20	АКІБ "УкрСиббанк"	1255916,10	33558,70	678491,20	5,81
55	5	АБ"Ікар-банк"	6108,4	250,7	1773,2	5,78
56	9	ПЛЮС БАНК (ВАТ "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття")	21 666,0	889,7	6202	5,75
57	13	"Універсалбанк"	156034,1	6287,8	42484,3	5,54
58	26	ТОВ "КБ "Актив-Банк"	67 478,8	1 662,2	37246,74	5,50
59	26	АБ "Експрес-Банк"	110 531,15	4 317,44	31 961,10	5,50
60	26	АТ "Банк Велес"	2 790,66	133,21	357,94	5,48
61	4	ЗАТ "Хоум-Кредит БАНК"	88 785,2	3 297,7	27530,54	5,38
62	26	ТОВ "Банк інвестицій та заощаджень"	23837,87	383,31	16673,44	5,35
63	26	ЗАТ "Альфа-Банк"	649 563,9	21 657,9	243 294,2	5,33
64	25	ЗАТ "Полікомбанк"	9993,2	291,5	4423	5,23

Продовження додатку Г

1	2	3	4	5	6	7
		Закрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"				
65	13		19865,9	445,1	11322,5	5,21
66	26	ЗАТ "Прокредит Банк"	110 987,98	2 843,15	55 247,02	5,10
67	26	ВАТ Банк "Олімпійська Україна"	4927,2	183,6	1293,8	5,05
68	26	ВАТ "Банк "Народний Капітал"	3 030,22	122,16	599,75	5,03
69	20	ХАК "Земельний банк"	24 702,7	453,7	15573,1	4,97
70	4	ЗАТ "А- Банк" Український кредитний банк	65890,14	3040,46	4597,88	4,96
71	26	ЗАТ АКБ Траст-капітал	8 692,70	244,70	3 627,50	4,83
72	26	АБ "Укргазпромбанк"	16 639,34	375,28	8 795,97	4,78
73	26	ТОВ "Укрпромбанк"	469 943,16	8 134,67	296 887,89	4,70
74	20	ВАТ "Мегабанк"	84517,20	1976,00	41457,50	4,59
75	26	ВАТ "УБРП"	51 163,33	1 306,69	22 654,81	4,58
76	27	ВАТ АБ "Морський"	9 130,4	216,8	4390,5	4,57
77	26	АКБ "Аркада"	77 984,54	1 820,86	37 479,50	4,50
78	26	АКБ "Інтеграл"	14 717,90	345,53	6 957,87	4,45
79	26	ВАТ "Райффайзен банк Аваль"	1 743 302,1	42 101,9	789 004,6	4,41
80	26	АБ "Синтез"	34 661,73	746,55	17 364,25	4,32
81	3	УніКредит Банк ТЗОВ	173 829,6	4 517,7	68406,5	4,29
82	4	ЗАТ "Фінансовий Союз БАНК"	30 688,6	291,8	23853,47	4,27
83	26	АБ "Кліринговий дім"	72 026,9	1 937,3	26518,08	4,26
84	26	ТОВ "Артем-Банк"	26 097,5	532,0	13435,91	4,20
85	20	АКБ "Базис"	43282,00	638,30	28043,10	4,19
86	15	АКБ "Імексбанк"	162293,6	2985	90474,8	4,16
87	26	ВАТ "КБ "Національний стандарт"	35 181,8	669,5	18938,06	4,12
88	12	ТОВ "Східно-промисловий КБ"	6 638,2	152,2	2910,62	4,08
89	20	ВАТ "Інпромбанк"	39366,60	581,90	24842,40	4,01
90	20	ВАТ "Реал банк"	8476,00	131,90	5177,70	4,00
91	26	АКБ "Національний кредит"	29 864,95	663,08	13 176,63	3,97
92	26	ТОВ УКБ Камбіо	18 785,10	233,8	12 632,10	3,80
93	15	ТОВ КБ "Фінростбанк"	12 179,9	118,2	9048,6	3,77
94	26	ТОВ КБ Дельта	322 501,70	6 893,50	134 897,90	3,67
95	26	ТОВ "Європейський газовий банк"	8700,42	168,22	4112,39	3,67
96	26	ТОВ "Банк ренесанс Капітал"	102889,95	3006,12	20238,18	3,64
97	4	ЗАТ "АКБ "СИГМАБАНК"	3628,93	45,36	2308,93	3,44
98	26	ВАТ ВТБ Банк"	442 958,11	8 498,43	190 315,02	3,36
99	26	АКБ "Альянс"	2 078,8	48,6	633,13	3,36
100	26	АБ "Київська Русь"	114 519,92	1 606,71	66 332,28	3,33
101	26	ВАТ "ТММ-Банк"	3 712,68	58,94	1 944,76	3,33

Продовження додатку Г

1	2	3	4	5	6	7
102	4	ЗАТ "ІНВЕСТ-КРЕДИТ БАНК"	10 421,6	115,1	6959,3	3,32
103	26	БАТ "Кредитпромбанк"	406 955,4	4 229,6	279 185,5	3,31
104	7	ТОВ КБ "Коопінвестбанк"	14157,6	172,8	8832,8	3,25
105	5	АБ "Укрбизнесбанк"	27 510,7	413,4	14605,38	3,20
106	26	БІЗНЕС СТАНДАРТ	30 561,3	485,5	15394,1	3,20
107	26	СВЕДБАНК (Тас - Комерцбанк)	346 775,5	6 073,9	152961,29	3,13
108	26	АКБ "Східно-Європейський Банк" (юридична особа)	32 180,4	500,2	16065,62	3,10
109	8	АБ "Металург"	28279,46	484,17	12455,31	3,06
110	20	АСУБ "Грант"	16885,60	157,70	11670,40	3,02
111	5	БАТ АКБ "Капітал"	28864,9	303,1	18748,4	3,00
112	26	ТОВ "Руский стандарт"	29536,95	690,49	6263,48	2,97
113	13	Відкрите Акціонерне Товариство "Кредобанк"	196695,8	3066,9	91540,2	2,92
114	15	АКБ "Фінбанк"	16342,6	150,7	11140,6	2,90
115	15	АКБ "Порто-Франко"	10734,7	119,9	6541,2	2,86
116	26	ЗАТ Кредит Європа банк	53 249,30	920,00	21 010,20	2,85
117	26	ТОВ КБ Даніель	28 333,10	290,20	18 031,30	2,82
118	26	БАТ "КБ "Інтербанк"	12 158,0	136,9	7164,61	2,74
119	26	ТОВ КМ "Арма"	28973,0	433,20	13166,0	2,74
120	15	ТОВ КБ "СоцКом Банк"	21793,2	270,3	11911,9	2,74
121	26	ЗАТ "Діамантбанк"	53 015,7	661,0	28065,27	2,65
122	26	БАТ "БТА Банк"	59 794,59	959,47	22 887,24	2,60
123	15	БАТ "Морський транспортний банк"	63100,5	1159,6	17858,9	2,56
124	26	АКБ "Правекс-Банк"	313 614,09	4 720,21	127 641,70	2,54
125	20	АБ "Факторіал-банк"	48328,10	563,90	25770,30	2,50
126	10	АБ "Банк регіонального розвитку" (юридична особа)	38 871,0	425,1	20795,5	2,35
127	4	ЗАТ "АКБ "КОНКОРД"	4905,85	25,01	3825,81	2,32
128	26	ТОВ КБ Українська фінансова група	16 979,80	211,1	7 789,70	2,30
129	26	БАТ АБ "Укргазбанк"	375 970,41	3 608,16	211 652,88	2,20
130	15	КБ ТОВ "Місто-Банк"	32454,2	295,8	18773,2	2,16
131	5	ТОВ КБ "Український фінансовий світ"	14971,1	84,4	11046,3	2,15
132	26	АКБ "ТК Кредит"	13 498,67	157,13	5 235,10	1,90
133	18	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Столічний"	6836,6	67,8	3263	1,90
134	26	АТ "Індекс-Банк"	227 805,8	3 479,2	41469,5	1,87
135	26	КРЕДИТ-ОПТИМА	760,5	13,9	2,27	1,83
136	26	БАТ Банк "Біг Енергія"	52 023,08	315,27	34 300,55	1,78

Продовження додатку Г

1	2	3	4	5	6	7
137	26	ВАТ ТФБ "Контракт"	16 455,65	123,42	9 458,45	1,76
138	20	АКБ "Європейський"	63874,40	417,40	39839,90	1,74
139	26	ТОВ "Банк Богуслав"	7301,4	111,8	854,9	1,73
140	26	АБ "Старокиївський банк"	10 714,09	77,74	6 227,74	1,73
141	5	ЗАТ "Перший Український Міжнародний банк"	717 934,9	8 934,4	197 407,2	1,72
142	1	АКБ "Чорноморський банк розвитку та реконструкції"	19 711,4	142,8	11109,98	1,66
143	26	АБ "Енергобанк"	38 480,7	357,0	16957,28	1,66
144	26	ВАТ "КБ "Преміум"	10 211,20	45,1	7 418,20	1,61
145	16	ВАТ АКБ "АВТОКРАЗБАНК"	20026	141,6	11066	1,58
146	26	ВАТ "ЕРДЕ Банк"	7061,1	70,7	2484,6	1,54
147	26	ВАТ "Віейбі Банк"	272 683,63	2152,25	125 770,68	1,46
148	26	ЗАТ "Банк Петрокоммерц-Україна"	82 759,7	934,5	16131,48	1,40
149	18	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	12632,3	88,3	6298,7	1,39
150	26	ТОВ "БМ Банк"	46788,21	305,27	24417,84	1,36
151	15	АКБ "Одеса-Банк"	16926,3	102,9	8954,5	1,29
152	20	АКБ "Золоті ворота"	36534,90	152,60	24691,80	1,29
153	26	ВАТ "Родовід Банк"	346 050,29	1 141,65	253 992,55	1,24
154	26	ВАТ КБ "ІПО банк"	39 260,30	173,7	23 200,20	1,08
155	26	АКБ "Трансбанк"	50 201,4	244,1	27415,9	1,07
156	12	АБ "Укркомунбанк"	23682,67	140,32	10102,13	1,03
157	26	ЗАТ "Міжнародний іпотечний банк"	31160,9	191,3	8465,08	0,84
158	25	ВАТ АБ "Приватівест"	1658,5	9,2	498,2	0,79
159	26	АКБ "Форум"	463 484,06	1 333,37	287 056,24	0,76
160	26	ВАТ "Банк "Роздрібний необмежений сервіс"	5 915,90	21,5	2788,6	0,69
161	26	АТ "Укрінбанк"	59 591,6	230,9	23476,48	0,64
162	26	ЗАТ Вест Файненс енд кредит банк	6 434,20	34,7	880,4	0,62
163	26	АБ "Таврика"	57 836,4	124,5	35334,13	0,55
164	26	ТОВ "КБ"Фінансова ініціатива"	146549,3	350,5	76495,6	0,50
165	26	ТОВ "Партнер-банк"	16 949,10	43,8	7 960,30	0,49
166	26	ТОВ КБ "Євробанк"	4479,8	8	2561,2	0,42
167	26	БАНК ГЛОБУС	2815	7,3	526,7	0,32
168	26	ЗАТ " Український банк реконструкції та розвитку"	2691,3	5,5	518	0,25
169	26	АКБ "Київ"	138 295,1	82,4	81976,17	0,15
170	26	АКБ "Ерсте Банк"	131063,38	145,26	30919,86	0,15
171	26	АСТРА БАНК	4 421,3	0,1	4,3	0,00
172	25	ВАТ Банк Демарк"	47305,3	0	26114,2	0,00

Закінчення додатку Г

1	2	3	4	5	6	7
173	5	ВАТ КБ "Промеконобанк"	19 152,2	0,0	9 726,0	0,00
174	8	МОТОР БАНК	1 710,5	0,0	16,55	0,00
175	26	ВАТ "Банк "Фінанси та кредит"	488 809,9	0,0	318 114,6	0,00
176	5	ТОВ "Банк Фамільний"	6948,8	0,0	3368,5	0,00
Всього			23 535 740,4	731 073,9	11 125 216,7	5,89

Додаток Д

Таблиця Д.1

Розрахунок показників діяльності для моделювання рентабельності банків другої групи з 01.01.2004 р. по 01.07.2006 р.

Показники	01.01.2004	01.04.2004	01.07.2004	01.10.2004	01.01.2005	01.04.2005	01.07.2005	01.10.2005	01.01.2006	01.04.2006	01.07.2006
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Фінансовий результат	205 919	63 292	123 924	205 365	354 858	100 349	199 172	324 522	545 589	179 021	369 743
Фінансовий результат кв	82 232	63 292	60 632	81 441	149 493	100 349	98 823	125 350	221 067	179 021	190 722
Прибуток	146 343	54 691	99 763	164 144	259 886	84 561	159 356	250 852	415 632	146 573	285 769
Прибуток кв	58 439	54 691	45 072	64 381	95 742	84 561	74 795	91 496	164 780	146 573	139 196
Ставка за кредитами	17,2	15,8	15,1	15,2	14,8	15,0	14,4	14,3	14,8	14,6	14,3
Адміністративні витрати	432 914	129 755	191 776	302 183	509 508	139 103	279 847	433 135	594 558	178 292	365 691
Адміністративні витрати кв		129 755	62 021	110 407	207 325	139 103	140 744	153 288	161 423	178 292	187 399
Частка адмін витрат	0,22	0,17	0,20	0,15	0,22	0,18	0,21	0,11	0,21	0,15	0,13
Витрати			1 156 102	1 877 175	2 822 235	794 198	1 477 578	2 843 516	3 617 442	1 190 459	2 637 832
Витрати кв				721 073	945 060	794 198	683 380	1 365 938	773 926	1 190 459	1 447 373

Закінчення таблиці Д.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Витрати на персонал	294 556	92 412	189 434	298 035	450 413	142 425	296 743	475 400	667 485	223 487	500 781
Витрати на персонал кв		92 412	97 022	108 601	152 378	142 425	154 318	178 657	192 085	223 487	277 294
Частка витрат на персонал				0,15	0,16	0,18	0,23	0,13	0,25	0,19	0,19
Активи	17 144 003	17 479 321	19 764 836	22 915 571	24 250 586	27 907 376	28 578 315	32 525 869	37 600 802	41 686 444	47 900 611
Активи середні	15 213 626	17 311 662	18 622 079	21 340 204	23 583 079	26 078 981	28 242 846	30 552 092	35 063 336	39 643 623	44 793 528

Таблиця Д.2

Розрахунок показників діяльності для моделювання рентабельності банків другої групи з 01.01.2004 р. по 01.07.2006 р.

Показники	01.01.2004	01.04.2004	01.07.2004	01.10.2004	01.01.2005	01.04.2005	01.07.2005	01.10.2005	01.01.2006	01.04.2006	01.07.2006
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кредити	10 704 298	11 336 925	12 956 453	14 472 166	14 946 015	16 518 102	18 884 304	22 225 833	23 031 444	27 004 861	31 671 028
Частка кредитів	0,6244	0,6486	0,6555	0,6315	0,6163	0,5919	0,6608	0,6833	0,6125	0,6478	0,6612
Недоходні активи	1 052 708		1 262 810	1 295 490	1 420 393	1 670 319	1 732 698	1 924 818	2 359 959	2 526 853	2 697 774
Частка недоходних активів	0,0595	0,0590	0,0639	0,0565	0,0586	0,0599	0,0606	0,0592	0,0628	0,0606	0,0563
Резерви			647 562	743 956	792 744	853 684	561 476	1 043 730	1 013 267	1 052 438	1 157 338
Частка резервів			0,0328	0,0325	0,0327	0,0306	0,0196	0,0321	0,0269	0,0252	0,0242
Витрати на податок на прибуток	59 962	8 793	24 320	41 408	95 145	16 105	40 163	73 670	129 957	32 451	83 971
Витрати на податок на прибуток кв		8 793	15 527	17 088	53 737	16 105	24 058	33 507	56 287	32 451	51 520
Рентабельність активів		0,0032	0,0054	0,0077	0,0110	0,0032	0,0056	0,0082	0,0119	0,0037	0,0064

Закінчення таблиці Д.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Рентабельність активів кв		0,0032	0,0024	0,0030	0,0041	0,0032	0,0026	0,0030	0,0047	0,0037	0,0031
Податкове навантаження кв	0,1800	0,1389	0,2561	0,2098	0,3595	0,1605	0,2434	0,2673	0,2546	0,1813	0,2701
Податкове навантаження		0,14	0,20	0,20	0,27	0,16	0,20	0,23	0,24	0,18	0,23

Таблиця Д.3

Розрахунок показників діяльності дані для моделювання рентабельності банків другої групи з 01.10.2006 р. по 01.07.2008 р.

Показники	01.10.2006	01.01.2007	01.04.2007	01.07.2007	01.10.2007	01.01.2008	01.04.2008	01.07.2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Фінансовий результат	582 379	933 670	276 237	576 414	822 933	1 114 860	356 963	862 925
Фінансовий результат кв	212 636	351 291	276 237	300 177	246 519	291 927	356 963	505 962
Прибуток	442 641	690 703	212 422	423 918	605 516	843 861	287 512	664 194
Прибуток кв	156 872	248 062	212 422	211 496	181 598	238 345	287 512	376 682
Ставка за кредитами	13,9	13,9	13,7	13,5	13,4	13,6	14,1	15,5
Адміністратив-ні витрати	579 439	824 883	247 570	538 930	840 183	1 096 008	340 599	739 526
Адміністратив-ні витрати кв	213 748	245 444	247 570	291 360	301 253	255 825	340 599	398 927
Частка адмін витрат	0,13	0,14	0,12	0,11	0,11	0,15	0,11	0,11
Витрати	4 282 001	6 041 020	2 080 129	4 625 659	7 494 068	9 191 183	3 173 143	6 790 311

Закінчення таблиці Д.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати кв	1 644 169	1 759 019	2 080 129	2 545 530	2 868 409	1 697 115	3 173 143	3 617 168
Прибуток	808 218	1 142 183	413 889	898 052	1 420 367	1 642 496	568 418	1 208 633
Прибуток кв	307 437	333 965	413 889	484 163	522 315	222 129	568 418	640 215
Ставка за кредитами	0,19	0,19	0,20	0,19	0,18	0,13	0,18	0,18
Адміністратив-ні витрати	52 794 643	64 808 091	70 295 455	82 874 010	97 330 842	102 956 220	108 423 075	117 567 728
Адміністратив-ні витрати кв	50 347 627	58 801 367	67 551 773	76 584 733	90 102 426	100 143 531	105 689 648	112 995 402

Таблиця Д.4

Розрахунок показників діяльності для моделювання рентабельності банків другої групи з 01.10.2006 р. по 01.07.2008 р.

Показники	01.10.2006	01.01.2007	01.04.2007	01.07.2007	01.10.2007	01.01.2008	01.04.2008	01.07.2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити	35 205 010	42 048 423	48 289 672	56 720 715	66 522 359	65 958 569	73 185 653	80 948 772
Частка кредитів	0,6668	0,6488	0,6870	0,6844	0,6835	0,6406	0,6750	0,6885
Недоходні активи	2 814 784	3 884 948	4 133 789	4 699 571	5 486 100	5 819 320	6 347 149	7 009 236
Частка недоходних активів	0,0533	0,0599	0,0588	0,0567	0,0564	0,0565	0,0585	0,0596
Резерви	1 299 156	2 231 921	1 617 565	2 000 969	2 433 667	2 374 133	5 456 772	3 038 836
Частка резервів	0,0246	0,0344	0,0230	0,0241	0,0250	0,0231	0,0503	0,0258
Витрати на податок на прибуток	139 738	242 964	63 815	152 498	216 658	267 336	69 351	198 683
Витрати на податок на прибуток кв	55 767	103 226	63 815	88 683	64 160	50 678	69 351	129 332
Рентабельність активів	0,0088	0,0117	0,0031	0,0055	0,0067	0,0084	0,0027	0,0059

Закінчення таблиці Д.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рентабельність активів кв	0,0031	0,0042	0,0031	0,0028	0,0020	0,0024	0,0027	0,0033
Податкове навантаження кв	0,2623	0,2938	0,2310	0,2954	0,2603	0,1736	0,1943	0,2556
Податкове навантаження	0,24	0,26	0,23	0,26	0,26	0,24	0,19	0,23

Додаток 3

Регресійний аналіз квадратичної моделі чистого прибутку для групи «великих» банків

Фактори Показники	t	$\cos(\hat{w}t)$	$\sin(\hat{w}t)$	θ	r_1	$\frac{1}{2}\theta^2$	$\frac{1}{2}r_1^2$	$\theta \times r_1$
Кількість спостережень, n					19			
Рівень значущості, α					0.05			
Нульова ітерація								
МНК-оцінка	0.3151	0.1856	-0.7075	-22.3007	44.8467	217.7248	68.1064	-192.8011
Станд. помилка	0.0342	0.1697	0.1934	17.1021	45.6331	87.2368	230.7816	80.2732
t-відношення	9.2240	1.0936	3.6575	1.3040	0.9828	2.4958	0.2951	2.4018
Кількість факторів, m					8			
Число ступенів свободи, $n-m-1$					10			
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$					2.2280			
Перша ітерація								
МНК-оцінка	0.3160	0.2243	0.6979	-20.6927	56.7464	214.3457	–	-195.4363
Станд. помилка	0.0322	0.1585	0.1860	15.9866	20.7165	83.4780	–	76.8261
t-відношення	9.8124	1.4159	3.7524	1.2944	2.7392	2.5677	–	2.5439
Кількість факторів, m					7			
Число ступенів свободи, $n-m-1$					11			
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$					2.2010			
Друга ітерація								
МНК-оцінка	0.3112	0.2554	0.6452	–	58.6797	132.9974	–	-199.5969
Станд. помилка	0.0329	0.1610	0.1865	–	21.2361	56.4683	–	78.8894
t-відношення	9.4656	1.5865	3.4591	–	2.7632	2.3553	–	2.5301
Кількість факторів, m					6			
Число ступенів свободи, $n-m-1$					12			
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$					2.179			

Закінчення додатку 3

Третя ітерація								
Фактори Показники	t	$\cos(\hat{w}t)$	$\sin(\hat{w}t)$	θ	r_1	$\frac{1}{2}\theta^2$	$\frac{1}{2}r_1^2$	$\theta \times r_1$
МНК-оцінка	0.3147	—	0.6467	—	60.3867	140.1742	—	-204.8911
Станд. помилка	0.0346	—	0.1971	—	22.4122	59.4805	—	83.2909
t-відношення	9.0787	—	3.2815	—	2.6944	2.3566	—	2.4599
Кількість факторів, m					5			
Число ступенів свободи, $n-m-1$					13			
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$					2.160			
Дисперсія моделі					4.1215			
Дисперсія системи					4.3494			
Коефіцієнт детермінації					0.9476			
Скоригований коефіцієнт детермінації					0.9056			
F-значення					22.5991			
Критичне значення Фішера, $F_{кр}$					3.03			

Додаток К

Регресійний аналіз квадратичної моделі чистого прибутку для групи «великих» банків

Фактори Показники	t	θ	r_2	$\frac{1}{2}\theta^2$	$\frac{1}{2}r_2^2$	$\theta \times r_2$
Кількість спостережень, n				19		
Рівень значущості, α				0.05		
Нульова ітерація						
МНК-оцінка	0.4074	-84.8545	-	91.4702	4118.8387	413.8495
Станд. помилка	0.0331	60.0189	457.2315	66.6448	2613.0978	387.9594
t-відношення	12.2946	1.4140	1.4667	1.3725	1.5762	1.0667
Кількість факторів, m				6		
Число ступенів свободи, $n-m-1$				12		
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$				2.179		
Перша ітерація						
МНК-оцінка	0.4215	-23.2275	-	87.4011	2300.9126	-
Станд. помилка	0.0306	16.3562	303.9694	66.8876	1991.3866	-
t-відношення	13.7819	1.4201	1.0027	1.3067	1.1554	-
Кількість факторів, m				5		
Число ступенів свободи, $n-m-1$				13		
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$				2.160		
Друга ітерація						
МНК-оцінка	0.4290	-22.6241	-	84.3405	307.7847	-
Станд. помилка	0.0297	16.3483	-	66.9309	120.7914	-
t-відношення	14.4565	2.3839	-	2.2620	2.5481	-
Кількість факторів, m				4		
Число ступенів свободи, $n-m-1$				14		
Критичне значення Стюдента, $t_{кр}$				2.145		
Дисперсія моделі				6.5350		
Дисперсія системи				6.7832		
Коефіцієнт детермінації				0.9634		
Скоригований коефіцієнт детермінації				0.9451		
F-значення				52.6684		
Критичне значення Фішера, $F_{кр}$				3.00		

Додаток М

Моделювання рентабельності на наступний плановий період (квартал) для групи «найбільших» банків

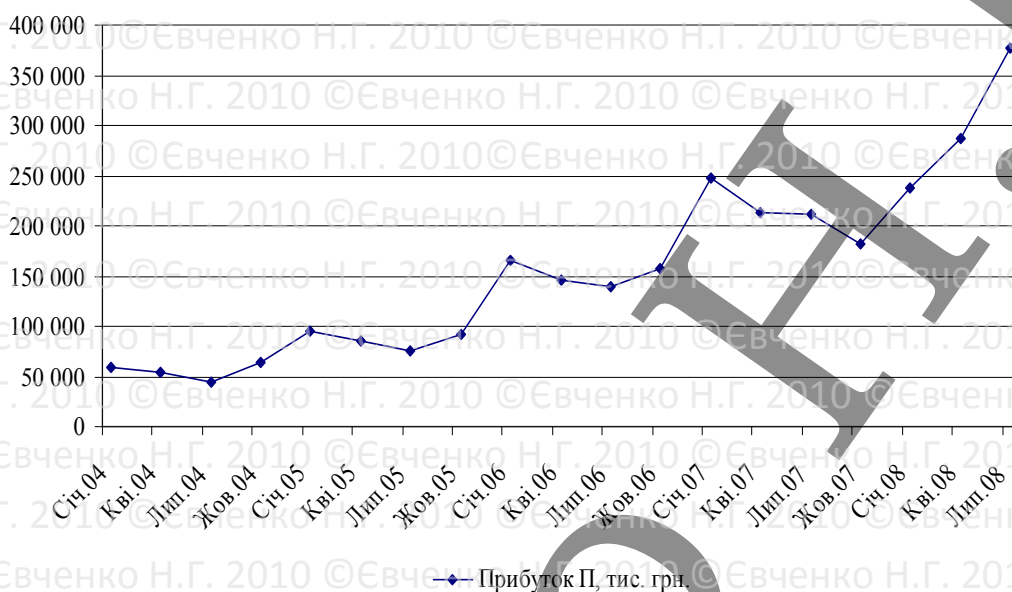

Рис. М.1. Динаміка чистого прибутку групи «найбільших» банків, тис. грн.

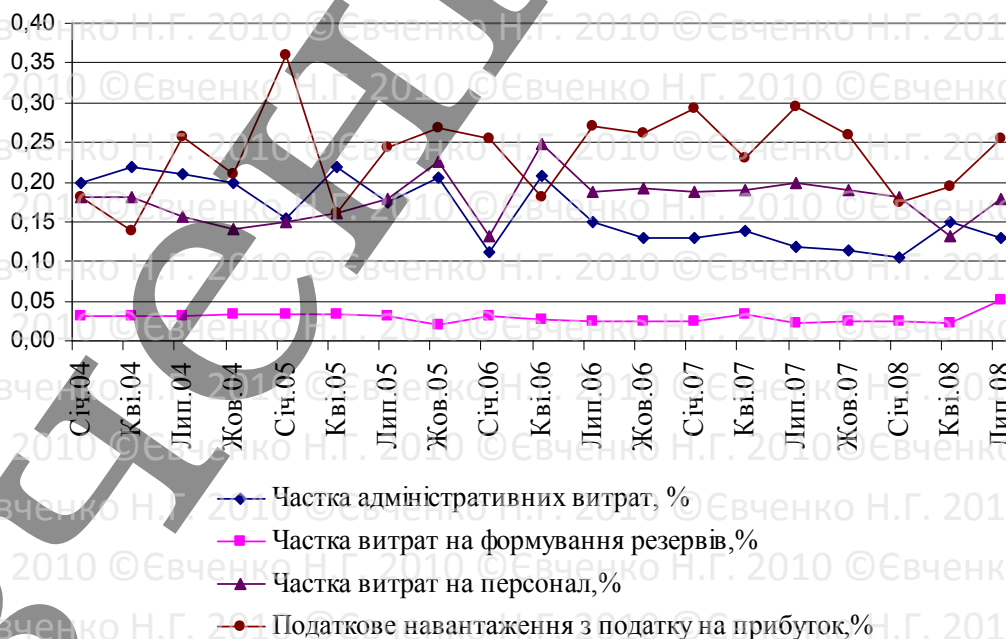

Рис. М.2. Динаміка факторів, що використовувались для моделювання функції прибутку групи «найбільших» банків, %

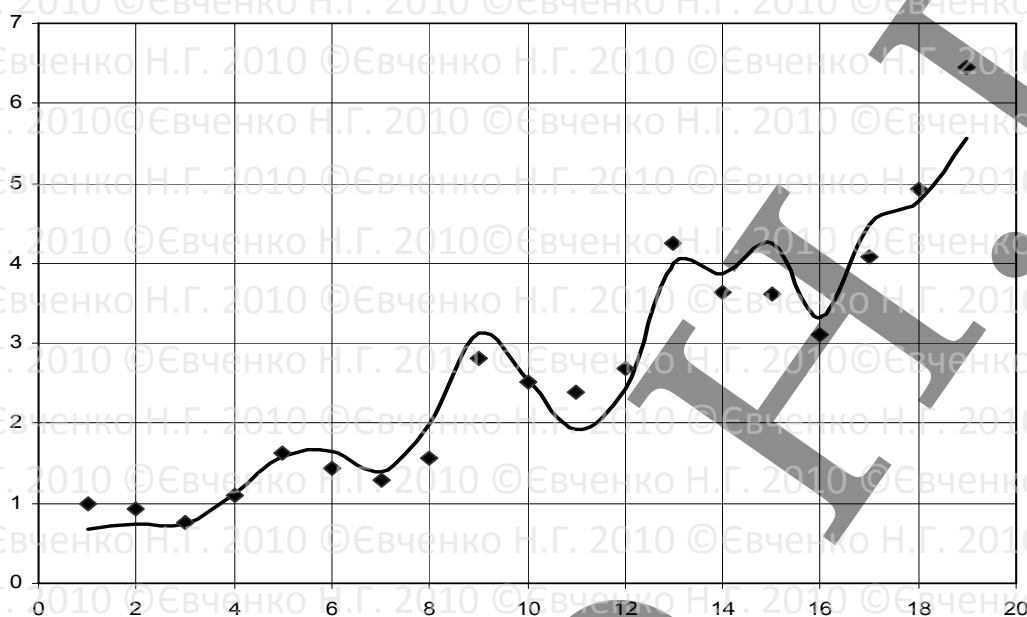

Рис. М.3. Крива функції, що описує модель чистого прибутку (II) групи «найбільших» банків.

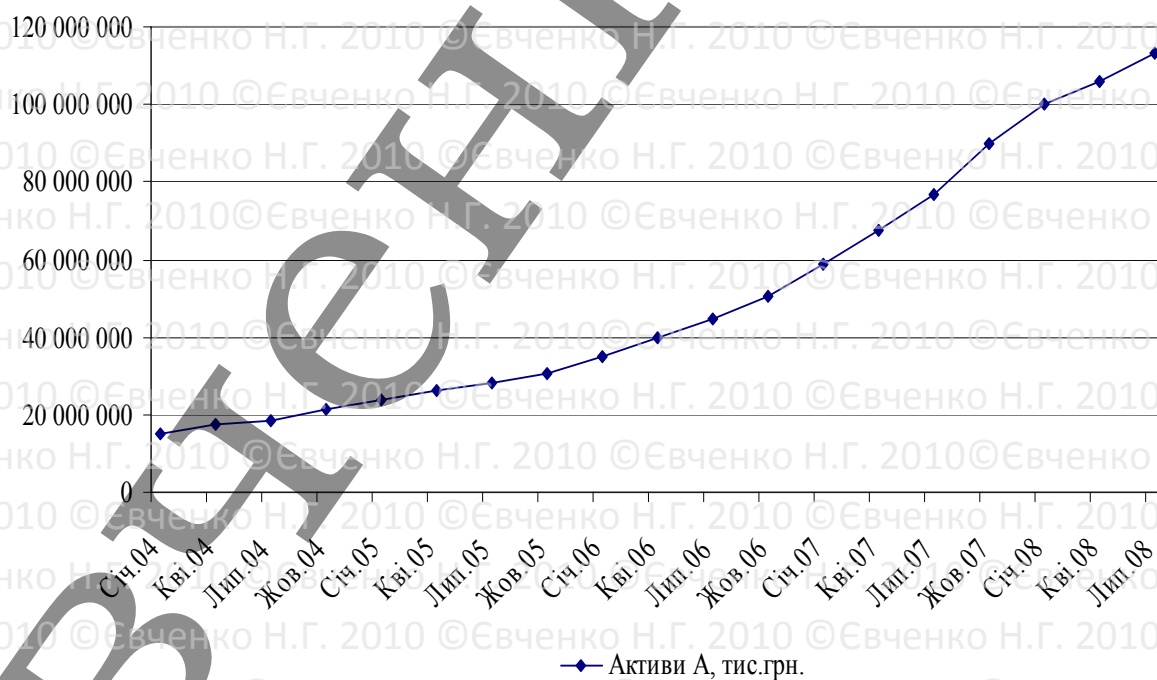

Рис. М.4. Динаміка середніх активів групи «найбільших» банків, тис. грн.

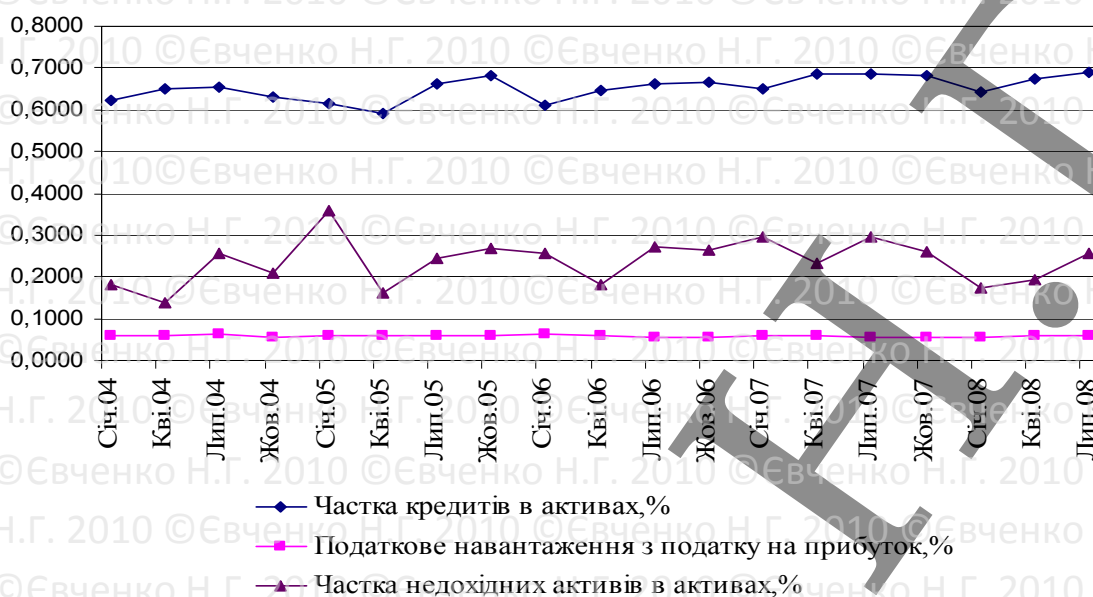

Рис. М.5. Динаміка факторів, що використовувались для моделювання функції середніх активів для групи «найбільших» банків, %

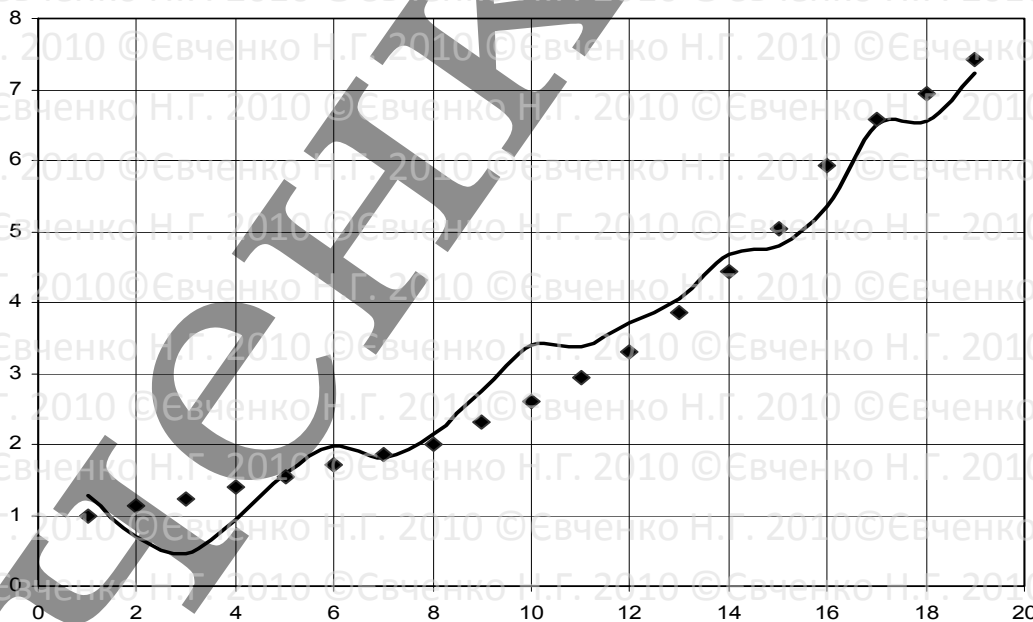

Рис. М.6. Крива функції, що описує модель середніх активів (A) для групи «найбільших» банків.

Додаток О

Модифіковані вхідні дані для моделювання чистого прибутку та середніх активів для групи «найбільших» банків

t	P	teta	admin vytr	person	A	teta	kred	nedoh akt
1	1	0,18	0,22	0,15	1	0,18	0,6244	0,0595
2	0,935865	0,1389	0,17	0,17	1,137905	0,1389	0,6486	0,059
3	0,771266	0,2561	0,2	0,14	1,224039	0,2561	0,6555	0,0639
4	1,101679	0,2098	0,15	0,15	1,402703	0,2098	0,6315	0,0565
5	1,638324	0,3595	0,22	0,16	1,550129	0,3595	0,6163	0,0586
6	1,446996	0,1605	0,18	0,18	1,714186	0,1605	0,5919	0,0599
7	1,279882	0,2434	0,21	0,23	1,856418	0,2434	0,6608	0,0606
8	1,565667	0,2673	0,11	0,13	2,008206	0,2673	0,6833	0,0592
9	2,819692	0,2546	0,21	0,25	2,304732	0,2546	0,6125	0,0628
10	2,508137	0,1813	0,15	0,19	2,605797	0,1813	0,6478	0,0606
11	2,381902	0,2701	0,13	0,19	2,944303	0,2701	0,6612	0,0563
12	2,684372	0,2623	0,13	0,19	3,309377	0,2623	0,6668	0,0533
13	4,244802	0,2938	0,14	0,19	3,865046	0,2938	0,6488	0,0599
14	3,634936	0,231	0,12	0,2	4,440215	0,231	0,687	0,0588
15	3,61909	0,2954	0,11	0,19	5,033957	0,2954	0,6844	0,0567
16	3,10748	0,2603	0,11	0,18	5,922482	0,2603	0,6835	0,0564
17	4,078526	0,1736	0,15	0,13	6,582489	0,1736	0,6406	0,0565
18	4,919865	0,1943	0,11	0,18	6,947039	0,1943	0,675	0,0585
19	6,44573	0,2556	0,11	0,18	7,42725	0,2556	0,6885	0,0596

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Синки Джозеф Ф., мл. Управление финансами в коммерческих банках / Джозеф Ф. Синки. — пер. с англ. 4-го переработанного изд. / под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера. — М. : Catallaxy, 1994. — 820 с.
2. Роуз Питер С. Банковский менеджмент : пер. с англ. со 2-го изд. / Питер С. Роуз. — М. : Дело, 1997. — 768 с.
3. Маршалл Дж. Ф. Финансовая инженерия : полное руководство по финансовым нововведениям : учебное пособие / Дж. Ф. Маршалл, В.К. Бансал. — Пер. с англ. Г.А. Агасандяна, И.И. Гасанова и др. — М. : ИНФРА-М, 1998. — 783 с. — (Высшее образование).
4. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика : навчальне видання / Э.Дж. Долан, К.Д. Кэмпбелл, Р.Дж. Кэмпбелл. — англ. — М. : АНК, 1996. — 448с.
5. Банківські операції : навчальне видання / [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. — К. : КНЕУ, 2000. — 384 с.
6. Єпіфанов А.О. Методологічні складові ефективного розвитку банківського сектору економіки України : монографія / А.О. Єпіфанов. — Наукове видання — Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. — 417 с.
7. Макро- і мікроекономічні складові розвитку : монографія / В.С. Стельмах, А.О. Єпіфанов, І.В. Сало, І.І. Д'яконова, М.А. Єпіфанова. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. — 505 с.
8. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків : навчальний посібник / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало — Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. — 523 с.

- 9 Кредитна система України і банківські технології : навчальний посібник : у 3 кн. Книга перша : Кредитна система / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І.В. Сала. — Львів : ЛБІ НБУ, 2002. — 580 с.
10. Васюренко О.В. Банківські операції : навчальний посібник: Навчальне видання / О.В. Васюренко — 3-є вид., стереот. — К. : Знання, 2002. — 255 с.
11. Остапишин Т.П. Основи банківської справи : курс лекцій / Т.П. Остапишин. — Навчальне видання. — 2-е вид., стереот. — К. : МАУП, 2003. — 112 с.
- 12 Аналіз банківської діяльності : підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеенко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А.М. Герасимовича. — вид. 2-ге, без змін. — К. : КНЕУ, 2006. — 600 с.
13. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія / Л.О. Примостка. — К. : КНЕУ, 2002. — 316 с.
- 14 Макаренко М.І. Система трансфертного ціноутворення в комерційних банках : монографія / М.І. Макаренко, Т.Г. Савченко. — Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. — 238 с.
15. Васюренко О.В. Банківський менеджмент : посібник / О.В. Васюренко. — Навчальне видання — К. : Академія, 2001. — 320 с.
16. Любунь, О.С. Фінансовий менеджмент у банку : навчальний посібник / О.С. Любунь, В.І. Грушко. — Навчальне видання. — К. : Слово, 2004. — 296 с.
17. Заруба, О.Д. Фінансовий менеджмент у банках : навчальний посібник / О.Д. Заруба. — К. : Знання, 1997. — 172 с.
18. Козьменко, С.М. Стратегічний менеджмент банку : навчальний посібник / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. — 734 с. — (Майстер-клас).
19. Примостка, Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л. О. Примостка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : КНЕУ, 2004. — 468 с.
20. Сало, І.В. Фінансовий менеджмент банку : навчальний посібник / І.В. Сало, О.А. Криклій. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. — 314 с.

21. Мещеряков А.А. Організаційно-технологічні аспекти підвищення ефективності функціонування комерційного банку : монографія / А.А. Мещеряков. — К. : Науковий світ, 2006. — 347 с.
22. Заруцька О.П. Управління ризиками — провідний чинник фінансової стійкості вітчизняних банків / О.П. Заруцька // Фінанси України. — 2006. — №3. — с.94-105.
23. Лаврушин, О.И. От теории банка к современным проблемам его развития в экономике / О.И. Лаврушин // Банковское дело. — 2003. — №7. — С. 2-7.
24. Бор М.З. Менеджмент банків: організація, стратегія, планування / М.З. Бор, В.В. Пятенко. — М. : ДИС, 1997. — 288 с.
25. Никитина, Т.В. Банковский менеджмент : учебное пособие / Т.В. Никитина. — СПб. : Питер, 2002. — 160 с.
26. Ольхова, Р.Г. Банковское дело : управление в современном банке : учебное пособие / Р.Г. Ольхова. — М. : КНОРУС, 2008. — 288 с.
27. Ключков И.А. Управленческий учет в коммерческом банке : практическое пособие / И.А. Ключков, А.П. Терехов, Ю.Н. Юденков; под ред. С.М. Шапигузова. — М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. — 192 с.
28. Гриньова, В.М. Тлумачний словник економічних термінів : наукове видання / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. — Х. : Гриф, 2001. — 184 с.
29. Большой экономический словарь : 25 000 терминов / ред. А.Н. Азрилиян. — 6-е изд., доп. — Наукове видання. — М. : Ин-т новой экономики, 2004. — 1376 с.
30. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 слів / ред. В.Т. Бусел. — 3 дод. і доп. — Наукове видання. — К. — Ірпінь : Перун, 2005. — 1728 с.
31. Шершньова, З.Є. Стратегічне управління [Електронний ресурс] : навчальний посібник / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. — Режим доступу : http://www.vuzlib.net/strat_upr.htm/ — Заголовок з екрану.

32. Мескон, М.Х. Основы менеджмента : учебник / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; ред. Л.И. Евенко. — англ. — М. : Дело, 2006. — 720 с.
33. Василик, О.Д. Податкова система України : навчальний посібник / О.Д. Василик; Укр. держ. фінансова академія. — К. : Поліграфкнига, 2004. — 478 с.
34. Мельник, П.В. Особливості аналізу податкових відносин / П.В. Мельник // Економіка і прогнозування (укр.). — 2001. — № 2. — С. 78-89.
35. Черник, Д.Г. Налоги в рыночной экономике / Д.Г. Черник. — М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 383 с.
36. Крисоватий, А.І. Теоретичні засади податку як соціально-економічної категорії / А.І. Крисоватий // Фінанси України (укр.). — 2003. — № 2. — С. 4-11.
37. Андрущенко, В.Л. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування / В.Л. Андрущенко, Ю.І. Ляшенко // Фінанси України (укр.). — 2005. — № 1. — С. 36-44.
38. Данілов, О.Д. Податкова система та шляхи її реформування : навчальний посібник / О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак. — К. : Парламентське вид-во, 2001. — 216 с.
39. Вітлінський, В.В. Аналіз діяльності податкової системи України / В.В. Вітлінський, А.В. Скрипник // Фінанси України (укр.). — 2005. — № 12. — С. 19-32.
40. Д'яконова, І.І. Податки та податкова політика України : монографія / І.І. Д'яконова. — Науково-популярне видання. — К. : Наукова думка, 1997. — 122 с.
41. Іванов, Ю.Б. Альтернативні системи оподаткування : монографія / Ю.Б. Іванов. — Наукове видання. — Х. : ХДЕУ : Торнадо, 2003. — 517 с.
42. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. Ю.Б. Іванова. — Харків : ВД «Інжек», 2007. — 448с.
43. Лащак, В.В. Удосконалення системи прямого оподаткування в Україні / В.В. Лащак // Фінанси України (укр.). — 2004. — № 11. — С. 26-33.

44. Жарко, Р.П. Окремі аспекти оцінки податкової системи України як інструменту регулювання розвитку підприємницької діяльності / Р.П. Жарко // Економіка. Фінанси. Право (укр.). — 2005. — № 5. — С. 11-17.
45. Бережной, Е.Б. Влияние налогового регулирования на развитие предпринимательской деятельности / Е.Б. Бережной // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Українська академія банківської справи. — Суми : УАБС, 1998. — С. 63-65.
46. Скрипник А.В. Оцінка фіскальної ефективності пільгового оподаткування прибутку підприємств / А.В. Скрипник, Д.М. Серебрянський // Економіка України — 2006. — № 7. — С. 13-27.
47. Замасло О.Т. Вплив податкової політики держави на фінансову діяльність підприємств / О.Т. Замасло // Фінанси України. — 2002. — №7. — С. 39-43.
48. Берназюк Я.О. Банки як суб'єкти податкових правовідносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Берназюк Ян Олександрович — Ірпінь, 2004. — 22 с.
49. Петросова В.С. Эволюция системы налогообложения коммерческих банков : дисс. канд. экон. наук : 08.00.10 / Петросова Виктория Сергеевна. — Ростов-на-Дону, 2004. — 153 с.
50. Бутыльков М.Л. Направления и методы налогового воздействия государства на банковскую деятельность / М.Л. Бутыльков // Финансы и кредит (рус.). — 2002. — № 3. — С. 42-49.
51. Борисов О.И. Проблемы налогового стимулирования инвестиционной деятельности банков / О.И. Борисов // Вопросы экономики (рус.). — 2005. — № 5. — С. 76-89.
52. Кантырев К.А. Налогообложение как фактор привлечения клиентов для ипотечного кредитования / К.А. Кантырев // Банковское дело (рус.). — 2006. — №10. — С. 27-34.

53. Бутыльков М.Л. Налогообложение как фактор банковской деятельности : монография / М.Л. Бутыльков. — М. : Финансы и кредит, 2002. — 184 с.
54. Луцик А.І. Податки як інструмент фіскального адміністрування / А.І. Луцик // Фінанси України. — 2002. — № 9. — С. 42-48.
55. Мельник В.М. Сутність податків як проблема категорійно-понятійного апарату податкових фінансів / В.М. Мельник // Актуальні проблеми економіки (укр.). — 2004. — № 5. — С. 22-25.
56. Крисоватий А.І. Податкова система : навчальний посібник / А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. — Тернопіль : Картбланш. — 2004. — 331 с.
57. Версаль Н.І. Фінансові методи державного регулювання банківської діяльності : дис. канд. екон. наук. / Версаль Наталя Іванівна. К. : — 2001. — 200 с.
58. Никитин С.М., Налогообложение в развитых странах / С.М. Никитин, Е.С. Глазова // Финансовый менеджмент (рус.). — 2007. — № 4. — С. 82-93.
59. Щербак В. Світові моделі оподаткування / В. Щербак // Економіка України (укр.). — 2001. — № 11. — С. 21-28.
60. Борисов О.И. Роль налогообложения в деятельности банков / О.И. Борисов // Банковское дело (рус.). — №12. — 2005. — С. 56-63.
61. Носков А.С. Корпоративный налоговый менеджмент кредитных организаций / А.С. Носков // Банковские услуги (рус.). — 2007. — № 11. — С. 30-35.
62. Леушев А.А. Пути интеграции функциональной системы налогового менеджмента в организационную структуру коммерческих банков / А.А. Леушев // Финансы и кредит (рус.). — 2007. — № 31. — С. 49-54.
63. Леушев А.А. Методологические подходы к анализу и управлению налоговыми рисками / А.А. Леушев // Финансы и кредит (рус.). — 2007. — № 17. — С. 39-44.

64. Про систему оподаткування [Електронний ресурс] : закон України в редакції Закону № 77/97-ВР від 18.02.1997 р. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

65. Інформація щодо рівня сплати податків банківськими установами за 8 місяців 2008 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89765&cat_id=70429 — Заголовок з екрану.

66. Дорнберг Р. Міжнародне оподаткування / Р. Дорнберг. — англ. — К. : Абрис, 1997. — 304 с.

67. Джаарбеков С.М. Методы и схемы оптимизации налогообложения : виробниче видання / С.М. Джаарбеков. — 2-е изд. — М. : МЦФЭР, 2004. — 672 с.

68. Weihrich H. Management / H. Weihrich, H. Koontz. — Науково-популярне видання. — New York : McGraw-Hill, Inc., 1993. — 744 с.

69. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навчальний посібник / О.М. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева. — Навчальне видання. — Х. : «ІНЖЕК», 2004. — 408 с.

70. Tax risk management in the financial sector [Електронний ресурс] : an international KPMG survey. — KPMG, March 2004. — Режим доступу : http://www.kpmg.com/cn/en/virtual_library/Tax/Tax_risk_management.pdf.

71. Вылкова Е.С. Налоговое планирование : Учебник для вузов / Е.С. Вылкова, М.В. Романовский. — 1-е издание. СПб. : Питер, 2004. — 640 с. — (Учебник для вузов).

72. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О.Д. Василик. — 4-е вид., доп. — К. : Ніс, 2003. — 416 с.

73. Тимченко О.М. Податковий менеджмент : навчально-методичний посібник / О.М. Тимченко. — К. : КНЕУ, 2001. — 150 с.

74. Рева Т.М. Податковий менеджмент : навчальний посібник / Т.М. Рева. — вид. 2-ге, перер. та доп. — К. : ЦНЛ, 2005. — 304 с.
75. Леміш А.М. Податковий менеджмент як інструмент оздоровлення економіки / А.М. Леміш, І.М. Рижий // Формування ринкових відносин в Україні (укр.). — 2006. — № 8. — С. 14-20.
76. Ісаншина Г.Ю. Податковий менеджмент : навчальний посібник / Г.Ю. Ісаншина. — К. : ЦУЛ, 2003. — 260 с.
77. Паранчук С.В. Податковий менеджмент : навчальний посібник / С.В. Паранчук, Є.М. Романів, О.С. Червінька. — Львів : Львівська політехніка, 2005. — 276 с.
78. Налоговый менеджмент : учебник / [Д.Г. Черник, Б.И. Замятин, Е.А. Кирова]; под ред. А.Г. Поршнева. — М. : ИНФРА-М, 2003. — 440,[1] с. — (Высшее образование).
79. Карп М.В. Налоговый менеджмент : учебник для вузов / М.В. Карп. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 477 с.
80. Барулин, С.В. Налоговый менеджмент : Учебное пособие / С.В. Барулин, Е.А. Ермакова, В.В. Степаненко. — М. : Омега-Л, 2008. — 269 с. — (Библиотека высшей школы).
81. Евстигнеев, Е.Н. Основы налогового планирования / Е.Н. Евстигнеев. — 1-е издание. — СПб. : Питер, 2004. — 288 с.
82. Иванов Ю.Б. Налоговый менеджмент : учебное пособие / Ю.Б. Иванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов — Х. : ИНЖЭК, 2006. — 488с. — (Учебное издание).
83. Крисоватий А.І. Податковий менеджмент : Навчальний посібник / А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма. — Тернопіль : Карт-бланш, 2004. — 304 с.
84. Загородній А.Г. Податкове планування в системі фінансового менеджменту підприємництва / А.Г. Загородній, А.В. Єлісєєв // Фінанси України. — 2001. — №8. — С. 131-134.

85. Півняк Ю.В. Оптимізація податкових платежів підприємства / Ю.В. Півняк // *Економіка и управление*. — 2006. — №1. — С. 39-43.
86. Горб В.А. Податкова політика підприємства / В.А. Горб // *Економіка: проблеми теорії та практики*: Зб. наук. пр. — Д. : ДНУ, 2002. — Вип.158. — С. 27-31.
87. Карпова В.В. Формирование системы налогового планирования на предприятии / В.В. Карпова // *Податкове планування*. — 2005. — № 4. — С. 39-42.
88. Глущенко Я.И. Налоговое планирование в системе управления предприятиями / Я.И. Глущенко, Т.Б. Сайгина // *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : економічна. Вип. 65.* — Донецьк : ДонНТУ, 2003. — С. 45-49.
89. Черник Д.Г. Оптимизация налогообложения : учебно-практическое пособие / Д.Г. Черник, В.П. Морозов — М. : ТК Велби, 2007. — 336 с.
90. Іванов Ю. Суть, принципи та методи податкового планування / Ю. Іванов // *Збірник систематизованого законодавства*. — 2005. — № 9. — С. 7-13.
91. Кантырев К. А. Совершенствование системы налогового менеджмента как фактор повышения конкурентоспособности коммерческого банка : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / Кантырев Константин Александрович. — М., 2006. — 150 с.
92. Шерешевская А.М. Совершенствование налогового менеджмента организаций в Российской Федерации : дис. канд. экон. наук : 08.00.10 / Шерешевская Анна Николаевна. — М., 2006. — 157 с.
93. Горб В.А. Управління податковими платежами підприємства : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Горб Володимир Андрійович. — Маріуполь, 2005. — 20 с.
94. Півняк Ю.В. Формування та розвиток податкового менеджменту на підприємстві : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук :

спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Півняк Юлія В'ячеславівна.
— Дніпропетровськ, 2006. — 21 с.

95. Борисов О.И. Влияние налогообложения на финансовые потоки банка : дис.
... канд. экон. наук : 08.00.10 / Борисов Олег Игоревич. — М., 2006. — 200 с.

96. Процесний підхід до управління компанією [Електронний ресурс]. —
Режим доступу : <http://www.3dvok.com/ua/lecture1.html>. — Заголовок з екрану.

97. Репин В.В. Процессный подход к управлению : моделирование бизнес-
процессов / В.В. Репин, В.Г. Елиферов. — М. : Стандарты и качество, 2004. —
408 с.

98. Ільїн В.В. Філософія : у 2 ч. Ч. II : Актуальні проблеми сучасності :
підручник / В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін — К. : Альтерпрес, 2002. — 480 с.

99. Причепій Є.М. Філософія : підручник / Є.М. Причепій, А.М. Черній,
Л.А. Чекаль. — 2-е вид., випр., доп. — К. : Академвидав, 2005. — 592 с.

100. Заєць О.В. Інструментарій банківської справи : навчальний посібник. / О.В.
Заєць, П.Є Житній, В.І Кудрявцев. — Луганськ : СЛУ, 2000. — 352 с.

101. Вітлінський В.В. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв'язок /
В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко // Фінанси України (укр.). — 2007. — № 3. —
С. 132-140.

102. Козенкова Т.А. Налоговое планирование на предприятии / Т.А. Козенкова.
— М. : А и Н, 2005. — 562 с.

103. Филин С.А. Финансовый риск и его составляющие для обеспечения
процесса оценки и эффективного управления финансовыми рисками при
принятии финансовых управленческих решений / С.А. Филин // Финансы и
кредит. — 2002. — № 3. — С. 21-31.

104. Цыркунова Т.А. Налоговые риски: сущность и классификация /
Т.А. Цыркунова, М.И. Мигунова // Финансы и кредит (рус.). 2005. — № 33. —
С.48-53.

105. Мигунова М.И. Методика формирования экспертной оценки значимости налоговых рисков / М.И. Мигунова, Т.А. Цыркунова // Финансовый менеджмент (рус.). — 2007. — № 2. — С.93-105.
106. Грушко В.І. Податковий борг: причини виникнення та шляхи скорочення / В.І. Грушко, К.В. Павлюк // Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Економіка. — 2004. — № 69. — С. 48-49.
107. Кучеров И.И. Налоговые преступления / И.И. Кучеров. — М. : Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР», 1997. — 224 с.
108. Таранов І.М. Економічні передумови податкових деліктів / І.М. Таранов // Фінанси України. — 2000. — № 4. — С. 114-121.
109. Онишко С.В. Виконання податкових зобов'язань в Україні / С.В. Онишко, А.М. Жеребних // Фінанси України. — 2001. — № 7. — С. 104-114.
110. Енциклопедія банківської справи України : довідкове видання / ред. кол. : В.С. Стельмах (голова) та ін. — К. : Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с. : іл. + вкл. 88 с.
111. Вітлінський В.В. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв'язок / В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко // Фінанси України (укр.). — 2007. — № 3. — С. 132-140.
112. Про затвердження нової редакції Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення планових виїзних перевірок суб'єктів господарювання[Електронний ресурс] : наказ ДПА України № 201 від 28.03.2008 р. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.
113. Чередніченко Ю.В. Використання кривої Лаффера в процесі розвитку економіки України / Ю.В. Чередніченко // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 12. — С. 62-67.
114. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. — К. : Знання-Прес, 2004. — 453 с. — (Вища освіта ХХІ століття).

115. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. — 2002. — № 8. — С. 79-86.
116. Вишневський В. Оценка возможности снижения налогового бремени в переходной экономике / В. Вишневський, Д. Липницький // Вопросы экономики. — 2000. — С. 107-117.
117. Білостоцька В.О. Податкове навантаження в Україні / В.О. Білостоцька, В.І. Островецький // Фінанси України (укр.). — 2002. — № 12. — С. 75-80.
118. Сороко С.І. Алгоритм оцінки податкового навантаження на суб'єктів господарювання / С.І. Сороко, В.О. Білостоцька, В.І. Островецький // Наукові праці Науково-дослідницького інституту при міністерстві фінансів України. — К. — 2002. — № 2. — С. 79-87.
119. Панченко В.І. Податкове навантаження як засіб впливу на економічні процеси країни / В.І. Панченко // Актуальні проблеми економіки (укр.). — 2005. — № 9. — С. 70-76.
120. Шаблиста Л.М. Податки як засіб структурної перебудови економіки / Л.М. Шаблиста. — К.: Ін-т економіки НАН України, 2000. — 218 с.
121. Горобінська І.В. Аналіз податкового навантаження та його вплив на динаміку ділової активності / І.В. Горобінська // Актуальні проблеми економіки (укр.). — 2004. — № 10. — С. 26-33.
122. Тимошенко О.В. Оцінка податкового навантаження на юридичних та фізичних осіб / О.В. Тимошенко // Формування ринкових відносин в Україні (укр.). — 2006. — № 3. — С. 128-132.
123. Соціально-економічні процеси : методологія дослідження та управління їх розвитком / [Мельник П.В., Максименко І.А., Старостенко Г.Г., Тарангул Л.Л., Фащевський М.І., Немченко М.П.]. — Ірпінь : академія ДПС України, 2000. — 451 с.
124. Корнус В.Г. Щодо податкового навантаження в економіці України / В.Г. Корнус // Економіст. — 2005. — № 7. — С. 89-91.

125. Сисоєва Т. Позитивна динаміка надходжень до бюджету від фінансових установ [Електронний ресурс] / Т. Сисоєва // Вісник ДПАУ. — № 24. — 2008. — Режим доступу : http://www-us.visnuk.com.ua/srv6/article/one/Pozytyvna_.html. — Заголовок з екрану.
126. Фіонік Д. Ставки зроблено / Д. Фіонік // Контракти. — 2006. — № 1. — С. 24-28.
127. Гонгальський Д. Клієнти кабміну / Д. Гонгальський // Контракти. — 2005. — № 37. — С. 30-34.
128. Пансков В. Налоговое бремя в российской налоговой системе / В. Пансков // Финансы. — 1998. — № 11. — С. 55-61.
129. Кирова Е. Налоговая нагрузка : проблемы и пути решения / Е. Кирова, Ю. Фокин // Экономист. — 1998. — № 10. — С. 52-59.
130. Кирова Е.А. Методология определения налоговой нагрузки на хозяйственные субъекты / Е.А. Кирова // Финансы. — 1998. — № 9. — С. 30-36.
131. Литвин М.И. Налоговая нагрузка и экономические интересы предприятия / М.И. Литвин // Финансы. — 1998. — № 5. — С. 29-34.
132. Трошин А.В. Сравнительный анализ методик определения налоговой нагрузки предприятия / А.В. Трошин // Финансы. — 2000. — № 5. — С. 44-49.
133. Финансы. Оксфордский толковый словарь. Англо-русский. 3 300 статей / [Б. Батлер, Б. Джонсон, Г. Сиуэлл, Э. Вуд] ; под общ. ред. И.М. Осадчей. — М. : ИНФРА-М : Весь мир, 1998. — 493 с. — (Весь мир).
134. Завгородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Завгородний, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. — 3-те вид., випр. та доп. — К. : Знання : КОО, 2000. — 576 с.
135. Войтенко В.В. Вплив податково-бюджетної політики на розвиток економіки / В.В. Войтенко // Формування ринкових відносин в Україні (укр.). — 2003. — № 2. — С. 28-34.
136. Іванов Ю.Б. Оцінка рівня розвитку оподаткування та його взаємозв'язок з рівнем соціально-економічного розвитку регіону / Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, К.В. Дивискиба // Фінанси України. — 2005. — № 12. — С. 6-18.

137. Фінанси у запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. Данілова О.Д. — К. : Комп'ютерпрес, 2006. — 444 с.
138. Пансков В.Г. Налоги и налогообложение : учебник для вузов. / В.Г. Пансков, В.Г. Князев. — М. : МЦФЭР, 2003. — 336 с. — (Высшая школа).
139. Горский И.В. Налоговая политика России : проблемы и перспективы / И.В. Горский — М. : Финансы и статистика, 2003. — 241 с.
140. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України (укр.). — 2006. — № 7. — С. 4-13.
141. Хайтова Т.А. Проблеми вимірювання податкового тягара / Т.А. Хайтова // Вісник ДонДАУ. — 2002. — № 2 (18). — С. 90-96.
142. Куликова Т.В. Инструменты планирования налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / Куликова Татьяна Вениаминовна. — Иваново, 2004. — 185 с.
143. Сколотяний Ю. Оподаткування банків : діалог без консенсусу / Ю. Сколотяний // Дзеркало тижня. — № 38 (566). — 1-7 жовтня 2005. — С. 2-3.
144. Аналітичні матеріали щодо діяльності банківських установ за 8 місяців 2008 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89765&cat_id=70429 — Заголовок з екрану.
145. Євченко Н.Г. Податки в системі державного регулювання банківської діяльності / Н.Г. Євченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць : наукове видання. — Т. 10. — Суми : Мрія-1 ЛТД : УАБС, 2004. — С. 125-131.
146. Євченко Н.Г. Оподаткування як фактор банківської діяльності / Н.Г. Євченко // Економіка : проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. — Випуск 240 : в 5 т. — Т. 1. — Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. — С. 69-75..
147. Євченко Н.Г. Дослідження рівня податкового навантаження банків як індикатора впливу податкової політики / Н.Г. Євченко // Проблеми і

перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей за матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.) / Українська академія банківської справи Національного банку України. — Суми, 2006. — Ч. 2. — С. 14-16..

148 Євченко Н.Г. Формування системи податкового менеджменту в банку / Н.Г. Євченко // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины : материалы VII Международной научно-практической конференции, посвященной 90-летию со дня основания Таврического университета им. Вернадского В.И. (Алушта, 26-28 сентября 2008 г.) / Министерство образования и науки Украины, Таврический национальный университет им. Вернадского В.И., Украинская ассоциация экономистов. — Симферополь, 2008. — С. 123.

149 Муравьев В.В. Организация налогового планирования на предприятии: Электронный учебник. / Финансовая академия при Правительстве Российской Федерации, Международный научно-консультационный центр по проблемам налогообложения [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://www.fa.ru/control/uk/publish/article?art_id=89765&cat_id=70429 — Заголовок з екрану.

150 Єлісеєв А. Організація податкового планування на підприємстві / А. Єлісеєв // Власна справа. — 25.03.2006.

151 Карпова В.В. Формування системи податкового планування на підприємстві : дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Карпова Влада Вікторівна. — Х., 2005. — 259 с.

152 Про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління НБУ № 566 від 30.12.1998 р. . — Режим доступа : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

153 Про оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс] : закон України в редакції Закону № 283/97-ВР від 22.05.1997 р. — Режим доступа : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

154 Про податок на додану вартість [Електронний ресурс] : закон України в редакції Закону № 168/97 – ВР від 03.04.1997 р. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

155 План рахунків бухгалтерського обліку банків України [Електронний ресурс] : постанова Правління НБУ № 280 від 17.06.2004 р. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

156 Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ № 280 від 17.06.2004 р. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> — Заголовок з екрану.

157 Міщенко С.М. Облікова політика в системі управління банком : дис. канд. екон. наук : 08.06.04 / Міщенко Світлана Миколаївна. — К., 2004. — 222 с.

158 Скорба Н.Г. Проблемні питання оподаткування прибутку банківських установ / Н.Г. Скорба // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць : наукове видання. — Т. 8 — Суми : Мрія-1 ЛТД : УАБС, 2003. — С. 201-204.

159 Євченко Н. Г. Методичні підходи до формування моделі податкового менеджменту в банку / Н. Г. Євченко // Економічний простір : зб. наук. праць. — Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. — № 19. — С. 132–140

160 Євченко Н.Г. Податкове навантаження як показник ефективності оподаткування банківської системи / Н.Г. Євченко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Ринкові перетворення в Україні в умовах світових інтеграційних процесів : зб. наук. праць / НАН України, Інститут регіональних досліджень; ред. акад. НАН України М.І. Долішній. — Львів, 2005. — Вип.. 6 (LVI). — С. 409-414.

161 Облік і аудит в банках : навчальний посібник / [О.Г. Коренева, Н.Г. Слав'янська, Н.Г. Євченко, О.В. Карпенко]; за ред. О.Г. Кореневої, Н.Г. Слав'янської. — Суми : Університетська книга, 2007. — 493 с.

- 162 Малыхин В.И. Экономико-математическое моделирование налогообложения / В.И. Малыхин. — М. : Высшая школа, 2006. — 103 с.
- 163 Intriligator Michael D. Mathematical optimization and economic theory / M.D. Intriligator — Philadelphia, PA : Society for Industrial and Applied Mathematics, 2002. — 508 p.
- 164 Greene William H. Econometric analysis / W.H. Greene. — Fifth Edition. — New Jersey : Prentice Hall Upper Saddle River, 2003. — 1026 p.
- 165 Бахвалов Н.С., Жидков Н.П., Кобельков Г.М. Численные методы / Н.С. Бахвалов, Н.П. Житков, Г.М. Кобельков. — Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова. — 5-е изд. — М. : Бинوم : Лаборатория знаний, 2007. — 636 с. : ил. — (Классический университетский учебник).
- 166 Назаренко О.М. Основи економетрики : підручник / О.М. Назаренко. — вид. 2-ге, перероб. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 392 с.
- 167 Wooldridge J. Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data / J. Wooldridge/ — London : MIT Press, 2000 — 735 p.
- 168 Євченко Н.Г. Методичні підходи щодо моделювання впливу оподаткування на прийняття рішень у системі податкового менеджменту банку / Н.Г. Євченко // Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика : зб. тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». — Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. — С. 137-139.
- 169 Євченко Н.Г. Вплив податків на фінансові результати діяльності банку / Н.Г. Євченко // Сучасні тенденції в розвитку банківської системи : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 грудня 2004 р.) — Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. — Том II. — С. 29-30.
- 170 Евченко Н. Г. Моделирование влияния налоговой нагрузки на показатели эффективности деятельности банка / Н. Г. Евченко // Бизнес информ. — 2008. — № 12. — С. 131–135.

©Евченко Н.Г. 2010